

Samen zien, samen doen

Jongerenwerkers aan zet tegen armoede en schulden

We leven in een welvarend land, maar toch leven ruim 115 duizend kinderen onder de armoedegrens (CBS, 2024). Een op vijf jongeren kampt met geldzorgen (Unicef, 2022). We weten maar al te goed dat geldzorgen en opgroeien in armoede de ontwikkelkansen van jongeren bedreigen. En dat als geldzorgen te lang onzichtbaar blijven, de problemen groeien op andere terreinen.

“Wat mij had geholpen is meer geld en hulp thuis. Er was bijna geen geld, dus moest ik zelf iets regelen. Het hielp ook niet dat ik nergens werd aangenomen. Daardoor zocht ik andere manieren om geld te verdienen.” - jongere (NJR – Nationale Jeugdstrategie, 2025)

Jongerenwerkers vervullen een belangrijke preventieve rol door het signaleren van geldzorgen, informeren en adviseren over geldzaken en het bieden van (individuele) ondersteuning en ontwikkelkansen. In tegenstelling tot schuldhulpverleners, lukt het jongerenwerkers vaak wel om jongeren vroegtijdig te bereiken.

Toch zie ik dat er grote verschillen zijn tussen gemeenten in de omvang en het type jongerenwerk aanbod gericht op dit vraagstuk. Ook hebben stakeholders zoals gemeenten, wijkteams, onderwijs en schuldhulp, vaak nog onvoldoende beeld van de rol die het jongerenwerk kan vervullen in de gezamenlijke opgave van schuldenpreventie en armoedebestrijding.

‘Het zou helpen als zichtbaar is wat jongerenwerk voor rol heeft in signaleren, versterken van financiële zelfredzaamheid. Het zou ook mooi zijn als vanuit het jongerenwerk inzicht komt in hoeverre zij er invulling aan kunnen geven.’
(Beleidsmedewerkers, 2022)

Met dit waardevolle praktijkonderzoek is deze rol vanuit het jongerenwerk nu inzichtelijk en onderbouwd. Hiermee hebben jongerenwerkers en hun organisaties handelingskennis in handen om hun inzet op armoedebestrijding en schuldenpreventie door te ontwikkelen en te versterken. Gemeenten en samenwerkingspartners kunnen met deze inzichten het jongerenwerk steviger positioneren binnen hun lokale integrale armoede- en schuldenaanpak. Vanuit Sociaal Werk Nederland zet ik mij graag in om deze kennis te borgen en daarmee bij te dragen aan het vergroten van ontwikkelkansen van jongeren.

Jolanda Sonneveld, programmamanager Jeugd & Opgroeien, Sociaal Werk Nederland.

SAMEN ZIEN, SAMEN DOEN

Jongerenwerkers aan zet tegen armoede en schulden

Verkenning

23 projecten en diensten geïnterviewd

23 jongerenwerkers hielden een logboek bij

90 kinderen en jongeren geïnterviewd

25 ouders vulden een online vragenlijst in

22 ketenpartners vulden een online vragenlijst in

Onderbouwing en Reflectie

validering in **6** focusgroepen

4 thematische werkplaatsen zijn gevormd

daarin gingen

24 jongerenwerkers aan de slag met het maken van een plan om te werken aan het bestrijden van armoede en schulden

Implementatie

24 handelingsplannen zijn in de **praktijk** gebracht

3 casuïstiek-bijeenkomsten

waarin de jongerenwerkers reflecteerden op de uitvoering

HOE KOMEN JONGEREN BIJ HET JONGERENWERKAANBOD TERECHT?

Door een **outreachinge** benadering, **laagdrempeligheid** en niet oordelende **houding**

Een meerderheid kwam in contact met het jongerenwerk vanwege positieve **vrijtijdsbesteding**, persoonlijke **problemen** en/of problemen thuis

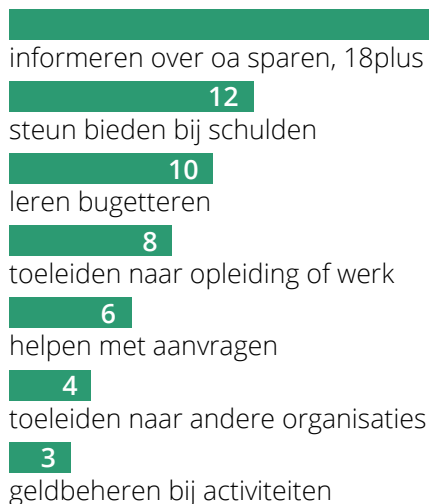

Jongerenwerkers zijn een **eerste ingang en aanspreekpunt** waar jongeren geldzorgen mee bespreken waardoor zij een belangrijke rol hebben bij de **vroegsignalering**

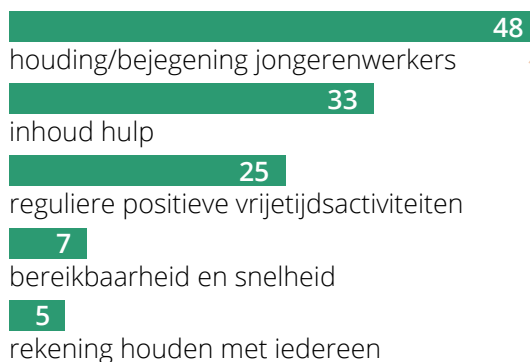

WAT LEREN JONGEREN OVER GELDZAKEN?

Hoe helpen jongerenwerkers met geldzaken (n=53)

Positieve ervaringen met geboden hulp (n=90)

8,6

Rapportcijfer

HOE HANDELEN JONGERENWERKERS?

De methodische principes die bij armoede/ schulden worden ingezet:

betekenisrelatie

aansluiten bij de leefwereld

leren door doen

jongeren in hun kracht zetten

aansluiten bij de behoefte

Volgens jongeren maakt de houding van de jongerenwerker en diens bejegening het jongerenwerk **uniek**

Uitdagingen

- A. Handelingsverlegenheid
- B. Onvoldoende basiskennis
- C. Weinig ondersteuning vanuit de organisatie

WAT IS HET AANBOD VAN PROFESSIONELE JONGERENWERKORGANISATIES?

De projecten en diensten kunnen we indelen in vier typen:

Positieve vrijetijdsbesteding

regulier jongerenwerk, zoals sporttoernooi, inloop, en ambulante werk

15x

Aandacht vragen voor geldzaken

groepsgericht, aanbodgericht, financiële educatie, verrijken basiskennis- en vaardigheden

7x

Ondersteunen bij (dreigende) geldproblemen

individueel, vraaggericht, ook materiele ondersteuning, zoals voedselprojecten

9x

Ondersteunen bij schulden

individueel, vraaggericht, samenwerking met gespecialiseerde professionals

9x

WAT HEBBEN JONGERENWERKERS IN HUN PRAKTIJK GEIMPLEMENTEERD?

 6 trainingen voor jongerenwerkers

 3 informatiesheets voor jongeren

 7 versterkte samenwerkingen

 5 voorlichtingen voor jongeren

 2 workshops voor jongerenwerkers

 3 inlooppmomenten of spreekuren voor jongeren

 1 uitwisseling tussen twee jongerenwerkorganisaties

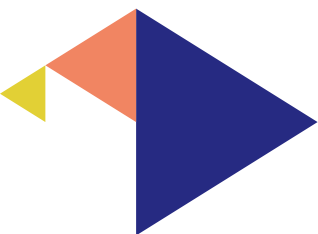
Belemmeringen

Samenwerking met ketenpartners: verschillen in snelheid, onduidelijke rolverdeling, werktijden ketenpartners, personeelstekorten en versnippering.

Bij jongerenwerkers zelf: een gebrek aan expertise, onderbezetting.

Spanningen in het vormgeven van **ouderbetrokkenheid**.

De **niet-structurele inbedding** van het jongerenwerk is nadelig in een duurzame inzet.

Samenvatting

Geldzorgen, armoede en schulden vormen een risico voor de ontwikkelkansen van jongeren. Professionele jongerenwerkers willen daarom meer voor jongeren in (dreigende) armoede en met schulden betekenen. Daarnaast worstelen gemeenten met de vraag hoe jongeren het beste geholpen kunnen worden. De complexe problematiek vraagt om een aanpak van professionals vanuit verschillende leefdomeinen. Ook jeugdprofessionals in het sociaal domein kunnen bij uitstek een belangrijke rol spelen in het verminderen van (de gevolgen van) kinderarmoede en het versterken van de leefomgeving van kinderen en jongeren, thuis en buitenshuis¹. Vrijwel al deze professionals hebben – bewust of onbewust – te maken met armoedeproblematiek onder kinderen en jongeren. Zij geven aan dat zij dit een lastige taak vinden². Zo ook professionele jongerenwerkers.

Jongerenwerkers zijn actief in veel verschillende domeinen, zoals vrijetijd, veiligheid, onderwijs, sport en cultuur, en werk. In veel gemeenten krijgen zij ook een opdracht wat betreft armoedebestrijding en schuldenpreventie. Er bestaan echter grote verschillen in het type projecten en diensten dat het jongerenwerk gericht op armoede- en schuldenbestrijding biedt. Jongerenwerkers weten hierdoor niet goed welke projecten en diensten ze kunnen inzetten. Daarnaast lukt het ze niet om deze jongeren tijdig passende ondersteuning te bieden, terwijl ze de problemen zien toenemen. Er is weinig met onderzoek onderbouwde kennis voorhanden die jongerenwerkers hierbij kan ondersteunen. Bovendien hebben overheid en stakeholders vaak geen goed beeld van wat professionele jongerenwerkers kunnen betekenen op (dreigende) armoede of schulden. Om die reden vroegen 15 jongerenwerkorganisaties de lectoraten Youth Spot en Armoede Interventies van de Hogeschool van Amsterdam om een gezamenlijk leer- en onderzoeksproces te starten. De hoofdvraag van dit onderzoek luidde:

Met welk aanbod werken professionele jongerenwerkers aan (dreigende) armoede en schulden en hoe kunnen zij dit aanbod en bijbehorend methodisch handelen verder versterken zodat dit (duurzaam) kansen biedt voor jongeren (10-27 jaar) die opgroeien in (dreigende) armoede en/of met (dreigende) schulden?

Dit onderzoek is uitgevoerd tussen augustus 2023 en augustus 2025 en medegefinancierd door Nationaal Regieorgaan Praktijkgericht Onderzoek SIA, onderdeel van NWO (Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek).

Waaruit bestaat het aanbod van het jongerenwerk gericht op (dreigende) armoede en schulden?

De 23 geïnventariseerde projecten en diensten zijn ingedeeld in vier typen:

- Positieve vrijetijdsbesteding
- Aandacht vragen voor geldzaken
- Ondersteunen bij (dreigende) geldproblemen
- Ondersteunen bij schulden.

1 Lusse, M. & A. Kassenberg (2021). Omgaan met kinderarmoede in het sociaal domein. Handreiking voor professionals. Hogeschool Rotterdam en Hanzehogeschool Groningen

2 Briels, B., Panhuijzen, B. & M. van Houten (2015). *Omgaan met armoede. Frontliniewerkers aan het woord*. Utrecht: Movisie

Tijdens de reguliere positieve vrijetijdsactiviteiten signaleren jongerenwerkers (dreigende) armoede en/of schulden en kunnen ze, wanneer er vertrouwen is opgebouwd, daarover het gesprek aangaan met jongeren. Daarnaast geven jongerenwerkers op verschillende manieren financiële educatie aan jongeren. Ook bieden jongerenwerkers lichte ondersteuning bij geldzaken. Wanneer jongeren schulden hebben, is er ook aanbod, vaak in samenwerking met gespecialiseerde organisaties. Echter, er zijn grote verschillen tussen organisaties in de reikwijdte van hun projecten en diensten. Sommige jongerenwerkorganisaties bieden alle typen aanbod, anderen een enkel type en sommige jongerenwerkorganisaties (naast de reguliere vaak gratis positieve vrijetijdsactiviteiten) (nog) niets. Dat wil niet zeggen dat laatstgenoemden geen aandacht hebben voor armoede/schulden, want dit zit vaak wel impliciet verweven in de aanpak, de handelwijze van jongerenwerkers.

De verschillen in reikwijdte hebben te maken met de verschillen in opdracht die jongerenwerkaanbieders vanuit hun gemeente en andere financiers krijgen ten aanzien van armoede en schulden. Hun voortbestaan hangt doorgaans af van periodieke subsidie en de samenwerking met de ketenpartners met wie ze de projecten en diensten aanbieden en die vaak initiator zijn.

Interessant is dat er nauwelijks aanbod is dat door meerdere jongerenwerkorganisaties wordt aangeboden. Jongerenwerkorganisaties kunnen dan ook zeker door uitwisseling van elkaar leren. Verder is er nauwelijks aanbod voor kinderen of specifieke groepen (bijvoorbeeld vluchtelingen, lvb). Uit de inventarisatie blijkt dat er weinig (effect)onderzoek is gedaan, dus er is weinig bekend over de opbrengsten van het jongerenwerkaanbod gericht op (dreigende) armoede en schulden.

De brede scope van het jongerenwerkaanbod gericht op (dreigende) armoede en schulden en de samenwerking daarin met stakeholders, laat zien dat het professionele jongerenwerk een serieuze partner kan zijn in de gemeentelijke integrale aanpak van armoede en schulden bij jongeren.

In hoeverre zijn de methodische principes van het jongerenwerk te hanteren in de ondersteuning van jongeren in (dreigende) armoede en/of met schulden en welke methodische handvatten uit het armoede- en schuldenveld zijn daarbij bruikbaar?

Jongerenwerkers hanteren zogenaamde 'methodische principes' waarmee zij inhoudelijk richting geven aan de omgang met jongeren^{3,4}. Welke methodische principes jongerenwerkers inzetten in het contact met jongeren is onder meer afhankelijk van de behoefte van de (groep) jongere(n), de specifieke situatie en beschikbare middelen. Deze principes zijn van invloed op het veranderingsproces in de gewenste situatie. Kenmerkend aan de methodische principes is⁵: 1) De methodische principes zijn niet allemaal specifiek voor een methodiek of voor het jongerenwerk. Ze kunnen in meerdere jongerenwerkmethodieken en bij andere beroepsgroepen voorkomen. 2) De methodische principes bestaan naast elkaar en worden afhankelijk van de situatie ingezet. Het hoeft niet zo te zijn dat een jongerenwerker alle principes

3 Sonneveld, J., Rijnders, J., Metz, J., Schalk, R. & Regenmortel, T., van (2020). 'The contribution of professional youth work to the development of socially vulnerable youngsters: a multiple case study'. *Children and Youth Services Review*, 118(105476). <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105476>

4 Metz, J., Sonneveld, J. & Rijnders, J. (2020). *Hoe jongerenwerkers werken aan preventie. 22 keer 1 jaar jongerenwerk in praktijk*. swp.

5 Metz, J., & Sonneveld, J. (2018). *Methodisch werken in het jongerenwerk*. Hogeschool van Amsterdam, Amsterdams Kenniscentrum voor Maatschappelijke Innovatie.

inzet in zijn contact met jongeren. 3) Methodische principes zijn veelvormig en onderling verschillend. De methodische principes verschillen in grootte, in concreetheid en in werking.

Er is echter nog niet bekend of, en zo ja hoe, alle jongerenwerkers deze methodische principes precies hanteren bij de ondersteuning van jongeren in (dreigende) armoede en/of met (dreigende) schulden. Op basis van tweewekelijkse logboeken van 23 jongerenwerkers hebben we een beeld gekregen van hoe jongerenwerkers invulling geven aan hun methodisch handelen bij armoede en schulden.

Allereerst blijkt dat jongerenwerkers een groot deel van de tijd (75 procent) werken volgens de methodische principes van het jongerenwerk. Wel zijn er grote verschillen qua frequentie per methodisch principe. Op het gebied van (dreigende) armoede en schulden hanteren jongerenwerkers vooral de volgende methodische principes: betekenisrelatie, aansluiten bij de leefwereld, aansluiten bij de behoefte, jongeren in hun kracht zetten en leren door doen. De inzet van de methodische principes gaat jongerenwerkers 66 procent van de tijd (heel) gemakkelijk af. Slechts een klein deel van de jongerenwerkers (5,5 procent) vindt de inzet van methodische principes (heel) moeilijk.

Als jongerenwerkers gevraagd wordt te onderbouwen waarom de inzet van een methodisch principe (heel) moeilijk was, blijkt dat de helft van de gerapporteerde belemmeringen betrekking heeft op de jongerenwerkers zelf, zoals de neiging om het van de jongere over te nemen en het niet over de juiste kennis beschikken. Ook worden belemmerende factoren genoemd die te maken hebben met de doelgroep, zoals een ervaren gebrek aan motivatie van de jongeren om actief aan hun geldproblematiek te werken en het niet willen praten over armoede en schulden. Jongeren praten daar in een groep ook liever niet over, terwijl jongerenwerkers jongeren wél vaak in groepen ontmoeten. Een vijfde van de gerapporteerde belemmerende factoren heeft betrekking op een specifiek methodisch principe, waarvan werken met de omgeving eruitsprong. Ten slotte noemen jongerenwerkers het thema zelf als belemmerend, omdat er een taboe heerst op het praten over armoede en schulden.

Jongerenwerkers geven aan over het algemeen goed toegerust te zijn om jongeren te helpen bij armoede en schulden. Desalniettemin blijkt er behoefte aan meer kennis over regels en regelingen, collegiaal contact, handvatten over hoe om te gaan met schaamte en lvb'ers, een beter beeld van wat er (nog meer) speelt en een omgeving waar ongestoord persoonlijke gesprekken gevoerd kunnen worden.

Wat betekent het jongerenwerkeraanbod gericht op (dreigende) armoede en schulden en het bijbehorende methodisch handelen van jongerenwerkers voor jongeren die opgroeien in (dreigende) armoede en/of met schulden?

Veel van de 90 geïnterviewde jongeren hebben een langdurige relatie met het jongerenwerk. Bijna twee derde komt er al langer dan drie jaar. Een meerderheid meldde zich niet direct met vragen over geld(zorgen) maar kwam in contact met het jongerenwerk vanwege positieve vrijetijdsbesteding, persoonlijke problemen en/of problemen thuis. Pas als er vertrouwen is opgebouwd, stellen deze jongeren vragen over geld(zorgen). Jongerenwerkers sporen aan tot empowerment en participatie en verwijzen vervolgens, indien nodig, warm door naar een specifiek aanbod op geldzaken. De minderheid die zich wel direct meldde met vragen over geld(zorgen), vroeg hulp bij het vinden van een baan of stageplaats of had te maken met schulden. Jongeren met schulden klopten dan aan bij de jongerenwerkorganisaties met een specifiek aanbod hierop.

Jongeren leren veel over geldzaken bij het jongerenwerk. Het meest genoemd is dat jongeren leren van de informatie die jongerenwerkers geven over sparen en wat er gebeurt als je achttien jaar wordt, gevolgd door steun bij schulden, hulp bij budgetteren, toeleiding naar opleiding, werk of stage, hulp bij aanvragen, toeleiding naar andere organisaties en geldbeheer bij activiteiten.

Jongeren waarderen de ondersteuning van het jongerenwerk enorm en geven het aanbod een gemiddeld rapportcijfer van maar liefst een 8.6! Ze zijn enthousiast over het jongerenwerkaanbod en zouden het anderen aanbevelen. Meer dan de helft vindt vooral de houding van/bejegening door jongerenwerkers positief. Ruim een derde benoemt (daarnaast) de inhoud van de geboden hulp. De reguliere positieve vrijetijdsactiviteiten (die maken dat er vertrouwen ontstaat om over geldzaken te praten), de bereikbaarheid en snelheid van het jongerenwerk alsook het 'rekening houden met iedereen' maken het jongerenwerkaanbod verder aantrekkelijk voor jongeren. Ruim een derde van de jongeren gaat in op wat het aanbod voor hen uniek maakt. Ook hier gaat het vooral om de houding van en bejegening door jongerenwerkers, maar ook de (vaak gezellige, informele) sfeer en het feit dat de jongerenwerkactiviteiten gratis zijn worden genoemd. Daarnaast zijn er jongeren die geholpen zijn met schulden; zij vinden het fijn dat er hulp voor hen was, dat er doorverwezen kan worden en dat de schuldhulpverlening (soms) diepgaand is.

Ongeveer een vijfde van de jongeren geeft tips om het aanbod op geldzaken nog aantrekkelijker te maken. Er lijkt behoefte om (nog) meer aanbod gericht op armoede/schulden te organiseren. Zo kan hulp bij geldzaken wellicht soms nog meer afgestemd worden op de persoonlijke situatie van een jongere. Verder wensen sommigen meer voorlichting over schulden, hulp bij budgetteren, ondersteuning bij studiegerelateerde zaken en begeleiding naar werk. Daarnaast geven bijna alle jongeren algemene tips die voor het jongerenwerk als vindplaats van armoede/schulden belangrijk zijn. Zo willen zij graag meer activiteiten en uitjes, ruimere openingstijden en meer gebruik van de ruimtes en voorzieningen van de jongerenwerklocatie. 40 procent van de jongeren wil in het een-op-een-contact met jongerenwerkers meer persoonlijke aandacht en ondersteuning. En hoewel het overgrote deel tevreden is over de houding van/bejegening door jongerenwerkers, denkt een derde dat er nog steeds verbetering mogelijk is. Het gaat er dan vooral om dat er bij gevoelige onderwerpen als armoede/schulden (nog) beter ingespeeld wordt op emoties en dat er strikter gehandhaafd wordt bij conflicten in groepsverband. Enkele jongeren noemen dat ze liever geen privacygevoelige informatie in groepsverband bespreken en duidelijke afspraken willen over wat er wel en niet gedeeld wordt met ouders. Zowel voor het algemene jongerenwerkaanbod als voor het aanbod op het gebied van geldzaken geldt dat het jongerenwerk volgens de jongeren meer gebruik kan maken van visuele overzichten en/of sociale media en flyers om het aanbod bekend te maken en zo jongeren te bereiken. Jongeren geven als tip om video's te maken van leuke activiteiten, zodat andere jongeren worden aangemoedigd om langs te komen en de sfeer te ervaren. Ook kan het jongerenwerkaanbod volgens hen verbreed worden aangeboden aan meerdere verschillende doelgroepen.

Wat betekent het jongerenwerkaanbod gericht op (dreigende) armoede en schulden en het bijbehorende methodisch handelen van jongerenwerkers voor ouders met kinderen die opgroeien in (dreigende) armoede en/of met schulden?

Het merendeel van de 25 ouders die een enquête invulden, geeft aan dat hun kind naar het jongerenwerk gaat voor algemene positieve vrijetijdsactiviteiten die plezier en vermaak bieden. Meer dan de helft van de kinderen komt al langer dan een jaar bij het jongerenwerk en gaat er minimaal eens per week naartoe. De ouders zijn tevreden met het jongerenwerkaanbod en waarderen het gemiddeld met een 8.2. Zij zien dat hun kind verandert door het jongerenwerk. Het meest noemen zij dat het jongerenwerk sociale contacten oplevert en bijdraagt aan de ontwikkeling van hun kind.

Ook hebben de ouders tips die grotendeels over de (organisatie) van de jongerenactiviteiten gaan, zoals het organiseren van activiteiten in de zomervakantie voor meerdere leeftijdscategorieën. Sommigen zouden wat meer uitdagendere activiteiten willen zien. Enkele ouders willen meer aandacht voor armoede en schulden. Dit betreft meer voorlichting over bijvoorbeeld het Jeugdsportfonds en Jeugdeducatiefonds, materiële ondersteuning middels bijvoorbeeld een boodschappenkaartproject en meer ondersteuning van hun kind bij de omgang met financiën. Ook geven enkele ouders aan dat ouders meer of altijd betrokken moeten worden bij het jongerenwerk.

Wat betekent het jongerenwerkaanbod gericht op (dreigende) armoede en schulden en het bijbehorende methodisch handelen van jongerenwerkers voor samenwerkende professionals?

De meeste ketenpartners (n=22) zien het jongerenwerk vooral als een eerste ingang/aanspreekpunt waar jongeren geldzorgen mee bespreken. Jongerenwerkers hebben de contacten met jongeren en door hun vertrouwensrelatie vangen zij veel op en zijn zij een belangrijke speler als het gaat om vroeg-signalering. Bovendien bereiken zij jongeren vaak eerder dan de 'formele instanties'. Ook noemen stakeholders de rol die jongerenwerkers (vervolgens) hebben in het warm doorverwijzen van jongeren naar de juiste instanties waarbij vertrouwen en korte lijnen tussen organisaties cruciaal zijn. Ten derde is er de ondersteuning die jongerenwerkorganisaties zelf (vaak) kunnen bieden bijvoorbeeld bij het wegwijs maken in het netwerk, hulp bij het doen van aanvragen, voorzien van informatie enz. Ten slotte kunnen jongerenwerkers voorlichting verzorgen op bijvoorbeeld scholen. De meeste stakeholderorganisaties werken op deze manier in de praktijk ook al samen met de jongerenwerkorganisaties.

De helft van de ketenpartners geeft aan dat jongerenwerkers jongeren perspectief bieden en 'ontstressen' doordat ze vanuit meerdere leefgebieden werken aan zelfkennis en een toekomst. Daarnaast wordt als opbrengst voor kinderen en jongeren benoemd dat jongerenwerkers jongeren informatie bieden voor de omgang met (dreigende) armoede en schulden. Ze zijn bekend met instanties en kunnen jongeren indien nodig gericht doorverwijzen. Ten derde wordt genoemd dat jongerenwerkers vaak direct lichte preventieve ondersteuning bieden, waardoor verergering wordt voorkomen. Dit laatste benoemt het merendeel van de stakeholders ook als opbrengst voor het werkveld. Daarbij noemen ze dat de signalering en toeleiding van het jongerenwerk de stakeholders meer klandizie oplevert. Anderen hebben het over de kwaliteit van het jongerenwerkaanbod als meerwaarde voor het werkveld, bijvoorbeeld de hulp die ze bieden op het gebied van geldzorgen. Een enkeling benoemt dat jongerenwerkers hen zaken uit handen nemen waardoor zij zich kunnen richten op andere zaken.

Ketenpartners ervaren de 'korte lijntjes' met het jongerenwerk als positief. De jongerenwerkers worden als laagdrempelig ervaren, en de jongerenwerk- en stakeholderorganisaties weten elkaar te vinden bij een hulpvraag of bij het delen van kennis. Daarnaast wordt benoemd dat het vaak positief is dat er duidelijke afspraken zijn gemaakt bijvoorbeeld over taakverdeling (wie doet wat) en dat (dreigende) armoede en schulden van jongeren als een gezamenlijk probleem wordt gezien. Tot slot benoemen enkele stakeholders als meerwaarde van het jongerenwerk dat jongerenwerkers vaak ook contact met de ouders van jongeren hebben. Wat er beter kan in de samenwerking op het gebied van armoede/schulden is volgens de stakeholders is dat jongerenwerk soms eerder aan de bel zou kunnen trekken van een bepaalde (gespecialiseerde) organisatie, maar ook sneller terugschakelen indien nodig. Daarnaast ervaren stakeholders op dit moment als knelpunt voor een optimale samenwerking het (van beide kanten) vaak tekort aan uren, dat jongerenwerk onbekend is met de sociale kaart alsook de wisselende bereidheid om goed samen te werken. Een aantal keren kwam ook nog naar voren dat er in zijn algemeenheid expliciet meer aandacht moet zijn voor de signaleringsfunctie van het jongerenwerk.

Wat is er nodig om het jongerenwerkaanbod gericht op (dreigende) armoede en schulden en het bijbehorende methodisch handelen van jongerenwerkers duurzaam te versterken zodat dit van meer betekenis kan zijn voor jongeren die opgroeien in (dreigende) armoede en/of met schulden?

De resultaten uit de verkennende fase van het onderzoek zijn tijdens een werkconferentie gevalideerd en verdiept in focusgroepen. Wat betreft het jongerenwerkaanbod gericht op (dreigende) armoede en schulden is er overeenstemming over het feit dat niet alle jongerenwerkorganisaties alle typen aanbod in huis hoeven te hebben. Idealiter zou dat wel het mooiste zijn en eigenlijk zouden alle jongerenwerkorganisaties minimaal één persoon in huis moeten hebben die veel over financiën weet. Een aantal jongerenwerkorganisaties heeft daar positieve ervaringen mee. Echter, het wordt belangrijker gevonden dat het jongerenwerk vooral de reguliere positieve vrijetijdsbesteding en financiële voorlichting aanbiedt en dat als jongeren hulp nodig hebben, zij geholpen worden, hetzij binnen, hetzij buiten het jongerenwerk(aanbod). Als de eventuele benodigde specialistische expertise niet in huis of 'onder één dak' aanwezig is, is het belangrijk dat jongerenwerkers de sociale kaart goed kennen (hoewel deze vaak verandert) en warm kunnen doorverwijzen, eventueel ook buiten 'de gebaande paden', bijvoorbeeld naar informele armoede- en schuldenprojecten of fondsen. Door hun outreachende benadering, laagdrempeligheid en niet-oordelende houding waarmee ze veel vertrouwen opbouwen, spelen jongerenwerkers een grote rol in de vroegsignalering van (dreigende) armoede en schulden. Dit vindt volgens de jongerenwerkers overal en altijd plaats (ook online). De signaleringsfunctie van het jongerenwerk zou veel zichtbaarder kunnen worden gemaakt naar de gemeenten, en dan vooral de inloopmethodiek van het jongerenwerk: jongerenwerkers bouwen eerst een betekenisrelatie op met jongeren en sporen aan tot empowerment en participatie en verwijzen vervolgens, wanneer nodig, warm door naar een specifiek aanbod op geldzaken. De formele professionele schuldhulpverlening heeft vaak moeite om jongeren te bereiken. Jongerenwerkers vinden het vaak lastig te bepalen in hoeverre jongeren recht hebben op hulp, en of ze echt tot de juiste financiële doelgroep behoren. Ze zouden hier meer kennis over willen hebben. Andere kennis en vaardigheden die jongerenwerkers minimaal nodig hebben om goed uitgerust te zijn als het gaat om armoede- en schuldbestrijding, hebben betrekking op het signaleren van armoede/schulden, het vervolgens bespreekbaar maken door houding en gesprekstechnieken, de sociale kaart kennen en basiskennis hebben van trends, regelingen en risicofactoren.

Ook waren er sessies waarin deelnemers brainstormden over implementatie van de resultaten in de praktijk. Dit resulteerde in veel tips, bijvoorbeeld dat het belangrijk is om met specifieke doelgroepen rekening te houden zoals vluchtelingen en Ivb'ers. Ook zijn er tips gegeven over bijvoorbeeld het verspreiden van financiële kennis onder jongeren (bv als ze achttien worden). De input is gelegd naast de literatuur over wat er al bekend is over het werken aan armoede en schulden bij jongeren. Het is belangrijk om de jongerenwerkers te voeden met kennis over armoede en schulden en ook over waarom het belangrijk is daar altijd alert op te zijn, en in het oog te houden dat armoede onderliggend is aan veel andere problemen waar jongeren mee komen bij het jongerenwerk. Als het gaat om een integrale aanpak is zicht op de sociale kaart belangrijk en het besef dat de gemeente niet de enige speler is in een integrale aanpak gericht op armoede en schulden, maar dat er bijvoorbeeld ook veel lokale informele armoede- en schuldenprojecten zijn. Daarnaast blijkt uit de literatuur dat het belangrijk is om taken en verwachtingen vast te leggen. Het zou goed zijn dat jongerenwerkers genoeg capaciteit hebben om jongeren indien nodig warm door te verwijzen naar bijvoorbeeld de professionele schuldhulpverlening. Vooral omdat bekend is dat veel jongeren niet aankomen bij de schuldhulpverlening, met alle gevolgen van dien. Door (meer) inzet van tools bij het jongerenwerk kan mogelijk sneller duidelijk worden hoe hoog schulden zijn zodat jongeren tijdiger kunnen worden doorverwezen naar de formele schuldhulpverlening (binnen of buiten de jongerenwerkorganisatie).

Onderzoek laat ook zien dat jongeren zelf aangeven dat het belangrijk is dat professionals zich ervan bewust zijn dat er verschillen zijn in mate en vorm van armoede/schulden onder kinderen en jongeren, zodat daar zo goed mogelijk op kan worden geanticipeerd. Het is voor kinderen bijvoorbeeld heel anders of zij al hun hele leven in armoede leven of nog maar net. Verder zijn werkzame elementen uit de literatuur op een rij gezet. Deze zitten al grotendeels verborgen in de werkwijze van jongerenwerkers. In het handelingsonderzoek is er veel in gang gezet. Voor beklijving is het van belang om bijvoorbeeld niet alleen in te (blijven) zetten op financiële kennisoverdracht, want uit onderzoek is bekend dat dat alleen vaak niet werkt om gedragsverandering te bewerkstelligen. Daarnaast is het goed om kennis te nemen van toegankelijke implementatiemodellen die kunnen helpen om het in gang gezette nader te bestendigen.

De resultaten zijn meegenomen naar vier werkplaatsen: 'jongeren helpen met financiële vragen', 'armoede en schulden signaleren en bespreekbaar maken', 'integraal samenwerken' en 'bereiken specifieke doelgroepen'. 24 jongerenwerkers reflecteerden in deze werkplaatsen op de uit het verkennende onderzoek verkregen data, de input uit de werkconferentie en de genoemde tips uit de literatuur. Op basis van deze reflectie en onderbouwing maakten jongerenwerkers in vier werkplaatsen vervolgens een individueel handelingsplan. Uiteindelijk leidde dit tot 24 individuele handelingsplannen. Deze plannen waren gericht op meerdere soorten opbrengsten. Zo richtten 6 jongerenwerkers zich op trainingen, werd er 7 keer gewerkt aan het versterken of hervormen van een (bestaande) samenwerking, en werden 5 voorlichtingen voorzien. Daarnaast werden 3 inloopmomenten of spreekuren georganiseerd, 3 informatiesheets ontwikkeld en 2 workshops aangeboden. Ook was er 1 uitwisseling tussen 2 jongerenwerkorganisaties op het gebied van armoede/schulden. De uitvoering van de plannen moest leiden tot een aantal veranderingen. Het vaakst genoemd is de bijdrage aan financiële bewustwording van en het voorkomen van schulden bij jongeren.

Aan de slag

Tot de zomer van 2024 is per werkplaats in casuïstiekbijeenkomsten gereflecteerd op de uitvoering van de handelingsplannen. Analyse na twee bijeenkomsten toonde diverse implementatiebelemmeringen. Deze hebben ten eerste betrekking op de samenwerking met ketenpartners: verschillen in snelheid, onduidelijke rolverdeling, werktijden ketenpartners die niet altijd aansluiten op de leefwereld van jongeren, personeelstekorten en versnippering. Ook ervaren jongerenwerkers vaak een verschil in visie op zaken tussen beleid en praktijk. Ten tweede ervaren jongerenwerkers implementatiebelemmeringen bij henzelf zoals een gebrek aan expertise op het gebied van armoede en schulden. Daarnaast wordt het samenwerken met ketenpartners niet altijd als een kerntaak gezien door jongerenwerkers. En ook jongerenwerkers hebben vaak te maken met onderbezetting. Tevens zouden veel jongerenwerkers jongeren graag duurzaam willen inzetten bij initiatieven maar multiproblematiek bij jongeren kan dit belemmeren. Ten derde worden spanningsvelden ervaren in het vormgeven van ouderbetrokkenheid. Tot slot is de niet-structurele inbedding van het jongerenwerk nadelig in een duurzame inzet op armoede en schulden.

Veel jongerenwerkers zijn na dit onderzoek nog (verder) bezig gegaan met de uitvoering van hun handelingsplan. Van wat er in dit onderzoek in gang gezet is in de jongerenwerkorganisaties zijn casusbeschrijvingen gemaakt. Die zijn gebundeld in een inspiratiebundel die gedeeld wordt met jongerenwerkorganisaties en opleidingen. Het rapport wordt afgesloten met een discussie en aanbevelingen.

Inhoudsopgave

Inleiding	14
Deel 1 - Verkenning van de jongerenwerkpraktijk gericht op (dreigende) armoede en schulden	16
1. Projecten en diensten van het jongerenwerk gericht op (dreigende) armoede en schulden	17
2. Het methodisch handelen van jongerenwerkers	28
3. De betekenis van het aanbod en handelen voor jongeren	42
4. De betekenis van het aanbod en handelen voor ouders	62
5. De betekenis van het aanbod en handelen voor samenwerkende professionals	67
Deel 2 - Reflectie, onderbouwing, implementatie	76
1. Het duurzaam versterken van het professionele jongerenwerk gericht op armoede en schulden	77
2. Aan de slag	95
Discussie	100
Aanbevelingen	108
Literatuurlijst	111
Bijlagen	115
Bijlage 1 - Methodologische verantwoording	115
Bijlage 2 - Beschrijving projecten en diensten van het jongerenwerk gericht op (dreigende) armoede en schulden	126
Bijlage 3 - Begeleiding van het onderzoek	146

Inleiding

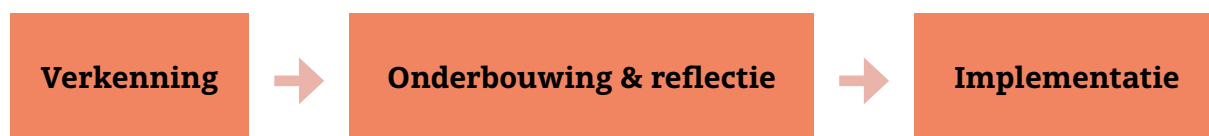
1 op de 5 Nederlandse jongeren kampt met geldzorgen⁶. Geldzorgen, armoede en schulden vormen een risico voor de ontwikkelkansen van jongeren. Professionele jongerenwerkers⁷ willen daarom meer voor jongeren in (dreigende) armoede en met schulden betekenen. Daarnaast worstelen gemeenten met de vraag hoe jongeren het beste geholpen kunnen worden. De complexe problematiek vraagt om een aanpak waar professionals vanuit verschillende leefdomeinen een rol in spelen.

Ook jongerenwerkers krijgen in veel gemeenten een opdracht wat betreft armoedebestrijding en schuldenpreventie. Er bestaan echter grote verschillen in het type projecten en diensten dat het jongerenwerk gericht op armoede- en schuldenbestrijding biedt. Jongerenwerkers weten hierdoor niet goed welke projecten en diensten ze kunnen inzetten. Daarnaast lukt het ze niet om deze jongeren tijdig passende ondersteuning te bieden, terwijl ze de problemen zien toenemen. Er is weinig met onderzoek onderbouwde kennis voorhanden die jongerenwerkers hierbij kan ondersteunen. Bovendien hebben overheid en stakeholders vaak geen goed beeld wat professionele jongerenwerkers kunnen betekenen op (dreigende) armoede of schulden. Om die reden vroegen 15 jongerenwerkorganisaties⁸ de lectoraten Youth Spot en Armoede interventies van de HvA om een gezamenlijk leer- en onderzoeksproces te starten. De hoofdvraag van dit onderzoek luidde:

Met welk aanbod werken professionele jongerenwerkers aan (dreigende) armoede en schulden en hoe kunnen zij dit aanbod en bijbehorend methodisch handelen verder versterken zodat dit (duurzaam) kansen biedt voor jongeren (10-27 jaar) die opgroeien in (dreigende) armoede en/of met (dreigende) schulden?

Met subsidie van Nationaal Regieorgaan Praktijkgericht Onderzoek SIA, onderdeel van NWO (Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek) is dit onderzoek tussen augustus 2023 en augustus 2025 uitgevoerd. In voorliggende rapportage doen we verslag van (de resultaten van) het participatief handelingsonderzoek (Figuur 1.0): het is een proces van tegelijkertijd lerend handelen en handelen leren, van kennis ontwikkelen over en het verbeteren van (concrete problemen binnen) de sociale werkelijkheid.

Figuur 1.0. De drie fasen van het handelingsonderzoek

6 Unicef (2022). 6 op 10 jongeren bezorgd over stijgende prijzen en geldproblemen. www.unicef.nl/nieuws/2022-11-14-6-op-10-jongeren-bezorgd-over-stijgende-prijzen-en-geldproblemen

7 Jongerenwerkers zijn sociaalwerkprofessionals die eraan bijdragen dat jongeren in kwetsbare posities (10-25 jaar) zich persoonlijk kunnen ontwikkelen en hun maatschappelijke participatie kunnen vergroten. Ze ontmoeten jongeren in hun eigen leefwereld, op plekken waar jongeren graag zijn, zoals op straat, online, in jongerencentra en ook steeds vaker op scholen. (Sieckelink, 2022, p.7)

8 Bindkracht10, De Schoor, DOCK, Dynamo, Combiwel, Gro-up, JoU, Meerwaarde, Participe, PerMens, Presikhaaf University, R-newt, Vivell, Wijkz & Youth for Christ.

In het onderzoek zijn vier deelvragen onderzocht:

1. Waaruit bestaat het aanbod van het jongerenwerk op het gebied van (dreigende) armoede en schulden?
2. In hoeverre zijn de methodische principes van het jongerenwerk te hanteren in de ondersteuning van jongeren in (dreigende) armoede en/of met schulden en welke methodische handvatten uit het armoede- en schuldenveld zijn daarbij bruikbaar?
3. Wat betekent het jongerenwerkaanbod op het gebied van (dreigende) armoede en/of schulden en het bijbehorende methodisch handelen van jongerenwerkers voor jongeren die opgroeien in (dreigende) armoede en/of met schulden?
4. Wat is er nodig om het jongerenwerkaanbod op het gebied van (dreigende) armoede en schulden en het bijbehorende methodisch handelen van jongerenwerkers duurzaam te versterken zodat dit van meer betekenis kan zijn voor jongeren die opgroeien in (dreigende) armoede en/of met schulden.

In deel 1 beschrijven we de jongerenwerkpraktijk op het gebied van (dreigende) armoede en schulden (deelvraag 1). We starten met een beschrijving en uiteenzetting van de geïnventariseerde projecten en diensten van het jongerenwerk op het gebied van (dreigende) armoede en schulden. Daarna volgt een hoofdstuk dat inzicht geeft in het methodisch handelen bij (dreigende) armoede en schulden van 23 jongerenwerkers (deelvraag 2). Vervolgens wordt ingegaan op de beleving van 90 jongeren, 25 ouders en 22 stakeholders met de projecten, het dienstenaanbod en het handelen (deelvraag 3).

In deel 2 beschrijven we de resultaten uit de tweede en derde fase van het participatief handelingsonderzoek. De tweede fase betreft de onderbouwing en reflectie op de data die uit de verkennende fase naar voren kwamen en de koppeling aan kennis uit onder meer het armoede- en schuldenwerkveld. Participatief handelingsonderzoek levert op deze manier een bijdrage aan het begrijpen van, reflecteren op en het versterken van het inzetten van handelingskennis door jongerenwerkers. We bespreken de resultaten van validerings- en verdiepingssessies op een werkconferentie en gaan in op wat er vanuit de literatuur bekend is. Op basis hiervan zijn vier werkplaatsen gevormd, gerelateerd aan thema's die spelen binnen de jongerenwerkpraktijk: 'integraal samenwerken', 'armoede en schulden signaleren en bespreekbaar maken', 'specifieke doelgroepen bereiken' en 'financiële ondersteuning'. In deze werkplaatsen stelden 24 jongerenwerkers handelingsplannen op om hun handelen op deze thema's te versterken. De derde fase is de implementatie: de handelingsplannen in de praktijk. In de werkplaatsen reflecteerden jongerenwerkers tijdens casuïstiekbесprekingen op hun acties. We sluiten af met reflecties op de uitvoering van deze plannen waarmee we deelvraag 4 beantwoorden: wat zijn implementatievoorwaarden voor het duurzaam versterken van het jongerenwerk op het gebied van (dreigende) armoede en schulden?

Het laatste deel bevat aanbevelingen voor onderwijs, beleid, praktijk en wetenschap. We hopen dat deze inzichten het werkveld inspireren en bijdragen aan versterking van de positie van jongeren in (dreigende) armoede en schulden!

Deel 1

**Verkenning van de
jongerenwerkpraktijk gericht
op (dreigende) armoede en
schulden**

Projecten en diensten van het jongerenwerk gericht op (dreigende) armoede en schulden

1.1. Welke projecten en diensten heeft het jongerenwerk gericht op armoede en schulden?

Het onderzoek startte met een aanbodinventarisatie. Onder aanbod verstaan we 'projecten en diensten die het jongerenwerk gericht op (dreigende) armoede en schulden biedt'. Het jongerenwerk hoeft hierbij niet de initiator te zijn, het kan ook om samenwerking met andere partijen gaan waar het jongerenwerk bij betrokken is. Aanbod is iets anders dan aanpak. Een aanpak verwijst meer naar de generieke werkwijze van de jongerenwerker en zijn of haar manier van omgaan met jongeren. Tijdens onze inventarisatie beschreven 5 jongerenorganisaties (soms naast hun aanbod) hun eigen specifieke algemene aanpak. Deze hebben we uit de inventarisatie gelaten. De aanbodinventarisatie resulteerde in 23 omschrijvingen⁹ verdeeld over 11 organisaties¹⁰.

Het jongerenwerk werkt altijd samen met de omgeving van de jongere. Op het thema armoede en schulden is dat niet anders. In de geïdentificeerde projecten en diensten wordt bijna altijd samengewerkt met gemeenten, scholen, woningbouwcorporaties, zorgverzekeraars, allerlei financiële professionele hulporganisaties en (andere) lokale partners. Deze stakeholders zijn vaak ook de initiator van het aanbod. Desalniettemin heeft het jongerenwerk altijd een actieve rol in de uitvoering en gaat het dus niet slechts om doorverwijzen naar projecten en diensten van deze partners.

De 23 verschillende projecten en diensten zijn ingedeeld in vier typen en weergegeven in Figuur 1.1. Het betreft:

- Positieve vrijetijdsbesteding
- Aandacht vragen voor geldzaken
- Ondersteunen bij (dreigende) geldproblemen
- Ondersteunen bij schulden

⁹ 2 Projecten/diensten vallen onder 2 categorieën.

¹⁰ Van de 15 deelnemende organisaties bleken er 2 organisaties geen aanvullend aanbod te hebben. Van 2 organisaties was het door omstandigheden niet mogelijk een overzicht te krijgen van hun aanbod op het gebied van armoede/schulden.

Figuur 1.1. Projecten en diensten van het jongerenwerk op (dreigende) armoede en schulden

De visualisering in deze figuur is tot stand gekomen na validering van het geïnventariseerde aanbod in een werkconferentie (zie deel 2, [hoofdstuk 1 'Het duurzaam versterken van het professionele jongerenwerk gericht op armoede en schulden'](#)) met onder meer jongerenwerkers. Zij gaven aan dat het aanbod niet lineair is: jongeren kunnen op alle momenten vanuit elk type aanbod naar elk type aanbod doorverwezen worden. 'Ondersteunen bij schulden' wordt in dit model visueel bewust los weergegeven, omdat het niet tot de kernactiviteiten van het jongerenwerk behoort en (daarom) vaak (deels) wordt uitbesteed aan partners.

Twee projecten/diensten vallen zowel onder type 3 als 4: Schaarste de Baas en Financieel Expert in de wijk. Deze organisaties bedienen met één project/dienst verschillende doelgroepen. Hieronder beschrijven we ieder type aanbod en staan we stil bij de verschillende projecten en diensten die we binnen dit type hebben geïdentificeerd.

Onder '**positieve vrijetijdsbesteding**' scharen we alle reguliere jongerenwerkactiviteiten, zoals de inloop, meidenwerk en het organiseren van een sporttoernooi, maar ook ambulante werk en straatwerk. Dit aanbod is bedoeld voor alle jongeren, er wordt geen onderscheid gemaakt tussen jongeren met en zonder geldproblemen. Uit de aanbodinventarisatie bleek dat deze activiteiten een belangrijke ingang zijn naar kinderen en jongeren die leven in (dreigende) armoede en met schulden. De positieve vrijetijdsactiviteiten fungeren daarmee vaak als vindplaats doordat veel jongerenwerkactiviteiten in wijken worden uitgevoerd waar veel (dreigende) armoede en schulden aanwezig zijn. Deelname aan deze activiteiten heeft voor deze kinderen en jongeren verschillende positieve effecten, zoals:

- Ontspanning en ontmoeting in een veilige omgeving (lees hierover meer deel 1, hoofdstuk 3 De betekenis van het aanbod en handelen voor jongeren). Op deze manier is er ook aandacht voor de gevolgen van armoede, namelijk het bieden van een veilige omgeving.
- Het opbouwen van een vertrouwensband met de jongere. Veel jongeren komen via de reguliere positieve vrijetijdsbesteding in aanraking met jongerenwerkers. Jongerenwerkers signaleren (dreigende)armoede of schulden. Als er vertrouwen is opgebouwd, gaan jongerenwerkers en/of jongeren zelf het gesprek hierover aan.

Bij 'aandacht vragen voor geldzaken' gaat het om inzet van het jongerenwerk op financiële educatie, het verrijken van basiskennis en vaardigheden. De projecten en diensten zijn 'aanbodgericht', dat wil zeggen dat ze worden georganiseerd zonder dat daar vanuit jongeren een directe vraag naar is. Natuurlijk wordt er bij dit aanbod waar mogelijk vanuit de behoefte van de jongeren gewerkt, maar het kan ook geïnitieerd worden omdat de jongerenwerker vindt dat jongeren dit nodig hebben. Dit aanbod wordt vaak groepsgericht uitgevoerd. Vaak werkt een jongerenwerker samen met een gemeente of organisatie die gespecialiseerd is in financiële educatie. De projecten en diensten vinden plaats op scholen of bij de jongerenwerkorganisatie. De financiële educatie is altijd interactief, waarbij gebruik wordt gemaakt van speelse methoden zoals video's, games, enz.

De projecten en diensten betreffen 'algemene financiële educatie' maar ook educatie gericht op jongeren die achttien jaar worden, en wat daar financieel bij komt kijken. Ook is er bijvoorbeeld het Zakgeldproject dat 3 jongerenwerkorganisaties aanbieden, waarbij jongeren klussen in de buurt en tegelijkertijd financiële educatie krijgen. Er is aandacht voor het omgaan met geld, het sociale aspect, het werkproces en het leren nemen van verantwoordelijkheid. Het doel is om jongeren die in hun opvoeding geen financiële vaardigheden hebben, te helpen met de ervaring van het werken in een professionele omgeving.

In tabel 1.1 staan de geïdentificeerde projecten en diensten gericht op 'aandacht vragen voor geldzaken' samengevat¹¹. In de bijlage van dit rapport staan korte beschrijvingen van ieder aanbod. Een tipje van de sluier over het Zakgeldproject bij DOCK in Amsterdam (er is een variant voor kinderen en jongeren):

Het Zakgeldproject voor kinderen 8-12 jaar

Jongeren voeren klusjes uit die van betekenis kunnen zijn in de wijk waar ze wonen. Jongeren melden zich aan via een inschrijfformulier dat door hun ouders is ondertekend. Op die manier worden de ouders betrokken bij het project. Ouders worden tevens gestimuleerd om vrijwilligerswerk te doen. Ook wordt hen gevraagd of ze willen bijdragen aan de organisatie van de klusjes die hun kinderen gaan doen. Het Zakgeldproject wordt over een periode van drie tot zes maanden uitgevoerd en de kinderen komen wekelijks één tot twee keer samen. Tijdens de eerste bijeenkomst krijgen de kinderen een voorlichting van maximaal 45 minuten. Tijdens deze sessie worden onderwerpen zoals de aard van geld, sparen, de risico's rondom geld, en de herkomst van ouderlijk geld besproken. Bovendien ontvangen de kinderen een spaarpot.

Gedurende de twee bijeenkomsten voeren de jongeren (in groepjes van vijf) in totaal vier verschillende klusjes uit in hun wijk. De klusjes variëren en omvatten onder andere het helpen bij het bereiden van maaltijden in wijkrestaurants, het opruimen van afval in de buurt en het verspreiden van flyers. De jongeren worden aangemoedigd om ook met hun eigen ideeën voor klusjes te komen. Als beloning ontvangen de kinderen een cadeaukaart (€10) of een zelfbedachte alternatieve beloning, zoals een gezamenlijk uitje. Na dit Zakgeldproject voor kinderen is er een vervolgtraject voor jongeren van 13 jaar en ouder.

11 Nadat de inventarisatie was afgerond, bleek er meer aanbod te zijn. Dit is niet opgenomen in deze inventarisatie. Aanvullend aanbod betreft: Voorlichting Jongeren en Geld, wpi Voorlichting Werk en Inkomen, Mind your Wallet en Baliedebatten (allen Combiwel) en het Oppasdiploma (R-newt)..

Tabel 1.1. Overzicht van projecten en diensten van het jongerenwerk gericht op (dreigende) armoede en schulden: aandacht vragen voor geldzaken

Organisatie	Naam	Leeftijd	Doelgroep	Stakeholders
AM-Support/ Presikhaaf University	Training met getrainde jongeren als buddy	16 t/m 22 jaar	Leerlingen en/of studenten	Gemeente Gemeentelijke formele professionele schuldhulpverlening (bv buurtteam, kredietbank) Zorgverzekeraar Woningbouwcorporatie
Combiwel	Voorlichting over omgaan met geld en schulden	16 t/m 18 jaar	Jongeren verbonden aan Combiwel	Gemeente School jip Nieuw-West
Combiwel, DOCK en R-Newt	Zakgeldproject	10 t/m 15 jaar	Jongeren	Gemeente Lokale partners en organisaties
DOCK	Manage your money	10 t/m 12 jaar en 16 t/m 21 jaar	Leerlingen en jongeren verbonden aan DOCK	Gemeente Lokale partners en organisaties
R-Newt	Voorlichting Fix up your life	18 t/m 26 jaar	Leerlingen en/of studenten	Gemeente Woningbouwcorporatie School

‘Ondersteunen bij (dreigende) geldproblemen’ is daarentegen meer vraaggericht: jongeren komen zelf met een vraag of behoefte en jongerenwerkers geven advies en bieden lichte ondersteuning. Deze projecten en diensten worden vaker individueel dan in groepen aangeboden. Jongerenwerkers ondersteunen binnen dit aanbod bij budgettering, het maken van financiële overzichten, bieden hulp bij bijvoorbeeld aanvragen studiefinanciering en toeslagen. Daarnaast horen hier ook verschillende vormen van materiële ondersteuning bij, zoals voedselprojecten.

In tabel 1.2 ¹² staan de geïdentificeerde projecten en diensten gericht op ‘ondersteunen op (dreigende) geldproblemen’. In de bijlage van dit rapport staan korte beschrijvingen. Een voorbeeld is het project Fix je Shit! Van Bindkracht10 in Nijmegen.

12 Nadat de inventarisatie was afgerond, bleek er meer aanbod te zijn. Dit is niet opgenomen in deze inventarisatie.

Aanvullend aanbod betreft financiële cafés die soms worden georganiseerd in een samenwerking tussen het jongerenwerk en de formele professionele schuldhulpverlening.

Fix je Shit!

Jongerenwerkers van Bindkracht10 helpen in Nijmegen schuldenproblematiek bespreekbaar te maken bij tieners en jongeren door voorlichting te geven, te wijzen op een online tool en hulpvragen die hieruit voortvloeien op te pakken. Fix je Shit! is een initiatief van de gemeente in samenwerking met het Jongerenstip, het jongerenorgaan binnen Bindkracht10. Om jongeren te ondersteunen bij het effectief organiseren van hun financiële geldzaken, biedt de campagne Fix je Shit! een online tool aan. Op de website van Fix je Shit! is een zelfevaluatie test beschikbaar. Deze zelfevaluatie test stelt vragen die erop gericht zijn om de financiële zaken en administratie van de jongere op orde te brengen. Het bevat vragen over zaken zoals het afsluiten van een zorgverzekering en het inschrijven voor een sociale huurwoning. Om de vragen te verduidelijken, zijn er informatieve stukjes tekst toegevoegd. Bij de vraag 'Heb je je al ingeschreven voor een sociale huurwoning in Nijmegen?' wordt bijvoorbeeld uitgelegd dat sociale huurwoningen betaalbaarder zijn voor mensen met een lager inkomen en dat je je op tijd moet inschrijven vanwege lange wachtlijsten. Na het invullen van de test krijgt de jongere een overzicht van de financiële gebieden waarop hij of zij verbeteringen kan aanbrengen.

Tabel 1.2. Overzicht van projecten en diensten van het jongerenwerk gericht op (dreigende) armoede en schulden: jongeren ondersteunen bij (dreigende) geldproblemen

Organisatie	Naam	Leeftijd	Doelgroep	Stakeholders
Bindkracht10	Fix je Shit!	16 t/m 20 jaar	Leerlingen en/of studenten	Gemeente: Hulp bij Geldzaken
Bindkracht10	Op de rit	20 t/m 26 jaar	Alle inwoners van Nijmegen, met een focus op (jong) volwassenen	Gemeente: Hulp bij Geldzaken
Bindkracht10	Financieel Expert in de wijk voor de jongeren	18 t/m 26 jaar	Jongeren en (jong) volwassenen	Gemeente: hulp bij Geldzaken
Combiwel	Promotie van geldbesparende campagnes	10 t/m 18 jaar	Jongeren	Gemeente
JoU, Vivell	Voedselproject	Alle leeftijden	Gezinnen Jongeren	Rode Kruis Lokale partners (oa Buurtteam, buurtpastoraat,)
Meerwaarde	Schaarste de baas	16 t/m 24 jaar	Gezinnen Jongeren en (jong) volwassenen	Gemeente Gemeentelijke formelere professionele schuldhulpverlening (bv. Buurtteam, kredietbank) Lokale informeel armoede- of schuldenprojecten Woningbouw-corporatie School

Participe	Financieel Fit 13	12 t/m 26 jaar	Leerlingen en/of studenten	Gemeente School
R-Newt	Cursussen met groepsmethodiek	12 t/m 22 jaar	Statushouders Leerlingen en/of studenten Kinderen van alleenstaande ouders	Gemeente Woningbouwcorporatie School

Sommige jongerenwerkorganisaties bieden ook **‘ondersteunen bij schulden’**. Gezien de complexiteit van de schulden, is er vaak meer specialistische kennis en zijn er meer vaardigheden nodig. Dit wordt op verschillende manieren vormgegeven: soms zijn er jongerenwerkers met specifieke expertise in huis (bijvoorbeeld financieel jongerenwerkers), andere keren wordt er met gespecialiseerde professionals samengewerkt, soms ‘onder één dak’. Deze projecten en diensten zijn altijd vraaggericht en worden veelal individueel aangeboden.

In tabel 1.3¹⁴ staan de geïdentificeerde projecten en diensten gericht op ‘ondersteunen bij schulden’. In de bijlage van dit rapport staan korte beschrijvingen. Een voorbeeld is de training Step2Suc6 van R-Newt.

Step2suc6

De training is ontwikkeld in samenwerking met Bureau Schuldhulpverlening en richt zich op de praktische ondersteuning en advies/voorlichting rondom het thema financiën/toekomstperspectief. De trainer werkt samen met de jongeren aan het organiseren en beheersbaar maken van hun schuldensituatie. Naast de focus op financiële zaken, richt de training zich ook op andere levensgebieden. Gemiddeld duurt een trainingsreeks tussen de 4 en 8 weken. In totaal volgen jongeren vier trainingen. Na een positieve afronding gaat de jongere daar een traject in bij Bureau Schuldhulpverlening. Als er specifieke behoeften of uitdagingen naar voren komen, kan de jongere doorverwezen worden naar gespecialiseerde hulpverleningsinstanties. Hierdoor probeert R-Newt de jongeren op maat gemaakte ondersteuning aan te bieden die gericht is op hun individuele situatie en behoeften.

13 Aan het eind van het onderzoeksproject is Financieel Fit ‘wegbezuinigd’ bij Participe.

14 Nadat de inventarisatie was afgerond, bleek er meer aanbod te zijn. Dit is niet opgenomen in deze inventarisatie.

Aanvullend aanbod betreft financiële cafés die soms worden georganiseerd in een samenwerking tussen het jongerenwerk en de formele professionele schuldhulpverlening.

Tabel 1.3. Verzicht van projecten en diensten van het jongerenwerk gericht op (dreigende) armoede en schulden: ondersteuning bij schulden

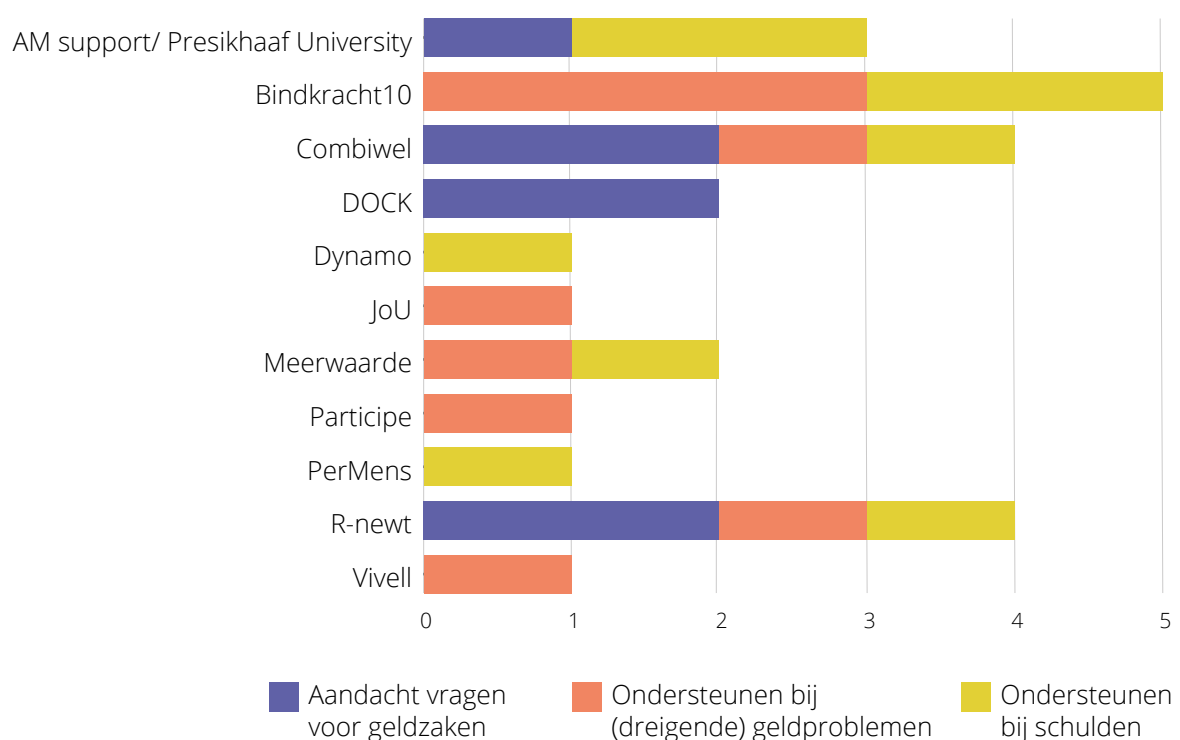
Organisatie	Naam	Leeftijd	Doelgroep	Stakeholders
AM Support/ Presikhaaf University	Het begeleiden van jongeren met schulden (Oprécht)	16 t/m 26 jaar	Jongeren	Gemeente Zorgverzekeraars Nutsbedrijven Woning- bouwcorporaties Scholen
AM-Support/ Presikhaaf University	Het begeleiden van jongeren met schulden (jpf)	18 t/m 26 jaar	Jongeren	Gemeente Gemeentelijke formele professionele schuldhulpverlening (bv Buurtteam, kredietbank) Zorgverzekeraars Woningbouw- corporaties
Bindkracht10	Just	18 t/m 26 jaar	Jongeren	Gemeente: Hulp bij Geldzaken
Bindkracht10	Financieel expert in de wijk voor de jongeren	18 t/m 26 jaar	Jongeren en (jong) volwassenen	Gemeente: Hulp bij Geldzaken
Combiwel	Interventie- programma bij financiële problemen	Alle leeftijden	Inwoners van Amsterdam West	Gemeente Buurtteam
Dynamo	Langdurige jongerenschuld- verlening	18 t/m 26 jaar	Jongeren en (jong) volwassenen	Gemeente Gemeentelijke formele professionele schuld- hulpverlening (bv. Buurt- team, kredietbank)
Meerwaarde	Schaarste de Baas	Gezinnen Jongeren en (jong) volwassenen(17 t/m 24 jaar)	Gezinnen Jongeren en (jong) volwassenen	Gemeente Gemeentelijke formelere professionele schuldhulpverlening (bv. Buurtteam, kredietbank) Lokale informele armoede- of schuldenprojecten Woningbouw- corporaties Scholen
PerMens	New Future	(Geen onder- grens) t/m 26 jaar	Jongeren	Verschillende gemeen- ten en samenwerkings- partners gemeente
R-Newt	Training Step2suc6	18 t/m 26 jaar	Jongeren	Gemeente Woningbouw- corporaties Scholen Bureau Schuldhulp- verlening

Verschillen tussen organisaties

Gemeenten en andere financiers bepalen de opdracht die jongerenwerk aanbieders en hun stakeholders krijgen ten aanzien van armoede en schulden. Door de (grote) verschillen in opdrachten, verschilt het aanbod van projecten en diensten van jongerenwerkorganisaties dus ook. Het voortbestaan van dergelijk aanbod hangt doorgaans af van periodieke subsidie en de samenwerking met de stakeholders met wie ze de projecten en diensten aanbieden en die vaak initiator zijn. Die stakeholders zijn vaak ook afhankelijk van subsidie. Dit leidt ertoe dat sommige jongerenwerkorganisaties alle typen aanbod in huis hebben, andere een enkele vorm en 2 jongerenwerkorganisaties hebben (naast de reguliere positieve vrijetijdsbestedingsactiviteiten die elke jongerenwerkorganisatie biedt) geen aanbod. Dat wil niet zeggen dat zij geen aandacht hebben voor armoede/schulden want dit zit vaak wel impliciet verweven in de aanpak, de handelwijze van jongerenwerkers (zie deel 1, hoofdstuk 2 Het methodisch handelen van jongerenwerkers). In Figuur 1.2. staat de verdeling van het type aanbod naar organisatie weergegeven.

Jongerenwerkorganisaties en hun stakeholders bieden allemaal verschillende projecten en diensten aan; er is weinig overlap terwijl de armoede- en schuldenproblematiek overal hetzelfde is. Het Zakgeld-project en voedselprojecten zijn de enige projecten die door meerdere jongerenwerkorganisaties en hun stakeholders worden aangeboden

Figuur 1.2. Verdeling van het type aanbod naar organisatie

Weinig projecten en diensten voor kinderen en specifieke groepen

Er blijkt weinig aanbod voor kinderen. Een reden hiervoor is dat er geen specifieke kinderwerkorganisaties aan het onderzoek deelnamen. Ook is er weinig specifieke aandacht voor bepaalde groepen, zoals vluchtelingen en jongeren met een licht verstandelijke beperking (lvb). Uiteraard kunnen deze jongeren wel gebruikmaken van het algemene aanbod, maar er is dus amper aanbod dat specifiek rekening houdt met hun kenmerken, behoeften en wensen.

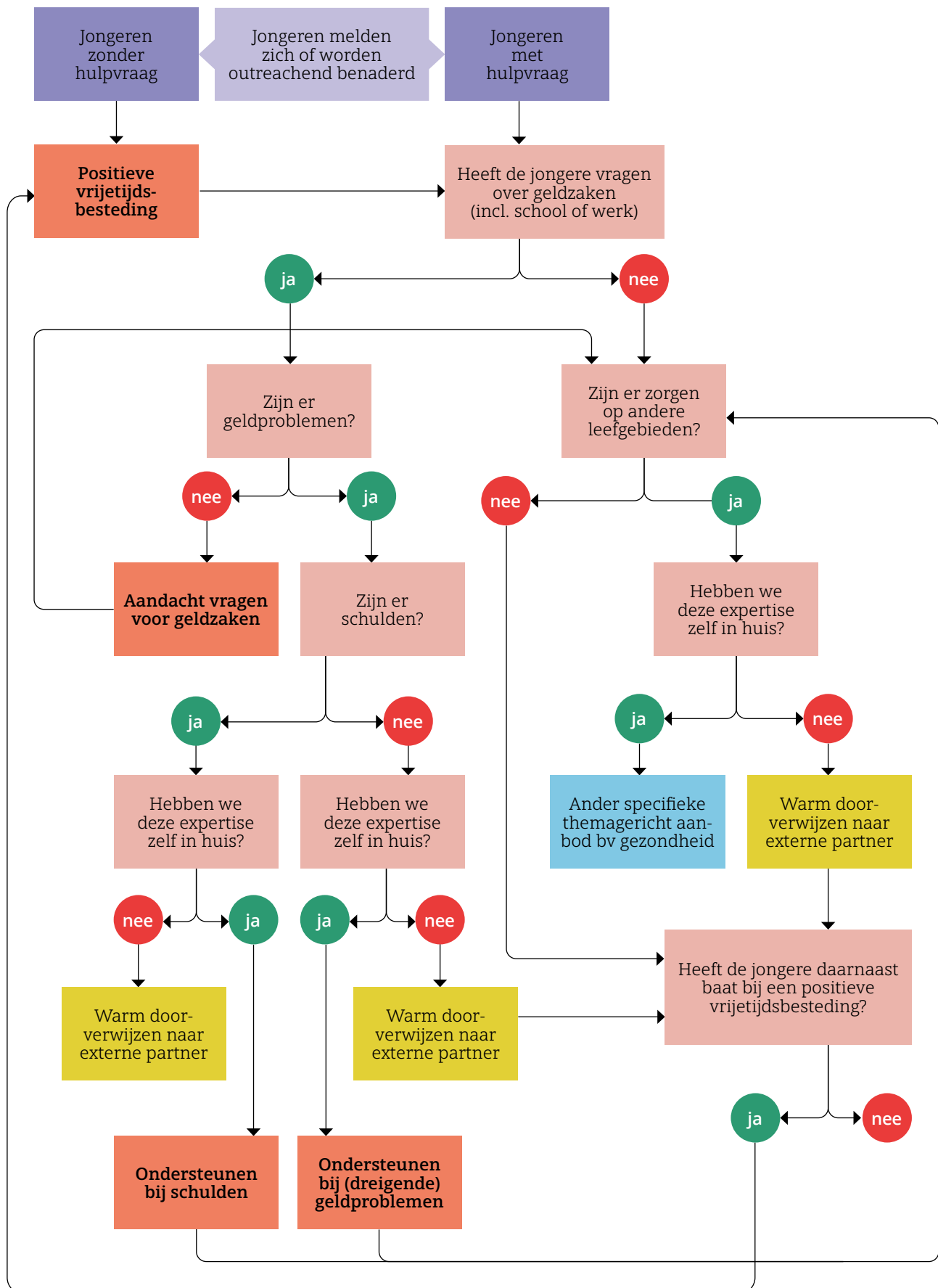
Geen zicht op de effectiviteit van projecten en diensten

Tot slot blijkt uit de inventarisatie dat er weinig (effect)onderzoek is gedaan naar het geïdentificeerde aanbod. Er is dus weinig bekend over de opbrengsten van de projecten en diensten van het jongerenwerken en hun stakeholders gericht op (dreigende) armoede en schulden. Dit heeft ermee te maken dat de projecten en diensten vaak onderdeel zijn van periodieke subsidies waar naast implementatie vaak weinig tot geen geld is voor evaluatie/monitoring, waardoor ze ook geen onderdeel kunnen worden van een standaardmethodiek die gevalideerd en onderzocht is.

1.2. Hoe doorlopen jongeren het jongerenwerkaanbod gericht op (dreigende)armoede en schulden?

De onderverdeling in typen aanbod doet wellicht vermoeden dat jongeren gericht bij projecten en diensten van het jongerenwerk op het gebied van (dreigende) armoede en schulden afkomen en daarna weer uitstromen: een lineair proces. Echter, niets is minder waar. In de werkconferentie waar het aanbod(model) werd gevalideerd (zie deel 2, hoofdstuk 1 'Het duurzaam versterken van het professionele jongerenwerk gericht op armoede en schulden') werd dit nader verdiept. De werkelijkheid is volgens jongerenwerkers een complex geheel waarbij jongeren en jongerenwerkers zich voortdurend afvragen wat de jongere nodig heeft en wie in die behoefte kan voorzien. Jongeren kunnen in elk type aanbod (zie vorige paragraaf, Figuur 1.1.) instromen en doorstromen en ook weer terugstromen. Het merendeel van de jongeren 'start' bij het reguliere positieve vrijetijdsaanbod om vervolgens van een ander type project of dienst gebruik te maken. Andersom zien we ook dat een kleiner deel van de jongeren met een specifieke ondersteuningsvraag over geldzorgen voor het eerst met het jongerenwerk in contact komt en er dan ook gebruik wordt gemaakt van het reguliere positieve vrijetijdsaanbod zodra de problemen weer te overzien zijn. Signaleren en warm doorverwijzen zowel binnen als buiten de jongerenwerkorganisatie vindt bij alle vier typen aanbod plaats en gaat over zowel opschalen bij geldproblemen, als het signaleren van overige problemen – waar het reguliere jongerenwerkaanbod geschikt voor is. Jongeren kunnen zich dus op meerdere plekken in het model bevinden: ze kunnen aan reguliere activiteiten meedoen én hulp krijgen bij geldproblemen én doorverwezen worden naar een partner voor andere problematiek. Figuur 1.3 is een vereenvoudigde grafische weergave van dit proces.

Figuur 1.3. Instroom, doorstroom en uitstroom uit het jongerenwerkaanbod gericht op (dreigende) armoede en schulden

Het model start met de jongere: hij/zij meldt zich of wordt outreachend door de jongerenwerker benaderd. Indien er geen directe hulpvraag is (blijft vaak verborgen totdat er vertrouwen is), stroomt de jongere door naar 'positieve vrijetijdsbesteding'. Door deelname aan de activiteiten, ontstaat een vertrouwensband tussen de jongerenwerker en de jongere, waardoor de jongere eerder geneigd is aan de bel te trekken bij (dreigende) problemen en de jongerenwerker beter in staat is in te schatten of er hulpvragen (op welk leefgebied dan ook) spelen. Op basis hiervan kan de jongere effectief en warm worden doorverwezen naar een specifiek aanbod, een collega of een partner; het proces begint daarmee weer opnieuw.

Een voorbeeld: Sem wordt op straat aangesproken door een jongerenwerker. Na herhaaldelijk contact blijkt dat Sem niet weet welke financiële rechten en plichten hij heeft nu hij achttien is geworden (hij heeft een hulpvraag die gaat over geldzaken). Voor zover bekend bij de jongerenwerker is er geen sprake van geldproblemen en de jongere stroomt door naar 'aandacht voor geldzaken'. De jongerenwerker blijft alert op (nieuwe) hulpvragen. Zo blijkt dat Sem al verschillende schulden heeft, omdat hij zijn verkeersboetes niet heeft betaald en sneakers met afterpay heeft aangeschaft. Na navraag blijkt er voldoende specifieke expertise bij de organisatie in huis te zijn en stroomt Sem door naar 'ondersteunen bij schulden'. De jongerenwerker blijft alert op (nieuwe) hulpvragen. Deze blijven uit, maar de jongerenwerker denkt wel dat Sem baat kan hebben bij het reguliere aanbod en nodigt hem uit te komen gamen. Sem wordt uitgenodigd voor 'positieve vrijetijdsbesteding', waarbij de jongerenwerkers blijven signaleren of Sem op een andere manier geholpen kan worden.

1.3. Samenvattende conclusies

De brede scope van het jongerenwerkaanbod op (dreigende) armoede en schulden en de samenwerking daarin met stakeholders, laat zien dat het professionele jongerenwerk een serieuze partner kan zijn in de gemeentelijke integrale aanpak van armoede en schulden bij jongeren. Tijdens de reguliere positieve vrijetijdsactiviteiten signaleren jongerenwerkers (dreigende) armoede en/of schulden en kunnen ze, wanneer er vertrouwen is opgebouwd, daarover het gesprek aangaan met jongeren. Daarnaast geven jongerenwerkers op verschillende manieren financiële educatie aan jongeren. Ook bieden jongerenwerkers lichte ondersteuning bij geldzaken. Wanneer jongeren schulden hebben, is er bij veel jongerenwerkorganisaties ook aanbod, vaak in samenwerking met gespecialiseerde organisaties.

Echter, er zijn grote verschillen tussen organisaties wat betreft de reikwijdte van hun projecten en diensten. Sommige jongerenwerkorganisaties bieden alle typen aanbod, andere een enkel type en sommige jongerenwerkorganisaties (naast de reguliere positieve vrijetijdsactiviteiten) (nog) niets. Dat wil niet zeggen dat laatstgenoemde geen aandacht hebben voor armoede/schulden want dit zit vaak wel impliciet verweven in de aanpak, de handelwijze van jongerenwerkers (zie onderdeel B in dit rapport). Redenen voor de verschillen tussen jongerenwerkorganisaties in projecten en diensten gericht op (dreigende) armoede en schulden hebben te maken met de verschillen in opdracht die jongerenwerkaanbieders vanuit hun gemeente en andere financiers krijgen ten aanzien van armoede en schulden. Het voortbestaan hangt doorgaans af van periodieke subsidie en de samenwerking met de stakeholders met wie ze de projecten en diensten aanbieden en die vaak initiator zijn.

Interessant is dat er nauwelijks aanbod is dat door meerdere jongerenwerkorganisaties wordt aangeboden; jongerenwerkorganisaties kunnen dan ook zeker door uitwisseling van elkaar leren. Verder is er nauwelijks aanbod voor kinderen of specifieke groepen (bijvoorbeeld vluchtelingen, lvb). Tot slot: uit de inventarisatie blijkt dat er weinig (effect)onderzoek is gedaan, dus er is weinig bekend over de opbrengsten van het jongerenwerkaanbod gericht op (dreigende) armoede en schulden.

Het methodisch handelen van jongerenwerkers

2.1. Inleiding

Uit de literatuur is weinig bekend over hoe jongerenwerkers methodisch handelen in situaties van (dreigende) armoede en/of (dreigende) schulden, en de mate waarin hun handelen succesvol is in het identificeren en ondersteunen van deze jongeren. Deze kennis is nodig om een ervaren handelingsverlegenheid¹⁵ onder jongerenwerkers weg te kunnen nemen.

De afgelopen jaren is door lectoraat Youth Spot in kaart gebracht hoe jongerenwerkers in het algemeen (naast het ondersteunen van armoede en schulden) methodisch invulling geven aan hun werk. Jongerenwerkers hanteren een open benaderingswijze. Ze volgen geen vast stappenplan van A naar B, maar gebruiken vaak een combinatie van jongerenwerkmethodieken. De specifieke combinatie is afhankelijk van de ontwikkeltaken en de omgeving waarin zij werken^{16, 17}.

Binnen de diverse jongerenwerkmethodieken hanteren jongerenwerkers zogenaamde 'methodische principes' waarmee zij inhoudelijk richting geven aan de omgang met jongeren^{18, 19}. Welke methodische principes jongerenwerkers inzetten in het contact met jongeren is onder meer afhankelijk van de behoefte van de (groep) jongere(n), de specifieke situatie en beschikbare middelen. Deze principes zijn van invloed op het veranderingsproces in de gewenste situatie. Kenmerkend aan de methodische principes is²⁰: 1) De methodische principes zijn niet allemaal specifiek voor een methodiek of voor het jongerenwerk. Ze kunnen in meerdere jongerenwerkmethodieken en bij andere beroepsgroepen voorkomen. 2) De methodische principes bestaan naast elkaar en worden afhankelijk van de situatie ingezet. Het hoeft niet zo te zijn dat een jongerenwerker alle principes inzet in zijn contact met jongeren. 3) Methodische principes zijn veelvormig en onderling verschillend.

15 Besselink, P., Braun, M., Oosterkamp-Szwajcer, E (2013). 'Ouders in armoede: veerkrachtig, strijdvaardig of terneergeslagen'. *Journal of Social Intervention*, 22 (4), 24-42. <http://dx.doi.org/10.18352/jsi.378>

16 Doherty, L. & De St. Croix, T. (2019, Nov 18). 'The everyday and the remarkable: Valuing and evaluating youth work'. Retrieved from: <https://www.youthandpolicy.org/articles/valuing-and-evaluating-youth-work/>

17 Sonneveld, J. (2022). *Growth opportunities in professional youth work. contribution of a multi-methodic approach on the personal development and social participation of socially vulnerable youngsters*. Academisch Proefschrift, Tilburg University.

18 Sonneveld, J., Rijnders, J., Metz, J., Schalk, R. & Regenmortel, T., van (2020). 'The contribution of professional youth work to the development of socially vulnerable youngsters: a multiple case study'. *Children and Youth Services Review*, 118(105476). <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105476>

19 Metz, J., Sonneveld, J. & Rijnders, J. (2020). *Hoe jongerenwerkers werken aan preventie. 22 keer 1 jaar jongerenwerk in praktijk*. swp.

20 Metz, J., & Sonneveld, J. (2018). *Methodisch werken in het jongerenwerk*. Hogeschool van Amsterdam, Amsterdams Kenniscentrum voor Maatschappelijke Innovatie.

De methodische principes verschillen in grootte, in concreetheid en in werking. Voorbeelden van methodologische principes zijn:

- **Aansluiten bij de leefwereld** – Respecteer en gebruik de taal, cultuur, interesses en ervaringen van jongeren bij begeleiding en contact.
- **Werken met de omgeving** – Samenwerken met ouders, familie en professionals om de jongere breder te ondersteunen.
- **Nabijheid** – Gebruik gedeelde ervaringen om respect en motivatie te tonen. Deel je eigen verhaal en laat zien hoe verandering mogelijk is.

Er is echter nog niet bekend of, en zo ja hoe, alle jongerenwerkers deze methodische principes precies hanteren bij de ondersteuning van jongeren in (dreigende) armoede en/of met (dreigende) schulden.

Om te verkennen welke methodische principes jongerenwerkers hanteren wanneer zij werken met jongeren met (dreigende) schulden of in armoede, hielden 23 jongerenwerkers gedurende drie maanden een tweewekelijks logboek bij. In dat logboek worden de 12 methodische principes van het jongerenwerk systematisch bevraagd. Er werd gevraagd of het methodische principe de afgelopen twee weken op het gebied van (dreigende) armoede of schulden was ingezet, wat voor effect dat had, wat het gemak was waarmee het principe werd ingezet, wat belemmerende factoren waren en wat de jongerenwerker op dat moment nog nodig had. Daarnaast zijn jongerenwerkers in hun dagelijkse werk door studenten geobserveerd. Omdat hier hetzelfde beeld uit naar voren kwam, hebben we deze resultaten hier niet ook nog apart benoemd.

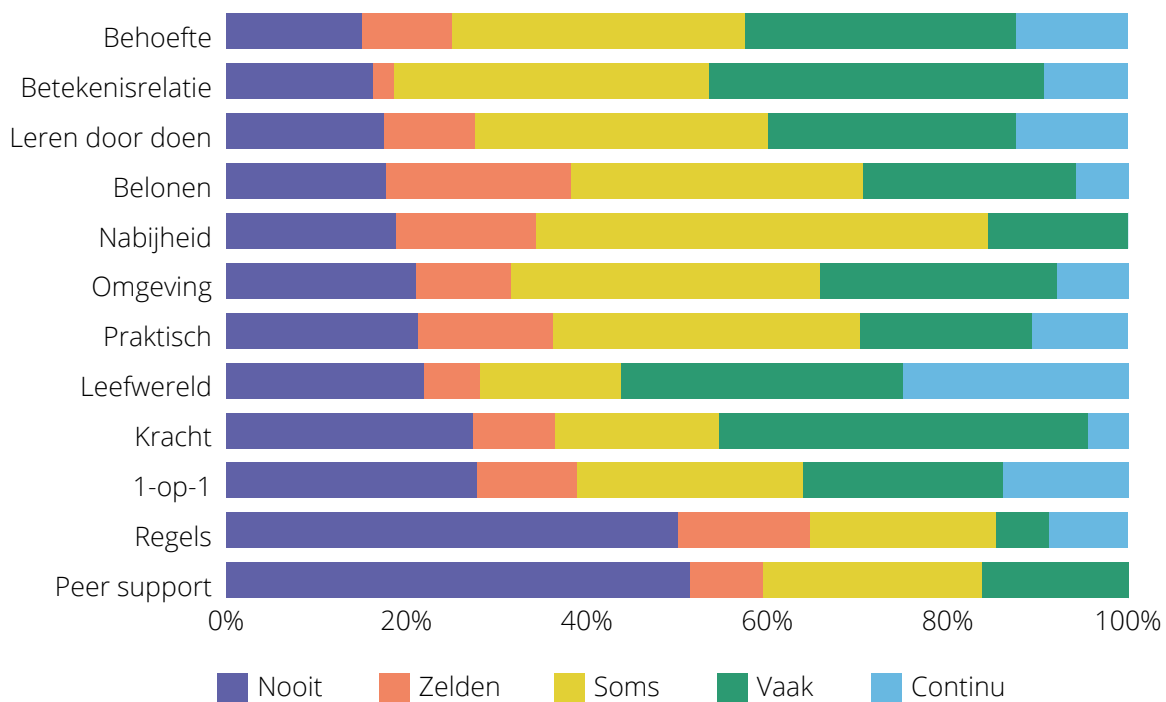
In de volgende paragraaf brengen we in kaart welke methodische principes worden ingezet. In paragraaf 3 beschrijven we het ervaren gemak waarmee jongerenwerkers de methodische principes inzetten. Daarna, in paragraaf 4, gaan we in op de methodische principes die het meest worden gebruikt op het gebied van (dreigende) armoede en schulden. De principes die niet worden gebruikt worden in paragraaf 5 besproken. Paragraaf 6 beschrijft wat jongerenwerkers nodig hebben om hun handelen te verbeteren. De methodologische verantwoording staat in bijlage 1.

2.2. Hoe handelen jongerenwerkers bij (dreigende) armoede of schulden onder jeugd?

De 23 deelnemende jongerenwerkers vulden in totaal 154 logboeken in. Na de correcties (zie Analyse in Bijlage 1: Methodologische verantwoording) hadden we van 435 methodische principes data.

In 326 van de 435 gevallen (75 procent) werd een methodisch principe ingezet. In Figuur 2.1 staat de frequentie van de inzet naar methodisch principe weergegeven in procenten. Wat opvalt zijn de grote verschillen. Zo wordt het methodisch principe ‘peer support’ veel minder vaak ingezet dan ‘aansluiten bij de leefwereld’.

Figuur 2.1. Frequentie van inzet naar methodisch principe in procenten.

We concluderen dat jongerenwerkers vooral vijf methodische principes hanteren op het gebied van (dreigende) armoede en schulden:

- Betekenisrelatie
- Aansluiten bij de leefwereld
- Aansluiten bij de behoefte
- Jongeren in hun kracht zetten
- Leren door doen.

Hieronder geven we per methodisch principe een aantal sprekende of exemplarische voorbeelden van hoe dit principe is ingezet. De voorbeelden zijn dus niet bedoeld om een volledig en uitputtend beeld te geven van wat de jongerenwerker allemaal doet. De methodische principes verschillen in concreetheid en de voorbeelden dus ook. Wel zijn ze allemaal afkomstig uit praktijksituaties waarin de jongerenwerker armoede en schulden op een of andere manier bespreekbaar maakte. De onderzoekers hebben dit gecontroleerd en andersoortige casussen verwijderd.

Methodisch principe 1: Betekenisrelatie

Een methodisch principe dat veel gebruikt wordt bij (dreigende) armoede en schulden is 'betekenisrelatie'. Hieronder verstaan we dat het contact met de jongerenwerker van dermate groot belang en diepgaand is dat het verschil maakt in het leven van de jongere. Een betekenisrelatie betekent dat een jongere de jongerenwerker als serieuze gesprekspartner beschouwt bij onderwerpen die van belang zijn voor zijn of haar ontwikkeling en gevoelig is voor wat de jongerenwerker inbrengt.

Hoe wordt 'betekenisrelatie' ingekleurd door jongerenwerkers wanneer zij werken met jongeren die te maken hebben met armoede en schulden? In Tabel 2.1 is te zien welke elementen we terugzagen en geven we per element een voorbeeld van hoe jongerenwerkers het toepassen.

Tabel 2.1. Elementen van 'betekenisrelatie' op het gebied van armoede en schulden

Element	Voorbeeld
vraagt altijd hoe het met jongeren gaat.	'Ik houd continu contact, vraag hoe het met ze gaat, en betrek ze bij alle activiteiten zodat ze ook een beetje afleiding hebben.' (jongerenwerker 14, logboek 1)
neemt wat jongeren doen of zeggen serieus.	'Vorige week kwam er een nieuwe jongere in ons centrum. Na een aantal keren met deze jongen de verbinding aan gegaan te zijn ben ik erachter gekomen dat deze jongere uit een eenoudergezin komt en het thuis niet breed heeft. Ik kwam erachter dat deze jongere graag wil kickboksen; dmv jeugdsportfonds zijn wij bezig om deze jongere aan het sporten te krijgen.' (jongerenwerker 5, logboek 5).
accepteert jongeren zoals ze zijn.	'Mijn manier van werken is dat ik de jongen het gevoel van veiligheid en vertrouwen geef als ik met de jongen in gesprek ben. Hij mag zijn zoals hij is.' (jongerenwerker 15, logboek 1)
toont begrip voor wat jongeren doen of zeggen.	'Tijdens het luisteren toon ik empathie en begrip en probeer mij zo goed mogelijk in te leven. Ik stel open vragen en daardoor toon ik belangstelling.' (jongerenwerker 1, logboek 5)
is er voor jongeren als ze hem/haar nodig hebben én is gemakkelijk te bereiken.	'een jongen appte of ik hem kon helpen [...] Hij heeft super veel hulpverleners gehad de afgelopen 3 jaar maar blijft bij ons altijd als eerste aankloppen.' (jongerenwerker 21, logboek 1)
wil leren kennen/toont interesse/belangstelling.	'Ik nam de tijd om hem beter te leren kennen, waar zijn interesses liggen en wat hij vindt van de huidige situatie.' (jongerenwerker 20, logboek 1)
investeert in het opbouwen van een goede band.	'1 jongen begeleid ik al een aantal jaren en we hebben een hele goede band. We gebruiken humor, maar kunnen ook over serieuze zaken praten. Het is net alsof we elkaar kennen van de straat ipv via werk.' (jongerenwerker 9, logboek 5).
houdt een vinger aan de pols.	'Jongere gebeld die problemen had met lastige duo aanvraag of de papieren nu compleet waren en de aanvraag door collega was voltooid' (jongerenwerker 23, logboek 5)

Methodisch principe 2: Aansluiten bij de leefwereld

Het tweede methodisch principe dat veel gebruikt wordt bij (dreigende) armoede en schulden is 'aansluiten bij de leefwereld'. Hieronder valt het afstemmen van het contact en de begeleiding op de leefwereld van jongeren. Jongerenwerkers werken vanuit de leefwereld van jongeren en respecteren culturele stijlen en uitdrukkingsvormen (zoals straattaal), interesses, problemen en ervaringen van jongeren. In Tabel 2.2 is te zien welke elementen we terugzagen en per element een voorbeeld van hoe jongerenwerkers het toepassen.

Tabel 2.2. Elementen van 'aansluiten bij de leefwereld' op het gebied van armoede en schulden.

Element	Voorbeeld
zoekt jongeren op.	'Tijdens de ambulante ronde stap ik [letterlijk] in de leefwereld van de jongeren.' (jongerenwerker 8, logboek 6)
weet hoe ze jongeren kan bereiken.	'Het promoten van onze inloop bij het mbo via Instagram.' (jongerenwerker 11, logboek 1)
praat over interesses van jongeren (zoals voetbal, muziek, mode).	'We hebben het regelmatig over wat de meiden bezighoudt, zoals voetbal, dansen, mode, make-up, jongens, ruzies (die regelmatig voorkomen)' (jongerenwerker 2, logboek 6)
heeft een stijl waardoor jongeren zich op hun gemak voelen.	'Gebruik van straattaal.' (jongerenwerker 1, 9, logboek 1)
(doet moeite om) de leefwereld te begrijpen.	'Interesse in hem tonen, vragen stellen die betrekking hebben op zijn leefwereld en keuzes in zijn levensfase waarin hij zich nu bevindt.' (jongerenwerker 1, logboek 2)

Extra aandacht verdient het element 'praat over interesses van jongeren'. Jongerenwerkers merken op dat ze vaak over interesses praten die niet gerelateerd zijn aan armoede of schulden, zoals muziek. Dit dient als opening om elkaar leren kennen, weten waar de jongeren van opbloeien. 'Zwaardere onderwerpen komen later (in het gesprek) wel' (jongerenwerker 10, logboek 1).

Methodisch principe 3: Aansluiten bij de behoefte

Ook het methodisch principe 'aansluiten bij de behoefte' wordt vaak bij (dreigende) armoede en schulden ingezet. Wanneer jongerenwerkers aansluiten bij de behoefte, dan zijn ze zich bewust van de omstandigheden van de jongere en voldoen ze aan diens (individuele) behoeften. Hun ondersteuning is afgestemd op wat jongeren willen leren, moeilijk vinden of ervaren in hun leefwereld (thuis, school, vrije tijd). In Tabel 2.3 is te zien welke elementen we terugzagen en per element een voorbeeld van hoe jongerenwerkers het toepassen.

Tabel 2.3 Elementen van ‘aansluiten bij behoefte’ op het gebied van armoede en schulden.

Element	Voorbeeld
houdt rekening met wat jongeren willen leren.	‘Ik had een workshop georganiseerd voor jongeren en de jongeren vonden de stof die werd behandeld oninteressant. Daarom heb ik besloten om de volgende workshops omtrent dit onderwerp te cancelen.’ (jongerenwerker 6, logboek 1)
houdt rekening met wat jongeren moeilijk vinden.	‘Soms pas [ik] een activiteit aan op 1 jongere omdat hij of zij dat nodig heeft.’ (jongerenwerker 15, logboek 1).
houdt rekening met de situatie van jongeren (bijvoorbeeld thuis, op school of in de buurt).	‘Ik was me ervan bewust dat deze jongeren na school naar ons centrum komen om mee te doen aan de kookworkshop. Ik weet dat de meesten niet alleen komen om iets te leren maar ook omdat zij graag een warme maaltijd willen eten.’ (jongerenwerker 7, logboek 1)
houdt rekening met wat jongeren leuk vinden.	‘Deze meiden willen graag mee naar uitjes maar ook mee naar plekken waar we over dit onderwerp praten. [Ik heb hen] meegenomen naar het stadsdiner en het stadsgesprek op wereldarmoededag.’ (jongerenwerker 4, logboek 1)
vraagt expliciet aan de jongere waar hij/zij behoefte aan heeft	‘Waar wil je vandaag mee aan de slag?’ (jongerenwerker 22, logboek 1).

Methodisch principe 4: Jongeren in hun kracht zetten

Het vierde methodisch principe dat veel gebruikt wordt bij armoede en schulden is ‘jongeren in hun kracht zetten’. Dit houdt in dat jongerenwerkers een positieve kijk hebben op jongeren en hun potentieel. Ze nodigen jongeren uit om dingen uit te proberen, zoeken actief naar wat jongeren goed doen of leuk vinden en complimenteren hiermee jongeren. Ze ondersteunen jongeren om hun talenten te ontdekken en helpen ontdekken hoe ze die kunnen gebruiken in zowel de jongerenwerksetting als in de bredere samenleving. In Tabel 2.4 is te zien welke twee elementen we terugzagen en geven we per element een voorbeeld van hoe jongerenwerkers het toepassen.

Tabel 2.4. Elementen van ‘jongeren in hun kracht zetten’ op het gebied van armoede en schulden.

Element	Voorbeeld
moedigt jongeren aan om te ontdekken wat ze kunnen of leuk vinden.	‘De jongere worstelt met wat hij gaat doen met zijn toekomst, [hij] wil wel graag met jongeren werken. Ik heb gevraagd of hij een keer met mij een jongerencentrumactiviteit wilde meedraaien. Hij ging akkoord.’ (jongerenwerker 10, logboek 2).
moedigt jongeren aan om meer te doen met wat jongeren kunnen of wat ze leuk vinden (bijvoorbeeld via school of in de buurt).	‘Er zijn een aantal meiden die echt een voetbaltalent zijn, maar niet bij een club voetballen omdat hun ouders dat te duur vinden. [...] Na even googelen vond ik Jonger Oranje online. Jonger Oranje biedt talentendagen [...]. Op die dagen komen professionele voetballers jong talent scouten. Er zijn twee meiden aangemeld voor 19 februari. Als zij door de dag heen komen en worden geselecteerd, dan kunnen zij gesponsord bij een club aansluiten.’ (jongerenwerker 2, logboek 2).

Methodisch principe 5: Leren door doen

Het laatste methodisch principe dat we veel terugzien bij armoede en schulden is 'leren door doen'. Wanneer jongerenwerkers dit principe inzetten bieden ze jongeren concrete leerervaringen onder begeleiding (bijvoorbeeld instructies en positieve feedback). Jongeren ontwikkelen vaardigheden door oefeningen en het zelf uitvoeren van taken. Jongerenwerkers ondersteunen door aanwijzingen, feedback en vertrouwen in het eigen kunnen te geven. We zien dat de drie elementen (zie Tabel 2.5) vaak gelijktijdig voorkomen.

Tabel 2.5. Elementen van 'leren door doen' op het gebied van armoede en schulden.

Element	Voorbeeld
geeft tips over hoe jongeren zelf iets kunnen doen.	'Twee jongeren hebben openstaande rekeningen bij instanties, maar durfden niet te bellen. Ik heb hun uitgelegd wat je het beste kan zeggen en dat je gewoon jezelf moet zijn. Ik bel eerst en vertel dat de jongere tegenover mij zit en graag iets wil vragen. Daarna hebben ze zelf om een betalingsregeling gevraagd.' (jongerenwerker 10, logboek 3).
geeft jongeren vertrouwen dat ze zelf dingen kunnen doen.	'Bij één meid was haar huur weer niet afgeschreven en ze vond het eng om er weer over te bellen. Ik heb haar in haar kracht gezet en aangegeven dat ze het kon, dat het al eerder gelukt was en dat zij juist zo sociaal en lief kan spreken.' (jongerenwerker 21, logboek 2)
geeft een reactie (feedback) nadat jongeren iets hebben gedaan.	'Ik heb haar een compliment gegeven en gezegd dat ik blij en trots ben dat zij nu meer uren mag werken en meer structuur en geld heeft.' (jongerenwerker 1, logboek 3)

Op het gebied van armoede en schulden zien we dat jongerenwerkers het principe 'leren door doen' op verschillende vlakken inzetten, zoals:

- maken en beheren van een budget voor een activiteit of maaltijd.
- in kaart brengen van het uitgavenpatroon
- bellen met schuldeisers
- contact opnemen met (potentiële) werkgevers
- regelen van praktische zaken.

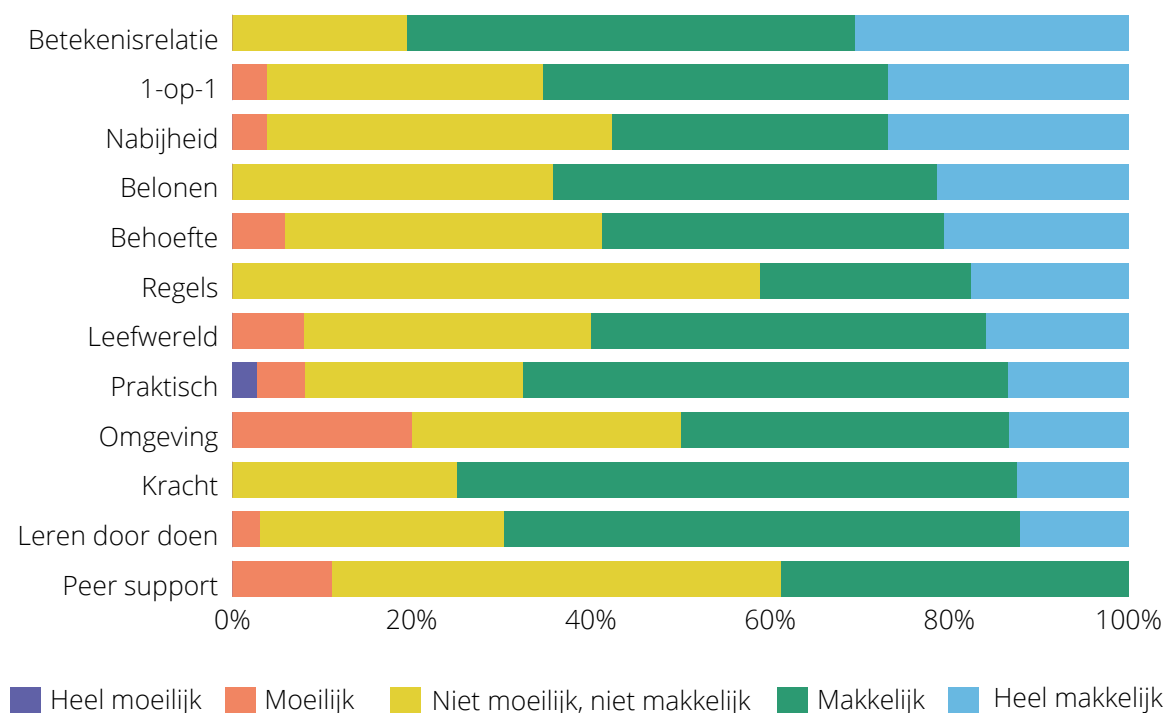
Daarnaast zien we dat er verschillende contexten en gradaties zijn waarin er geleerd wordt:

- in de groep oefenen met een rollenspel,
- met een peer oefenen,
- met de jongerenwerker oefenen
- de jongerenwerker belt en geeft daarna het woord aan de jongere
- de jongerenwerker geeft vooraf tips, de jongere voert het daarna – in aanwezigheid van de jongerenwerker – zelfstandig uit.
- de jongerenwerker geeft vooraf tips, de jongere voert het daarna – in afwezigheid van de jongerenwerker – zelfstandig uit. Als hij/zij er niet uitkomt, helpt de jongerenwerker later mee.

2.3 Hoe gemakkelijk is het methodisch handelen?

Wanneer een jongerenwerker een methodisch principe heeft ingezet, werd gevraagd wat de moeilijkheidsgraad daarvan was. Zodoende hebben we inzicht in het gemak van de 327 keer dat een methodisch principe is ingezet. Ook hier zijn er grote verschillen naar methodisch principe. In Figuur 2.2 staat het gemak van de inzet naar methodisch principe weergegeven in procenten. Zo wordt de inzet van het methodisch principe 'betekenisrelatie' als makkelijker ervaren dan 'peer support'. Opvallend is dat slechts een klein deel van de jongerenwerkers (5,5 procent) de inzet van methodische principes (heel) moeilijk vindt. In circa twee derde van de gevallen (66,6 procent) ervaren jongerenwerkers de inzet van een methodisch principe zelfs als (heel) makkelijk.

Figuur 2.2. Het gemak van inzet naar methodisch principe.

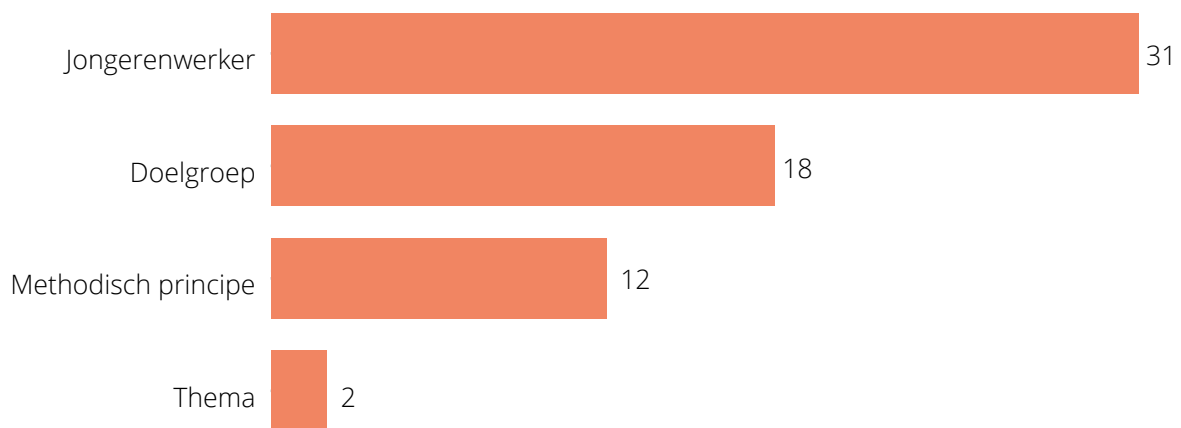

2.4. Wat zijn belemmerende factoren bij methodisch handelen?

Een vraag naar de onderbouwing van waarom de inzet van een methodisch principe (heel) moeilijk was, leverde 79 reacties op. Hiervan zijn 16 redenen buiten beschouwing gelaten. Het ging dan bijvoorbeeld om zaken die slechts 1 of 2 keer genoemd werden en/of buiten de scope van het onderzoek vallen, zoals dat de jongerenwerker de taal van de vluchtelingen niet spreekt.

De 63 resterende belemmerende factoren hebben we vervolgens ingedeeld in vier categorieën: jongerenwerker, doelgroep, methodisch principe en thema (Figuur 2.3). Hieronder beschrijven we per categorie de factoren die jongerenwerkers als belemmerend ervaren.

Figuur 2.3. Belemmerende factoren bij inzet methodische principes naar categorie.

Jongerenwerker

De helft van de gerapporteerde belemmeringen heeft betrekking op de jongerenwerkers zelf. Dit is daarmee de grootste categorie. 9 keer noemen jongerenwerkers de neiging om het van de jongere over te nemen. Bijvoorbeeld:

‘Vind het soms makkelijker/sneller om het zelf te doen, hoewel ik weet dat het beter is als de jongeren het zelf doen. Daarom moet ik daar soms nog wel even bij stilstaan.’
(logboek 3, jongerenwerker 4)

Relatief vaak wordt genoemd dat jongerenwerkers niet over de juiste kennis beschikken (n=8), zoals deze jongerenwerker het verwoordt:

‘Soms is het maatwerk en dat je niet alles weet bijvoorbeeld regelingen enz. [...] Vaak is dit ook een zoektocht wat best wel veel tijd kost. De boodschap naar jongeren is ook vaak dat ik moet mededelen dat ik het een en ander moet uitzoeken. Vind ik persoonlijk niet fijn.’ (logboek 3, jongerenwerker 14)

Daarnaast geven jongerenwerkers aan dat ze geraakt worden door de heftige emoties die jongeren in armoede of met schulden ervaren. Dit zorgt er vervolgens voor dat jongerenwerkers niet weten hoe dan te handelen:

‘Omdat het gewoon vervelend is om zulke jongen jongens te zien met zulke grote problemen; terwijl ze van het leven moeten genieten maakt hij zich druk of er geen deurwaarder morgen voor de deur staat.’ (logboek 5, jongerenwerker 13)

Andere factoren die jongerenwerkers benoemden zijn het lastig vinden om met (tegengestelde) verwachtingen van ouders om te gaan (n=4) en het moeizaam navigeren tussen de systeem- en leefwereld (n=3).

Doelgroep

Een derde van de genoemde belemmerende factoren heeft te maken met de doelgroep. De door jongerenwerkers genoemde belemmerende factoren rondom hun doelgroep draaien vooral om het ervaren gebrek aan motivatie van de jongeren om actief aan hun geldproblematiek te werken (n=10):

‘Het was makkelijk om erover te praten maar het was wel even harder werken om tot hem door te kunnen dringen, dus daar ging tijd in zitten. Ik denk dat hij mij heeft aangehoord, maar of het echt is blijven hangen moeten we nog zien...’ (logboek 1, jongerenwerker 8)

Een ander punt dat we relatief vaak (n=6) teruglezen, is dat jongerenwerkers jongeren vaak in groepen ontmoeten (bijvoorbeeld tijdens een ambulante ronde, of bij een activiteit), waardoor het lastig(er) is om over (dreigende) armoede en schulden te praten:

‘Het is lastig, omdat sommige jongeren elkaars problematiek niet weten en je ook niet anderen bewust wilt maken van de situaties van een ander. Daarnaast is schulden/ armoede nog steeds – ook onder jongeren – een gevoelig onderwerp.’ (logboek 2, jongerenwerker 21)

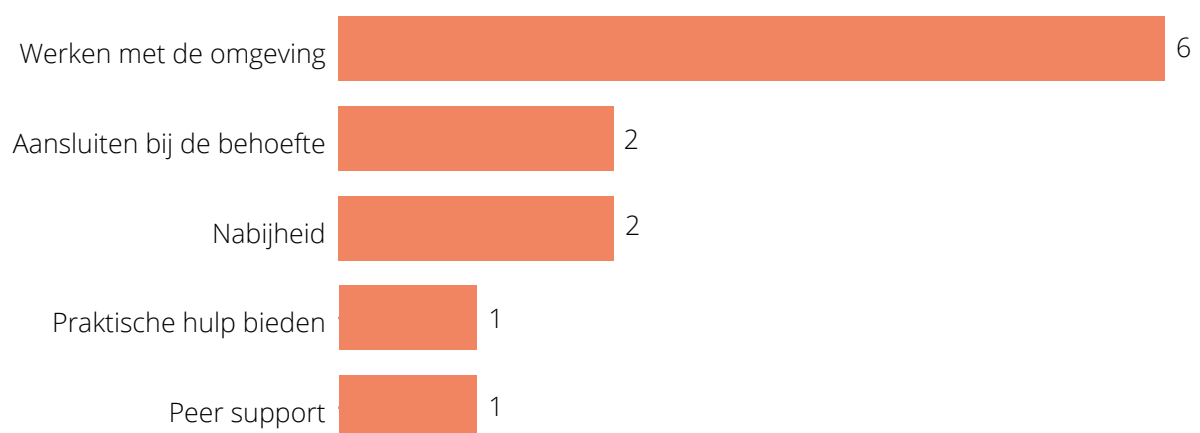
Enkele jongerenwerkers (n=2) noemen ten slotte aanvullende problematiek van jongeren als een belemmerende factor:

‘We merken dat de jongeren veelal dezelfde schulden maken. Het is moeilijk als er verslaving bij komt kijken. Een andere moeilijke doelgroep zijn de lvb’ers: dit vraagt wel extra tijd en aandacht. We maken hier dus vooral gebruik van netwerkpartners.’ (logboek 6, jongerenwerker 14)

Methodisch principe

Een vijfde van de gerapporteerde belemmerende factoren heeft betrekking op een specifiek methodische principe. Vijf methodische principes springen eruit, zie Figuur 2.4.

Figuur 2.4. Aantal keer dat er specifieke belemmerende factoren waren bij een specifiek methodisch principe.

Jongerenwerkers noemen verschillende redenen waarom het ‘werken met de omgeving’ niet altijd gemakkelijk is. Zo kan het zijn dat jongerenwerkers weten dat een ketenpartner lastig te bereiken is, terwijl zij ze in goed vertrouwen willen doorverwijzen. Ook komt het voor dat de jongere niet wil dat diens omgeving wordt betrokken (n=2): *‘Het gebeurt weleens dat een jongere niet wil dat ik met ouders praat; dat maakt het wel lastig.’* (logboek 7, jongerenwerker 4). Als de familie van een jongere wel betrokken wordt, betekent dat niet altijd dat het ook een gunstig effect heeft: *‘Soms werkt het ook tegen omdat broer of zus verwijten maakt naar de jongere.’* (logboek 7, jongerenwerker 14). Jongerenwerkers moeten ook steeds afwegen of het delen van informatie met de omgeving wel bevorderlijk is. Ze hebben daar verschillende redenen voor:

‘Je praat wel over het privéleven van mensen.’ (logboek 3, jongerenwerker 17)

‘Moeilijk is wat zeg je wel en niet tegen moeder. Je hebt vertrouwen met de jongere en wilt dat niet kwijtraken.’ (logboek 3, jongerenwerker 21)

‘Moeilijk omdat van één kant je verplicht bent om te melden en van een andere kant je bang bent dat je naam ergens opduikt.’ (logboek 7, jongerenwerker 17)

Jongerenwerkers vinden het soms lastig om persoonlijke overeenkomsten (‘nabijheid’) te gebruiken, bijvoorbeeld omdat ze vinden dat het om de jongere in plaats van om henzelf draait:

‘Ik vind dat de jongere centraal staat met zijn of haar of die zijn vraag. Ik vind het vaak niet gepast/niets toevoegen om je eigen ervaring te delen. Je moet dit goed afwegen of je dit wel of niet doet. Ik denk dat het in sommige gevallen [...] een averechts effect heeft op de jongeren. Daarom ben ik hier voorzichtig mee.’ (logboek 5, jongerenwerker 22)

Het bieden van praktische hulp staat volgens een jongerenwerker op gespannen voet met het ontwikkelingsgerichte karakter van het jongerenwerk:

‘Praktische oplossingen zijn vaak makkelijk maar niet altijd de beste manier.’ (logboek 4, jongerenwerker 4)

Ook de inzet van het methodisch principe ‘peer support’ gaat niet altijd zonder problemen:

‘Vragen kost niks, maar jongeren proberen te laten aansluiten bij een ander in dezelfde situatie en daarover te praten is lastig. Meestal willen jongeren hun problematiek niet zo graag met te veel anderen delen.’ (logboek 8, jongerenwerker 9)

Daarnaast geven 2 jongerenwerkers aan dat het soms lastig is te ontdekken waar de doelgroep nou precies behoefte aan heeft op dit thema:

‘Het is soms wel trekken, je gaat aanbodgericht te werk in plaats van vraaggericht, het is niet een onderwerp dat speelt voor deze jongeren totdat jij erover begint.’ (logboek 6, jongerenwerker 22)

Thema

Twee keer noemden jongerenwerkers het thema zelf als belemmerend, omdat er een taboe heerst op het praten erover.

'Bij veel jongeren heerst er een taboe om open over dit onderwerp te willen/kunnen spreken.' (logboek 4, jongerenwerker 23)

2.5. Wat hebben jongerenwerkers nodig om hun methodisch handelen te versterken?

Ten slotte vroegen we aan jongerenwerkers of ze nog iets nodig hadden, iets misten of ergens behoefte aan hadden. Gezien het ervaren gemak (beschreven in de vorige paragraaf) is het niet verassend dat in 102 van de 183 gevallen (55,7 procent) jongerenwerkers antwoordden dat ze niets nodig hadden. Ter illustratie:

'Ik vind dat ik alles al heb. Heb een goed team waar ik mee kan brainstormen. Goede communicatie. En een leidinggevende die je kan bellen als het nodig is voor feedback of advies.' (logboek 1, jongerenwerker 16)

De resterende antwoorden kunnen onderverdeeld worden in:

- Kennis over regels en regelingen
- Sparren met een collega
- Handvatten over hoe om te gaan met
- Beter beeld van wat er (nog meer) speelt
- Een omgeving waar ik ongestoord persoonlijke gesprekken kan voeren

Hieronder lichten we iedere categorie kort toe.

Kennis over regels en regelingen

20 keer antwoorden jongerenwerkers dat ze behoefte hebben aan meer kennis. Soms wordt dit gespecificeerd, zoals meer kennis over DUO (N=3):

'Ik miste kennis over deze specifieke problemen bij duo met betrekking tot het aanvragen van aanvullende studiefinanciering bij onvindbare/weigerachtige ouders. Het was erg fijn dat ik een collega kon inschakelen die hier veel ervaring mee en kennis over heeft.' (logboek 1, jongerenwerker 23)

Daarnaast is er behoefte aan kennis over incasso- en deurwaarderprocedures, maar ook over toeslagen en regelingen om te voorkomen dat jongeren in de schulden raken.

Sparren met een collega

In 7 gevallen mist de jongerenwerker een collega. Het kan dan gaan om iemand die even iets van je overneemt of meekijkt en -luistert. Daarnaast is er behoefte aan intervisie met collega's:

'Met deze casus had ik graag met een collega willen sparren over wat wel doen en wat niet.' (logboek 1, jongerenwerker 15)

‘Na het gesprek ging de jongerenwerker dit bespreken met zijn collega’s om te sparren. Het is nodig om de feedback van collega’s te vragen, om jezelf te ontwikkelen.’ (logboek 2, jongerenwerker 16)

‘De feedback van mijn collega’s.’ (logboek 4, jongerenwerker 16)

Handvatten over hoe om te gaan met

Jongerenwerkers lieten 5 keer weten dat ze behoefte hebben aan concrete handvatten over het omgaan met schaamte, jongeren met een lichtverstandelijke beperking, en specifieke gesprekstechnieken. Bijvoorbeeld:

‘Ook bij deze meiden blijft de schaamte een rol spelen – zelfs als ze in de zaal zitten met allemaal mensen die kunnen meepraten over dit onderwerp. Ik ben nog steeds zoekende hoe we dat kunnen verminderen.’ (logboek 1, jongerenwerker 4)

‘Methodische ondersteuning voor professionals hoe je een gesprek aangaat zonder te sturen.’ (logboek 1, jongerenwerker 22)

Beter beeld van wat er (nog meer) speelt

3 keer noemden jongerenwerkers dat ze onvoldoende beeld hebben van de jongere of verschillende leefgebieden om in te kunnen schatten welke ondersteuning op dat moment het meest nodig is:

‘Ik had meer over de schulden kunnen vragen omdat ik nog niet weet hoe deze zijn ontstaan. Ik heb me meer geconcentreerd op de depressie dan de schulden, dus ik heb wel de behoefte om de schulden bespreekbaar te maken tijdens onze volgende afspraak.’ (logboek 1, jongerenwerker 17)

‘Ik kwam erachter dat ik ze niet goed genoeg kende.’ (logboek 1, jongerenwerker 17)

Een omgeving waar ik ongestoord persoonlijke gesprekken kan voeren

Ook 3 keer kwam het ontbreken van een ruimte ter sprake, waardoor een gesprek moeilijk op gang kwam.

‘Ik zat buiten op een paar meter van zijn vriendengroep die op dat moment veel lawaai maakte met scooters, als we ons in een rustigere omgeving hadden bevonden, zou ik misschien sneller tot de kern kunnen zijn gekomen.’ (logboek 1, jongerenwerker 8)

‘Met een jongere die niet naar binnen mag een alternatieve locatie vinden waar je privé kan praten.’ (logboek 1, jongerenwerker 14)

‘Ik had nergens behoefte aan, misschien alleen beter weer, op het moment van het gesprek waaide en regende het en het werd erger en erger dus we gingen allebei weg van de plek.’

2.6. Samenvattende conclusies

Op basis van tweewekelijkse logboeken onder jongerenwerkers, hebben we een beeld gekregen van hoe jongerenwerkers invulling geven aan hun methodisch handelen bij armoede en schulden.

Allereerst blijkt dat er variatie was in hoe de methodische principes werden geïnterpreteerd. Ondanks een training en het herhalen van de definities bij ieder logboek, bleken er toch een fors aantal correcties (n=70, 15.2 procent) noodzakelijk.

Ten tweede blijkt dat jongerenwerkers een groot deel van de tijd (75 procent) werken volgens de methodische principes van het jongerenwerk. Wel zijn er grote verschillen qua frequentie naar methodisch principe. Op het gebied van (dreigende) armoede en schulden hanteren jongerenwerkers vooral de methodische principes betekenisrelatie, aansluiten bij de leefwereld, aansluiten bij de behoefte, jongeren in hun kracht zetten en leren door doen. De inzet van de methodische principes gaat jongerenwerkers 66 procent van de tijd (heel) gemakkelijk af. Slechts een klein deel van de jongerenwerkers (5,5 procent) vindt de inzet van methodische principes (heel) moeilijk.

Als jongerenwerkers gevraagd wordt te onderbouwen waarom de inzet van een methodisch principe (heel) moeilijk was, blijkt dat de helft van de gerapporteerde belemmeringen betrekking heeft op de jongerenwerkers zelf, zoals de neiging om het van de jongere over te nemen en het niet over de juiste kennis beschikken. Ook worden belemmerende factoren genoemd die te maken hebben met de doelgroep, zoals een ervaren gebrek aan motivatie van de jongeren om actief aan hun geldproblematiek te werken en het niet willen praten over armoede en schulden. Jongeren praten daar in een groep ook liever niet over, terwijl jongerenwerkers jongeren wél vaak in groepen ontmoeten. Een vijfde van de gerapporteerde belemmerende factoren heeft betrekking op een specifiek methodisch principe, waarvan werken met de omgeving eruit sprong. Ten slotte noemen jongerenwerkers het thema zelf als belemmerend, omdat er een taboe heerst op het praten over armoede en schulden.

Jongerenwerkers geven aan over het algemeen goed toegerust te zijn om jongeren te helpen bij armoede en schulden. Desalniettemin blijkt er behoefte aan meer kennis over regels en regelingen, collegiaal contact, handvatten over hoe om te gaan met schaamte en lvb'ers, een beter beeld van wat er (nog meer) speelt en een omgeving waar ongestoord persoonlijke gesprekken gevoerd kunnen worden.

De betekenis van het aanbod en handelen voor jongeren

3.1. Inleiding

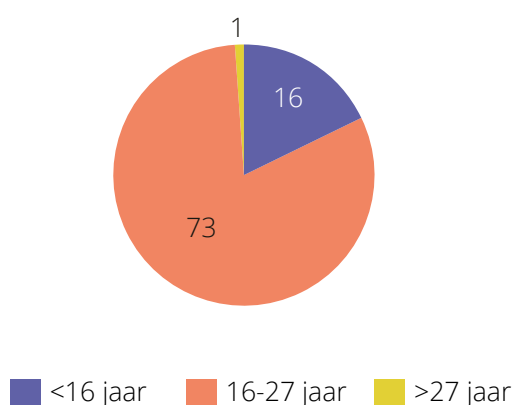
Inzicht in wat jongerenwerkers feitelijk bijdragen aan het vergroten van de groeikansen van jongeren (10-27 jaar) die opgroeien in (dreigende) armoede en/of met schulden zijn schaars. Er zijn verschillende onderzoeken gedaan die inzicht bieden in wat professioneel jongerenwerk in zijn algemeenheid bijdraagt aan preventie van persoonlijke en sociale problemen²¹. Omdat deze resultaten gebaseerd zijn op onderzoek onder een brede doelgroep binnen een breed jongerenwerkaanbod is 1) niet goed te zeggen of deze resultaten ook gelden voor specifiek de jongeren in (dreigende) armoede en/of met schulden en 2) in hoeverre deze uitkomsten ook gelden voor het jongerenwerkaanbod gericht op armoede- en schuldenbestrijding. Hierdoor was vooralsnog onduidelijk wat het jongerenwerkaanbod gericht op armoede- en schuldenbestrijding betekent voor jongeren. Met dit onderzoek is daar verandering in gekomen. In het volgende deel gaan we in op wat dit betekent voor jongeren, ouders/ verzorgers en stakeholders. Eerst beschrijven we de achtergrondgegevens en daarna presenteren we de resultaten. In bijlage 1 bevindt zich de methodologische verantwoording.

3.2. Achtergrondgegevens

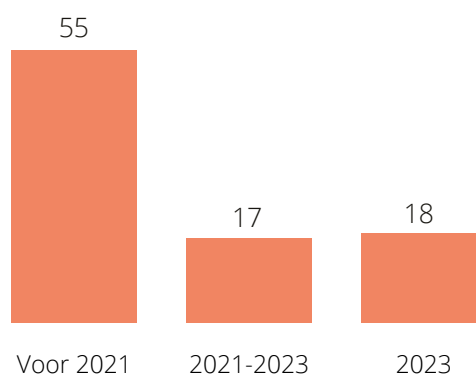
Kenmerken respondenten

Er zijn 90 jongeren geïnterviewd waarvan een derde jongen en twee derde meisje. De leeftijd van de respondenten (Figuur 3.1.) varieert tussen de 9 en 27 jaar, 1 respondent is 30 jaar. 22 jongeren zijn onder de 16 jaar. De gemiddelde leeftijd is 18,5 jaar. Veel jongeren hebben een langdurige relatie met het jongerenwerk. Ongeveer twee derde (55) komt al langer dan drie jaar bij het jongerenwerk (Figuur 3.2).

Figuur 3.1. Leeftijd respondenten (n=90)

Figuur 3.2. Aankomst bij jongerenwerk (n=90)

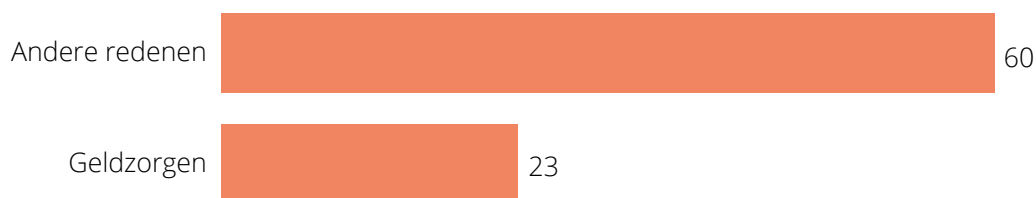

²¹ Sonneveld, J.J.J. (2022) *Growth opportunities in professional youth work: Contribution of a multi-methodic approach on the personal development and social participation of socially vulnerable youngsters*. Tilburg: Tranzo

3.3. Waarom gaan jongeren naar het jongerenwerk?

Jongerenwerkers werven respondenten die gebruikmaken van het jongerenwerkaanbod op het gebied van (dreigende) armoede en/of schulden. 78 jongeren gaven antwoord op de vraag waarom ze naar het jongerenwerk zijn gegaan (Figuur 3.3). De genoemde redenen kunnen grofweg in twee categorieën worden ingedeeld: 'geldzorgen' en 'andere redenen'. De categorie 'geldzorgen' omvat meer dan alleen directe financiële kwesties en kan ook betrekking hebben op zaken zoals werk, opleiding en/of stage. De 'andere redenen' zijn niet het primaire focuspunt van ons onderzoek, maar zijn wel belangrijk om te begrijpen waarom jongeren contact zoeken met het jongerenwerk en waarom ze dat contact blijven behouden, voordat er gewerkt wordt aan geldzorgen die er kunnen leven bij jongeren. Ongeveer een kwart (23) van de jongeren zocht contact met het jongerenwerk vanwege geldzorgen. De meerderheid van de jongeren (60) meldde zich initieel met andere redenen bij het jongerenwerk en kreeg pas later hulp voor geldzorgen. Hierbij geven 5 jongeren aan zich aangemeld te hebben met een combinatie van geld gerelateerde en overige zaken.

Figuur 3.3. Reden aanmelding jongerenwerk (n=78). Meerdere antwoorden mogelijk

Geldzorgen

15 jongeren concretiseerden de geldzorgen waarmee ze zich meldden bij het jongerenwerk. Deze zorgen hadden specifieke oorzaken, zoals schulden, moeilijkheden bij het vinden van een baan of een stageplaats. Een enkeling ervaarde uitdagingen bij de plichten die gepaard gaan met de transitie naar de leeftijd van achttien jaar, zoals het regelen van een zorgverzekering of studiefinanciering. Deze jongeren hadden uiteenlopende behoeften aan ondersteuning om hun problemen aan te pakken. De meesten van hen gaven aan dat ze behoefte hadden aan gespecialiseerde schuldhulpverlening, terwijl anderen specifiek hulp vroegen bij het budgetteren en het ontwikkelen van discipline in hun uitgaven. Daarnaast hadden sommigen ook de behoefte aan begeleiding bij het vinden van een woning. Voor sommigen was een Zakgeldproject of hulp bij vrijwilligerswerk belangrijk, terwijl anderen juist baat hadden bij vooral empathie en reflectie vanuit het jongerenwerk.

Andere redenen

Bij een meerderheid van de 60 jongeren die met zorgen op andere leefgebieden naar het jongerenwerk kwam, is hun aanmelding te herleiden tot oorzaken op drie hoofdcategorieën: een gebrek aan vrijetijdsbesteding (42), persoonlijke problemen (18) en/of thuisproblemen (9). 5 jongeren hadden een ondersteuningsbehoefte op meerdere terreinen. Van deze 60 jongeren hebben er 52 hun behoeften duidelijk gemaakt. Bijna twee derde van hen (39) geeft aan dat ze behoefte hadden aan (meer) vrijetijdsbesteding zoals vooral een sociale omgeving, gezelligheid en contact met leeftijdsgenoten, maar bijvoorbeeld ook een plek weg van de 'straat' of afleiding. 15 jongeren zochten individuele ondersteuning waarbij het meest werd genoemd 'iemand om mee te praten' en 'individuele begeleiding'. Enkele jongeren verlangden naar een warme en veilige verbinding met de jongerenwerker.

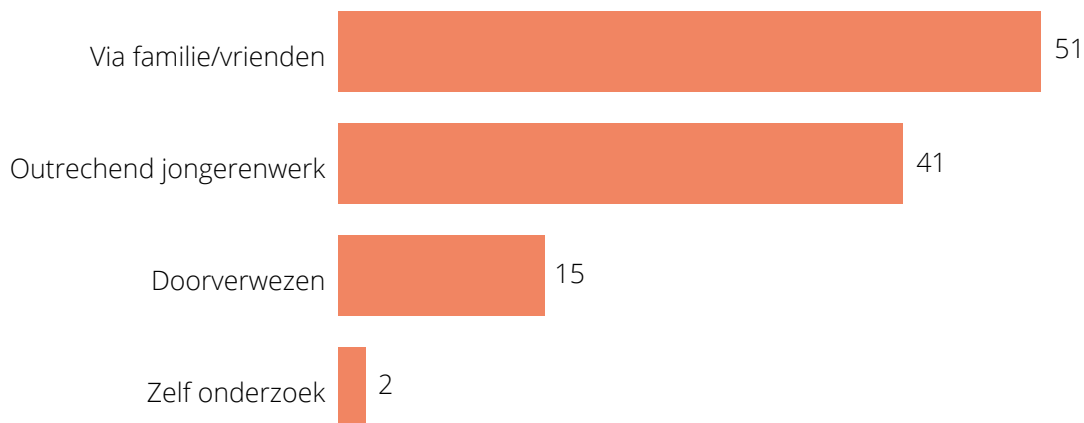
‘Het is gewoon één grote familie met jongerenwerkers. [...]. Ik ben niet opgegroeid met alles wat ik nodig heb. Als ik met iemand praat die zegt “ik krijg niet elke dag schoenen en ik heb soms honger”, dan kan ik zeggen: “Luister, die tijden heb ik ook gehad en anderen hier ook”. Je hoeft je niet anders te voelen hier. Je kan alles zeggen wat je wilt. Hier delen we alles met elkaar.’ (Jongen, 21 jaar)

3.4. Hoe komen jongeren bij het jongerenwerk terecht?

Hoe hebben ze over het jongerenwerk gehoord?

82 jongeren vertellen hoe ze te horen kregen over het jongerenwerk en gaven hierbij vaak meerdere antwoorden (Figuur 3.4). 51 jongeren (57 procent) gaven familie en/of vrienden als meest genoemde bron. Gevolgd door 41 jongeren (46 procent), die zelf zijn benaderd door jongerenwerkers (outreaching jongerenwerk). Daarnaast hoorden 15 jongeren (17 procent) over het jongerenwerk door een doorverwijzing vanuit een andere organisatie, zoals een wijkteam. Slechts 2 jongeren ontdekten het jongerenwerk zelf via internet.

Figuur 3.4. Hoe gehoord over het jongerenwerk? (n=82). Meerdere antwoorden mogelijk

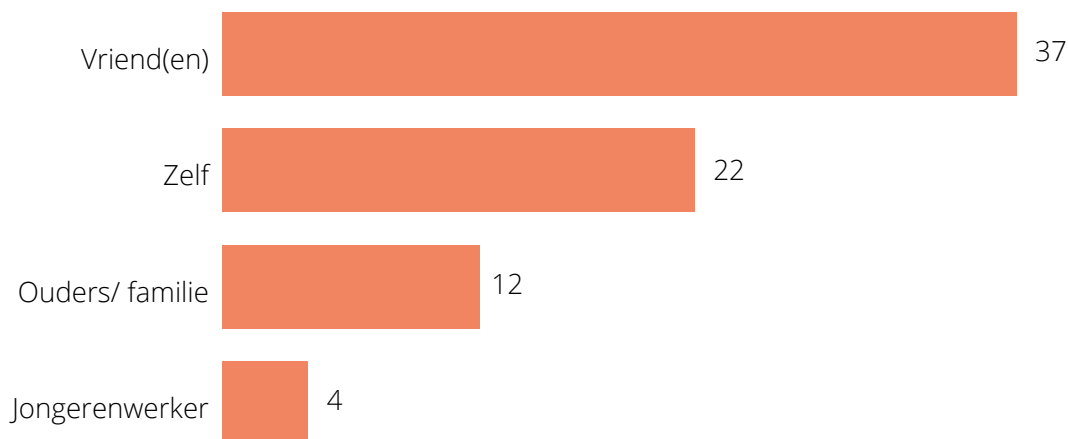
Het valt hierbij op dat het jongerenwerk zelf een cruciale rol speelt in het informeren en motiveren van jongeren. Op verschillende manieren kwam het jongerenwerk in contact met bijna de helft van de jongeren (46 procent) bijvoorbeeld door jongeren actief op te zoeken en deel te nemen aan bestaande activiteiten in de wijk, zoals zaalvoetbal, speeltuinen of skatebanen. Daarnaast is vaak genoemd dat jongerenwerkers jongeren ontmoeten op vindplaatsen zoals straten of parken. Ook het feit dat jongerenwerkers vaak al bekend zijn in de wijk – bijvoorbeeld omdat ze er wonen of familie en vrienden van de jongeren kennen – draagt bij aan het contact. Een ander belangrijk punt is de samenwerking tussen jongerenwerkers en scholen, waardoor jongeren via hun eigen school over het jongerenwerk horen. Tot slot worden promotieactiviteiten, zoals flyers, zichtbare logo's en buurtfeesten vaak genoemd als manieren waarop jongeren met de jongerenwerkorganisatie in aanraking komen.

Hoe zijn ze naar het jongerenwerk gegaan?

Naast de manieren hoe jongeren over het jongerenwerk te horen kregen, is er ook gevraagd of ze vergezeld werden door iemand of zelfstandig op het jongerenwerk zijn afgestapt (Figuur 3.5). 73 jongeren gaven hier een antwoord op. 37 jongeren (41 procent) geven aan vergezeld te zijn door (een) vriend(en). Ongeveer een kwart van de jongeren (24 procent) geeft aan zelfstandig op het jongerenwerk te zijn afgestapt. 12 jongeren geven aan door een ouder en/of een familielid (13 procent) vergezeld te zijn. En een minderheid van 4 jongeren (4 procent) geeft aan ambulant benaderd te zijn door de jongerenwerker. De volgende quote illustreert hoe een jongere werd aangetrokken tot het jongerenwerk door een combinatie van factoren.

'[...] Je zag weleens het logo van Jongerenwerkorganisatie X, maar je wist nooit wat het inhield [...]. En toen had jongerenwerker Q me uitgenodigd gewoon om een keer langs te komen... We waren met twee vrienden van ons gegaan. En, toen waren we een beetje gaan babbelen, een beetje praten [...] Toen hadden we een rondleiding gekregen. En, zo eigenlijk zijn we er eigenlijk vaker naar toe gegaan. En, het is een beetje een vast iets geworden.' (Jongen, 21 jaar)

Figuur 3.5. Hoe naar het jongerenwerk gegaan? (n=73). Meerdere antwoorden mogelijk

3.5. Wat leren jongeren over geldzaken bij het jongerenwerk?

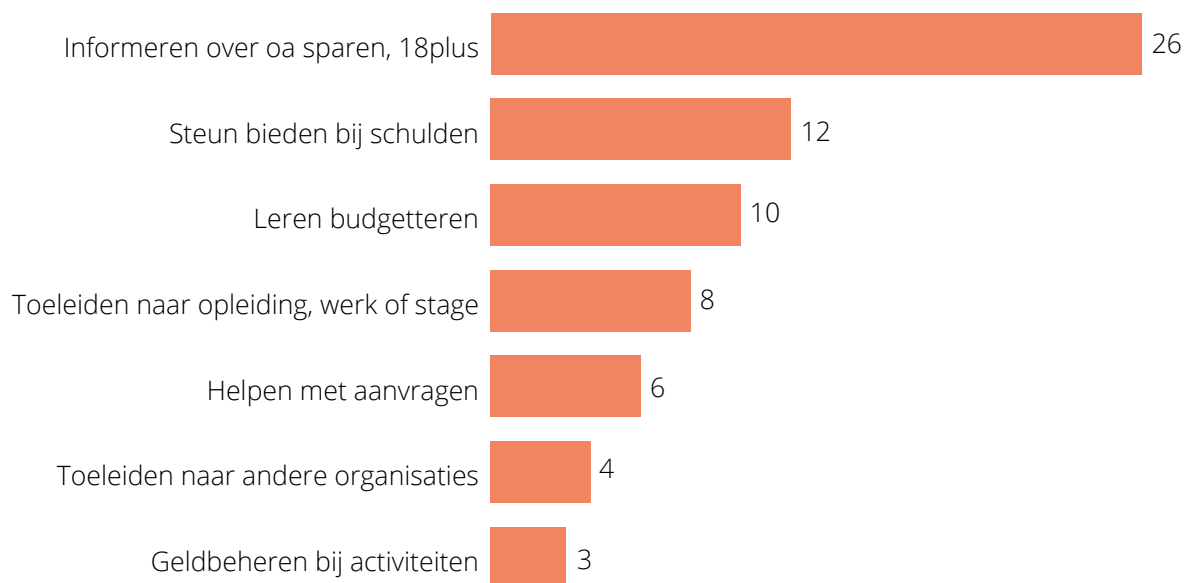
'Ik ben ook jong, hé. Ik film ook heel mijn leven, snap je. Ik kijk ook terug steeds naar mijn verleden. Ik weet niet of je snapchat hebt. Dan kan je terugkijken naar je herinneringen. Dan kijk ik zo, dan denk ik; fuck, dit was ik een jaar geleden. Als ik nu kijk naar mijn situatie, ben ik gewoon tien keer beter.' (Jongen, 21 jaar; na schuldhulptraject bij jongerenwerkorganisatie)

Van de 90 respondenten hebben 53 jongeren (59 procent) daadwerkelijk iets geleerd over geldzaken. De meeste van de andere jongeren (41 procent) hebben niet direct iets geleerd over geldzaken maar komen naar het jongerenwerk om te hangen, te voetballen of te kletsen of doen mee aan allerlei positieve vrijetijdsactiviteiten. Deze jongeren, die doorgaans opgroeien in (dreigende) armoede en/of met schulden, geven daarbij vaak duidelijk aan dat daar thuis geen middelen voor zijn. Het 'algemene' generieke vrijetijdsaanbod van het jongerenwerk is daarmee voor hen ontzettend belangrijk. Wanneer

deze jongeren een hulpvraag hebben over geldzaken of wanneer jongerenwerkers signaleren dat er geldzorgen spelen, kunnen zij daar vervolgens door de jongerenwerker mee geholpen worden en indien nodig worden toegeleid naar een specifiek gespecialiseerd aanbod dat soms aanwezig is binnen de jongerenwerkorganisatie. Van de 53 jongeren die iets geleerd hebben over geldzaken zijn er 38 op deze manier geholpen. 15 jongeren zijn direct bij dit specifieke aanbod beland; het gaat dan om jongerenwerkorganisaties die een aanbod hebben voor jongeren met schulden.

Aan de jongeren is gevraagd hoe jongerenwerkers hen helpen met geldzaken en wat ze daarvan leren (Figuur 3.6). De antwoorden kunnen we onderverdelen in zeven 'categorieën', waarbij jongeren doorgaans met meerdere onderwerpen geholpen worden. Bijna de helft van de 53 jongeren (26) noemt dat jongerenwerkers informatie geven over geldzaken en sparen en bijvoorbeeld over wat er allemaal bij komt kijken als je achttien wordt. Ook noemen jongeren de steun bij de omgang met schulden, het leren budgetteren en hulp richting opleiding, stage of werk. Daarnaast worden ze geholpen bij het aanvragen van allerlei zaken. Minder vaak wordt genoemd: begeleiding naar andere organisaties en het leren geld beheren bij het organiseren van activiteiten. Er zijn ook enkele jongeren die meer algemene zaken aangeven zoals dat jongerenwerkers hen er bijvoorbeeld op wijzen dat ze bij het buurthuis gratis kunnen eten en hoe ze betaalbaar gezond kunnen eten (niet weergegeven in figuur).

Figuur 3.6. Hoe helpen jongerenwerkers met geldzaken? (n=53). Meerdere antwoorden mogelijk

A. Informatie over o.a. sparen en wat er allemaal bij komt kijken als je achttien jaar wordt

Het merendeel van de 26 jongeren (18) vertelt deze informatie te krijgen via individuele gesprekken met de jongerenwerkers. Het gaat dan niet om een specifiek aanbod, maar het komt ter sprake wanneer zij gebruikmaken van andere activiteiten van het jongerenwerkeraanbod. 12 jongeren hebben het wel over specifiek aanbod van de jongerenwerkorganisatie: 8 jongeren vertellen over een groepsworkshop/cursus die ging over omgaan met geld, sparen en/of wat als je achttien jaar wordt, 2 jongeren hebben het over een Zakgeldproject (zie aanbodbeschrijving Hx). Een enkeling benoemt dat er ook weleens een informatieavond over geld voor ouders wordt georganiseerd. Eén jongere vertelt dat hij via een voetbaltoernooi van het jongerenwerk terecht kwam in een groepsdebat.

'We gingen debatteren over hoe je het beste op je portemonnee kan letten. Ja dat was leuk. Hoe ga je het beste om met geld en dan argumenten voor en tegen. Dat gingen we dan bespreken met volwassenen, bijvoorbeeld mensen van de gemeente'
(Jongen, 19 jaar)

B. Hulp bij schulden

Jongeren worden via organisaties doorverwezen naar jongerenwerkorganisaties die hulp bieden bij schulden. De jongeren die door de jongerenwerkorganisatie geholpen zijn met hun schulden benoemen allemaal dat deze hulp veelzijdig was: van het openen van post, een plan maken met schuldeisers en budgetbeheer bij schulden tot ondersteuning bij het afbetalen van schulden.

'Ze helpen mij iedereen te benaderen waar ik schulden heb. Ja, dus schuldeisers benaderen. En dan een plan te maken met mijn inkomsten en uitgaven. Ja, we hebben het schema gemaakt met alle schulden. Blijk ik dat best wel na anderhalf jaar, twee jaar, toch wel af te kunnen lossen. Dat helpt ook wel.' (Jongen, 23 jaar)

'Wat ik geleerd heb bij X? Dat je op het juiste moment actie moet ondernemen, niet wachten. Wat ik gedaan heb bij mijn oude schulden is te veel wachten in reacties, niks overleggen met de huisbaas waar ik toen woonde. Ik moest al na een aantal maanden het huis gaan verlaten. Maar ik moest het dus gewoon overleggen. [...] Gewoon denken aan de toekomst, sparen, geld. Ja, daarmee helpen ze wel.' (Jongen, 23 jaar)

C. Budgetteren, een overzicht maken van financiën

Het leren budgetteren gebeurt bijna altijd een-op-een. Jongeren geven aan dat jongerenwerkers hen helpen met het maken van een overzicht van inkomen en uitgaven.

'Ze heeft me echt een heel traject door gesleept. [...]. En ze heeft me gewoon laten zien van: "Je kan per maand dit weglekken, dan houd je zoveel over en over een paar maanden heb je dan zoveel." [...]. En ze heeft me gewoon laten zien van "als je gaat sparen... dan heb je over een jaar heb je dit en over een halfjaar heb je dat. Of als je een auto wil kopen, dan over zoveel maanden zoveel geld."' (Jongen, 20 jaar)

'Ik heb geleerd dat ik alles op tijd betaal en dat ik weet hoeveel budget ik heb. [...] Prioriteiten stellen moet je altijd. Weten wat belangrijk is. Woning betalen, premie betalen, zorgverzekering en alle vaste lasten en daarna komt de rest.' (Jongen, 25 jaar)

D. Toeleiding naar opleiding/stage of werk

Jongerenwerkorganisaties bieden vaak huiswerkbegeleiding aan, op die manier worden jongeren geholpen bij hun opleiding. 4 jongeren benoemen dit expliciet. 8 jongeren vertellen hoe de jongerenwerker hen (vervolgens) hielp naar opleiding of werk. Dit gebeurde op verschillende manieren. Sommige jongeren werden geholpen bij het maken van hun CV of het inschrijven bij een opleiding. Andere jongeren zijn intensiever begeleid en bijvoorbeeld door de jongerenwerker meegenomen naar een evenement of workshop of naar uitzendbureaus. Een paar keer wordt benoemd dat de jongerenwerker daarnaast de jongere ook ondersteunde bij het mentale welzijn; soms waren er bijvoorbeeld redenen waarom iemand geen baan vond. Behalve ondersteuning bij het daadwerkelijk zoeken naar een baan, werd er ook gewerkt aan de andere redenen. Bij de meeste jongeren was de begeleiding een succes en resulteerde dit in een opleiding (of zelfs al certificaat) of werk.

‘Ik heb nooit een baan gehad. Ik ben nooit in de arbeidsmarkt terechtgekomen. Ik ben altijd afgeslagen. Dus ik zat met mijn handen in het haar van – wat moest ik doen? Toen zei hij “nou, kom maar eens even bij mij langs, dan gaan wij eens kijken wat we voor jou kunnen doen”. En zodoende ben ik hier terechtgekomen.’ (Jongen, 30 jaar)

‘Mij helpen qua het maken van een CV... dat was echt mijn pluspunt. Om op die manier een baan te krijgen.’ (Meisje, 20 jaar)

E. Hulp bij aanvragen

De 6 jongeren die hulp kregen bij aanvragen, hebben het over het aanvragen van studiefinanciering, uitkering of een Verklaring Omtrent het Gedrag (vog), over belastingaangifte, het openen van een spaarrekening en/of hulp bij bezwaar maken tegen boetes en hulp bij het inschrijven voor een woning.

‘Ze helpen me met dingen die ik moeilijk vind, bijvoorbeeld studiefinanciering aanvragen en zorgverzekering.’ (Jongen, 19 jaar)

‘Ze is ook met mij ook naar de gemeente gegaan om een uitkering aan te vragen. Ze heeft alles met mij goed samen gedaan.’ (Jongen, 22 jaar)

F. Toeleiding naar andere organisaties

4 jongeren vertellen dat jongerenwerkers hen begeleidden naar andere organisaties zoals Humanitas (maatjesproject), een jurist, de gemeente of een onderwijsafdeling.

‘En ze hebben natuurlijk ook heel veel hulplijnen of netwerkpartners bijvoorbeeld Humanitas. Daar zijn weleens bijeenkomsten en dan worden jongeren daar ook mee naartoe genomen, bijvoorbeeld naar een sociaal café, en dan zit er ook iemand bij, van Humanitas bijvoorbeeld, en dan kan je vragen daaraan stellen.’ (Meisje, 20 jaar)

G. Geldbeheer uitjes/activiteiten

En dan zijn er ook nog enkele jongeren die aangeven over geldzaken te hebben geleerd doordat ze bij activiteiten/uitjes het budget beheerden en daardoor met geld leerden omgaan.

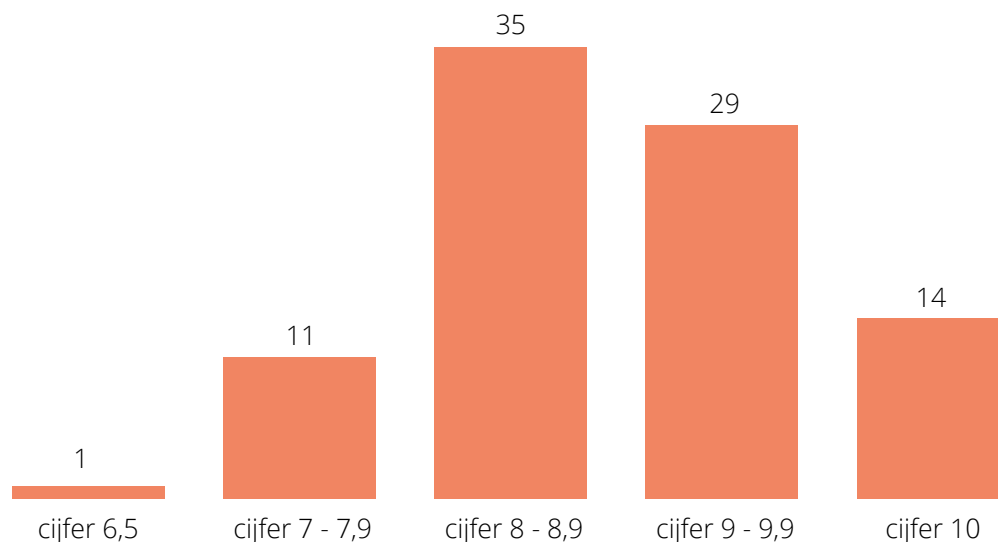
‘Als we bijvoorbeeld een uitje gaan boeken, moet dat betaald worden. Dan laten ze ons ook meedenken hoeveel is er nodig, hoeveel gaat eruit, hoeveel blijft er over? Zo proberen ze ons ook allemaal dingen bij te brengen. Want dit soort dingen sla je dan toch op, zonder dat je er echt bewust mee bezig bent.’ (Jongen, 20 jaar)

3.6 Hoe beleven jongeren de geboden hulp?

3.6.1. Waardering van het aanbod

Aan de 90 jongeren is gevraagd welk rapportcijfer ze de geboden hulp van het jongerenwerk geven (Figuur 3.7). De cijfers variëren tussen de 6.5 en de 10. De meeste jongeren zijn erg tevreden. Het gemiddelde rapportcijfer is maar liefst een 8.6!

Figuur 3.7. Rapportcijfer geboden hulp (n=90)

De respondenten is gevraagd om dit cijfer toe te lichten. Niet iedereen kon of wilde dat, of jongeren gaven simpelweg aan dat alles perfect was: 'Het was voor mij echt perfect. Als ik het een 11 kon geven dan had ik het een 11 gegeven.' (Jongen, 21 jaar) De interviewer vroeg soms wel door naar wat er nodig zou zijn om bijvoorbeeld een 10 te halen. De jongeren gaven dan aan dat dat ermee te maken heeft dat er altijd wel verbetermogelijkheden zijn en die benoemden ze dan ook. Ruim een vijfde van de jongeren (20) geeft aan zo'n hoog cijfer te geven omdat ze (vaak gelijk) goed geholpen worden.

'Ik zou het wel een 9.5 geven. Ik heb zeg maar alles wel geprobeerd. Alle hulp die er is, maar dat heeft bij mij allemaal niet gewerkt. En ik dacht van ja, het gaat mij allemaal niet meer helpen. En toen op een gegeven moment kwam jongerenwerker X en toen hielp het wel. [...] Zelf had ik het opgegeven met de hulp van andere mensen. Dus, omdat dit dan heeft gewerkt verdient het wel een 9.5.' (Jongen, 17 jaar)

'Ze hebben me echt geholpen gewoon. Toen ik hier kwam had ik zoveel stress dat ik niet eens meer kon eten, want ik dacht ja, waar ga ik dat geld vandaan halen? En ik had geen honger niks, maar nu echt. Je ziet het, het gaat goed. Ja. Ja, ze hebben me echt goed geholpen. Dus echt gewoon een 10.' (Meisje, 22 jaar)

Daarnaast geven 17 jongeren aan dat vooral de houding van en bejegening door de jongerenwerker bijdragen aan het hoge cijfer. De respondenten vinden dat de jongerenwerkers open en eerlijk zijn, zich goed kunnen inleven en dat ze goed met hen kunnen praten.

‘Ze zijn allemaal chill, top. Je wordt snel bevriend met ze, je gaat ze niet als een baas zien. Je gaat ze echt als vrienden zien, dat is wel leuk. Ze denken altijd aan jou, maar je ziet ze echt als vrienden. [...] Ze zijn ouder en geven je tips wat je het beste kunt doen... Ja, ze gaan je ook de goeie weg laten zien. Niet dat je naar de verkeerde gaat.’ (Jongen, 17 jaar)

‘Ze ontvangen iedereen met open armen en ze hebben ook geen vooroordelen. Dat is fijn, vooral als je bijvoorbeeld over geldzaken wilt praten. Dat kan best een schaamtepunt zijn. Dan is het wel belangrijk dat iemand empathisch is en dat merk je bij de medewerkers.’ (Jongen, 24 jaar)

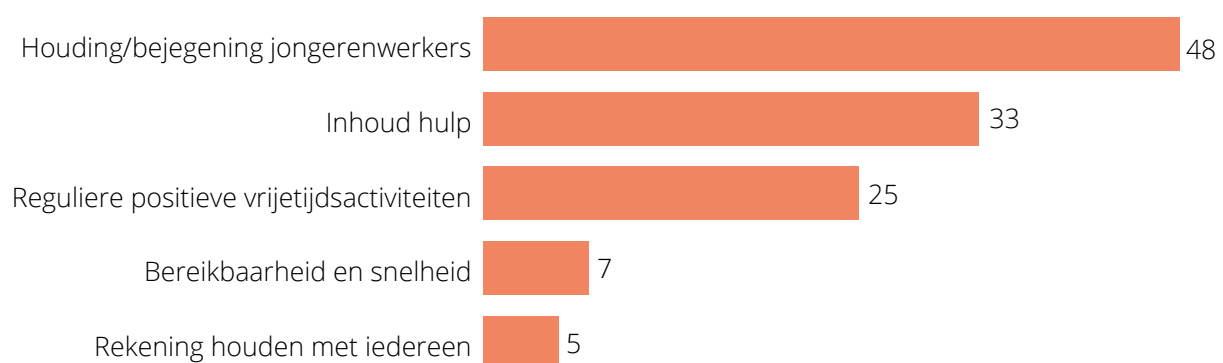
‘Zover ik zie, zij doen gewoon hun best, ze zijn vriendelijk. Ze zijn niet net als je begeleider, niet net als je vader, niet net als je baas of wat dan ook, ze zijn gewoon je vrienden, ze zijn gewoon je broer, een goede broer zoals ik al zei. Ze willen je goed zien.’ (Jongen, 23 jaar)

Dan zijn er ook nog 7 jongeren die het hoge cijfer toeschrijven aan het reguliere vrijetijdsaanbod dat het jongerenwerk biedt, wat vaak goedkoop of gratis is. Tot slot wijten enkele respondenten het hoge cijfer aan de sfeer (gezellig, leuk) en het outreachend werken van de jongerenwerkers: dat zij zelf op hen afkomen.

3.6.2. Positief aan het aanbod

Behalve naar het rapportcijfer werd de jongeren ook gevraagd op een poster te tekenen, te schrijven of te plakken wat ze dan precies positief aan de geboden hulp vinden (Figuur 3.8). De jongeren gaven vaak meerdere antwoorden. Bijna de helft van de jongeren (48) geeft aan dat het positieve aan de geboden hulp vooral te maken heeft met de houding van en bejegening door de jongerenwerkers, ruim een derde (33) heeft het vooral over de inhoud van de geboden hulp, meer dan een kwart (25) ervaart met name de reguliere positieve vrijetijdsactiviteiten (als instroom naar hulp) als positief, en ook benoemt ruim een kwart (25) expliciet het thuisgevoel. 8 procent (7) waardeert vooral de bereikbaarheid en snelheid, 6 procent (5) vindt het met name positief dat er rekening wordt gehouden met iedereen.

Figuur 3.8. Positieve ervaringen met de geboden hulp(n=90). Meerdere antwoorden mogelijk

A. De houding van en bejegening door jongerenwerkers

Als het gaat om de houding van jongerenwerkers tekenen een paar jongeren bijvoorbeeld een 'luis-terend oor' of een smiley omdat ze blij worden van de jongerenwerker, of die hen laat lachen. 'Dat ze me eigenlijk altijd gewoon blij laten voelen.' (Jongen, 14 jaar) Woorden die op de poster en tijdens de gesprekken vaak de revue passeren: inleven, er voor jongeren zijn, altijd klaar staan, eerlijk, sociaal, open, vertrouwd, betrokken, oplossingsgericht, vriendelijk, pro-actief, transparant, jongeren zelf vragen wat ze willen, aansluiten bij hun behoeften, 'helpen en niet doorvertellen', duidelijk helder direct communiceren, vertrouwen in je houden, oprecht luisteren, geduldig, behulpzaam, begripvol.

'Dat ze altijd me geruststelden. Dat het niet erg was dat ik in armoede leefde dat soort dingen. Want ik schaamde me er best wel voor. Ze praatten op zo een goede manier dat ik alles durfde te zeggen.' (Meisje, 20 jaar)

'Heel open zijn, aardig en laten zien dat ik bij haar altijd welkom ben en dat ik altijd alles kan vragen. Dus zij vertelde wel elke keer van "als er iets is, dan kan je bij mij terecht". [...] De open houding die ze had. Dat je gewoon alles kon zeggen, kon vragen... Alles mocht bij Y. Natuurlijk wel tot een bepaald punt. Maar je mocht alles gewoon doen.' (Jongen, 20 jaar)

'Als je je gewaardeerd voelt, dan kom je hiernaartoe en ga je activiteiten doen. Die paar uurtjes dat je hier bent vergeet je even de armoede en de problemen. Dat is de reden dat veel mensen hier komen om alles even te vergeten.' (Jongen, 21 jaar)

13 jongeren noemen expliciet het vertrouwde gevoel dat ze hebben bij hun jongerenwerkers. Jongerenwerkers zorgen dat ze een persoonlijke band krijgen met jongeren, bouwen vertrouwen op en sommige jongeren zien hen op een gegeven moment als maatje. Dit vertrouwen is vaak nodig om op een gegeven moment aan de bel te trekken bij (geld)problemen. Enkelen benoemen ook het feit dat jongerenwerkers ook investeren in het vertrouwen behouden van jongeren, ze worden niet losgelaten.

Interviewer: 'Dus eigenlijk omdat er vertrouwen was, durfde je aan de bel te trekken over jouw geldzaken bij X?' Respondent: 'Eigenlijk wel.' (Jongen, 27 jaar)

Een jongere tekent drie poppetjes: 'Ze hebben elkaars hand vast. Gewoon ja ik weet niet. Je staat er niet alleen voor ofzo... Ze zijn gewoon. Je kan elkaar vertrouwen. We helpen elkaar. Zij helpen elkaar. Wij helpen elkaar. Ik denk dat.' (Jongen, 21 jaar)

Een ander tekent twee poppetjes: 'Ehm, vanwege het vertrouwen dat je elkaar een knuffel kan geven. Ja. Als je iemand toch persoonlijk gewoon goed kent.' (Meisje, 25 jaar)

Verder wordt het woord 'praten' opvallend vaak genoemd. 10 jongeren gaan hier nader op in. Ze vinden het fijn dat er iemand is met wie ze kunnen praten, bij wie ze alles kwijt kunnen. Bovendien wordt hierbij vaak benoemd dat ze blij zijn dat het vervolgens niet doorverteld wordt aan ouders of anderen.

'Gewoon dat ze bijvoorbeeld vragen stellen van "Hoe is het met je" en dat je dan gewoon eerlijk kan zeggen hoe het met je is, ja. En dat ze niet bijvoorbeeld naar je ouders ermee gaan of zo.' (Jongen, 14 jaar)

‘Ook omdat ik langer merkte van oké, niet alles gaat naar mijn ouders. Dat ik misschien toen ook wel dacht van ja, ik kan gewoon alles zeggen, in principe. Maar ik weet niet precies wat zij daar hebben gedaan om het een soort van uit mij te krijgen. En misschien ook na een tijdje krijg je ook meer gevoel van ik kan dingen met deze persoon delen.’ (Meisje, 20 jaar)

B. De inhoud van de geboden hulp

Als het gaat om de inhoud van de hulp, hebben respondenten het vooral over de praktische hulp die ze kregen zoals hulp bij het budgetteren, bij het aflossen van schulden, bij het maken van een CV, bij toeleiding naar werk.

‘Maar dat komt ook gewoon meer, omdat ik heb vanaf mijn thuissituatie niet heel veel financiële dingen meegekregen, zeg maar. En ja, X heeft me daar wel bij geholpen natuurlijk. [...] Als ze dat niet had gedaan, was ik misschien nog verder de afgrond in gegleden. [...] Dus ze heeft me echt vanaf het begin tot het eind geholpen, totdat het echt allemaal geregeld was.’ (Jongen, 27 jaar)

‘Nou, ik heb geprobeerd te tekenen: een poppetje dat naar zijn bankrekening kijkt en daarbij financiële rust krijgt [...] Vroeger was ik heel erg chaotisch. [...] En sinds ik met Q overzichten maak, geeft het mij een geordender gevoel. Dus het geeft mij ook een rustpuntje daar.’ (Jongen, 20 jaar)

19 jongeren benoemen de hulp bij psychische problematiek (psychische hulp, vaak in combinatie met praktische hulp) als positief. Ze zijn blij met de hulp die ze kregen bij persoonlijke problemen, dat jongerenwerkers hen zelfverzekerd maakten, dan wel uit hun comfortzone haalden of hielpen sociaal te zijn. Het geeft steun en het gevoel er niet alleen voor te staan.

‘Ja, psycholoog. Die mensen, dat was allemaal een soort te serieus voor mij. Als ik met hen praatte, was het gewoon allemaal, ja, zo... via de boekjes. Maar bij Jongerenwerker Y was het gewoon lol hebben. We konden er gewoon over praten. Zonder dat het allemaal maar serieus hoefde te zijn. Ja. En dan was het ook nog, zeg maar, als ik er dan niet was... Dan kreeg ik ook gewoon een belletje van hem van, yo, waarom was je er niet? Gaat het goed? Want dat heb ik ook wel nodig. Want als dat niet gebeurt, dan weet ik van mezelf... [...] En nu is Jongerenwerker Y eigenlijk meer een vriend geworden dan een begeleider voor mij.’ (Jongen, 17 jaar)

C. De reguliere positieve vrijetijdsactiviteiten

Hierbij gaat het vooral om de ‘leuke activiteiten dan wel spelletjes in de buurt’ of uitjes van het jongerenwerk die bijna altijd gratis zijn en waarbij er vaak aangesloten wordt op wat jongeren zelf willen. 7 jongeren benadrukken hierbij dat ze het belangrijk vinden dat er voor jongeren een plek is die ze thuis vaak niet hebben, ze zijn blij dat ze van de straat zijn en kunnen er naar binnen als het koud is.

‘Zij organiseerden voor ons activiteiten die ons van de straat hielden. In de buurt was er veel criminaliteit. Je kon er makkelijk in rollen. Door die kickbokslessen enzo was je bezig met iets anders en werd je goed begeleid.’ (Meisje, 20 jaar)

‘Kan ik een kachel tekenen? Ik kan wel een open haard tekenen. Ja, dit is mijn open haard. [...] Dat je het fijn vindt om gewoon binnen te zitten. Dat je hier leuke dingen kan doen. Dat je niet buiten in de kou bent... Dus eigenlijk waar er niks te doen is.’ (Meisje, 16 jaar)

D. De goede en snelle bereikbaarheid en directe actie

Sommige jongerenwerkers bieden gelijk hulp en zijn altijd bereikbaar. Ze reageren direct op whatsapp-berichten en staan volgens jongeren altijd voor hen klaar. Indien nodig krijgen jongeren direct hulp. In tegenstelling tot de ‘formele hulp’ is het contact met het jongerenwerkaanbod veel informeler en wordt vooral de snelle reactie en actie zeer gewaardeerd.

‘Ja eigenlijk heel makkelijk via een whatsappberichtje. [...]. Vijf minuten later had ik al bericht waarin ze me uitnodigden om langs te komen. Ja het verbaasde me. [...] Ik had wel zoiets van het zal wel even duren een maand ofzo voordat ik reactie heb, maar na 5 minuten had ik al reactie. Ik was blij verrast.’ (Jongen, 23 jaar)

‘Bijvoorbeeld dan heeft Y de hele dag volgepland. Maar als ik haar echt nodig heb, dan kan ik gewoon langskomen.[...] Ja, ze zijn gewoon heel betrokken in de zin van, ze zijn er voor je, weet je wel. Ook als het even niet uitkomt misschien.’ (Jongen, 27 jaar)

‘Y gaat altijd drie stappen verder. Bijvoorbeeld als je op straat staat en het is midden in de nacht. Je hoeft haar maar te bellen en ze is wakker. En je kunt met haar praten of naar een oplossing zoeken. Je kon haar zeven dagen in de week appen. Als er iets is. Dat kun je denk ik niet bij heel veel mensen verwachten.’ (Jongen, 22 jaar)

E. Er wordt met iedereen rekening gehouden

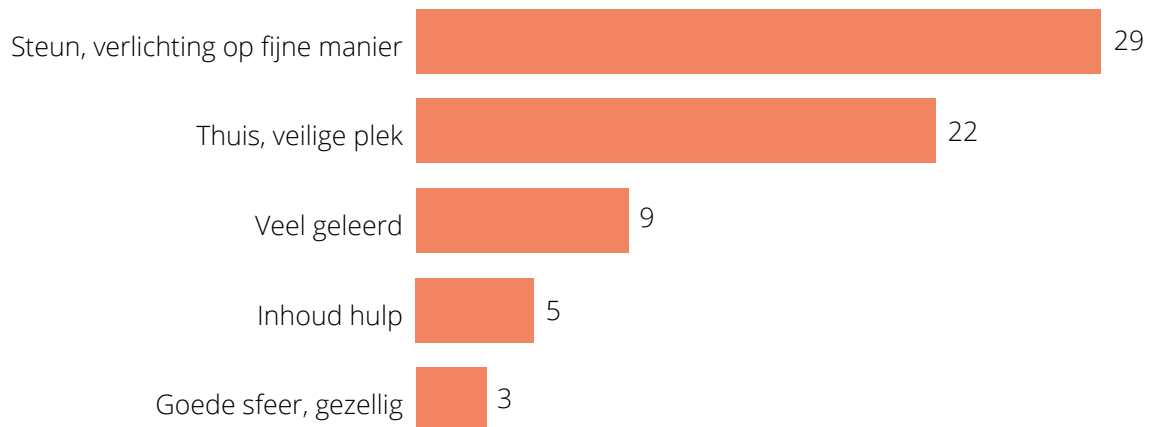
5 jongeren geven aan het positieve van het aanbod te vinden dat er rekening wordt gehouden met iedereen en dat er altijd geprobeerd wordt om aan te sluiten bij de behoeften en wensen van jongeren. Zo tekent iemand bijvoorbeeld een hart.

‘Omdat ze best wel veel geven om de mensen die hier komen. Dat weet ik ook. [...] En ook inclusiviteit, want het maakt echt niet uit welke kleur, wat voor geloof, dik, dun, geel of paars. Het maakt echt niet uit. Dat heb ik ook echt gemerkt hier. Dat het echt niet uitmaakt.’ (Meisje, 18 jaar)

3.7. Betekenis en uniciteit van het aanbod

De jongeren is ook gevraagd wat de geboden hulp door het jongerenwerk voor hen betekent: 61 jongeren gaven hier een antwoord op (Figuur 3.9).

Figuur 3.9. Betekenis hulp (n=61). Meerdere antwoorden mogelijk

Het meest genoemd (29) is dat het jongerenwerk ondersteunt, helpt dan wel verlicht op een hele fijne manier. De jongeren vinden het respectvol, vol vertrouwen en geduld, altijd met een luisterend oor.

‘Het beste hoe ik dat kan uitleggen is dat zij een goede ondersteuning bieden niet alleen op financieel vlak, maar ook op mentaal vlak.’ (Jongen, 23 jaar)

‘Toch best wel veel. Als ik deze organisatie niet had gehad dan was ik niet zover gekomen zoals ik nu ben geweest.’ (Jongen, 30 jaar)

‘Nou, toen ik dit jaar begon was X helemaal niks voor mij. Maar nu, het is het belangrijkste, nee, maar oprecht. Wat het betekent voor mij, eigenlijk wel echt veel. Want zonder hun was ik, god mag weten waar ik nu was. Echt waar. Ze hebben me wel echt goed geholpen. Dat moet ik wel echt zeggen. Ze hebben me echt goed geholpen. Zo goed dat ik zelf andere jongeren zeg ja, meld je aan bij Y. Echt waar, want ze helpen je echt goed.’ (Meisje, 22 jaar)

Wat daarna het meest genoemd is, is dat het jongerenwerkaanbod als een thuis, een veilige plek wordt gezien (22 keer), zowel door jongeren die er al heel lang komen en via de reguliere positieve vrijetijdsactiviteiten geholpen worden met allerlei (geld)zaken, als door jongeren die pas via de hulp die ze nodig hebben met het jongerenwerk in aanraking kwamen. Bij het thuisgevoel hebben jongeren het dan vaak over een thuis dat ze zelf missen. Ze voelen zich bij het jongerenwerkaanbod welkom en veilig en ervaren een positieve, open, soms ook ‘gezellige’ sfeer. Jongeren die meedoen aan (gratis) jongerenwerkactiviteiten voordat ze hulp kregen en er al langer komen, zien de jongerenwerkers soms zelfs als familie en vinden de ‘bekende gezichten’ prettig.

‘Ik teken een zon. De zon geeft warmte. [...] Het is altijd een plek van warmte geweest, van liefde. Iedereen behandelt elkaar gewoon goed, iedereen heeft het gewoon goed met elkaar. Dus!’ (Jongen, 23 jaar)

‘Tweede huis. Als ik dakloos word, weet ik zeker dat ik hier mag slapen. Los van dat ze me zouden helpen aan een woning.’ (Jongen, 19 jaar)

‘Waarom ik hier nog steeds kom is omdat ik me hier thuis voel. Ik zeg nu wel alle leuke dingen, maar toen ik 12/13 was heb ik heel veel kattenkwaad uitgehaald. Van politie tot straatcoach, noem maar op. Toen stonden ze ook voor me klaar.’ (Jongen, 20 jaar)

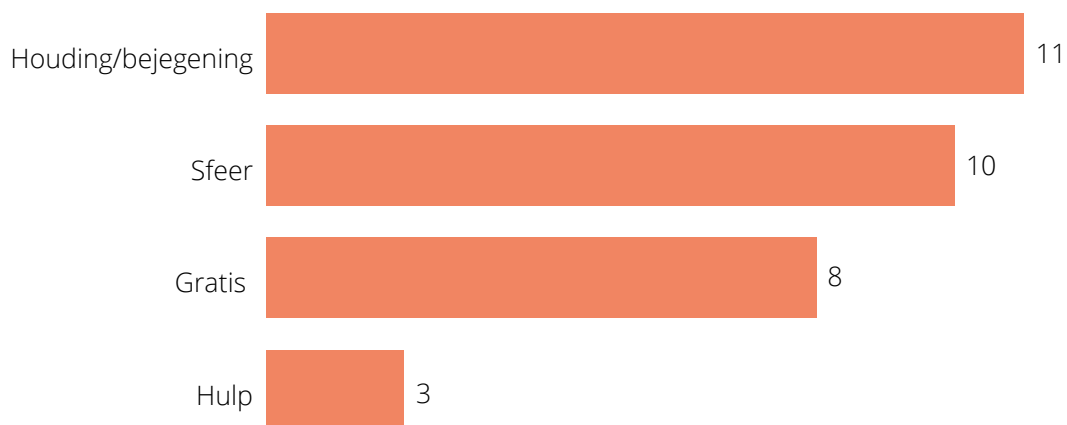
‘Ja, ik denk wel een stukje veiligheid waar ik een warm gevoel bij heb. Dus gewoon een plek waar je terecht kan als het niet goed gaat of juist wel goed gaat, of gewoon waar je altijd terecht kan en wat ook een soort veilige basis voor je is. Ik denk dat wel.’ (Meisje, 20 jaar)

‘Als je gewoon geen zin meer hebt om thuis te zijn of zo, dat je hier gewoon heen kan. Dus dat je gewoon een, even iets een positievere en betere omgeving hebt dan waar je dan op dat moment in zat. Dus eigenlijk meer dat.’ (Meisje, 17 jaar)

Ten derde geven jongeren aan dat het aanbod voor hen betekent dat ze veel geleerd hebben (9 keer); van bepaalde vaardigheden tot het opbouwen van vertrouwen. Verder is het voor enkele jongeren vooral de goede sfeer die maakt dat het aanbod veel voor hen betekent: ‘veilig en gezellig’.

Tot slot heeft ongeveer een derde van de jongeren (32) verteld wat het jongerenwerkaanbod uniek maakt voor hen (Figuur 3.10).

Figuur 3.10. Uniceit van de hulp (n=32). Meerdere antwoorden mogelijk

De uniciteit van het aanbod heeft volgens jongeren ook weer te maken met de manier waarop jongerenwerkers met jongeren werken: de houding en bejegening wordt vaak genoemd (11 keer). Jongeren noemen het uniek dat jongerenwerkers zich goed kunnen inleven, naar de jongeren zelf toekomen, enthousiast zijn, geen 9-tot-5-mentaliteit hebben, niet oordelen, zorgen voor een positief gevoel en altijd helpen met oplossingen.

‘Ja, ik denk de betrokkenheid en het doen met passie. Dat maakt het wel uniek. [...] Ik merk geen 9-tot-5-mentaliteit. Ik merk geen mentaliteit van ik doe dit voor mijn eigen inkomen en wanneer hij hier het lokaaltje uit loopt, dan ben ik van hem af. Dus dat gevoel heb ik dus totaal niet.’ (Jongen, 20 jaar)

‘Ik denk, ik zou sowieso zeggen de jongerenwerkers, zij zijn echt de uniekste mensen, aardigste mensen ooit. Ze verdiepen zich echt in jou, ze luisteren gewoon echt naar jou en ik denk niet dat je dat ergens anders kan krijgen.’ (Meisje, 18 jaar)

10 jongeren vinden de (vaak gezellige, informele) sfeer uniek aan het jongerenwerkaanbod en in dat kader wordt vaak genoemd dat iedereen welkom is.

‘Nou, ik vind deze best wel uniek, omdat hoe dan ook, je kan hier gewoon zo naar binnen lopen, zeg maar het is niet dat ze een wachtlijst hebben. Het is niet dat ze al van tevoren zeggen van ja, maar voor een gesprek moet jij nu bij wijze van spreken € 100 gaan neerleggen ofzo.’ (Jongen, 23 jaar)

8 jongeren vinden het uniek dat de activiteiten van het jongerenwerk gratis zijn en dat de jongerenwerkorganisatie ervoor zorgt dat er in elk geval activiteiten in de buurt zijn. Als die er niet waren geweest was er vast volgens de jongeren ‘meer kattenkwaad’ geweest.

‘In het verleden had deze buurthuis nogal vooral veel rellen voor een buurthuis ja, aangezien het ook een voetbalwijk is. Er was vooral veel politie. En op een gegeven moment, was er gewoon niemand hier die iets meer deed. X heeft van bijna niks dit weer opgebouwd.’ (Jongen, 18 jaar)

Daarnaast zijn er een paar jongeren die geholpen zijn met schulden en het fijn vinden dat er hulp voor jongeren is, dat er doorverwezen kan worden en dat de hulpverlening (soms) diepgaand is.

‘Wat ik eigenlijk ook wel uniek vind aan X is dat zij ook contact hebben met andere organisaties. Dus dat ze kunnen doorverwijzen, zeg maar.’ (Jongen, 20 jaar)

De jongeren is ook gevraagd of ze het jongerenwerkaanbod waar ze gebruik van maken aan anderen zouden aanbevelen. De 80 jongeren die hier iets over hebben gezegd hebben hier allemaal bevestigend op geantwoord. Dit komt omdat ze zelf vaak enthousiast zijn over de verkregen hulp.

‘Als je er zo erg mee zit. Dit is echt een uitweg. Letterlijk een uitweg. Ja, dus ze helpen je ook echt naar de weg naar schuldhelpverlening. Ze wandelen letterlijk als een moeder met een kind. Elke stap met je mee. Letterlijk. Er is niet eens een e-mail dat ik zelf alleen heb geschreven.’ (Meisje, 22 jaar)

‘Omdat het heel laagdrempelig is. Het feit dat je met een appje al een afspraak gemaakt hebt en je daarna heel persoonlijk contact hebt dat vind ik wel echt om aan te raden.’
(Jongen, 23 jaar)

‘Als jij moeite hebt met je financiële situatie en als jij niet weet wat jij met jouw probleem moet doen, dan is X wel een goede oplossing. Ja, dat vind ik wel een goede oplossing [...] Want daarom ben ik ook nooit aan gaan kijken naar financiële hulp, maar op een gegeven moment dan besef je wel dat je het toch wel goed kan gebruiken. Ja, en met de tijd mee bouw je vertrouwen op. Ja, en dat is ook wel een goede oplossing. Dus ik denk, ja, ik zou het zeker aanraden.’ (Jongen, 20 jaar)

3.8. Waar zien jongeren verbetermogelijkheden?

Ondanks dat jongeren over het algemeen (zeer) positief zijn over het jongerenwerk en het andere jongeren zeker aanraden, komen uit de interviews ook verbetertips naar voren. Ongeveer een vijfde van de 90 jongeren (n=19) heeft behoefte aan extra ondersteuning op het gebied van geldzaken. Daarnaast hebben nagenoeg alle jongeren (n=81) algemene verbetertips die ook weer raken aan de ondersteuning op het gebied van geldzaken en belangrijk zijn voor het algemene jongerenwerk als vindplaats voor (dreigende) armoede en/of schulden.

Verbetermogelijkheden op het gebied van geldzaken

6 jongeren geven aan dat ze maatwerk in de zin van (extra) concrete ondersteuning wensen, bijvoorbeeld door de hulp meer af te stemmen op hun persoonlijke situatie, zoals die van een ondernemer of een student. Daarnaast wordt voorlichting over schulden, zoals studieschulden of Klarna, 6 keer genoemd. Andere tips die de jongeren geven zijn hulp bij budgetteren, ondersteuning bij studie gerelateerde zaken, begeleiding naar werk, specifieke hul bij sparen, zaken die gepaard gaan met de transitie van 18- naar 18+ en (beter) willen leren omgaan met geld en hulp bij het maken van betalingen. Zie Figuur 3.11.

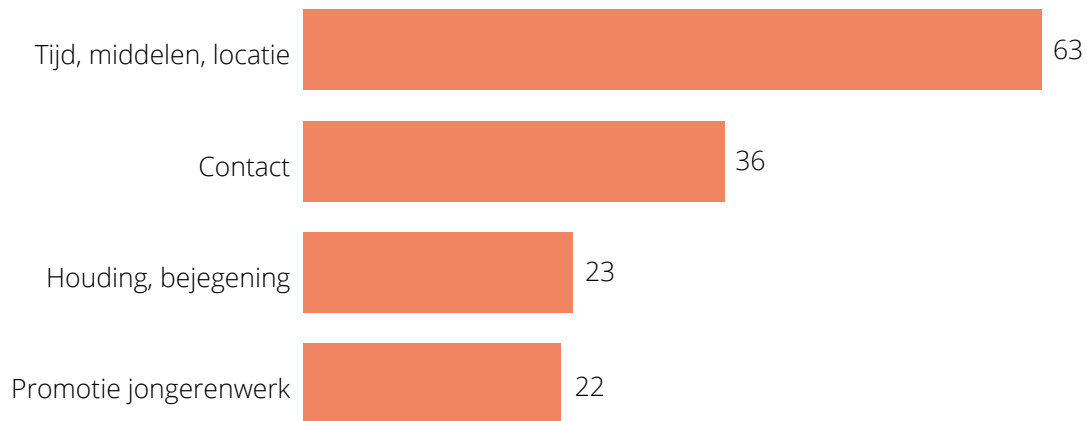
Figuur 3.11. Verbetertips van jongeren voor het jongerenwerk rondom geldzaken (n=19).
Meerdere antwoorden mogelijk

Algemene verbetermogelijkheden

Daarnaast zijn er ook nog algemene verbetermogelijkheden die in groten getale worden genoemd door de jongeren. We verdelen ze onder in vier categorieën; zie Figuur 3.12.

Figuur 3.12. Algemene verbetertips van jongeren voor het jongerenwerk (n=81).
Meerdere antwoorden mogelijk

A. Praktisch: tijd, middelen en locatie

Maar liefst 70 procent van de jongeren (63) spreekt zich uit over de (beperkte) openingstijden, de middelen die zij momenteel nog missen in het huidige jongerenwerk en de toegankelijkheid van de jongerenwerklocatie. 37 procent van de jongeren (33) geeft aan dat ze graag meer activiteiten en uitjes zou willen. Daarnaast spreekt 21 procent van de jongeren (19) zich uit over de openingstijden en de beschikbaarheid van het jongerenwerk, waarbij een aantal van hen benadrukt dat langere openingstijden zouden kunnen voorkomen dat jongeren in verkeerde situaties terechtkomen.

‘Omdat... kijk als je bijvoorbeeld maar 2 dagen hier bent, die 5 dagen ik weet niet wat je doet. Kan van alles tegengekomen slechte dingen. Voor je het weet slaat de knop om en ben je met hele foute dingen bezig.’ (Meisje, 20 jaar)

Ook wordt de wens geuit door 23 procent van de jongeren (21) om meer gebruik te maken van de ruimtes en voorzieningen van de jongerenwerklocatie waarbij vooral de sfeer en kwaliteit van de faciliteiten belangrijk worden gevonden. 3 jongeren (3 procent) noemen de afstand en dus reistijd en reiskosten als belemmeringen.

‘Maar toen moest ik opeens echt alleen met de trein ernaartoe gaan. Echt alleen opstaan. [...] Ik moest heel veel opeens uit mezelf gaan doen. [...] Ik vond het heel eng om alles voor het eerst te doen. [...] Dan mis ik bijvoorbeeld een trein of een bus. En dan heb ik heel gauw de neiging om het op te geven en dan weer terug naar huis te gaan.’ (Jongen, 17 jaar)

Een minderheid (4 procent) geeft ook aan behoefte te hebben aan meer contact, maar dat dit lastig is omdat er volgens hen niet genoeg personeel is.

B. Contact jongerenwerker

40 procent van de jongeren (36) geeft aan dat ze verbeteringen wensen in het contact met jongerenwerkers. Zo willen ze in het een-op-een-contact met jongerenwerkers meer persoonlijke aandacht en ondersteuning.

C. Houding en bejegening

Ondanks dat de meerderheid van de jongeren vooral positief is over de houding van jongerenwerkers, heeft ongeveer een vierde van de jongeren (23) tips hoe de houding/bejegening nog beter kan. Zo willen 13 jongeren graag dat jongerenwerkers meer inspelen op hun emoties. Een meer open en minder opdringerige benadering van jongerenwerkers is hierbij gewenst.

‘De laatste keer hadden we een kinderdisco. En er kwam nog een vrouwtje die bij X werkt. En ik sta meestal dan achter de bar eten, drinken, te verkopen. Dan komt zij zo geforceerd [...] een gesprek met mij aan te gaan.’ (Meisje, 25 jaar)

12 jongeren geven (ook) verbetertips voor omgaan met groepsconflicten. Het gaat er dan vooral om dat jongerenwerkers strikter mogen handhaven bij conflicten, zoals pesterijen en schelden, en dat er duidelijke kaders moeten zijn.

‘Ik merk toch nog wel aan de jongeren, dat ze best wel groepsdruk op elkaar kunnen hebben ook en het schelden ook... Ja, ik vind dat je dan als begeleider wel der echt nog op kan letten... Ja, en ook voor diegenen die worden buitengesloten.’ (Meisje, 18 jaar)

Minder vaak genoemd zijn verbetertips in de omgang met privacy. Jongeren (5) die dit noemen willen liever geen gevoelige informatie in groepsverband bespreken en geven de voorkeur aan een meer persoonlijke benadering bij het bespreken van gevoelige onderwerpen. Tevens geven deze jongeren aan dat ze duidelijke afspraken willen over welke informatie wel of niet gedeeld wordt met hun ouders.

‘Van shit het komt bij mijn ouders terecht [...] ik vond het wel spannend om sommige dingen te zeggen omdat ik niet zo goed wist wat er dan bij mijn ouders terecht komt. Ik heb het gevraagd en onder mijn achttiende zijn ze verplicht om inderdaad wat te zeggen.’ (Meisje, 20 jaar)

D. Promotie van het jongerenwerkaanbod

Op het gebied van promotie geeft bijna een vijfde van de jongeren aan dat meer gebruik van sociale media en flyers effectief zou zijn om hen te bereiken. Ze geven de tip om video's te maken van leuke activiteiten, zodat andere jongeren worden aangemoedigd om langs te komen en de sfeer te ervaren.

‘Ja, bijvoorbeeld flyers of social media, dat zijn eigenlijk meestal de trekkrachten die jongeren trekken. Ik zou video's maken, bijvoorbeeld wanneer we wat leuks aan het doen zijn [...] Wanneer de jongeren dat zien gaan ze een keer proberen langs te komen om te kijken hoe ze het vinden. En als ze het leuk vinden, komen ze vaker langs.’ (Jongen, 19 jaar)

Daarnaast geven 4 jongeren nog meer concrete suggesties om het aanbod toegankelijker te maken, zoals het aanbieden van een visueel overzicht van het aanbod binnen het jongerenwerk zelf en een globaal overzicht van alle beschikbare hulp buiten het jongerenwerk om.

3.9. Samenvattende conclusies

Jongeren komen het vaakst in aanraking met het jongerenwerk via familie of vrienden, op de voet gevolgd door het outreachend werken van jongerenwerkers die jongeren actief opzoeken en deelnemen aan activiteiten in de wijk. Veel van de geïnterviewde jongeren hebben een langdurige relatie met het jongerenwerk, bijna twee derde komt er al langer dan drie jaar. Een meerderheid meldde zich niet direct met vragen over geld(zorgen) maar kwam in contact met het jongerenwerk vanwege positieve vrijetijdsbesteding, persoonlijke problemen en/of problemen thuis. Pas als er vertrouwen is opgebouwd stellen deze jongeren vragen over geld(zorgen). De toeleiding naar het aanbod op geldzaken dat het jongerenwerk in huis heeft, gebeurt bij deze jongeren daarmee doorgaans via de inloopmethodiek van het jongerenwerk: jongerenwerkers bouwen eerst een betekenisrelatie op met jongeren, sporen aan tot empowerment en participatie en verwijzen vervolgens, indien nodig, warm door naar een specifiek aanbod op geldzaken. De minderheid die zich wel direct meldde met vragen over geld(zorgen) vroeg hulp bij het vinden van een baan of stageplaats of had te maken met schulden. Jongeren met schulden klopten aan bij die jongerenwerkorganisaties met een specifiek aanbod hierop.

Wat leren jongeren bij het jongerenwerk over geldzaken? Het meest genoemd is dat jongeren leren van de informatie die jongerenwerkers geven over sparen en wat er gebeurt als je achttien jaar wordt, gevolgd door steun bij schulden, hulp bij budgetteren, toeleiding naar opleiding, werk of stage, hulp bij aanvragen, toeleiding naar andere organisaties en geldbeheer bij activiteiten. Jongeren waarderen de ondersteuning van het jongerenwerk enorm en geven het aanbod een gemiddeld rapportcijfer van 8.6. Ze zijn enthousiast over het jongerenwerkaanbod en zouden het anderen aanbevelen. Meer dan de helft vindt vooral de houding van/bejegening door jongerenwerkers positief. Ruim een derde benoemt (daarnaast) de inhoud van de geboden hulp. De reguliere positieve vrijetijdsactiviteiten (die maken dat er vertrouwen ontstaat om over geldzaken te praten), de bereikbaarheid en snelheid van het jongerenwerk als ook het 'rekening houden met iedereen' maken het jongerenwerkaanbod verder aantrekkelijk voor jongeren. Ruim een derde van de jongeren gaat in op wat het aanbod voor hen uniek maakt. Ook hier gaat het vooral om de houding van en bejegening door jongerenwerkers, maar ook de (vaak gezellige, informele) sfeer en het feit dat de jongerenwerkactiviteiten gratis zijn. Daarnaast zijn er jongeren die geholpen zijn met schulden; zij vinden het fijn vinden dat er hulp voor hen was, dat er doorverwezen kan worden en dat de schuldhulpverlening (soms) diepgaand is.

Ongeveer een vijfde van de jongeren geeft tips om het aanbod op geldzaken nog aantrekkelijker te maken. Er lijkt behoefte om (nog) meer aanbod gericht op armoede/schulden te organiseren. Zo kan hulp bij geldzaken wellicht soms nog meer afgestemd worden op de persoonlijke situatie van een jongere. Verder wensen sommigen meer voorlichting over schulden, hulp bij budgetteren, ondersteuning bij studiegerelateerde zaken en begeleiding naar werk. Daarnaast geven bijna alle jongeren algemene tips die voor het jongerenwerk als vindplaats van armoede/schulden belangrijk zijn. Zo willen zij graag meer activiteiten en uitjes, ruimere openingstijden en meer gebruik van de ruimtes en voorzieningen van de jongerenwerklocatie. 40 procent van de jongeren (36) wil in het een-op-een-contact met jongerenwerkers meer persoonlijke aandacht en ondersteuning. En hoewel het overgrote deel tevreden is over de houding van/bejegening door jongerenwerkers, denkt een derde dat er nog steeds verbetering mogelijk is. Het gaat er dan vooral om dat er bij gevoelige onderwerpen als armoede/schulden (nog)

beter ingespeeld wordt op emoties en dat er strikter gehandhaafd wordt bij conflicten in groepsverband. Enkele jongeren noemen dat ze liever geen privacygevoelige informatie in groepsverband bespreken en duidelijke afspraken willen over wat er wel en niet gedeeld wordt met ouders. Zowel voor het algemene jongerenwerkaanbod als voor het aanbod op het gebied van geldzaken geldt dat het jongerenwerk volgens de jongeren meer gebruik kan maken van visuele overzichten en/of sociale media en flyers om het aanbod bekend te maken en zo jongeren te bereiken. Jongeren geven als tip om video's te maken van leuke activiteiten, zodat andere jongeren worden aangemoedigd om langs te komen en de sfeer te ervaren.

De betekenis van het aanbod en handelen voor ouders

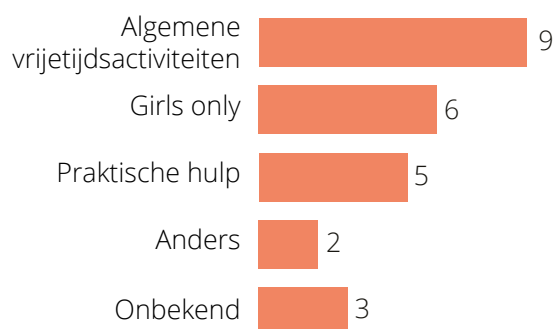
4.1. Inleiding

Ook de ouders/verzorgers (hierna alleen ouders genoemd) zijn gevraagd om hun mening te geven over het jongerenwerkaanbod. Dit zijn niet altijd ouders van kinderen/jongeren die ook geïnterviewd zijn. 25 ouders vulden een digitale vragenlijst in. In dit hoofdstuk presenteren we de resultaten. We gaan in op de achtergrondgegevens en staan vervolgens stil bij hoe ouders het jongerenwerkaanbod waarderen. In bijlage 1 bevindt zich de methodologische verantwoording.

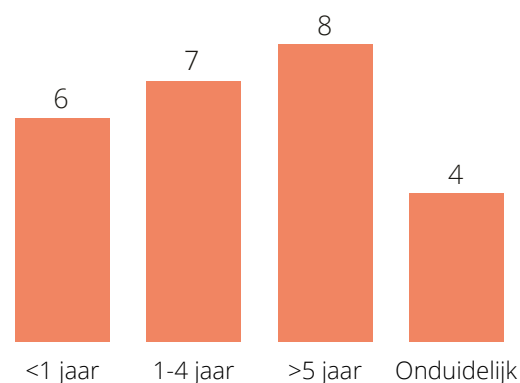
4.2. Achtergrondgegevens: kind bij jongerenwerk

Op de vraag wat hun kind doet bij het jongerenwerk, geven ouders diverse antwoorden (Figuur 4.1) waarbij opvalt dat online en ambulante activiteiten niet zijn genoemd. Meer dan een derde van de ouders (9) geeft aan dat hun kind naar het jongerenwerk gaat voor algemene, positieve vrijetijdsactiviteiten die plezier en vermaak bieden. Hun kinderen maken er vrienden en kunnen hun hobby's uitoefenen. Hierbij kan gedacht worden aan koken, gamen en het maken van muziek. *'Mijn kind komt regelmatig bij het jongerencentrum. Hier maakt hij muziek in de studio en hij gamet met zijn vrienden.'* Circa een kwart van de ouders (6) geeft aan dat hun kind naar het jongerenwerk gaat om gebruik te maken van de 'girls only' activiteiten. Dit zijn ook positieve vrijetijdsactiviteiten maar dan alleen voor meiden, gericht op het bieden van een veilige omgeving waarin zij zich sociaal kunnen ontwikkelen. *'Met meiden spelletjes doen, knutselen of bakken.'* Daarnaast geeft een vijfde (5) aan dat hun kind hulp ontvangt van het jongerenwerk bijvoorbeeld gericht op financiën. *'Hulp voor achterstallige betalingen in het verleden.'* 2 ouders geven iets anders aan: van 1 ouder gaat het kind naar het jongerenwerk om met jongerenwerkers te praten. De ander heeft het over het Zakgeldproject, waarbij jongeren zakgeld krijgen in ruil voor het verrichten van taken. 3 ouders geven geen duidelijk antwoord op deze vraag. Meer dan de helft van de kinderen komt al langer dan een jaar bij het jongerenwerk (Figuur 4.2). Dit bevestigt het vertrouwen dat jongeren en hun ouders hebben in het jongerenwerk.

Figuur 4.1. Wat doet kind bij jongerenwerk?
(n=25)

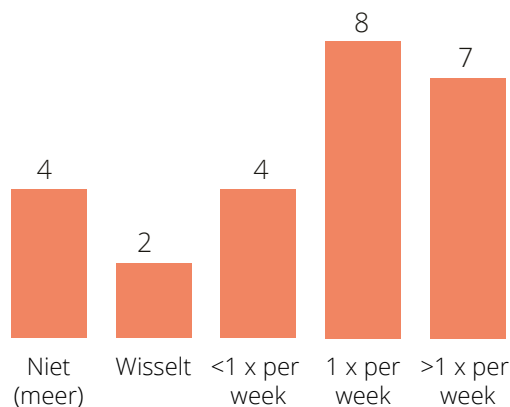

Figuur 4.2. Wanneer bij jongerenwerk gekomen?
(n=25)

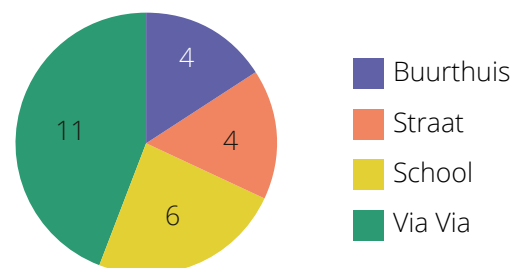

De meeste kinderen gaan minimaal eens per week naar het jongerenwerk (Figuur 4.3). *‘Hij probeert elke dinsdag, donderdag en vrijdag te gaan.’* Sommige kinderen gaan minder dan eens per week, afhankelijk van het schema van de kinderen en wanneer de jongerenwerkers hun rondes doen. *‘Wanneer hij op straat was en jongerenwerk hun rondes deed. Dus 1 keer per maand dat hij ze zag?’* 4 ouders geven aan dat hun kind niet (meer) naar het jongerenwerk gaat. Ouders is gevraagd hoe hun kind bij het jongerenwerk terecht is gekomen (Figuur 4.4). Ongeveer de helft geeft aan dat dit via via gebeurde, bijvoorbeeld via vrienden, sportverenigingen en de buurt. Anderen zijn via school toegeleid, op straat benaderd door jongerenwerkers of via het buurthuis terechtgekomen bij jongerenwerk. *‘Wij hebben als gezin altijd een band gehad met het activiteitscentrum.’*

Figuur 4.3. Hoe vaak bij jongerenwerk? (n=25)

Figuur 4.4. Hoe bij jongerenwerk gekomen? (n=25)

4.3. Hoe beleven ouders het jongerenwerk?

Waardering jongerenwerk

Gevraagd is wat ouders vinden van het jongerenwerkaanbod waar hun kind bij betrokken is. Vrijwel alle ouders zijn positief. Sommigen lichten dit toe. Zij hebben het dan vooral over de veilige plek die het jongerenwerk biedt aan hun kind en de voorlichting, steun dan wel concrete hulp die hun kind ontvangt.

‘Hij is blij om daar te zijn... hij ontmoet zijn vrienden... ze zijn super veilig binnen... ze doen leuke dingen zoals gamen en ze doen af en toe mee met projecten zoals het Zakgeldproject.’

‘Mijn kind heeft het erg naar zijn zin bij het jongerenwerk. Als hij hulpvragen heeft, wordt hij ook altijd goed geholpen. En ik denk dat het ook een veilige plek voor heb creëert.’

‘Ze heeft er goede steun aan en voorlichting. Ook om dingen te voorkomen zoals conflicten op straat.’

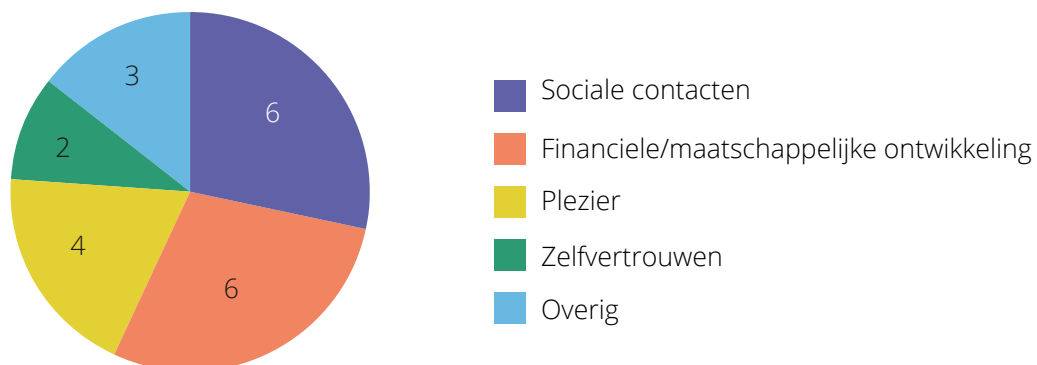
Aan de ouders is gevraagd om een waardering te geven van het jongerenwerkaanbod. Alle ouders zijn tevreden met de geboden hulp. De cijfers variëren tussen de 7 en de 10. Het gemiddelde rapportcijfer is een 8.2. 19 ouders lichten hun rapportcijfer toe. 8 ouders geven hierbij in algemene zin aan dat ze tevreden zijn met het jongerenwerk: *'Het gaat gewoon goed.'* 9 ouders vinden dat het jongerenwerk bijdraagt aan het welzijn en/of de ontwikkeling van hun kinderen. Hierbij wordt genoemd dat dit komt omdat de kinderen er hun ei kwijt kunnen, dat de jongerenwerkers er voor hun kinderen zijn, en dat ze blij zijn dat hun kinderen een plek bij de jongerenwerkers hebben gevonden. *'Ik geloof dat jongerenwerk een positieve bijdrage heeft op de ontwikkeling van mijn zoon. Omdat zij enorm veel geduld heeft met mijn zoon en een goede band met hem heeft wat voor hem niet vanzelfsprekend is.'* 2 ouders geven aan dat zij het rapportcijfer relateren aan de hulp die de kinderen krijgen van de jongerenwerkers. Dit betreft voornamelijk financiële hulp. *'Omdat hij heel goed is geholpen en nu schuldenvrij is.'*

Opbrengsten

Er is aan de ouders gevraagd in hoeverre het kind door het jongerenwerk veranderd is. 24 ouders hebben deze vraag ingevuld. 16 ouders geven aan enige verandering te zien bij hun kind, 5 ouders zien een aanzienlijke verandering en 3 ouders ervaren geen verandering.

Vervolgens is gevraagd welke opbrengsten het jongerenwerkaanbod voor hun kind heeft (Figuur 4.5). 21 ouders gaven hier antwoord op. Een kwart (6) noemt de sociale contacten en ook een kwart (6) de (maatschappelijke en financiële) ontwikkeling van hun kind. Als het gaat om de sociale contacten geven ouders bijvoorbeeld aan dat ze het fijn vinden dat hun kinderen minder op straat hangen en meer sociale contacten hebben. Als het gaat om de invloed op de ontwikkeling van hun kind benoemen ouders dat hun kind meer is gaan nadenken over maatschappelijke onderwerpen en leert om te gaan met geld. *'Ik denk dat onze zoon wel door jongerenwerk geprikkeld is om over bepaalde onderwerpen na te denken. Daarnaast vond hij het toch stiekem (-:-) wel fijn dat hij af en toe wat gesprekjes had.'* *'Leren met geld omgaan. Zelf dingen organiseren en verantwoordelijkheid leren.'* Plezier is ook genoemd, Andersoortige opbrengsten (overig) gaan over dat het kind inzicht en motivatie haalt uit het jongerenwerkaanbod, zich begrepen voelt en een tijdsbesteding na schooltijd heeft. Ook zelfvertrouwen is door enkele ouders genoemd als opbrengst; kinderen krijgen door het contact met de jongerenwerkers meer zelfvertrouwen en zijn positiever.

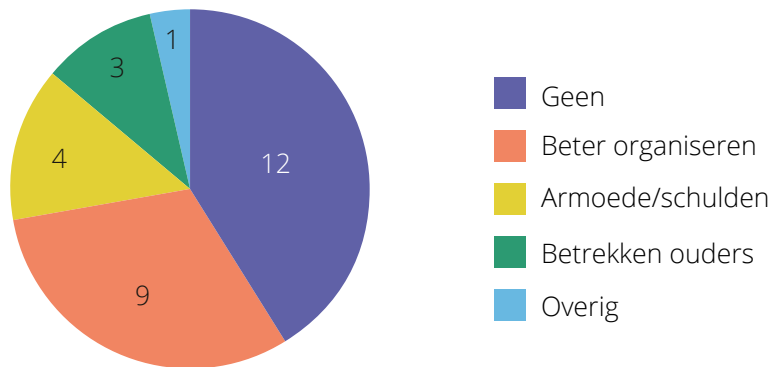
Figuur 4.5. Opbrengsten kind (n=21)

Tips en adviezen

Ongeveer de helft van de ouders geeft aan geen tips of adviezen te hebben om het jongerenwerk aanbod te verbeteren (Figuur 4.6). *'Ik vind dat ze heel goed hun best doen en mensen hulp bieden die dat nodig hebben'*. De andere helft heeft wel tips.

Figuur 4.6. Adviezen ouders (n= 12). Meerdere antwoorden mogelijk.

De meeste tips (9) gaan over de (organisatie) van de jongerenwerkactiviteiten. Dit betreft ten eerste het organiseren van activiteiten in de zomervakantie en dan ook voor meerdere leeftijdscategorieën. *'Veel kinderen kunnen niet op vakantie, die lopen dan als enige door de buurt heen, waardoor verveling ontstaat en kattenkwad. Kindervakantiewerk is maar tot 12 jaar, zou leuk zijn als er voor de leeftijden 12 t/m 17 jaar ook wat georganiseerd wordt.'* *'Meer activiteiten zodat de kinderen meer kunnen komen bijv. in de vakanties.'* Anderen vinden het jongerenwerk soms wat oppervlakkig en benoemen dat er wellicht meer uitdagende activiteiten georganiseerd kunnen worden en er meer maatschappelijke thema's behandeld kunnen worden in samenwerking met andere organisaties. Ook geven zij aan dat het fijn is wanneer wordt aangegeven dat er bezuinigingen zijn geweest waardoor er minder leuke activiteiten zijn voor jongeren. 3 ouders geven aan dat de ouders meer of altijd betrokken moeten worden bij het jongerenwerk.

4 ouders willen meer aandacht voor armoede en schulden. Dit betreft meer voorlichting, materiële ondersteuning middels bijvoorbeeld een boodschappenkaartproject en meer ondersteuning bij de omgang met financiën, specifiek het Zakgeldproject. *'Meer voorlichting geven over armoede op een speelse manier.'* *'Ze geven al hulp wat kan maar misschien meer boodschappenkaarten of ander hulp.'* *'Ik denk dat ze nog meer subsidiegeld moeten krijgen om projecten zoals zakgeld jongeren verder te ontwikkelen.'*

'Maak verbinding met de voorzieningen die er zijn en betrek de ouders erbij. Onze dochter ging bijvoorbeeld naar de girls only activiteiten, pak je kans en informeer ouders over het jeugdsportfonds en Stichting Leergeld. Dan blijft het niet alleen bij de activiteiten eens per week, maar kunnen ze hun kinderen daarnaast ook deel laten nemen aan de maatschappij.'

4.4. Samenvattende conclusies

Ongeveer de helft van de respondenten geeft aan dat hun kind via vrienden, sportvereniging en/of de buurt met het jongerenwerk in aanraking kwam. Anderen zijn via school toegeleid, op straat door jongerenwerkers benaderd of via het buurthuis terechtgekomen bij jongerenwerk. Het merendeel geeft aan dat hun kind naar het jongerenwerk gaat voor algemene positieve vrijetijdsactiviteiten die plezier en vermaak bieden. Meer dan de helft van de kinderen komt al langer dan een jaar bij het jongerenwerk en gaat er minimaal eens per week naartoe. De ouders zijn tevreden met het jongerenwerkaanbod en waarderen het gemiddeld met een 8.2. Zij zien dat hun kind verandert door het jongerenwerk. Het meest noemen zij dat het jongerenwerk sociale contacten oplevert en bijdraagt aan de ontwikkeling van hun kind.

Enkele ouders geven aan dat zij het fijn zouden vinden als ouders meer of altijd betrokken worden bij het jongerenwerk. Ook hebben de ouders tips die grotendeels over de (organisatie) van de jongerenactiviteiten gaan, zoals het organiseren van activiteiten in de zomervakantie voor meerdere leeftijdscategorieën. Sommigen zouden wat meer uitdagendere activiteiten willen zien. Enkele ouders willen meer aandacht voor armoede en schulden. Dit betreft meer voorlichting over bijvoorbeeld het Jeugdsportfonds en Jeugdeducatiefonds, materiële ondersteuning middels bijvoorbeeld een boodschappenkaartproject en meer ondersteuning van hun kind bij de omgang met financiën.

5

De betekenis van het aanbod en handelen voor samenwerkende professionals

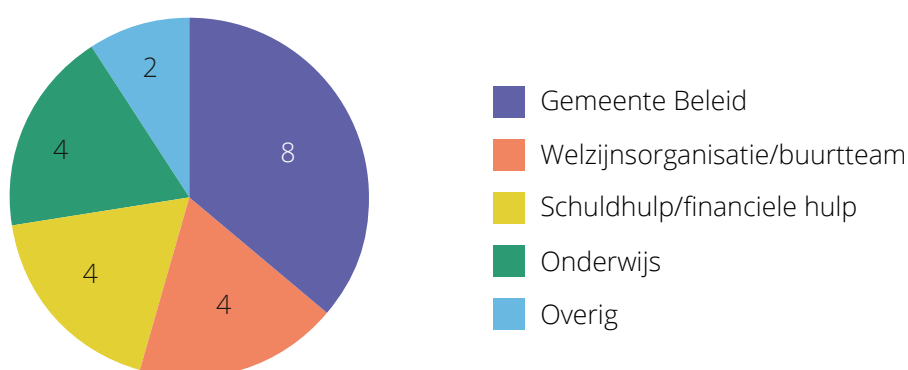
5.1. Inleiding

Ook de samenwerkende ketenpartners zijn gevraagd om hun mening te geven over het jongerenwerkaanbod. In dit hoofdstuk presenteren we de resultaten. We gaan in op de achtergrondgegevens en staan vervolgens stil bij hoe ketenpartners het jongerenwerkaanbod beleven en welke adviezen/tips ze hebben in een gezamenlijke integrale aanpak op het gebied van armoede en schulden.

5.2. Achtergrondgegevens: de respondenten

In totaal hebben 22 respondenten een vragenlijst ingevuld (Figuur 5.1). Het merendeel heeft een beleidsfunctie bij de gemeente (37 procent). De functies van de andere respondenten zijn gelijkmatig verdeeld: 4 respondenten zijn verbonden aan een welzijnsorganisatie dan wel hebben een sociaal-maatschappelijke functie in een Buurtteam, 4 respondenten werken in de schuldhulpverlening of een andere vorm van financiële hulpverlening, 4 respondenten werken in het onderwijs. 2 respondenten vallen niet onder deze categorieën: 1 respondent werkt bij een informeel initiatief en de ander bij een woningbouwcorporatie.

Figuur 5.1. Respons (n=22)

Gevraagd is hoe de ketenpartners op dit moment samenwerken met het jongerenwerk (Figuur 5.2). De meeste ketenpartners werken samen met jongerenwerkorganisaties omdat jongerenwerkers jongeren naar hen doorverwijzen.

‘Wij hebben vooral contact met 1 jongerenwerker die voor een specifieke jongerendoelgroep heel benaderbaar is en makkelijk met hen in contact komt. Vanuit dat contact staat hij naast de jongeren en zorgt hij voor contact met ons. Vaak is hij daar zelf ook bij. Hij maakt altijd dat extra stapje als het nodig is. Hij is op de hoogte van de situatie en komt (meestal) binnen als ons dat niet lukt.’

Daarnaast werken jongerenwerkers bijvoorbeeld op scholen om (dreigende) armoede en schulden te signaleren.

‘Door het werken aan een vertrouwensrelatie met de jeugd (op vindplekken, straat, school enz.) kan het gesprek goed worden gevoerd en kunnen armoede en schulden tijdig worden gesignaleerd en besproken...’

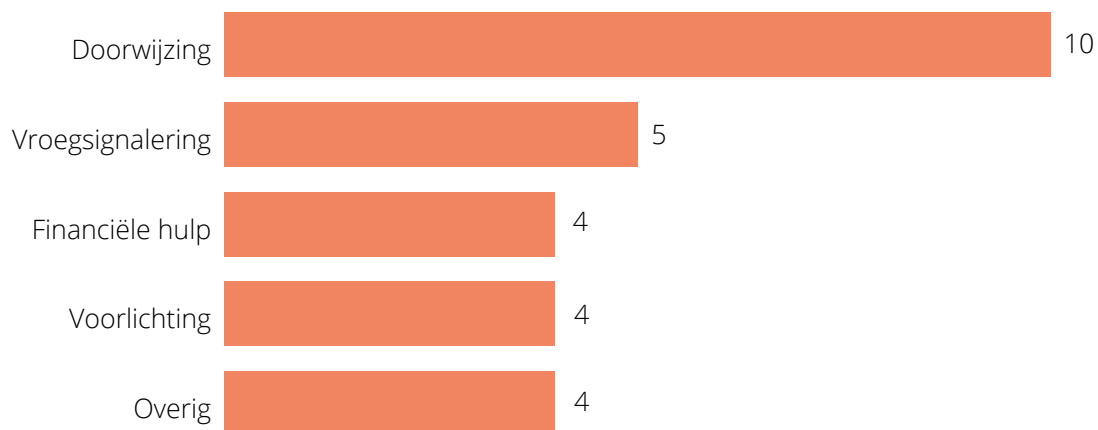
Ook financiële hulp door de jongerenwerkorganisatie en voorlichting worden genoemd.

‘We werken samen met X [jongerenwerkorganisatie] met name op het preventiestuk. Dat betekent dat we met een kennismaking voor 18 jaar alle amv-jongeren in beeld brengen bij X voordat de begeleiding vanuit de jeugdhulp/Wmo afloopt. Zo krijgen ze preventief informatie over schulden/financiën en alles wat er verandert na de 18e verjaardag.’

Dan zijn er nog organisaties die (ook) op een andere manier samenwerken met het jongerenwerk bijvoorbeeld doordat jongerenwerkorganisaties gratis activiteiten aanbieden.

‘De jongeren kunnen gratis of bijna gratis meedoen aan activiteiten: na school, in het weekend en in de vakanties.’

Figuur 5.2. Samenwerking met jongerenwerk (n=22). Meerdere antwoorden mogelijk

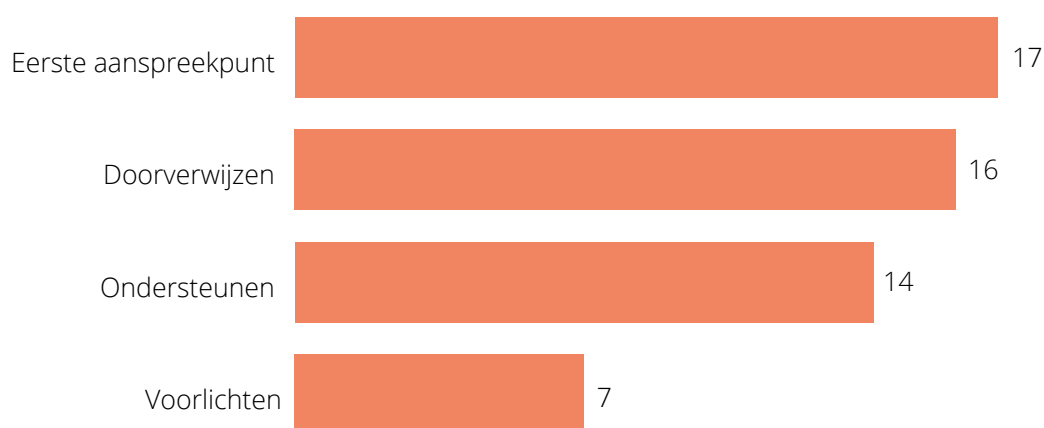
5.3 Visie op jongerenwerk in een integrale aanpak gericht op (dreigende) armoede en schulden

Gevraagd is naar de visie van de ketenpartners op het jongerenwerk in een integrale aanpak gericht op (dreigende) armoede en schulden (Figuur 5.3). Vrijwel alle ketenpartners zijn het erover eens dat een integrale aanpak nodig is om jongeren te helpen die kampen met (dreigende) armoede en schulden.

‘Het aanpakken van armoede en schulden, specifiek bij jongeren, moet samengaan met hulp op andere leefgebieden. Als jongeren vastlopen met geld, heeft dat vaak een oorzaak op een ander gebied. Of andersom, dat ze ergens op vastlopen wat vervolgens leidt tot geldzorgen.’

‘Kans op een nieuwe toekomst [...] realiseren we door met elkaar te werken. [...] Zo geven we deze jongeren de kans om naast op financieel vlak ook op sociaal, emotioneel, en maatschappelijk vlak (weer) volwaardig mee te doen.’

Figuur 5.3. Visie op jongerenwerk in integrale aanpak (n=22). Meerdere antwoorden mogelijk

Wanneer we Figuur 5.2 en 5.3 naar elkaar zetten, zien we dat er doorgaans al volgens de gewenste visie wordt samengewerkt. In de feitelijke samenwerking is vroegsignalering wat in de visie in een integrale aanpak ‘eerste aanspreekpunt’ wordt genoemd. De rest overlapt, wat inhoudt dat ketenpartners volgens henzelf al redelijk bijdragen aan een optimale integrale samenwerking.

A. Eerste aanspreekpunt

De meeste ketenpartners zien jongerenwerkers vooral als een eerste ingang met wie jongeren geldzorgen bespreken. Jongerenwerkers hebben de contacten met jongeren en door hun vertrouwensrelatie vangen zij veel op. Bovendien bereiken zij jongeren vaak eerder dan de ‘formele instanties’.

‘We hebben jongerenorganisaties nodig om in contact te komen met jongeren over het onderwerp armoede, koud jongeren benaderen werkt niet. [...] Ze zijn het eerste aanspreekpunt voor jongeren en zij kunnen armoede signaleren, bespreekbaar maken, warm doorverwijzen, taboes doorbreken.’

‘Jongeren die anders nooit bij Schuldhulpverlening belanden komen zodoende wel in een traject of er wordt in ieder geval een eerste contact gemaakt + bekendheid gecreëerd.’

‘De onmisbare rol van jongerenwerk is echt de outreachende, laagdrempelige verbinding die ze tot stand kunnen brengen. Het is voor een overheidsinstantie en (zorg)professionals soms moeilijk vertrouwen te kweken en toegankelijk te zijn. Juist in deze verbinding kan het jongerenwerk een cruciale rol spelen omdat ze naast de jongeren kunnen staan, anders dan de overheid dat kan.’

B. Doorverwijzen

Daarnaast hebben de jongerenwerkers een belangrijke rol in het doorverwijzen van jongeren naar de juiste instanties waarbij vertrouwen en korte lijnen tussen organisaties cruciaal zijn.

‘Jongerenwerk kent de keten en kan met het vertrouwen van de jongeren de juiste vrijwilliger of professionals benaderen om te ondersteunen enz.’

‘De korte lijntjes zorgen ervoor dat zaken zo goed en snel mogelijk geregeld kunnen worden.’

Doorverwijzen kan ook wanneer een jongerenwerkorganisatie eerst zelf financiële hulp heeft geboden, maar zwaardere specialistische hulp noodzakelijk blijkt en een jongerenwerkorganisatie die niet zelf in huis heeft.

‘Waar nodig kunnen ze ook doorverwijzen naar de juiste instanties als er meer nodig is, dan wat zij kunnen bieden.’

C. Ondersteunen

Ook veel genoemd is de ondersteuning die jongerenwerkorganisaties zelf (vaak) kunnen bieden bijvoorbeeld bij het wegwijs maken in het netwerk, hulp bij het doen van aanvragen, voorzien van informatie enz.

‘Wegwijs maken in het netwerk van de gemeente op deze onderwerpen; er zijn veel instanties en initiatieven.’

‘Jongerengeldcoaches helpen onze jongeren om weer overzicht te krijgen, regelingen te treffen met schuldeisers, ze geven tips en denken mee over eventuele andere problemen die jongeren hebben.’

‘Aanspreekpunt voor de jongeren en op een laagdrempelige manier voorzien van informatie.’

D. Voorlichten

Tot slot noemend ketenpartners het aanbod dat jongerenwerkers (kunnen) verzorgen als het gaat om voorlichting en workshops bijvoorbeeld op scholen.

5.4. Opbrengsten

A. Opbrengsten voor kinderen/jongeren

Gevraagd is naar de opbrengsten voor jongeren. De helft van de ketenpartners geeft aan nog niet veel te kunnen zeggen over opbrengsten, bijvoorbeeld omdat de samenwerking nog pril is. Van de andere helft zijn de antwoorden weergegeven in Figuur 5.4 (meerdere antwoorden mogelijk).

Figuur 5.4 Opbrengsten jongeren (n=11). Meerdere antwoorden mogelijk

Acht keer is het antwoord gegeven dat jongerenwerkers jongeren perspectief bieden en 'ontstressen' doordat ze vanuit meerdere leefgebieden werken aan zelfkennis en een toekomst.

'Door het wegnemen van stress door geldzorgen krijgen jongeren meer ademruimte om goed na te denken wat zij willen. Dat biedt weer kansen voor een nieuwe baan, opleiding of woonplek.'

Daarnaast wordt als opbrengst voor kinderen en jongeren benoemd dat jongerenwerkers jongeren kennis bieden in de omgang met (dreigende) armoede en schulden. Ze zijn bekend met instanties en kunnen jongeren indien nodig gericht doorverwijzen.

'Bij X [jongerenwerkorganisatie] kunnen jongeren terecht met vragen over o.a. inkomen, zorgverzekering, school, studiefinanciering, en omgaan met geld. Jongerenwerkers weten dat dit (en ander) aanbod bestaat en kunnen jongeren hiernaartoe verwijzen.'

Ten derde wordt genoemd dat jongerenwerkers vaak direct lichte preventieve ondersteuning bieden, waardoor verergering wordt voorkomen.

'Zij kunnen de jongere ondersteunen bij financiële vragen om schulden te voorkomen; meekijken met hun financiën, meedenken hoe meer inkomen te kunnen krijgen, zoals meedenken in werkmogelijkheden en/of opleidingsmogelijkheden. Vergroten van hun sociale netwerk, meedoen met activiteiten in de wijk. Waar nodig kunnen ze ook doorverwijzen naar de juiste instanties als er meer nodig is dan wat zij kunnen bieden.'

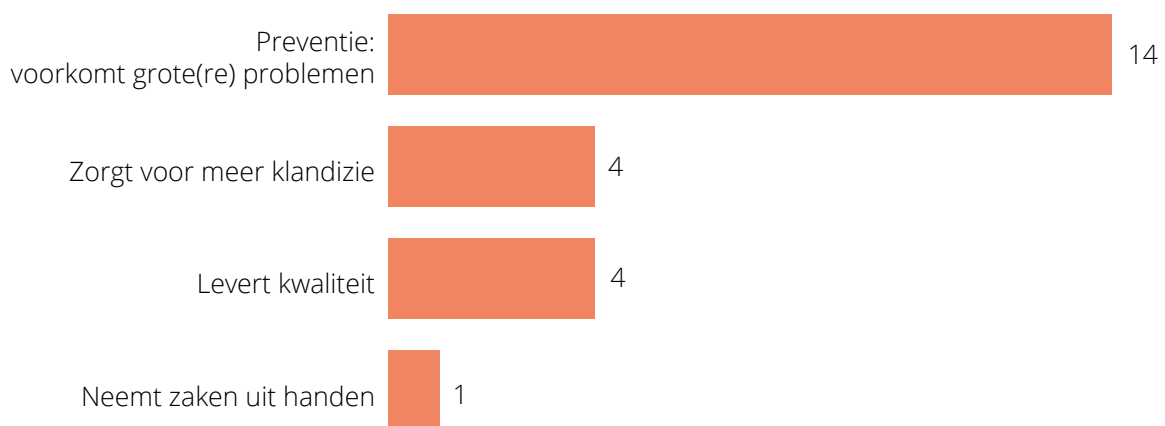
‘Jongeren worden direct geholpen en het is een opluchting voor ze dat er hulp wordt aangeboden. Omdat we ons richten op preventie worden problematische schulden voorkomen. Als er wordt geconstateerd dat er al problematische schulden zijn dan wordt er ook direct hulp ingeschakeld.’

‘Door kinderen en jongeren om te leren gaan met geld, verantwoordelijkheid te leren nemen bij het maken van keuzes, leren financiële verplichtingen na te komen, worden er minder (hoge) schulden gemaakt.’

B. Opbrengsten voor organisatie en werkveld

Gevraagd is naar de opbrengsten voor organisatie en werkveld (Figuur 5.5).

Figuur 5.5. Opbrengsten organisatie en werkveld (n=22). Meerdere antwoorden mogelijk

Het merendeel benoemt als opbrengst voor organisatie en werkveld dat het jongerenwerk preventief werkt en daarmee grotere problemen kan voorkomen.

‘Over het algemeen valt de schuldenlast nog mee en is een oplossing in veel gevallen mogelijk, wat de jongere perspectief biedt.’

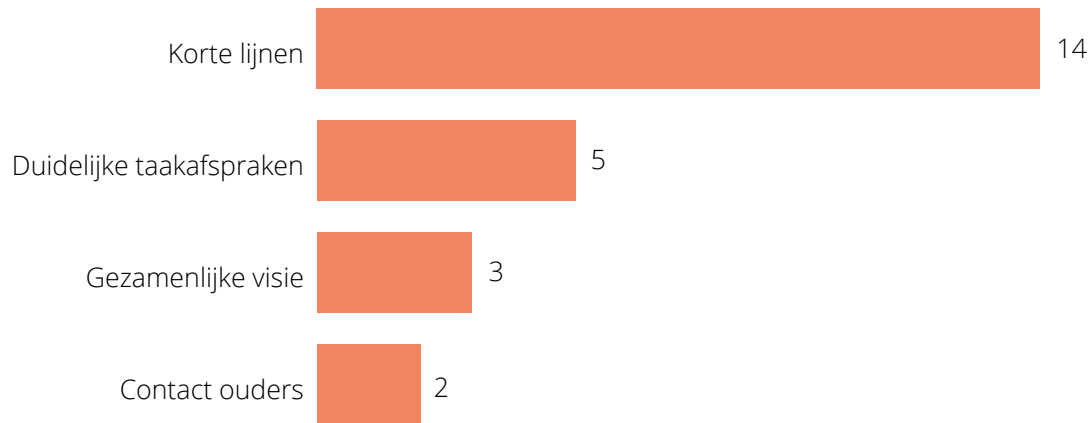
‘Voorkomen dat jongeren in de schulden komen, zorgt voor een goede start van het leven als volwassene. Minder zware hulpvragen; minder jeugdproblematiek; jongeren die beter voorbereid zijn op hun toekomst.’

Daarnaast benoemen ketenpartners dat de signalering en toeleiding van het jongerenwerk hun meer klandizie oplevert. Anderen hebben het over de kwaliteit van het jongerenwerkaanbod, bijvoorbeeld de hulp die ze bieden bij geldzorgen als opbrengst voor het werkveld. Een enkeling benoemt dat jongerenwerkers hen zaken uit handen nemen waardoor zij zich kunnen richten op andere zaken.

5.5. Beleving van de samenwerking

De respondenten is gevraagd wat ze positief vinden aan de samenwerking met het jongerenwerk (Figuur 5.6).

Figuur 5.6. Positief in samenwerking jongerenwerk (n=22). Meerdere antwoorden mogelijk

Het meest genoemd zijn de 'korte lijntjes': de jongerenwerkers worden als laagdrempelig ervaren, en de jongerenwerk- en stakeholderorganisaties weten elkaar te vinden bij een hulpvraag of het delen van kennis.

'Professionals weten elkaar goed te vinden en waarderen ieders kennis en kunde – organisaties met vrijwilligers bieden inwoners ondersteuning. Jongerenwerk is laagdrempelig en vindbaar, zij weten juist anderen (vrijwilligers/professionals) te betrekken indien nodig.'

'De samenwerking is op basis van vertrouwen en de klant staat hierbij centraal, er zijn korte lijntjes De korte lijntjes zorgen ervoor dat zaken zo goed en zo snel mogelijk geregeld kunnen worden. Dit is een persoonlijke ervaring, het maken van contact verloopt soepel en daar waar nodig is, wordt passende hulp geboden en vice versa.'

Daarnaast wordt benoemd dat het positief is dat er duidelijke afspraken zijn gemaakt over bijvoorbeeld taakverdeling (wie doet wat) en dat (dreigende) armoede en schulden van jongeren als een gezamenlijk probleem wordt gezien; er is een gezamenlijke visie.

'Beide partijen hebben erkend dat armoede onder jongeren een moeilijke maar belangrijke maatschappelijke kwestie is waar we iets aan moeten doen.'

Tot slot benoemen enkele ketenpartners als meerwaarde van het jongerenwerk dat jongerenwerkers ook vaak contact met de ouders van jongeren hebben.

5.6. Tips & adviezen

Wat kan er beter in de samenwerking? Het meest genoemd (7 keer) is optimalisering van de ketensamenwerking. Het betreft hier het soms eerder betrekken van een bepaalde organisatie, maar ook sneller terugschakelen indien nodig.

‘Het op orde krijgen van de inkomsten en schulden van de betreffende jongeren is een intensief proces. Hoe meer er onderling samengewerkt kan worden, des te meer kans krijgen we om alles in overzicht te krijgen. Met name de belastingen (IB invullen en betalingsregelingen scherp krijgen) zijn een heet hangijzer.’

‘Wellicht in een vroeger stadium iemand van ons van shv betrekken of beter doorvragen op financiële knelpunten.’

En andersom:

‘Reguliere jongerenwerkers die niet ook iets doen voor financiële dienstverlening vaker betrekken bij armoede- en schuldenproblematiek.’

Daarnaast benoemen 4 ketenpartners als knelpunt voor een optimale samenwerking het tekort aan uren, dat jongerenwerk niet altijd even goed op de hoogte is van de sociale kaart als ook de wisselende bereidheid om te willen samenwerken.

‘Spreek organisaties dezelfde taal en is er een gezamenlijk doel, loskomen van eigen logo's en ego's?’

Tot slot komt een aantal keren naar voren dat er meer aandacht moet zijn voor de signaleringsfunctie van het jongerenwerk.

‘Het zou wenselijk zijn als er veel meer samenwerking komt hierin met allerlei betrokken instanties/organisaties. Niet in de vorm van overleggen, maar vooral elkaar weten te vinden als het nodig is en het afgeven van signalen aan elkaar.’

Andere minder vaak genoemde punten zijn: meer aandacht voor de positionering van het jongerenwerk, resultaten inzichtelijker maken, systemen die niet altijd op elkaar aansluiten en personele wisselingen. Qua onderwerpen kan er volgens de ketenpartners meer met jongerenwerkorganisaties worden opgetrokken als het gaat om voorlichting 18-/18+ en op specifieke doelgroepen, zoals vluchtelingen.

5.7. Samenvattende conclusies

Als het gaat om de rol van het jongerenwerk in een integrale aanpak gericht op armoede en schulden zien de meeste ketenpartners jongerenwerkers vooral als een eerste ingang/aanspreekpunt waar jongeren geldzorgen mee bespreken. Jongerenwerkers hebben de contacten met jongeren en door hun vertrouwensrelatie vangen zij veel op en zijn zij een belangrijke speler als het gaat om vroegsignalering. Bovendien bereiken zij jongeren vaak eerder dan de 'formele instanties'. Ook noemen ketenpartners de rol die jongerenwerkers (vervolgens) hebben in het warm doorverwijzen van jongeren naar de juiste instanties waarbij vertrouwen en korte lijnen tussen organisaties cruciaal zijn. Ten derde is er de ondersteuning die jongerenwerkorganisaties zelf (vaak) kunnen bieden, bijvoorbeeld bij het wegwijs maken in het netwerk, hulp bij het doen van aanvragen, voorzien van informatie enz. Ten slotte kunnen jongerenwerkers voorlichting verzorgen op bijvoorbeeld scholen. De meeste stakeholderorganisaties werken op deze manier in de praktijk ook al samen met de jongerenwerkorganisaties.

De helft van de ketenpartners geeft aan dat jongerenwerkers jongeren perspectief bieden en 'ontstressen' doordat ze vanuit meerdere leefgebieden werken aan zelfkennis en een toekomst. Daarnaast wordt tevens als opbrengst voor kinderen en jongeren benoemd dat jongerenwerkers jongeren kennis bieden in de omgang met (dreigende) armoede en schulden. Ze zijn bekend met instanties en kunnen jongeren indien nodig gericht doorverwijzen. Ten derde wordt genoemd dat jongerenwerkers vaak direct lichte preventieve ondersteuning bieden, waardoor verergering wordt voorkomen. Dit laatste benoemt het merendeel van de ketenpartners ook als opbrengst voor het werkveld. Daarnaast noemen ze dat de signalering en toeleiding van het jongerenwerk de ketenpartners meer klandizie oplevert. Anderen hebben het over de kwaliteit van het jongerenwerk aanbod als meerwaarde voor het werkveld, bijvoorbeeld de hulp die ze bieden wat betreft geldzorgen. Een enkeling benoemt dat jongerenwerkers hen zaken uit handen nemen waardoor zij zich kunnen richten op andere zaken.

Ketenpartners ervaren de 'korte lijntjes' met het jongerenwerk als positief. De jongerenwerkers worden als laagdrempelig ervaren, en de jongerenwerk- en stakeholderorganisaties weten elkaar te vinden bij een hulpvraag of bij het delen van kennis. Daarnaast wordt benoemd dat het vaak positief is dat er duidelijke afspraken zijn gemaakt, bijvoorbeeld over taakverdeling (wie doet wat) en dat (dreigende) armoede en schulden van jongeren als een gezamenlijk probleem wordt gezien. Tot slot benoemen enkele ketenpartners als meerwaarde van het jongerenwerk dat jongerenwerkers vaak ook contact met de ouders van jongeren hebben. Wat er beter kan in de samenwerking op het gebied van armoede/schulden is volgens de ketenpartners het door het jongerenwerk soms eerder betrekken van een bepaalde (gespecialiseerde) organisatie, maar ook sneller terugschakelen indien nodig. Daarnaast ervaren ketenpartners op dit moment als knelpunt voor een optimale samenwerking het (van beide kanten) vaak tekort aan uren, dat jongerenwerk onbekend is met de sociale kaart alsook de wisselende bereidheid om goed te kunnen samenwerken. Een aantal keren kwam ook nog naar voren dat er in zijn algemeenheid expliciet meer aandacht moet zijn voor de signaleringsfunctie van het jongerenwerk.

Deel 2

**Reflectie, onderbouwing,
implementatie**

1

Het duurzaam versterken van het professionele jongerenwerk gericht op armoede en schulden

1.1. Validering en verdieping van de resultaten uit de verkennende fase

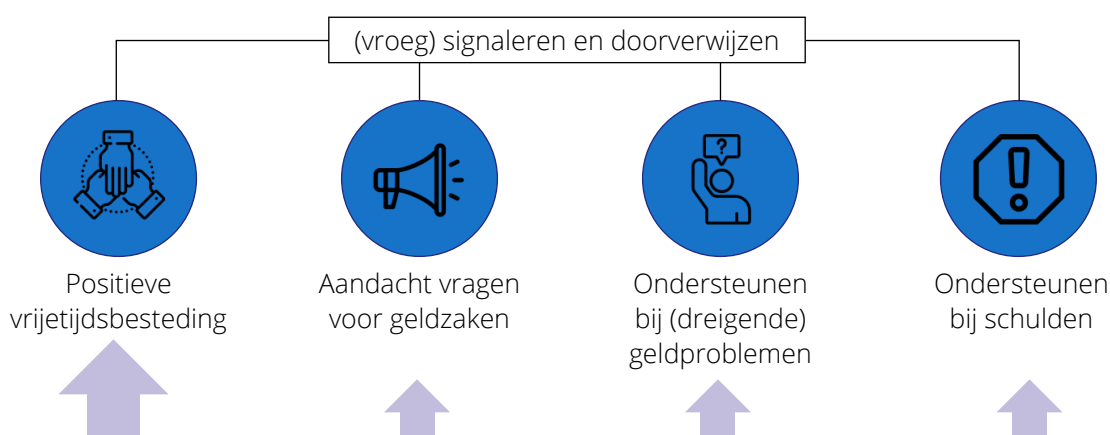
Na afronding van de eerste verkennende fase van het onderzoek zijn de resultaten in de tweede fase van het onderzoek gevalideerd en verdiept. Dit gebeurde allereerst op een werkconferentie waar ongeveer 45 directeuren en managers, jongerenwerkers, stakeholders en een jongerenpanel bijeenkwamen. In zes groepen (6-9 personen) werden de resultaten gevalideerd, bijgesteld en verdiept in twee rondes van elk 45 minuten.

De validering en verdieping was opgedeeld in drie onderwerpen: (de indeling van) het aanbod van jongerenwerkorganisaties gericht op (dreigende)armoede en schulden, vroegsignalering en doorverwijzing, en de benodigde kennis en vaardigheden van jongerenwerkers om het aanbod gericht op (dreigende) armoede en schulden te kunnen realiseren. Hieronder beschrijven we de opbrengsten per onderwerp.

Het geïnventariseerde jongerenwerkaanbod gericht op (dreigende) armoede en schulden

Bij het eerste onderwerp stonden de geïnventariseerde projecten en diensten van het jongerenwerk gericht op (dreigende) armoede en schulden en de indeling hiervan in het model (Figuur 1.1) centraal. Hierin staan de vier typen aanbod (positieve vrijetijdsbesteding, aandacht vragen voor geldzaken, ondersteunen bij (dreigende) geldproblemen en ondersteunen bij schulden), pijlen die de instroom van jongeren symboliseren en de onderlinge verbondenheid van het aanbod door middel van vroegsignalering en doorverwijzen grafisch weergegeven. Op basis van de resultaten uit de focusgroepen tijdens de werkconferentie is dit model uiteindelijk op een andere manier definitief gevisualiseerd (zie in deel 1, hoofdstuk 1) omdat het volgens de deelnemers geen lineair model is en deze visualisering die indruk wel wekt: jongerenwerkers kunnen vanuit elk type aanbod signaleren en doorverwijzen.

Figuur 1.1. Concept aanbodmodel

Om de discussie te structureren, reageerden de deelnemers op een aantal stellingen.

Stelling 1: De gepresenteerde resultaten zijn herkenbaar.

Iedereen herkent zich in de gepresenteerde resultaten.

Stelling 2: Het model is volledig.

Ook is iedereen het (helemaal) eens met het gepresenteerde geïnventariseerde aanbod gericht op (dreigende) armoede en schulden en de indeling in typen. De enkeling die neutraal is, geeft aan geen jongerenwerker te zijn en vindt het daarom lastig te beoordelen.

Stelling 3: Iedere jongerenwerkorganisatie moet alle vier types aanbieden.

Vrijwel alle deelnemers vinden dat niet elke jongerenwerkorganisatie alles hoeft aan te bieden. *'Ik denk niet dat er altijd tijd en ruimte is om alles te kunnen aanbieden.'* *'Jongerenwerkorganisaties kunnen doorverwijzen en focussen op waar zij gespecialiseerd in zijn.'*

Stelling 4: Het jongerenwerk is met name een voorportaal naar echte hulp bij geldzaken.

Over de stelling of het jongerenwerk met name een voorportaal is naar echte hulp bij geldzaken, is men iets meer verdeeld. Zo vindt een deel dat dit daadwerkelijk het geval is: *'Wanneer de jongerenwerkers alles zelf gaan doen komen zij minder buiten en kunnen zij minder flexibel contact leggen.'* Hoewel sommigen ook bewust neutraal zijn: *'In de praktijk blijkt de stap naar "echte hulp" vaak erg groot voor jongeren en pakken jongerenwerkers dit toch vaak zelf op omdat zij wel de vertrouwensrelatie hebben.'* En anderen die het er niet mee eens zijn: *'Echte' hulp = informatie en advies [een methodiek van het jongerenwerk] en lichte hulp is ook echte hulp.'*

Daarna is verdiepend gebrainstormd aan de hand van onderstaande vragen.

Welk type aanbod moet je als jongerenwerkorganisatie minimaal aanbieden?

Op deze vraag antwoordt de helft van de respondenten in algemene termen, waarbij het er vooral om gaat dat de jongere geholpen wordt: *'Het is vooral belangrijk dat je wat met de hulpvraag kan en je je daarop moet aanpassen.'* *'Goed in kaart kunnen brengen waar de problemen zijn en dan ook goed doorverwijzen of dat dan naar een intern of extern programma is dat maakt niet uit.'* *'Ik zou zeggen alles wat jongeren helpt. De uitdaging zal voor de jongerenwerker zijn waar steek jij je energie in.'* En *'Luisterend oor, zonder vooroordelen. Fijne omgeving waar alles verteld mag worden, hun 'geheim' is veilig.'* De andere helft vindt dat de focus vooral op positieve vrijetijdsbesteding en op voorlichting als vorm van preventie moet liggen.

De deelnemers uit de tweede groep vulden aan dat wat de jongerenwerkorganisatie aanbiedt vooral erg afhankelijk is van opdrachten van o.a. de gemeente en dat veel ook afhangt van hoe de samenwerking met externen is.

Welke onderdelen zou een jongerenwerkorganisatie idealiter aanbieden?

Idealiter zouden de deelnemers wensen dat een jongerenwerkorganisatie alle typen aanbod gericht op (dreigende) armoede en schulden aanbiedt.

Daarnaast wordt er gesproken over het belang van doorverwijzen. Doorverwijzingen lopen volgens de deelnemers vooral soepel wanneer de expertises 'onder één dak' liggen. Het is belangrijk om het juiste moment van doorverwijzing te kennen en vanwege de wachtlijsten soms ook verder te kijken

dan alleen het reguliere gespecialiseerde aanbod. Doorverwijzen moet zorgvuldig gebeuren en kan bijvoorbeeld niet (altijd) als er al een andere doorverwijzing loopt. Bij veel jongerenwerkorganisaties die geen expertise in huis hebben kunnen jongerenwerkers bijvoorbeeld wel jongeren helpen die een opleiding zoeken, maar niet iemand die €20.000 schuld heeft. Het is dan vooral zaak de juiste weg te vinden, ook naar landelijke initiatieven, fondsen en apps en je niet alleen blind te staren op gemeentelijke ondersteuning waar vaak lange wachtlijsten zijn. Ook zou het jongerenwerkaanbod veel bekender kunnen worden gemaakt. Zijn jongeren wel voldoende op de hoogte van het aanbod en worden alle jongeren bereikt die dat nodig hebben? Tegelijkertijd is het ook belangrijk je te realiseren dat er grenzen zijn aan wat het jongerenwerk kan en zou moeten doen op het gebied van armoede en schulden. Er worden momenteel veel taken bij het jongerenwerk neergelegd, terwijl de middelen afnemen. Het wordt daarom belangrijk gevonden dat jongerenwerkers zich op dit onderwerp politiek sterker gaan profileren naar gemeente en overheid, alhoewel er ook nauwelijks tijd en ruimte is om te politiseren.

1.2. Vroegsignalering en doorverwijzing

Bij het tweede onderwerp stond het model (Figuur 0.1) en dan specifiek de positie en rol van vroegsignalering en doorverwijzing centraal. Om de discussie te structureren, reageerden de deelnemers eerst op een aantal stellingen.

Stelling 1: De gepresenteerde resultaten zijn herkenbaar.

In beide rondes is vrijwel iedereen het (helemaal) eens met het gepresenteerde aanbod(model).

Stelling 2: Het model is volledig.

Ook is vrijwel iedereen het (helemaal) eens met het gepresenteerde aanbod(model) en vinden de focusgroepdeelnemers het volledig. Enkelen zijn neutraal. Zij geven bijvoorbeeld aan dat ze te kort de tijd hebben om de gepresenteerde resultaten goed te kunnen beoordelen. 1 deelnemer vulde expliciet aan dat het geïnventariseerde aanbod op (dreigende) armoede en schulden nu alleen fysiek is, maar dat het jongerenwerk ook veel digitaal werkt, bijvoorbeeld via twitter en snapchat.

Stelling 3: De plek van vroegsignalering & doorverwijzing klopt.

Wat betreft de plek van vroegsignalering en doorverwijzing: de meeste aanwezigen vinden dat vroegsignalering overal en altijd plaatsvindt. Een van de deelnemers stelt bijvoorbeeld: *'Ook als jongeren al ver in de schulden zitten, houden we een signalerende functie op de mogelijkheden waar andere instanties of projecten aan zet zijn indien de jongere ervoor open staat. En/of op andere leefgebieden die beïnvloed worden door de financiële situatie.'*

Vervolgens is verder verdiepend gebrainstormd over de inhoud van (vroeg)signalering en doorverwijzing aan de hand van de vragen.

Wat versta jij allemaal onder (vroeg)signalering?

Hier werden de volgende antwoorden op gegeven: *'Zien wat er ontbreekt, zien wat nodig is, doen wat nodig is.'* *'Dat we de problemen vroeg signaleren voordat ze erger worden.'* *'Preventie en informatieverstrekking.'* *'Armoede opmerken en bespreekbaar maken.'* *'Vroeg in de leefwereld van jongeren zijn.'* *'Armoedesituaties herkennen en preventief informatie en ondersteuning om de grote schulden te voorkomen en voor te zijn.'* *'Dat je een bepaald beknopte beeld hebt van iemand, dit vraagt om kennismaking en vertrouwen.'* Enkelen benoemen (daarbij) concreet de signalen waaruit zij afleiden of een jongere geldzorgen heeft. Het gaat dan bijvoorbeeld om uiterlijke verzorging, jongeren die aangeven honger te hebben, indicaties uit gesprekken.

Daarnaast was er de volgende verdieping op het onderwerp vroegsignalering: het is volgens de deelnemers belangrijk om creatieve manieren te vinden om jongeren te bereiken, zoals plekken waar ze werken in laagbetaalde banen, bijvoorbeeld bij supermarkten en winkels als Primark. Hier kan een gesprek over geld gemakkelijker gestart worden.

Een handreiking om te signaleren werkt niet omdat het vaak maatwerk is, maar een checklist waar je rekening mee moet houden als het gaat om het signaleren van (dreigende) armoede en schulden wordt wel gewaardeerd. Ook is het zo dat de signaleringsfunctie van het jongerenwerk veel zichtbaarder zou kunnen worden gemaakt naar de gemeenten, want de formele professionele schuldhulpverlening heeft vaak moeite om jongeren te bereiken: *'Wij zien als eersten bepaalde trends... een aantal dingen zit in ons dna en dat etaleren we niet ook al weten we dat het niet vanzelfsprekend is dat wij deze jongeren bereiken.'* *'Er zou daarom door de gemeente wellicht vaker gebruik kunnen worden gemaakt van het jongerenwerk aanbod door bijvoorbeeld in de avonden bij het jongerenwerk een financieel café te organiseren in plaats van op een tijdstip ergens waarvan je weet dat ze toch niet komen.'* *'In overleg met partners kunnen we hen ook leren hoe te signaleren.'*

Wat versta jij allemaal onder doorverwijzen?

Onder doorverwijzen verstaan de deelnemers onder meer *'dat we de jongeren naar de juiste instanties doorverwijzen'*, *'doorverwijzen naar hulpverlening of vrijwillige ondersteuning'*, *'dat je weet waar de jongere het best naar toe kan voor verdere ondersteuning'*, *'meegaan of verwijzen naar een partner die de jongeren kan helpen'*, *'echte samenwerking en warme overdracht'*, *'doorverwijzen naar partners of anders verwijzen naar een instantie die bepaalde zaken oppakt waar zij in gespecialiseerd zijn'*. De resultaten zijn in de tweede ronde voorgelegd in een focusgroep met nieuwe deelnemers. De deelnemers herkenden zich er allemaal in.

1.3. Kennis en vaardigheden van jongerenwerkers

Het derde en laatste onderwerp betrof de kennis en vaardigheden van de jongerenwerkers op het gebied van (dreigende) armoede en schulden, gebaseerd op de resultaten uit het logboekenonderzoek en de interviews met jongeren, ouders en stakeholders (zie deel 1 hoofdstuk 3, 4 en 5). Eerst werden stellingen voorgelegd.

Stelling 1: De gepresenteerde resultaten zijn herkenbaar.

Het merendeel herkent zich in de resultaten die uit het verkennende onderzoek naar voren kwamen.

Stelling 2: Alle jongerenwerkers moeten een zekere basiskennis van financiën en regels hebben.

Op deze stelling reageren de meeste deelnemers bevestigend. Dit heeft volgens hen vooral betrekking op het weten naar wie je kunt doorverwijzen wanneer gespecialiseerde kennis nodig is. Een enkeling noemt andersoortige basiskennis, namelijk die over risicofactoren: *'Het lijkt me voor een jongerenwerker fijn om op de hoogte te zijn van de signalen en risico's van armoede. Je kunt daardoor beter aansluiten.'* Een ander heeft het over bekendheid met regelingen: *'Er is zoveel afhankelijk van de goede hoogte van een toeslag. Het maakt of breekt de financiële fitheid. Een bekende vraagbaak in de organisatie is ook van belang.'*

Stelling 3: Alle jongerenwerkorganisaties zouden minimaal één iemand onder hun dak moeten hebben die kennis en vaardigheden heeft om met geldzorgen om te gaan.

Vrijwel iedereen antwoordt bevestigend op deze stelling: *'Dan kan er naar die persoon worden doorverwezen wanneer andere jongerenwerkers de juiste informatie niet paraat hebben.'* *'Er is veel vraag en behoefte op dit vlak, expertise binnen team is daarbij belangrijk.'* Een aantal jongerenwerkorganisaties werkt positief op deze manier.

Vervolgens is verder verdiepend gebrainstormd aan de hand van onderstaande vragen.

Wat voor kennis en vaardigheden hebben jongerenwerkers minimaal nodig om goed uitgerust te zijn als het gaat om armoede- en schuldenbestrijding?

De antwoorden kunnen als volgt worden gecategoriseerd:

- **Signaleren:** Het herkennen van (dreigende) armoede/schulden.
- **Bespreekbaar maken** van (dreigende) armoede/schulden door houding en gesprekstechnieken: makkelijk contact leggen, empathie, luisteren en vragen stellen, een vertrouwensband kunnen opbouwen, kunnen omgaan met schaamte en spanning. *'Communicatieve vaardigheden, empathie, in staat zijn relaties aan te gaan, afstand- nabijheid, leefwereld van de jongere (ook online).'*
- **Sociale kaart:** Groot netwerk, toegang tot iets of iemand die er bekend mee is, *'Jongerenwerkers moeten weten waar ze terecht kunnen voor de juiste informatie en ze moeten op de hoogte zijn van hulporganisaties in de buurt/stad waar ze werken. Warm contact onderhouden met minstens één iemand die er écht verstand van heeft.'* Kennis van de sociale kaart is nodig om goed te kunnen doorverwijzen. Lastig is dat die sociale kaart steeds verandert. Hoewel dat volgens de aanwezigen 'op het platteland' wel minder het geval is dan 'in de stad'. Ook schieten kleine organisaties op het gebied van armoede- en schuldenbestrijding als paddenstoelen uit de grond. Daar is geen zicht op. Dat bemoeilijkt het samenwerken en doorverwijzen. Bovendien wordt het 'eigen netwerk' van de jongerenwerker vaak belangrijker gevonden dan kennis van de sociale kaart: *'Daarmee kunnen we buiten het protocol om veel regelen. Vaak zijn er zoveel avg-problemen, dus we zoeken degene op bij organisaties waarvan we weten dat die hulp gaat bieden.'* Jongerenwerkorganisaties die samen met bijvoorbeeld de formele professionele schuldhulpverlening 'onder één dak zitten' hebben minder moeite om grip te krijgen op de sociale kaart: zij hebben vaak korte lijntjes.
- **Basiskennis over financiën:** Jongerenwerkers vinden het vaak lastig te bepalen in hoeverre jongeren en hun ouders recht hebben op hulp, en of ze dan echt tot de juiste financiële doelgroep behoren. Zij geven aan nu vaak bepaalde basiskennis te missen en ervaren spanning in de omgang met armoede en schulden: *'Misschien doe ik wel het verkeerde.'* Ze willen kennis over oorzaken van financiële problemen, nieuwe trends als afterpay, basiskennis over zzp, belasting-schulden, regelingen, toeslagen, IB, participatiewet, duo.
- **Basiskennis over het jongerenwerk:** Bestaande methodieken en kennis van de (straat)cultuur: *'In sommige culturen praat je niet over problemen.'*
- **De doelgroep:** Jongeren komen vaak met andere problemen dan met geldzorgen binnen bij het armoede- en schuldenaanbod van het jongerenwerk en ook andersom: jongeren die bij het jongerenwerk binnenkomen met schulden, hebben vaak (meer) complexe problemen en moeten worden doorwezen voor andere hulp (door jongerenwerker of extern). Het is daarom belangrijk om in de context van individuele begeleiding verschillende experts per leefgebied te betrekken. Daarnaast hebben jongerenwerkers vaak te maken met 'spookjongeren' die niet in de Gemeentelijke Basis Administratie zijn opgenomen en daardoor nergens geregistreerd staan, wat aanmelden bij andere organisaties bemoeilijkt.

- **Eigen zichtbaarheid:** Het wordt vooral belangrijk gevonden dat jongerenwerkorganisaties nadenken over de vraag hoe je ervoor zorgt dat jongerenwerkers op dit thema meer gezien worden.
- **Doorverwijzen:** Belangrijk bij doorverwijzen is dat jongeren 'aan de hand' worden genomen, warm worden overgedragen dan wel gedurende het hele traject begeleid worden. Belangrijk is dat het aanmelden soms stagneert. Het zou fijn zijn als er (meer) online tools voor aanmelding komen. Ook mist er na aanmelding vaak een terugkoppeling wanneer de jongere aan een andere instelling is overgedragen.

Wat is onderscheidend qua houding voor jongerenwerkers ten opzichte van andere professionals in de armoede- en schuldenbestrijding?

De antwoorden op deze vraag hebben vrijwel allemaal te maken met de vertrouwensband, het niet oordelen, de laagdrempeligheid en de outreachende benadering van jongerenwerkers; die leiden ertoe dat jongeren zich veilig en vertrouwd voelen en zich niet schamen voor hun financiële problemen. *'Wij werken in de nabijheid en oordelen niet. Onze relatie tot de jongere maakt ook dat we vertrouwen hebben om dit soort onderwerpen te bespreken.'* *'Geen druk, alle ruimte, geen oordeel.'* *'Focus op de relatie.'*

1.4. Tips en adviezen

Uit het verkennende onderzoek kwamen vijf thema's naar voren waar in de volgende fase van het onderzoek (het formuleren van een plan ter verbetering van de eigen praktijk) specifiek aandacht voor moest zijn om het jongerenwerk te versterken. De thema's waren:

- Samenwerken aan een integrale aanpak
- Armoede/schulden signaleren en bespreken
- Bereiken van welke doelgroepen?
- Betrekken van het gezin
- Bieden van voorlichting en lichte ondersteuning.

Ter voorbereiding op de volgende fase van het onderzoek, vroegen we deelnemers aan de werkconferentie om te beargumenteren waarom dit voor het jongerenwerk belangrijke thema's zijn en wat voor tips er zijn om dit zo optimaal mogelijk te realiseren. In verband met het aantal deelnemers is er alleen gebrainstormd over de eerste vier thema's. Toch kwam er ook veel input op het vijfde thema (bij de andere thema's). We zetten de belangrijkste input op een rij, aangevuld met wat hier vanuit de literatuur over bekend is.

Thema 1: Samenwerken aan een integrale aanpak

Het jongerenwerk wordt steeds meer erkend als partner in een lokale integrale aanpak gericht op armoede en schulden²². De deelnemers aan de werkconferentie geven aan dat het belangrijk is dat jongerenwerkers in een integrale aanpak van armoede en schulden de sociale kaart van hun buurt/wijk goed kennen en dat in een samenwerking met andere partijen elkaars expertise zo optimaal mogelijk wordt benut en verwachtingen en taken vastgelegd worden. *'Vaak wordt ja gezegd in verband met geld en is het niet goed uitgewerkt qua taken en afbakening omdat het geld nodig is en er dan werk is.'* Uit

22 vng (2024). *Handreiking Jongeren uit de financiële zorgen. Aandachtspunten en handvatten voor gemeenten bij het bereiken en ondersteunen van jongeren met financiële zorgen*. Programma Verbinden Schulden Domein: Den Haag: vng

onderzoek naar samenwerken in een integrale aanpak op armoede en schulden blijkt ook dat dit belangrijk is omdat samenwerken niet vanzelf gaat. Veel hangt af van de subsidierelatie met bijvoorbeeld de gemeente. Belangrijk voor een succesvolle samenwerking is dat de verwachtingen over en weer helder zijn en dat partijen elkaar als gelijkwaardig zien en versterken in plaats van elkaar beconcurreren (bijvoorbeeld vanwege subsidievoorwaarden gericht op output). Men moet elkaars meerwaarde (en eigen beperkingen) erkennen en realistische verwachtingen hebben van wat de partijen kunnen²³. Belangrijk in het kader van het vastleggen van verwachtingen en taken in een integrale aanpak is bijvoorbeeld dat jongerenwerkers genoeg capaciteit krijgen om jongeren die ze warm doorverwijzen naar de professionele schuldhulpverlening ook 'vast kunnen houden'; dat ze de tijd hebben om een jongere blijvend te begeleiden. Uit onderzoek weten we dat burgers die 'koud' doorverwezen worden vaak niet aankomen bij de formele professionele schuldhulpverlening²⁴. Blijvende betrokkenheid van het jongerenwerk is belangrijk, indien mogelijk ook na een schuldhulptraject.

Vanuit de literatuur weten we dat een integrale aanpak van armoede en schulden begint met zicht op de sociale kaart. Wanneer zicht op de sociale kaart ontbreekt of wanneer niet duidelijk is wie welke rol zou kunnen hebben en wat men van elkaar kan verwachten, is het belangrijk dat partijen in de buurt/wijk elkaar leren kennen. Het gaat erom o.a. (vaker) bij elkaar 'in de keuken' te kijken, af en toe fysiek een dagdeel in hetzelfde gebouw te zitten en uitwisselingsbijeenkomsten of netwerkborrels te organiseren. Echter, elkaar kennen is belangrijk, maar uiteindelijk niet afdoende. Door eerder, langer en intensiever met elkaar samen te werken, kan er hulp op maat worden geleverd, wat in het belang is van alle betrokkenen. Wanneer samenwerking met bijvoorbeeld de professionele schuldhulpverlening niet mogelijk is, is samenwerking met andere partijen die zich bezighouden met armoede- en schuldenbestrijding belangrijk. Relevant zijn bijvoorbeeld de vele lokale informele armoede- en schuldenprojecten, vaak gericht op (ook) volwassenen, maar ook zijn er specifieke projecten voor jongeren. Dit zijn lokale initiatieven gericht op het vergroten van financiële (zelf)redzaamheid. Het gaat hier doorgaans om projecten die (mede) gesubsidieerd worden door een fonds of goed doel. Vaak zijn hier (naast beroepskrachten) vrijwilligers werkzaam²⁵. Deze lokale armoede- en schuldenprojecten zijn in hun subsidie en werkwijze grotendeels vergelijkbaar met het jongerenwerk. Een deel van de hulpvragers loopt er vanwege schaamte en angst eerst lang zelf mee rond voordat hij of zij hulp zoekt. Deze hulp zoeken ze doorgaans echter niet meteen bij de formele professionele schuldhulpverlening en als ze dit wel doen worden ze meestal niet gelijk geholpen en 'knappen ze af'. De lokale informele armoede- en schuldenprojecten kunnen meestal wel gelijk hulp bieden en zijn dan ook van grote meerwaarde. Zij staan vaak aan de basis van de klantreis als laagdrempelige instap en als potentieel voorportaal in de zoektocht naar hulp bij schulden. Zij bereiken door hun laagdrempelige karakter vaak kwetsbare en moeilijk vindbare burgers, daar waar dit de formele schuldhulpverlening (nog) niet altijd lukt. Uit onderzoek blijkt dat het vooral de persoonlijke benadering is die burgers aanspreekt bij de lokale informele armoede- en schuldenprojecten. Vrijwilligers van deze projecten hebben niet zoals gemeentemedewerkers te maken met caseloads, zijn minder gebonden aan regels. Zij hebben daardoor vaak meer tijd om vanuit vertrouwen met hulpvragers om te gaan en hen persoonlijk te motiveren. Dit wordt door de hulpvragers gevoeld als een belangrijke meerwaarde ten opzichte van formele professionele hulp en maakt dat er in veel gemeenten ook door formele instanties 'terug'

23 Mak, J., Schoorl, R., Boonstoppel E., Hees, S. & A. Custers (2023). *Samenwerken aan een optimale klantreis*. Hoe kan doorverwijzing van hulpvragers met een schuld vanuit lokale informele armoede- en schuldenprojecten naar de formele professionele schuldhulpverlening worden geoptimaliseerd? Amsterdam: Kenniscentrum Maatschappij en Recht.

24 Ibid.

25 Geuns, R. van, Mak, J. & E. Boonstoppel (2021). *Van Schulden naar Kansen: Weten wat werkt*. Bussum: Uitgeverij thot

wordt verwezen naar informele projecten die tijd hebben voor aanvullende begeleiding²⁶. Een van de jongerenwerkers is bij de uitvoering van het handelingsplan (zie hoofdstuk 2) ook gaan samenwerken met een dergelijk informeel armoedeproject.

Thema 2: Armoede/schulden signaleren en bespreekbaar maken

Om armoede/schulden te signaleren en bespreekbaar te maken, stellen de deelnemers aan de werkconferentie dat het belangrijk voor jongerenwerkers blijft om zowel online als offline en outreachend te werken en naar plekken te gaan waar waarschijnlijk veel jongeren in armoede/met schulden komen. Dit sluit aan bij wat hier in de literatuur over bekend is: jongeren met geldzorgen zoeken niet snel zelf hulp of zoeken dit pas op het moment dat de nood al erg hoog is²⁷. Vermoedelijke achterliggende redenen hiervoor zijn het taboe om te praten over geldzorgen²⁸, angst voor sociale afwijzing (van bijvoorbeeld peers of ouders), onbekendheid met de hulpverlening en het gevoel dat ze zelf verantwoordelijk zijn voor hun eigen situatie²⁹. Omdat bekend is dat jongeren niet snel uit zichzelf hulp zoeken en, wanneer ze dit wel doen, de situatie vaak al ernstig is, is het van belang vindplaatsen van jongeren in kaart te brengen en 'outreachend' te werken, juist door aan te sluiten bij de leefwereld van jongeren, bijvoorbeeld door laagdrempelig aanwezig te zijn binnen scholen of het jongerenwerk, of bij sportclubs of plaatsen waar jongeren vaak hangen³⁰.

Daarnaast geven deelnemers aan dat de reguliere (vaak gratis) vrijetijdsactiviteiten van het jongerenwerk een vindplaats zijn voor jongeren die vaak met andere problemen dan geldzorgen binnenkomen. Het is dan ook belangrijk om signalen van armoede/schulden te herkennen, online bijvoorbeeld via gamechats of, wanneer jongeren afterpay services gebruiken, en hoe je door de verhalen van jongeren heen kunt kijken: *'Gaaf er ook om dat je je niet laten misleiden door het uiterlijk en de grote verhalen die jongeren soms vertellen.'* Jongerenwerkers geven aan dat het vaak maatwerk is. Ze voelen aan hoe het contact met de jongere is en spelen daarop in.

Jongerenwerkers bieden vervolgens vaak lichte ondersteuning (bijvoorbeeld helpen een financieel overzicht te maken, meegaan naar afspraken) en ze functioneren in die zin als een soort professionele schuldhulpverleners light. Maar als specialistische kennis niet in huis is, is aan de hand nemen naar de juiste specialistische professional het beste. Het wordt volgens de deelnemers dan ook belangrijk gevonden om binnen de jongerenwerkorganisatie afspraken te maken over wat er moet gebeuren als gesignaleerd wordt dat een jongere schulden heeft. Belangrijk is om niet de verwachting te hebben dat elke jongerenwerker (zelfstandig) deze geldproblemen kan oplossen. Veel burgers komen niet aan bij de professionele schuldhulpverlening met alle gevolgen van dien (Van Geuns, Mak et al, 2021)³¹.

26 Mak, J., Schoorl, R., Boonstoppel E., Hees, S. & A. Custers (2023). *Samenwerken aan een optimale klantreis*. Hoe kan doorverwijzing van hulpvragers met een schuld vanuit lokale informele armoede- en schuldenprojecten naar de formele professionele schuldhulpverlening worden geoptimaliseerd? Amsterdam: Kenniscentrum Maatschappij en Recht.

27 Sarti, A., Odekerken, M.W.A., & Koster, N. (2021) *Ondersteuning van jongeren met schulden in Lelystad*, p. 11. Geraadpleegd van [www.verwey-jonker.nl/wp\[1\]content/uploads/2021/03/220200_Ondersteuning-jongeren-met-schulden-Lelystad-WEB.pdf](http://www.verwey-jonker.nl/wp[1]content/uploads/2021/03/220200_Ondersteuning-jongeren-met-schulden-Lelystad-WEB.pdf)

28 Unicef (2022). 6 op 10 jongeren bezorgd over stijgende prijzen en geldproblemen. www.unicef.nl/nieuws/2022-11-14-6-op-10-jongeren-bezorgd-over-stijgende-prijzen-en-geldproblemen

29 Smith, P., Kiewiet-van Ginkel, S. (2023, maart). *Jongeren, geldstress en vraagverlegenheid*. Hogeschool Inholland.

30 Sarti, A., Odekerken, M.W.A., & Koster, N. (2021) *Ondersteuning van jongeren met schulden in Lelystad*, p. 11. Geraadpleegd van [https://www.verwey-jonker.nl/wp\[1\]content/uploads/2021/03/220200_Ondersteuning-jongeren-met-schulden-Lelystad-WEB.pdf](https://www.verwey-jonker.nl/wp[1]content/uploads/2021/03/220200_Ondersteuning-jongeren-met-schulden-Lelystad-WEB.pdf)

31 Geuns, R. van, Mak, J. & E. Boonstoppel (2021). *Van Schulden naar Kansen: Weten wat werkt*. Bussum: Uitgeverij thot

Belangrijk is daarom dat door de inzet van tools snel duidelijk wordt hoe hoog schulden zijn zodat jongeren tijdiger kunnen worden doorverwezen naar de formele professionele schuldhulpverlening (wel of niet gelinkt aan de jongerenwerkorganisatie). Inspiratie kan worden gehaald uit tools bij lokale informele armoede- en schuldenprojecten en tools in handreikingen)³². Ook aandacht voor informele schulden is daarbij aanbevelenswaardig. Informele schulden ontstaan wanneer mensen geld lenen in hun sociale netwerk, zoals bij familie, vrienden, of kennissen. Dit is een veelvoorkomende, maar vaak onzichtbare vorm van schulden. Er is doorgaans geen oog voor en er zijn geen passende hulpvormen voor de informele schulden die mensen kunnen hebben ³³.

Sommige deelnemers geven aan dat jongerenwerkers het fijn zouden vinden om wat vaker intervisie te hebben op het onderwerp armoede/schulden zodat signalen naast elkaar gelegd kunnen worden. Ook af en toe een dag voor jongerenwerkers organiseren wordt geopperd. Een aandachtsfunctionaris in je team zoals enkele jongerenorganisaties hebben, wordt ook als tip gegeven.

Thema 3: Bereiken van welke doelgroepen?

De deelnemers geven aan dat jongeren niet allemaal hetzelfde zijn en verschillende behoeften hebben, waardoor een uniforme aanpak niet effectief is. Uit de literatuur blijkt dat jongeren aangeven dat het bij (risico op) armoede/schulden belangrijk is rekening te houden met verschillende doelgroepen:

- Kinderen/jongeren die opgroeien in armoede (risico op intergenerationele armoede)
- Jongeren met laag inkomen/weinig inkomenssteun/weinig kennis over regelingen/voorzieningen (risico op financiële problemen)
- Jongeren met schuldenproblematiek³⁴:

Als het specifiek om kinderen tot achttien jaar gaat is het voor jongerenwerkers belangrijk zich te realiseren dat er grote verschillen zijn in de mate waarin het opgroeien in armoede invloed heeft op jongeren en kinderen. Uit onderzoek weten we dat dit voor een groot deel samenhangt met hoe de ouders omgaan met de situatie en of er een ondersteunend sociaal netwerk is. Denk aan een opa of oma die af en toe wat geld geeft of een hobby betaalt of een bevriend gezin met wie het kind mee mag op vakantie. Daarnaast speelt mee in hoeverre er stabiliteit is thuis of dat er ook andere problemen spelen in het gezin, zoals een moeizame scheiding of ziekte. Kinderen en jongeren die naast de armoede thuis ook andere problemen hebben, zijn minder tevreden over hun leven dan kinderen en jongeren die niet te maken hebben met een stapeling van problemen. Ook de leeftijd van het kind maakt uit. Jonge kinderen lijken zich niet altijd bewust van het feit dat hun gezin minder te besteden heeft dan andere gezinnen. Dit kan bijvoorbeeld komen doordat de ouder(s) er niet over praat (praten) of het op een andere manier verbergen voor hun kind. Of kinderen weten gewoonweg niet beter: het was altijd al zo en ze zijn niet anders gewend en/of mensen in hun sociale netwerk hebben ook niet veel te besteden³⁵.

32 Ibid.

33 Odekerken, M. & M. Yenga (2024). *Informele schulden: een tweezijdige medaille. Verkennend onderzoek naar informele schulden onder Nederlandse moslims*. Utrecht: Kennisplatform Inclusief Samenleven

34 Steketee, M., Nederland, T., Mak, J., Gaag, R., Toorn, J. van den, Smits- van Wasberghe, E. van, Roebroek, L. en S. van Eerden, Oet, R. en C. Oosterwijk (2013). *Kinderen in armoede in Nederland*. Deel 1: Kinderen over Armoede. Deel 2: Volwassenen en Professionals over armoede. Deel 3: Gemeenten over armoedebeleid voor kinderen. Den Haag: Nationale Kinderombudsman en Verwey-Jonker Instituut

35 Giesen, F. & S. Bunt (2023). *Opgroeien in armoede: kinderen en jongeren aan het woord*. Uitkomsten van een onderzoek onder kinderen en jongeren uit gezinnen met weinig geld. Den Haag: Stichting Leergeld Den Haag

Daarnaast zijn er tools voor specifieke doelgroepen ontwikkeld bijvoorbeeld om het gesprek over armoede/schulden aan te gaan. Zo ontwikkelde het lectoraat Armoede Interventies tools in de omgang met mensen met een Licht Verstandelijke Beperking voor bewindvoerders die ook voor andere werkvelden geschikt zijn³⁶. Ivb-jongeren begrijpen volgens de deelnemers bijvoorbeeld geen termen als 'aanmaning'. Dit leidt ertoe dat ze in de schulden raken zonder de consequenties volledig te begrijpen. Zij worden continu beïnvloed door hun telefoon, waarbij algoritmes hen aanzetten tot impulsaankopen, zonder dat ze hiervan leren. Verder kan er volgens de deelnemers aandacht zijn voor cultuurverschillen, bijvoorbeeld dat jongeren in sommige culturen schuwer zijn tegenover vrouwen dan tegenover mannen. Dit kan van invloed zijn op het handelen van jongerenwerkers.

Thema 4: Betrekken van ouders

Deelnemers geven aan dat het belangrijk is dat jongerenwerkers duidelijk moeten zijn over welke rol het jongerenwerk heeft in het betrekken van ouders. Het is wellicht niet altijd aan te raden om ouders te betrekken bij het traject/de hulp van hun kind omdat jongeren niet altijd willen dat ouders betrokken worden. En als dat wel gewenst is, is het belangrijk na te gaan hoe je ouders betreft zonder het vertrouwen van de jongere te schaden. Wat zijn de grenzen van je handelen? Belangrijk daarbij is bewustwording dat kinderen het gedrag van hun ouders vaak kopiëren. Sommige jongerenwerkorganisaties proberen wel ouders in armoede/schulden te bereiken zonder dat er een directe link is met hun kind (bijvoorbeeld materiële steun, voedseluitgifte). Deelnemers geven aan dat veel ouders in armoede/schulden schaamte vertonen en dat het daardoor moeilijk is om deze groep te bereiken. De deelnemers gaven een voorbeeld dat goed werkte: jongeren konden hun ouders opgeven voor ondersteuning bij belastingaangifte. Het liep storm.

Om ouders (los van hun kinderen) te bereiken die in armoede/schulden leven is het goed om inzicht te hebben in hoe sociaal werkers nu gezinnen in armoede bereiken. Inspiratie kan gehaald worden uit hoe dat nu gebeurt op de Amsterdamse Familie Scholen. De Amsterdamse Familie School biedt steun aan het hele gezin om ervoor te zorgen dat ieder kind het beste uit zichzelf kan halen om zo de kansengelijkheid te bevorderen. Als het gaat om ouders, gaat het er onder meer om dat het opbouwen van een relatie met ouders belangrijk is om voor hen de voorwaarden te creëren om onder meer armoede/schulden bespreekbaar te durven maken en om vanuit of via de school te (kunnen) ondersteunen. Zichtbaarheid en laagdrempeligheid zijn van primair belang. Activering van ouders door bij hen kennis en vaardigheden te bevorderen, is ook een investering in de toekomst van hun kinderen. We zien op scholen dat dit op verschillende manieren gebeurt, vaak in combinatie met ouderbetrokkenheidsactiviteiten; bijvoorbeeld door het organiseren van langer durende cursussen rondom sollicitatievaardigheden of loopbaanbegeleiding of eenmalige bijeenkomsten die direct of indirect gerelateerd zijn aan (het bestrijden van) armoede/schulden, zoals informatiebijeenkomsten over stedelijke armoedevoorzieningen of over energiearmoede. Bovenal is het belangrijk om aan te sluiten bij de wensen van ouders door naast ze te gaan staan en de activiteiten niet 'van bovenaf' te bedenken³⁷.

³⁶ www.detoolboxbewind.nl/aan-de-slag-met-financiele-vaardigheden.

³⁷ Mak, J., Schoorl, R. & A. Custers m.m.v. A. Vos (2024). *Aan de slag met een armoede-aanpak op Amsterdamse Familie Scholen*. Resultaten en geleerde lessen van een actie-onderzoek. Amsterdam: Kenniscentrum Maatschappij en Recht

Thema 5: Financiële ondersteuning jongeren

Als we vanuit de literatuur kijken naar werkzame elementen bij jongereninterventies gericht op het voorkomen van (mogelijke) betalingsachterstanden dan blijkt uit onderzoek van Odekerken et al (2023) dat jongeren aangeven dat de volgende elementen volgens henzelf werken:

Inhoudelijk

- Specifiek gericht op de situatie van jongeren (life-events, 18-/18+)
- (Toekomstige) aandacht voor niet-financiële problemen
- Ontzorgen (overnemen contact met schuldeisers en/of (deel van de) schulden)
- Vinger aan de pols houden en (mogelijke) nazorg

Organisatorisch

- Inspraak/regie in het hulptraject
- Speels
- Nauwe en goed afgestemde samenwerking (intern/extern)

Relationeel

- (Vaste) begeleider waar een klik mee is
- Jongeren helpen jongeren
- Persoonlijk & laagdrempelig Transparant & realistisch³⁸

Andere werkzame elementen uit de literatuur zijn:

- Bieden van directe beloningen
 - Bijvoorbeeld korting, cadeau
 - Kwijtschelden of tijdelijk bevriezen van een schuld
 - Complimenteren
- Stress-sensitief werken
- Inzet van peer education
- Bereiken van jongeren via sociale media^{39,40,41}

Kinderen die in armoede leven geven ook tips:

- Maak meer gebruik van ideeën van (arme) kinderen/jongeren zelf
- Maak aanbod op een positieve manier bekend
- Maak de inhoud geschikt voor alle culturen en leeftijden
- Benader kinderen die net in armoede zitten anders dan kinderen die al hun hele leven in armoede zitten
- Houd er rekening mee dat kinderen zich kunnen schamen voor hun situatie

38 Odekerken, M.W.A., Out, M. & Stavenuiter, M. (2023). *Werkzame elementen bij jongereninterventies gericht op het voorkomen van (mogelijke) betalingsachterstanden. Voor en door jongeren*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut, HU en consortium

39 Ibid.

40 Movisie (2020). *Wat werkt bij de aanpak van schulden?* Utrecht: Movisie

41 Jungmann, N., Wesdorp, P. & Madern, T. (2020). *Stress sensitief werken in het sociale domein. Inzichten en praktische handvatten voor hulp en dienstverleners*. Nieuwegein: Bohn, Stafleu, Van Loghum

- Denk aan vereiste van ID-kaart bij sommige activiteiten
- Investeer in ov of fiets
- Houd regelingen simpel⁴²

Ook is bekend dat enkel voorlichting gericht op (alleen) kennisverwerving vaak niet werkt bij het bevorderen van financieel gezond gedrag^{43, 44}. Er ligt nu vaak een te grote nadruk op kennisoverdracht en er is (veel) te weinig aandacht voor het vergroten van competenties, motivatie en geloof in eigen kunnen.

Veel input uit de literatuur, is te vinden in praktische handreikingen, kennisbanken en kennisbundels⁴⁵ met bijvoorbeeld tips hoe armoede gesignaleerd en bespreekbaar kan worden gemaakt en welke jongereninterventies er interessant zijn om in te zetten.

Behalve kennis over werkzame elementen is het voor jongerenwerkers ook belangrijk te weten waarom het belangrijk is om aandacht te hebben voor armoede en schulden. Vanuit de literatuur weten we dat in dit kader kennis van het VN-Kinderrechtenverdrag van belang is, waarin staat dat elk kind recht heeft op een levensstandaard die toereikend is voor zijn of haar lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en maatschappelijke ontwikkeling⁴⁶ en dat het de taak is van gemeenten om daarop toe te zien. Verder is het belangrijk dat jongerenwerkers weten dat armoede en schulden vaak een onderlegger zijn van andere problematiek waar jongeren mee bij het jongerenwerk (kunnen) komen. Bij jongeren gaat financiële schaarste vaak gepaard met andere problemen, zoals verslaving (gokken, alcohol en/of drugs) of psychische problemen (eenzaamheid, stress, depressie, emotionele

42 Steketee, M., Nederland, T., Mak, J., Gaag, R., Toorn, J. van den, Smits- van Wasberghe, E. van, Roebroek, L. en S. van Eerden, Oet, R. en C. Oosterwijk (2013). *Kinderen in armoede in Nederland*. Deel 1: Kinderen over Armoede. Deel 2: Volwassenen en Professionals over armoede. Deel 3: Gemeenten over armoedebeleid voor kinderen. Den Haag: Nationale Kinderombudsman en Verwey-Jonker Instituut

43 Albarracín, D., Fayaz-Farkhad, B., Granados Samayoa, J.A. (2024). 'Determinants of behavior and their efficacy as targets of behavioral change interventions'. *Nature reviews psychology*

44 Jungmann, N., & Madern, T. (2016). *Duurzame verbetering van gezond financieel gedrag. Droom of werkelijkheid?* Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.

45 Handreikingen:

Lusse, M. & A. Kassenberg (2020). Handreiking omgaan met armoede op scholen. Handreiking voor PO en VO. Hogeschool Rotterdam en Hanzehogeschool Groningen.

Lusse, M. & Schenk, L. (2023). *Omgaan met geldzorgen van mbo-studenten. Handreiking voor professionals in het mbo*. Hogeschool Rotterdam en Hanzehogeschool Groningen

Lusse, M. & A. Kassenberg (2021). *Omgaan met kinderarmoede in het sociaal domein. Handreiking voor professionals*. Hogeschool Rotterdam en Hanzehogeschool Groningen

Lusse, M. Van der Ree, L. & Le Sage, L. (2021). *Rapportage integrale aanpak armoede in gezinnen*. Hogeschool Rotterdam

Websites:

[Gesprekshandreiking.pdf](#)

[Kennisbundel - Kennisbundel Schouders Eronder](#)

[Kennisbank | Alliantie Kinderarmoede](#)

www.detoolboxbewind.nl/aan-de-slag-met-financiele-vaardigheden.

[Samenwerking aanpak armoede en schulden – Integraal werken in de wijk](#)

[Kenniskring 14: Lokale aanpak van kinderarmoede | Alliantie Kinderarmoede](#)

46 [Kinderrechtenverdrag: 54 afspraken over de rechten van het kind](#)

spanningen)^{47,48}. Stress kan weer invloed hebben op de kortetermijnfocus en op risicovermijndend gedrag⁴⁹. Daarnaast wordt het hebben van financiële problemen geassocieerd met een groter risico op vroegtijdig schoolverlaten⁵⁰, deelname aan criminaliteit⁵¹ en jeugdwerkloosheid⁵². Het is goed dat jongerenwerkers weten welke risicofactoren en uitdagingen een rol spelen bij armoede en schulden. Risicofactoren die uit de literatuur bekend zijn, zijn bijvoorbeeld zelfstandig wonen, overgang 18-/18+, tijdelijk werk, minder vermogen, onbekendheid met inkomensondersteunende regels en intergenerationale overdracht. Uitdagingen kunnen zijn: gokken, handel in cryptovaluta, stijging van de gas- en energierekening, toenemende inflatie, veranderingen op de arbeidsmarkt waarbij jongeren vaak werken als zzp'er in de horeca, de tendens om steeds meer uitgesteld te betalen, het gevaar van ondermijnende jeugdcriminaliteit⁵³.

De deelnemers aan de werkconferentie bevestigen wat er uit de literatuur komt over welke kennis jongerenwerkers moeten hebben waarbij het inzetten van eigen ervaringskennis volgens hen het mooiste is. Risicofactoren die ze zelf tegenkomen zijn gokken en influencers, online fraude en bijvoorbeeld schoonheidsidealen (cosmetische ingrepen enz.). Deze zorgen voor hoge kosten en soms schulden bij jongeren. Andere risicofactoren zijn bijvoorbeeld overlijden van ouder(s) (hoge uitvaartkosten, wegvallen van inkomen) en niet naar de tandarts gaan als kind, maar wel als volwassene (en dan als 18+ een enorme rekening krijgen). Dergelijke basiskennis is volgens hen relevant voor iedereen, om uit te dragen als jongerenwerker en passend bij het jongerenwerk. Daarbij wordt ook gezegd dat het belangrijk is om een route/overzicht per stad of gemeente te hebben van de voorzieningen waar jongeren recht op hebben, en welke instanties beschikbaar zijn om te helpen. Ze vinden het belangrijk om de kennis met jongeren te delen op de juiste momenten, bijvoorbeeld wanneer een jongere achttien wordt, rondom zorgverzekering op het moment dat gewisseld kan worden, wanneer energietoeslag aangevraagd kan worden enz.

Verder geven deelnemers aan dat er behoefte is aan een kennisbank met een interactief platform waar jongerenwerkers niet alleen kennis over bijvoorbeeld werkzame elementen en interventies (onder andere tools om te budgetteren) uit kunnen halen, maar ook ervaringen kunnen delen.

47 Van Horssen, C., Lamers, S., Groen, A., Houtsma, N., van Dijk, W., van Dillen, L., & N. Kurtenbach (2020). *Geldstress bij jongeren. Een longitudinaal onderzoek naar geldstress bij jongeren*. Nibud.

48 Steketee, M., Nederland, T., Mak, J., Gaag, R., Toorn, J. van den, Smits- van Wasberghe, E. van, Roebroek, L. en S. van Eerden, Oet, R. en C. Oosterwijk (2013). *Kinderen in armoede in Nederland. Deel 1: Kinderen over Armoede. Deel 2: Volwassenen en Professionals over armoede. Deel 3: Gemeenten over armoedebeleid voor kinderen*. Den Haag: Nationale Kinderombudsman en Verwey-Jonker Instituut

49 Mullainathan, S., & Shafir, E. (2013). *Schaarste. Hoe gebrek aan tijd en geld ons gedrag bepalen*. Maven Publishing.

50 Holter, N. (2008). *Oorzaken van voortijdig schoolverlaten*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut

51 Van Beek, G., de Vogel, V., & van de Mheen, D. (2021). *The relationship between debt and crime: A systematic and scoping review*. European Journal of Probation, 13(1), 41–71. <https://doi.org/10.1177/2066220320964896>

52 Tierolf, B., Gilsing, R. & M. Steketee (2017). *Kinderen in Tel. Databoek 2016*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut

53 Odekerken, M.W.A., Out, M. & Stavenuiter, M. (2023). *Werkzame elementen bij jongereninterventies gericht op het voorkomen van (mogelijke) betalingsachterstanden. Voor en door jongeren*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut, HU en consortium

1.5. Handelingsplannen jongerenwerkers

Op basis van de uitkomsten van de validering, onderbouwing en verdieping en tips en adviezen uit de praktijk en de literatuur zijn de thema's voor de werkplaatsen geherformuleerd. Dit zijn de thema's waar eigenlijk alles wat er gezegd is over de versterking van het jongerenwerk op het gebied van armoede en schulden onder valt. Besloten is om de thema's 'specifieke doelgroepen' en 'ouders' samen te voegen, omdat ouders in de praktijk ook als een specifieke doelgroep van het jongerenwerk worden gezien:

- Jongeren helpen met financiële vragen
- Signaleren en bespreken van armoede en schulden
- Samenwerken aan een integrale aanpak armoede en schulden
- Bereiken van specifieke doelgroepen.

Tussen november 2024 en februari 2025 reflecteerden 24 jongerenwerkers in deze werkplaatsen in twee sessies op de opgehaalde data en de resultaten uit de werkconferentie. De onderzoekers deelden tevens tips uit het armoede- en schuldenwerkveld op basis van literatuur en handreikingen (zie vorige paragraaf). Deze waren bij vrijwel geen enkele jongerenwerker bekend. Ook werd gewezen op websites met betrouwbare kennis over financiële zaken (nibud, Geldfit).

Met deze input maakten jongerenwerkers vervolgens een handelingsplan, rekening houdend met de specifieke kansen en uitdagingen van de jongeren met wie zij werken. Jongerenwerkers constateren dat er veel verschillende redenen tot zorg zijn die aanleiding gaven tot het plan.

- 8 noemden dat jongeren armoede en schulden moeilijk bespreekbaar vinden en dat ze daar een handelingsplan op wilden maken.
- 7 gaven aan dat jongeren onvoldoende op de hoogte zijn van het beschikbare financiële aanbod, zowel binnen als buiten de jongerenwerkorganisatie.
- 6 jongerenwerkers signaleerden een toename van problematieken, zoals kwetsbaarheid bij lvb-jongeren, moeite met belastingvragen van zzp'ers, leven boven budget, online oplichting, gokgedrag en schulden door diensten als Afterpay. Zij wilden daar iets aan doen.
- 3 jongerenwerkers merkten op dat er uiteenlopende opvattingen zijn over hoe om te gaan met armoede, wat soms ook botst met externe professionals bij het samen optrekken tegen armoede.
- 1 jongerenwerker gaf aan behoefte te hebben aan duidelijke kaders en handelingsperspectief ten aanzien van armoede en schulden. Hij/zij maakte daar vervolgens een plan op.

In onderstaande tabel staat een opsomming van de onderwerpen van de 24 handelingsplannen.

Tabel 1.1 Overzicht handelingsplannen gericht op armoede/schulden

Thema	Doelgroep	Opbrengst
Jongeren helpen met financiële vragen	Jongeren	Online voorlichting over de risico's van online gokken
Jongeren helpen met financiële vragen	Jongeren	Escaperoomspel als voorlichting over online oplichting en fraude
Jongeren helpen met financiële vragen	Jongeren	Online promotie met sociale kaart van beschikbare financiële ondersteuning
Jongeren helpen met financiële vragen	Jongeren & netwerk(partners): jip	Sollicitatie-workshops en jobcoach-trajecten
Jongeren helpen met financiële vragen	Jongerenwerkers	Training die aansluit op de financiële vraagstukken van de jongeren
Jongeren helpen met financiële vragen	Netwerk(partners): schuldhelpverleners	Individuele interviews met hulpverleners over actieve casussen mbt financieel verantwoord gedrag
Signaleren en bespreken van armoede en schulden	Jongeren	Training gericht op rolmodeljongeren en financieel verantwoord gedrag
Signaleren en bespreken van armoede en schulden	Jongeren	(Online) flyer met info over 18+ worden
Signaleren en bespreken van armoede en schulden	Jongeren en netwerk(partners): ouders en organisatie spelothek	Samenwerking met spelothek
Signaleren en bespreken van armoede en schulden	Jongerenwerkers	Training over het herkennen van en handelen tav armoede en schulden onder jongeren & bewustwording onderwerp via maandelijks teamoverleg
Signaleren en bespreken van armoede en schulden	Jongerenwerkers	Workshop armoede signaleren
Signaleren en bespreken van armoede en schulden	Netwerk(partners): ouders & jongeren	Open inloop-moment, bespreekbaar maken thema's uit de leefwereld van jongeren
Signaleren en bespreken van armoede en schulden	Netwerk(partners): reguliere jongerenwerkers (partner)	Bevorderen van aansluiting met reguliere jongerenwerk en aanbieder van een voorlichting over financiële experts in de wijk (FEW)

Samenwerken aan een integrale aanpak	Jongeren	Voorlichting over ondernemerschap
Samenwerken aan een integrale aanpak	Jongeren en netwerk(partners): ouders	Aansluiting bij speltheek en educatieve voorlichting
Samenwerken aan een integrale aanpak	Jongeren & netwerk(partners)	Financieel spreekuur
Samenwerken aan een integrale aanpak	Jongeren & netwerk(partners): scholen	Voorlichting over financiële regelingen omtrent 18-/18+
Samenwerken aan een integrale aanpak	Jongeren & netwerk(partners): professionals schuldhulpverlenende partners	Centraliseren van de schuldhulpvragen in de regio & organiseren van bijeenkomsten mbt financiële vraagstukken jongeren
Bereiken van specifieke doelgroepen	Jongeren	Voorlichting aanbod en sociale kaart en bespreekbaar maken armoede en schulden
Bereiken van specifieke doelgroepen	(LVB-)jongeren en netwerk(partners): ouders	Jongerencafé en laagdrempelige bijeenkomst ouders
Bereiken van specifieke doelgroepen	Jongerenwerkers en netwerk(partners): professionals schuldhulpverlenende partners	Training over schulden (bij LVB-jongeren)
Bereiken van specifieke doelgroepen	Jongerenwerkers & netwerk(partners)	Training over herkennen en signaleren van gezinsproblematiek
Bereiken van specifieke doelgroepen	Jongerenwerkers binnen en buiten de eigen organisatie	Uitwisselingsdagen gericht op het ophalen en versterken van methodisch handelen bij armoede en schulden
Bereiken van specifieke Doelgroepen	Netwerk(partners)	Flyer met aanbod jongerenwerk en verscherpen samenwerking met partnerorganisaties

Wat opvalt is dat er qua onderwerp overlap zit tussen de handelingsplannen, omdat de thema's van dewerkplaatsen elkaar raken. De variëteit in opbrengst is groot: van het opzetten van een speltheek om in contact te komen met ouders, tot het organiseren van een expertise-bijeenkomst met stakeholders. Ook de doelgroepen van de plannen lopen sterk uiteen en vaak richt één plan zich op meerdere doelgroepen. 14 van de 24 plannen is direct gericht op jongeren, 7 richten zich (ook) op netwerk(partners), 6 (ook) op jongerenwerkers en 3 (ook) op ouders. 3 plannen richten zich op zowel ouders, jongerenwerkers als netwerk(partners).

De plannen waren gericht op meerdere soorten opbrengsten. Zo richtten 6 jongerenwerkers zich op trainingen, werd er 7 keer gewerkt aan het versterken of hervormen van een (bestaande) samenwer-

king, en werden 5 voorlichtingen georganiseerd. Daarnaast werden 3 inloophmomenten of spreekuren georganiseerd, 3 informatiesheets ontwikkeld en 2 workshops aangeboden. Ook was er 1 uitwisseling tussen 2 jongerenwerkorganisaties op het gebied van armoede/schulden.

De uitvoering van de plannen moest leiden tot een aantal veranderingen. 14 keer genoemd is de bijdrage aan financiële bewustwording van en het voorkomen van schulden bij jongeren. 10 jongerenwerkers zoeken in hun plan actief de samenwerking met externe organisaties op inhoud. Voorbeelden die hier genoemd worden zijn: het Jongeren Informatie Punt (jip), afdeling Werk- en Inkomen Gemeente, de schuldhulpverlening, scholen, schuldeisende partijen, maar ook lokale informele armoede-projecten en zelfs ouders. Ze herkennen waar hun invloed stopt en die van partners begint, en zien ruimte voor een bundeling van expertises om de doelgroep zo volledig mogelijk te kunnen bedienen. 9 jongerenwerkers noemen het versterken van kennis over het herkennen van, en handelen naar het thema als meerwaarde voor hun eigen organisatie. 3 jongerenwerkers zien verbetering op het gebied van doorverwijzing naar externe partijen zoals het Wijkteam, schuldhulpverlenende instanties of de afdeling Werk- en Inkomen bij de Gemeente.

1.6. Samenvattende conclusies

De resultaten uit de verkennende fase van het onderzoek zijn tijdens een werkconferentie gevalideerd en verdiept in focusgroepen. Wat betreft het jongerenwerkeraanbod gericht op (dreigende) armoede en schulden is er overeenstemming over het feit dat niet alle jongerenwerkorganisaties alle typen aanbod in huis hoeven te hebben. Idealiter zou dat wel het mooiste zijn en eigenlijk zouden alle jongerenwerkorganisaties minimaal één persoon in huis moeten hebben die veel over financiën weet. Een aantal jongerenwerkorganisaties heeft daar positieve ervaringen mee. Echter, het wordt belangrijker gevonden dat het jongerenwerk vooral de reguliere positieve vrijetijdsbesteding en financiële voorlichting aanbiedt en dat als jongeren hulp nodig hebben, zij geholpen worden, hetzij binnen, hetzij buiten het jongerenwerk(aanbod). Als de eventuele benodigde specialistische expertise niet in huis of 'onder één dak' aanwezig is, is het belangrijk dat jongerenwerkers de sociale kaart goed kennen (hoewel deze vaak verandert) en warm kunnen doorverwijzen, eventueel ook buiten 'de gebaande paden', bijvoorbeeld naar informele armoede- en schuldenprojecten of fondsen.

Door hun outreachende benadering, laagdrempeligheid en niet-oordelende houding waarmee ze veel vertrouwen opbouwen, spelen jongerenwerkers een grote rol in de vroegsignalering van (dreigende) armoede en schulden. Dit vindt volgens de jongerenwerkers overal en altijd plaats (ook online). De signaleringsfunctie van het jongerenwerk zou veel zichtbaarder kunnen worden gemaakt naar de gemeenten, en dan vooral de inloophmethodiek van het jongerenwerk. Jongerenwerkers bouwen eerst een betekenisrelatie op met jongeren, sporen aan tot empowerment en participatie en verwijzen vervolgens, wanneer nodig, warm door naar een specifiek aanbod op geldzaken. De formele professionele schuldhulpverlening heeft vaak moeite om jongeren te bereiken.

Jongerenwerkers vinden het vaak lastig te bepalen in hoeverre jongeren recht hebben op hulp, en of ze echt tot de juiste financiële doelgroep behoren. Ze zouden hier meer kennis over willen hebben. Andere kennis en vaardigheden die jongerenwerkers minimaal nodig hebben om goed uitgerust te zijn als het gaat om armoede- en schuldenbestrijding, hebben betrekking op het signaleren van armoede/schulden, het vervolgens bespreekbaar maken door houding en gesprekstechnieken, de sociale kaart kennen en basiskennis hebben van trends, regelingen en risicofactoren.

Ook waren er sessies waarin deelnemers brainstormden over implementatie van de resultaten in de praktijk. Dit resulteerde in veel tips, bijvoorbeeld dat het belangrijk is om met specifieke doelgroepen rekening te houden zoals vluchtelingen en lvb'ers. Ook zijn er tips gegeven over bijvoorbeeld het verspreiden van financiële kennis onder jongeren (bijvoorbeeld als ze achttien worden). De input is gelegd naast de literatuur over wat er al bekend is over het werken aan armoede en schulden bij jongeren. Het is belangrijk om de jongerenwerkers te voeden met kennis over armoede en schulden en ook over waarom het belangrijk is daar altijd alert op te zijn, en in het oog te houden dat armoede onderliggend is aan veel andere problemen waar jongeren mee komen bij het jongerenwerk.

Als het gaat om een integrale aanpak is zicht op de sociale kaart belangrijk en het besef dat de gemeente niet de enige speler is in een integrale aanpak gericht op armoede en schulden, maar dat er bijvoorbeeld ook veel lokale informele armoede- en schuldenprojecten zijn. Daarnaast blijkt uit de literatuur dat het belangrijk is om taken en verwachtingen vast te leggen. Het zou goed zijn dat jongerenwerkers genoeg capaciteit hebben om jongeren indien nodig warm door te verwijzen naar bijvoorbeeld de professionele schuldhulpverlening. Vooral omdat bekend is dat veel jongeren niet aankomen bij de schuldhulpverlening, met alle gevolgen van dien. Door (meer) inzet van tools bij het jongerenwerk zou het wellicht mogelijk sneller duidelijk kunnen worden hoe hoog schulden zijn zodat jongeren tijdiger kunnen worden doorverwezen naar de formele schuldhulpverlening (binnen of buiten de jongerenwerkorganisatie). Onderzoek laat ook zien dat jongeren zelf aangeven dat het belangrijk is dat professionals zich ervan bewust zijn dat er verschillen zijn in mate en vorm van armoede/schulden onder kinderen en jongeren zodat daar zo goed mogelijk op kan worden geanticipeerd. Het is voor kinderen bijvoorbeeld heel anders of zij al hun hele leven in armoede leven of nog maar net.

Verder zijn werkzame elementen uit de literatuur op een rij gezet. Deze zitten al grotendeels verborgen in de werkwijze van jongerenwerkers. Voor beklijving is het van belang om bijvoorbeeld niet alleen in te (blijven) zetten op financiële kennisoverdracht, want uit onderzoek is bekend dat dat alleen vaak niet werkt om gedragsverandering te krijgen. Daarnaast is het goed om kennis te nemen van toegankelijke implementatiemodellen die kunnen helpen om het in gang gezette nader te bestendigen.

De resultaten zijn meegenomen naar vier werkplaatsen: 'jongeren helpen met financiële vragen', 'armoede en schulden signaleren en bespreekbaar maken', 'integraal samenwerken' en 'specifieke doelgroepen bereiken'. 24 jongerenwerkers reflecteerden in deze werkplaatsen op de uit het verkennende onderzoek verkregen data, de input uit de werkconferentie en de genoemde tips uit de literatuur. Op basis van deze reflectie en onderbouwing maakten jongerenwerkers in vier werkplaatsen vervolgens een individueel handelingsplan waarmee zij aan de slag gingen. Uiteindelijk leidde dit tot 24 individuele handelingsplannen.

Deze plannen waren gericht op meerdere soorten opbrengsten. Zo richtten 6 jongerenwerkers zich op trainingen, werd er 7 keer gewerkt aan het versterken of hervormen van een (bestaande) samenwerking, en werden 5 voorlichtingen voorzien. Daarnaast werden 3 inloopmomenten of spreekuren georganiseerd, 3 informatiesheets ontwikkeld en 2 workshops aangeboden. Ook was er 1 uitwisseling tussen 2 jongerenwerkorganisaties op het gebied van armoede/schulden.

De uitvoering van de plannen moest leiden tot een aantal veranderingen. Het vaakst genoemd is de bijdrage aan financiële bewustwording van en het voorkomen van schulden bij jongeren.

2 Aan de slag

2.1. Implementatiebelemmeringen

Vanaf februari 2025 is de uitvoering van de handelingsplannen opgestart. We hebben dit proces gevolgd tot de zomer van 2025. Dit is eigenlijk te kort om vanuit onderzoeksoogpunt een implementatie goed te kunnen volgen. Het wordt dan ook vooral als een start gezien. Tijdens dit implementatieproces ontdekten jongerenwerkers wat ze nodig hebben om hun plannen te laten slagen. In drie casuïstiek-bijeenkomsten reflecteerden ze op een gestructureerde manier met elkaar op de uitvoering van de plannen. De resultaten van deze casuïstiekbijeenkomsten geven inzicht in implementatiebelemmeringen en daarmee voorwaarden voor het duurzaam versterken van het jongerenwerkaanbod gericht op armoede en schulden. Hieronder staan de bevindingen die we tegenkwamen na 2 casuïstiekbijeenkomsten⁵⁴. Ze zijn gecategoriseerd in belemmeringen in de samenwerking met ketenpartners, obstakels bij de jongerenwerkers en spanningsvelden rondom het vormgeven van ouderbetrokkenheid. Tot slot is de niet-structurele inbedding van het jongerenwerk nadelig in een duurzame inzet op armoede en schulden.

1. Belemmeringen in de samenwerking met ketenpartners

Verschillen in snelheid

In veel samenwerkingsverbanden moeten jongerenwerkers de regie uit handen geven. Er moet worden afgestemd, gewacht op input of beslissingen van anderen, wat leidt tot vertraging van het oorspronkelijke plan. Jongerenwerkers geven aan dat hun kracht juist zit in het snel inspelen op wat jongeren nodig hebben, maar dat dit door de samenwerking soms wordt bemoeilijkt. Dit vertraagt soms hun werk en daardoor worden er, volgens hen, ook kansen gemist.

“Samenwerken met andere jongerenwerkers vind ik top, want dat gaat snel. Met alle andere disciplines is het iets ingewikkelder.”

“Wat ik zeg: als ik het zelf doe, waren er allang veel dingen gebeurd, maar je moet het samen doen. Samen gaat wat trager, maar het wordt wel betaald.”

“Als ik het zelf had gedaan, hadden we allang vijf avonden gehad. Jongerenwerkers gaan wel, maar we zitten nu met de bestuurders”.

Onduidelijke rolverdeling

Volgens jongerenwerkers is er vaak een onduidelijke rolverdeling tussen hen en ketenpartners. Voor een betere samenwerking benadrukken ze de behoefte aan kortere lijnen en een heldere taakverdeling: wanneer verwijst je door? Welk voorwerk heb je gedaan? Welke informatie deel je bij de doorverwijzing? Hoe zorg je voor een warme én vlotte overdracht? In de praktijk verschillen deze afspraken van persoon tot persoon, wat zeker bij hoog personeelsverloop de samenwerking bemoeilijkt.

54 De volledige analyse van alle casuïstiekbijeenkomsten staat in de (nog te verschijnen) inspiratiebundel.

Werktijden ketenpartners sluiten niet altijd aan bij leefwereld jongeren

Er is een kloof tussen de leefwereld van jongeren en veel formele instellingen. Jongeren zijn overdag vaak op school of aan het werk, terwijl ketenpartners (zoals schuldhelpverlening of wijkteams) juist tijdens kantooruren opereren. Bij het opzetten van nieuwe initiatieven, zoals een inloopspreekuur voor jongeren met vragen over schulden en armoede, merkten jongerenwerkers op dat het in de praktijk lastig is voor de samenwerkingspartners om de werktijden te laten aansluiten op de leefwereld van jongeren. Pogingen tot compromis (zoals afspraken tussen 16.00–17.00 uur) stranden vaak op logistieke of organisatorische barrières.

“Wij [jongerenwerkers] doen het [evenement] voor de jongeren ‘s avonds omdat ze [de jongeren] werken, maar je komt zelf in een spagaat, omdat je ‘s avonds niets kan regelen [met ketenpartners].”

Personeelstekorten en versnippering

Ketenpartners zoals buurtteams of jeugdzorgorganisaties kampen vaak met personeelstekorten, bezuinigingen of onduidelijke opdrachten. Daardoor komt er soms veel werk bij het jongerenwerk terecht, of worden jongeren ‘teruggestuurd’ met de mededeling dat ze te licht zijn voor hulp. Of er zijn lange wachttijden waardoor het jongerenwerk in de tussentijd zelf “iets” moet regelen voor jongeren.

Verschil visie beleid praktijk

Beleidsmakers of financiers hebben volgens jongerenwerkers bijvoorbeeld vaak een ander idee van wat ‘kwaliteit’ betekent dan jongerenwerkers. Waar jongerenwerkers voornamelijk focussen op bereik en inhoudelijke aansluiting bij jongeren, leggen beleidsmakers volgens jongerenwerkers veelal de nadruk op vorm, structuur en ‘professionele uitstraling’.

“De bestuurders zien beren op de weg en denken: de flyer is nog niet goed. Maakt mij niet uit dat de flyer niet goed is. Jongeren kijken daar echt niet naar.”

2. Obstakels bij jongerenwerkers

Weinig expertise op het onderwerp armoede/schulden

Jongerenwerkers kennen de wijk en de jongeren goed, maar lopen tegen obstakels aan zoals schaamte en taboe rondom armoede en schulden. Jongeren in armoede of met schulden schamen zich vaak en vermijden contact. Zeker in de eigen wijk, waar ze bang zijn herkend te worden, is drempelvrees groot. Des te groter de uitdaging voor jongerenwerkers om dit te bespreken en te doorbreken.

“Ik zag dat mensen echt naar de grond gingen kijken en niet willen groeten.”

“Ik kan nooit een tasje met iets [materiele ondersteuning, zoals schoenen] meegeven waar andere jongeren van de groep bij zitten. Wat zit er in dat tasje? Waarom krijg je dat tasje?”

Hoewel het management inzet op het beter borgen van expertise binnen het jongerenwerk, signaleren jongerenwerkers dat er doorgaans geen structurele of uniforme werkwijze is voor kennisdeling. Nieuwe collega's en stagiaires zijn in hoge mate afhankelijk van de ervaring en bereidheid van zittende teamleden om hen in te werken. Hierdoor ontstaat een kwetsbare overdracht van kennis, die

afhankelijk is van personen in plaats van processen. Jongerenwerkers geven aan behoefte te hebben aan een centrale, toegankelijke infrastructuur waarin actuele kennis, werkmethoden, voorbeelden en handvatten worden gedeeld. Specifiek genoemd wordt een stedelijk of landelijk netwerk, een digitale kennisbank en meer onderlinge uitwisseling, zodat niet iedereen het wiel moet uitvinden. Daarnaast ervaren de jongerenwerkers dat er veel verantwoordelijkheid bij hen ligt als het gaat om armoede- en schuldenpreventie, terwijl zij er vaak niet voldoende voor opgeleid of getraind zijn.

“Nou ja, we doen al zoveel. Waarom wordt het jongerenwerk hier niet voor getraind of komen er voorlichtingen voor het jongerenwerk zodat wij dit ook kunnen oppakken?”

“Hoe kunnen we onze werknemers goed informeren? Welke manier is het meest efficiënt?”

“Hoe waarborg je dat iedereen het weet?”

Afspraken met ketenpartners worden niet altijd als kerntaak gezien.

Jongerenwerkers ervaren de samenwerking met ketenpartners als een meerwaarde maar ze zien het echter niet altijd als een kerntaak in het direct bedienen van de jongeren; hetgeen wat uiteindelijk prioriteit krijgt. Afspraken worden door andere prioriteiten regelmatig op het laatste moment afgezegd of uitgesteld door zowel de jongerenwerker als de ketenpartner. Dit wijst op een spanningsveld tussen structurele samenwerking en de realiteit van ad-hoc jeugdwerk waarin de afspraken met ketenpartners niet altijd passen.

“We hebben casussen die we draaien. Daarin kom je gewoon organisch met heel veel hulpverleners in contact [wat gelegenheid biedt voor een intervisie]. Dat gaat echt [lastig] met agenda's. Dan ben je met zo'n jongere [op casusniveau] bezig en dan moet je uiteindelijk toch echt dat uur gebruiken voor die jongere [in plaats van dat we het kunnen hebben of we dezelfde visies in aanpak delen].”

Structurele personele onderbezetting belemmert outreachend jongerenwerk en daarmee het bereiken van kwetsbare doelgroepen

Door personele onderbezetting zijn jongerenwerkers vooral gebonden aan vaste locaties, waardoor weinig ruimte overblijft voor outreachend werk. Juist dat is nodig om kwetsbare, moeilijk bereikbare jongeren- in (dreigende) armoede en/of met schulden te bereiken. Ondanks de herkenning van die noodzaak, verhindert de beperkte capaciteit om deze groep beter in beeld te krijgen.

“Vanwege de bezetting zit ik tegenwoordig veel in de accommodatie. Het monitoren komt helaas op de tweede plek. Ik heb een andere collega die een uur wandelt in de wijk om jongeren te bereiken, maar dat is te weinig. Zeker voor een beginnening is het te weinig.”

Multiproblematiek jongeren belemmert duurzame betrokkenheid bij nieuwe initiatieven

Verschillende jongerenwerkers maken gebruik van jongeren om de inhoud en vorm van hun initiatief samen tot stand te brengen. Jongerenwerkers erkennen de waarde van het inzetten van jongeren als rolmodellen bij thema's zoals online gokken, budgetteren of het gebruik van koop-nu-betaal-later-diensten als Klarna. Zelfgemaakte content sluit beter aan bij de doelgroep en verspreidt zich sneller binnen jongerenkringen. In de praktijk blijkt het echter lastig om jongeren structureel te betrekken bij

dit soort initiatieven. Afspraken worden niet altijd nagekomen, opnames vallen uit of moeten worden afgezegd, en soms raken jongeren onverwacht uit beeld vanwege persoonlijke omstandigheden of problematiek.

“Helaas is er één de fout ingegaan, dus hij zit een tijdje vast.”

“Jongeren zijn niet altijd even punctueel of betrouwbaar voor het nakomen van afspraken. We hebben een aantal dagen ingepland om dan het stukjes te filmen en dan kwamen ze niet of er is wat tussen gekomen waardoor ze snel weg moesten, waardoor niet alles gelukt is.”

3. Spanningsveld rondom vormgeven ouderbetrokkenheid

Er bestaat een spanningsveld tussen de wens van ouders om betrokken te zijn en het belang van jongeren om zelfstandigheid en privacy te ervaren. Jongerenwerkers vinden het vaak lastig om binnen hun rol met ouders samen te werken, maar erkennen wel het belang van ouderbetrokkenheid — vooral als het gaat om het vroegtijdig signaleren van financiële problemen en het kunnen handelen vanuit de thuissituatie. Tegelijkertijd kan deze betrokkenheid de vertrouwensband tussen de jongerenwerker en de jongere onder druk zetten, aangezien jongeren vaak nog veel schaamte ervaren rondom hun financiële problemen en deze niet gemakkelijk bespreekbaar maken.

“Een voordeel is dat ouders serieuzer zijn. Als je over een probleem vertelt, pakken zij dat sneller op. Een nadeel is dat kinderen soms terughoudend zijn als hun ouders aanwezig zijn.”

Daarnaast speelt er op organisatieniveau soms onduidelijkheid over wie verantwoordelijk is voor het werken met ouders. Jongerenwerkers geven aan dat ze het gesprek hierover eerst binnen hun team moeten voeren, of dat collega's vinden dat ouders 'niet tot hun doelgroep behoren'.

“Als ik dat ga organiseren voor ouders, krijg je collega's: dat hadden wij ook kunnen doen. [...] Ouders zijn toch niet je doelgroep? Waarom moet jij dat organiseren?”

4. Jongerenwerk is niet structureel ingebed

Bij de uitvoering van de handelingsplannen merken jongerenwerkers dat er binnen de organisatie soms geen draagkracht is voor hun initiatieven. Dit lijkt vaak het gevolg van gemeentelijke bezuinigingen. De impact hiervan is merkbaar, bijvoorbeeld doordat er geen fte of financiële middelen beschikbaar worden gesteld om hun plannen daadwerkelijk uit te voeren. Gemeentelijke bezuinigingen zorgen ervoor dat waardevolle ondersteuningsstructuren worden afgebroken. Denk aan Financieel Fit van Participe dat tijdens dit onderzoek 'wegbezuinigd' werd, huiswerkbegeleiding, kinderwerk of inloopsprekken. Hierdoor verdwijnen laagdrempelige voorzieningen die juist essentieel zijn voor preventie en voor het opbouwen van vertrouwen met jongeren. Of veelbelovende initiatieven van jongerenwerkers kunnen vaak niet duurzaam worden voortgezet vanwege afhankelijkheid van kortlopende subsidies. Dit maakt het moeilijk om structurele ondersteuning op te bouwen en zorgt ook voor onzekerheid binnen teams over hun eigen functie of opdracht in de toekomst.

Als het gaat om het duurzaam implementeren van acties op het gebied van armoede en schulden binnen jongerenwerkorganisaties waar in dit onderzoek een start mee is gemaakt, is het goed dat jongerenwerkorganisaties kennisnemen van de implementatiehandreikingen die er binnen het soci-

aal domein ontwikkeld zijn. Veel implementatiemodellen gaan uit van een 'uitontwikkeld' product dat daarna verder wordt verspreid en toegepast. Het lectoraat Armoede Interventies ontwikkelde een implementatiemodel dat ontwikkelt én implementeert tegelijkertijd door samen met organisaties een probleem dat in de praktijk speelt op te pakken en te werken aan oplossingen. Het is gebaseerd op de praktijk van een innovatieplatform van de gemeente Rotterdam, ppmo Frontlijn (Frontlijn), dat sociale vraagstukken signaleert, passende interventies ontwikkelt en deze implementeert en borgt bij welzijnsorganisaties⁵⁵.

Veel jongerenwerkers zijn na dit onderzoek nog (verder) bezig gegaan met de uitvoering van hun handelingsplan. Helaas konden we ze niet blijven volgen. Om aan het pionierswerk van alle jongerenwerkers op het thema armoede/schulden tegemoet te komen, is het belangrijk dat er vanuit politiek, onderwijs, beleid en praktijk blijvende aandacht is voor armoede/schulden en wat deze jongerenwerkers tijdens dit onderzoek in gang hebben gezet. De aanbevelingen zijn dan ook verwerkt in een Manifest. Ook is er een inspiratiebundel gemaakt waarin de 24 casusbeschrijvingen en de verdieping van de implementatievoorwaarden zijn opgenomen. Deze bundel wordt uitgewisseld onder jongerenwerkers en ingezet worden in het onderwijs ter inspiratie om het jongerenwerk op het gebied van (dreigende) armoede en schulden duurzaam te versterken.

2.2. Samenvattende conclusies

24 jongerenwerkers zijn met de uitvoering van hun handelingsplannen aan de slag gegaan. Tot de zomer van 2024 is per werkplaats in drie casuïstiekbijeenkomsten gereflecteerd op de uitvoering. Analyse na twee bijeenkomsten toonde diverse implementatiebelemmeringen. Deze hebben ten eerste betrekking op de samenwerking met ketenpartners: verschillen in snelheid, onduidelijke rolverdeling, werktijden ketenpartners die niet altijd aansluiten op de leefwereld van jongeren, personeelstekorten en versnippering. Ook ervaren jongerenwerkers vaak een verschil in visie op zaken tussen beleid en praktijk. Ten tweede ervaren jongerenwerkers implementatiebelemmeringen bij henzelf zoals een gebrek aan expertise op het gebied van armoede en schulden. Daarnaast wordt het samenwerken met ketenpartners niet altijd als een kerntaak gezien door jongerenwerkers. En ook jongerenwerkers hebben vaak te maken met onderbezetting. Tevens zouden veel jongerenwerkers jongeren graag duurzaam willen inzetten bij initiatieven maar multiproblematiek bij jongeren kan dit belemmeren. Ten derde worden spanningsvelden ervaren in het vormgeven van ouderbetrokkenheid. Tot slot is de niet-structurele inbedding van het jongerenwerk nadelig in een duurzame inzet op armoede en schulden.

Veel jongerenwerkers zijn na dit onderzoek nog (verder) bezig gegaan met de uitvoering van hun handelingsplan.

⁵⁵ Broekhuizen, J. & J Mak. M.m.v. Leonieke Boendermaker (2022). *Hoe implementeer en borg je interventies met brede uitvoeringskaders in het sociaal domein?* Een handreiking voor gemeenten en maatschappelijke organisaties. Amsterdam: Amsterdams Kenniscentrum voor Maatschappelijke innovatie (akmi)

Discussie

In dit onderzoek hebben we door handelingsonderzoek antwoord gegeven op de hoofdvraag: *Met welk aanbod werken professionele jongerenwerkers aan (dreigende) armoede en schulden en hoe kunnen zij dit aanbod en bijbehorend methodisch handelen verder versterken zodat dit (duurzaam) kansen biedt voor jongeren (10-27 jaar) die opgroeien in (dreigende) armoede en/of met (dreigende) schulden?*

Professionele jongerenwerkers willen meer voor jongeren in (dreigende) armoede en met schulden betekenen. Daarnaast worstelen gemeenten met de vraag hoe jongeren het beste geholpen kunnen worden. De complexe problematiek vraagt om een aanpak waar professionals vanuit verschillende leefdomeinen een rol in spelen. Ook jeugdprofessionals in het sociaal domein kunnen bij uitstek een belangrijke rol spelen in het verminderen van (de gevolgen van) kinderarmoede en het versterken van de leefomgeving van kinderen en jongeren, thuis en buitenshuis⁵⁶. Vrijwel al deze professionals hebben – bewust of onbewust – te maken met armoedeproblematiek onder kinderen en jongeren. Zij geven aan dat zij dit een lastige taak vinden⁵⁷. Zo ook professionele jongerenwerkers. In veel gemeenten krijgen zij een opdracht wat betreft armoedebestrijding en schuldenpreventie. In dit onderzoek is verkend wat jongerenwerkers al doen als het gaat om hun aanbod en handelen op het gebied van (dreigende) armoede en schulden en hoe dit versterkt kan worden. Overheid en stakeholders hebben vaak geen goed beeld wat professionele jongerenwerkers kunnen betekenen op (dreigende) armoede of schulden.

Het is van belang dat jeugdprofessionals sensitief zijn om armoede te herkennen en het signaleren en aanpakken van armoede als onderdeel van hun alledaagse werk en mindset maken. Waarbij ze armoede beschouwen als onderdeel van een brede kijk op ontwikkeling. Het gesprek hierover voeren vraagt van jeugdprofessionals naast sensitiviteit voor het vraagstuk, ook gespreksvaardigheden zoals goed doorvragen, tussen de regels door lezen en observatietechnieken⁵⁸.

Divers aanbod, maar grote verschillen tussen organisaties

Het jongerenwerk biedt in samenwerking met stakeholders veel projecten en diensten aan op het gebied van (dreigende) armoede en schulden: van financiële educatie tot lichte financiële ondersteuning tot hulp bij schulden. Echter, niet alle jongerenwerkorganisaties beschikken over (elk type) aanbod. De verschillen zijn groot; dit heeft alles te maken met de doorgaans tijdelijke financiën van projecten en diensten (waardoor ze niet goed structureel ingebed zijn⁵⁹) en het feit dat stakeholders vaak initiator zijn van gezamenlijke projecten en diensten met jongerenwerkorganisaties die vaak ook weer afhankelijk zijn van subsidie. Zo zagen we in de werkplaatsen dat aangekondigde bezuinigingen gelijk effect hebben op dit aanbod. Zo werd het project Financieel Fit bij Participe tijdens de onderzoeksperiode

56 Lusse, M. & A. Kassenberg (2021). *Omgaan met kinderarmoede in het sociaal domein. Handreiking voor professionals*. Hogeschool Rotterdam en Hanzehogeschool Groningen

57 Briels, B., Panhuijzen, B. & M. van Houten (2015). *Omgaan met armoede. Frontliniewerkers aan het woord*. Utrecht: Movisie

58 Odekerken, M.W.A., Sarti, A., Blokland, L. & Sondeijker, F. (2020). *Armoede en schulden, op weg naar een integrale aanpak*. Geraadpleegd van [https://www.verwey-jonker.nl/wp\[1\]content/uploads/2020/08/319016_Armoede-en-schulden_WEB](https://www.verwey-jonker.nl/wp[1]content/uploads/2020/08/319016_Armoede-en-schulden_WEB).

59 Mak, J., Schoorl, R., Boonstoppel E., Hees, S. & A. Custers (2023). *Samenwerken aan een optimale klantreis*. Hoe kan doorverwijzing van hulpvragers met een schuld vanuit lokale informele armoede- en schuldenprojecten naar de formele professionele schuldhulpverlening worden geoptimaliseerd? Amsterdam: Kenniscentrum Maatschappij en Recht.

stopgezet. Als het gaat om projecten en diensten heeft het professionele jongerenwerk in Nederland derhalve een fragiele positie.

Echter, wat wel alle jongerenwerkorganisaties in huis hebben zijn de (doorgaans gratis) activiteiten gericht op de positieve vrijetijdsbesteding. Jongerenwerk is daarmee een vindplaats voor veel kinderen en jongeren in (dreigende) armoede en met schulden. Jongerenwerk is daarmee een unieke aanvulling op de vindplaatsen die er al zijn om o.a. jongeren in armoede/schulden te signaleren⁶⁰.

Dit onderzoek laat zien dat deze activiteiten daarmee een voorportaal naar hulp bij geldproblemen kunnen zijn. Daarnaast werken vrijwel alle jongerenwerkers outreachend en komen ze op veel plekken waar ze kinderen en jongeren in (dreigende) armoede en/of met schulden treffen. Een groot deel van de geïnterviewde jongeren kwam op die manier ook bij het jongerenwerk terecht. Dit sluit aan bij wat hier in de literatuur over bekend is. Omdat bekend is dat jongeren niet snel uit zichzelf hulp zoeken en de situatie vaak al ernstig is wanneer ze dit wel doen⁶¹, is het van belang vindplaatsen van jongeren in kaart te brengen en 'outreachend' te werken; juist door aan te sluiten bij de leefwereld van jongeren, bijvoorbeeld door laagdrempelig aanwezig te zijn binnen scholen of het jongerenwerk, of bij sportclubs of plaatsen waar jongeren vaak hangen⁶². Uit de werkconferentie bleek dat jongerenwerkers zelf aangeven dat vooral die reguliere (vaak gratis) vrijetijdsactiviteiten van wezenlijk belang zijn om (dreigende) armoede en schulden te signaleren. Vooral projecten en diensten op het gebied van ondersteunen bij schulden worden als minder primaire taak van het professionele jongerenwerk ervaren. Niet elke jongerenwerkorganisatie hoeft elk type aanbod aan te bieden, hoewel dit wel zeker een meerwaarde is wanneer dit wel het geval is. Vaak betreft het dan een samenwerking met de formele professionele schuldhulpverlening, die zich dan bijvoorbeeld 'onder één dak' bevinden.

Methodisch handelen van jongerenwerkers

Jongerenwerkers hanteren zogenaamde 'methodische principes' waarmee zij inhoudelijk richting geven aan de omgang met jongeren^{63, 64}. Welke methodische principes jongerenwerkers inzetten in het contact met jongeren is onder meer afhankelijk van de behoefte van de (groep) jongere(n), de specifieke situatie en beschikbare middelen. Deze principes zijn van invloed op het veranderingsproces in de gewenste situatie.

Jongerenwerkers geven zelf aan dat zij een groot deel van de tijd (75 procent) werken volgens de methodische principes van het jongerenwerk. Uit eerder onderzoek weten we dat elke jongerenwerkmethode (bijvoorbeeld ambulant, groepswerk, de inloop) zijn eigen selectie van voornaamste metho-

60 Desain, E. J. P., Kruithof, M. J., van Dam, R., Hees, S. J., & Custers, A. L. (2025). *Vindplaatsen verborgen armen: naar effectievere wegen om huishoudens met een laag inkomen te ondersteunen*. amr: lectoraat Armoede Interventies

61 Sarti, A., Odekerken, M.W.A., & Koster, N. (2021) *Ondersteuning van jongeren met schulden in Lelystad*, p. 11. Geraadpleegd van [www.verwey-jonker.nl/wp\[1\]content/uploads/2021/03/220200_Ondersteuning-jongeren-met-schulden-Lelystad-WEB.pdf](http://www.verwey-jonker.nl/wp[1]content/uploads/2021/03/220200_Ondersteuning-jongeren-met-schulden-Lelystad-WEB.pdf)

62 Ibid.

63 Sonneveld, J., Rijnders, J., Metz, J., Schalk, R. & Regenmortel, T., van (2020). 'The contribution of professional youth work to the development of socially vulnerable youngsters: a multiple case study'. *Children and Youth Services Review*, 118(105476). <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105476>

64 Metz, J., Sonneveld, J. & Rijnders, J. (2020). *Hoe jongerenwerkers werken aan preventie. 22 keer 1 jaar jongerenwerk in praktijk*. swp.

dische principes kent^{65, 66, 67}. Met dit onderzoek weten we dat hetzelfde geldt voor dit thema. Op het gebied van (dreigende) armoede en schulden hanteren jongerenwerkers namelijk vooral een selectie van de volgende methodische principes: betekenisrelatie, aansluiten bij de leefwereld, aansluiten bij de behoefte, jongeren in hun kracht zetten en leren door doen. Studenten hebben jongerenwerkers in hun dagelijkse werk geobserveerd en hier kwam hetzelfde beeld uit naar voren: jongerenwerkers gaan methodisch te werk bij armoede en schulden.

De methodiek 'informatie en advies'⁶⁸ komt in veel gevallen dicht bij wat jongerenwerkers specifiek bij armoede/schulden doen, namelijk het geven van financiële voorlichting en advies hoe om te gaan met schulden. Het is dan ook niet verrassend dat de methodische principes die kenmerkend zijn voor 'informatie en advies' een sterke overlap vertonen met 'armoede/schulden'. Bij 'informatie en advies' wordt ook gebruiktgemaakt van 'nabijheid' en 'werken met de omgeving'. Uit de logboeken bleek dat jongerenwerkers het bij armoede/schulden lastig(er) vinden om persoonlijke overeenkomsten te gebruiken. Zo zijn ze bijvoorbeeld bang dat het een averechts effect heeft of hebben ze zelf geen ervaring met armoede/schulden of budgetbeheer. Ook bleken er verschillende redenen waarom jongerenwerkers het 'werken met de omgeving' lastig(er) vinden in de context van armoede en schulden, zoals de verminderde bereikbaarheid van de ketenpartner (zie in deel 1, hoofdstuk 2) of de jongere zelf die niet wil dat diens omgeving betrokken wordt.

Behoefte aan versterking vakmanschap

Jongerenwerkers gaven aan over het algemeen goed toegerust te zijn om jongeren te helpen bij armoede en schulden. Toch gaf bijna 4 op de 10 jongerenwerkers aan dat ze op het vlak van methodisch handelen bij armoede/schulden nog iets nodig hadden, iets misten of ergens behoefte aan hadden. We maken hieruit op dat er breed behoefte is aan verdere versterking van het vakmanschap op dit thema. Het gaat dan bijvoorbeeld om meer kennis over regels en regelingen en handvatten over hoe om te gaan met schaamte en jongeren met een lvb. Wanneer we dit afzetten tegen wat er volgens jongeren, ouders en samenwerkingspartners goed gaat en waar verbeterpunten liggen (zie ook hieronder), ontstaat een goed beeld van de kansen op het gebied van het vergroten van de professionele kennis en de vaardigheden van jongerenwerkers op het gebied van (dreigende) armoede/schulden, zowel tijdens de opleiding, als daarna in het kader van een leven lang ontwikkelen.

Jongeren, ouders en ketenpartners zijn (zeer) positief over het aanbod en handelen gericht op armoede en schulden

Jongeren komen vooral via vrienden, familie of actief outreachend werk in contact met het jongerenwerk, vaak eerst via (gratis) vrijetijdsactiviteiten. De meeste jongeren bouwen een langdurige vertrouwensband op met jongerenwerkers voordat ze vragen gaan stellen over geld of financiële zorgen. Hulp bij geldzaken verloopt meestal via informele inloophmomenten, waarbij jongerenwerkers jongeren

65 Sonneveld, J., Metz, J., & Koops, K. (2013). *Methodiekb beschrijving Ambulant Jongerenwerk*. Hogeschool van Amsterdam, *Maatschappij en Recht*. <http://www.profi-leren.nl/images/documenten/DC%20themas/DC%20Thema%20Welzijnswerker%20nieuwe%20stijl%20150114.pdf>

66 Todorović, D., Manders, W., Sonneveld, J., & Metz, J. (2017). *Methodiekb beschrijving groepswork in het jongerenwerk*. Hogeschool van Amsterdam, Lectoraat Youth Spot.

67 Sonneveld, J., & Metz, J. (2012). *Methodiekb beschrijving 'De Inloop': Product van Portfolio Jongerenwerk: aflevering 1 De Inloop*. Hogeschool van Amsterdam, Lectoraat Youth Spot. <https://www.hva.nl/akmi/gedeelde-content/publicaties/publicaties-algemeen/methodiekb beschrijving-de-inloop.html>

68 Manders, W., Todorović, D., Metz, J., & Schaap, R. (2018). *Methodiekb beschrijving informatie & advies in het jongerenwerk*. Hogeschool van Amsterdam, Lectoraat Youth Spot.

empoweren en warm doorverwijzen naar een specifiek aanbod. Jongeren leren vooral over sparen, schulden, budgetteren, werk/stage, en krijgen hulp bij aanvragen en geldbeheer, wat zij waarderen met een 8.6. Ze prijzen de houding van jongerenwerkers, de laagdrempelige sfeer en het feit dat het aanbod gratis is. Jongeren met schulden waarderen vooral de persoonlijke en soms diepgaande hulp. Jongeren doen suggesties voor meer en persoonlijker aanbod op geldzaken, betere communicatie, meer gebruik van media en ruimere openingstijden, waarbij privacy en emotionele ondersteuning extra aandacht vragen.

Ouders geven aan dat hun kind via vrienden, school, sport of de buurt in contact is gekomen met het jongerenwerk en daar vooral naartoe gaat voor leuke vrijetijdsactiviteiten. Veel kinderen komen er al langer dan een jaar en minimaal wekelijks. Ouders zijn tevreden (gemiddeld cijfer 8.2) en zien dat het jongerenwerk bijdraagt aan de sociale ontwikkeling en het welzijn van hun kind. Ze doen suggesties voor een meer gevarieerd en uitdagend aanbod, meer aandacht voor armoede en financiën, en grotere ouderbetrokkenheid.

Ketenpartners, zoals gemeenten, formele schuldhelpverlening, scholen en Buurtteams, zien jongerenwerkers als belangrijke eerste aanspreekpunten voor jongeren met geldzorgen, dankzij hun vertrouwensband en vroege signalering, en waarderen hun rol in het warm doorverwijzen en het geven van praktische ondersteuning. Jongerenwerkers bieden volgens hen perspectief, verminderen stress en dragen bij aan kennis over omgaan met armoede en schulden, wat zowel jongeren als het werkveld ten goede komt. De samenwerking verloopt meestal goed dankzij korte lijnen, duidelijke taakverdeling en gezamenlijke verantwoordelijkheid, al zijn er ook aandachtspunten zoals betere afstemming, snellere terugkoppeling en voldoende inzet van uren. Tot slot pleiten ketenpartners voor meer zicht op elkaars netwerk, het versterken van de signaleringsfunctie en het benutten van het contact dat jongerenwerkers vaak ook met ouders hebben.

Drie richtingen om het aanbod en handelen gericht op (dreigende) armoede en schulden verder te versterken

Uit de verschillende onderzoeksactiviteiten van het onderzoek volgen drie richtingen over hoe het aanbod en handelen van jongerenwerkers binnen de integrale aanpak van (dreigende) armoede en schulden versterkt kunnen worden.

A. De vooral (vroeg) signalerende rol van het jongerenwerk binnen de integrale aanpak van armoede erkennen en verstevigen: zichtbaarheid, taken, capaciteit

Uit de aanbodinventarisatie, het logboekonderzoek onder jongerenwerkers, de enquête onder stakeholders, de validering in de werkconferentie en het casusonderzoek in de werkplaatsen blijkt vooral dit een belangrijk aandachtspunt. Jongerenwerkers werken volop samen met andere (in)formele organisaties, zo ook als het gaat om (dreigende) armoede en schulden. De rol van het jongerenwerk in de integrale aanpak van schulden wordt door gemeenten steeds meer erkend⁶⁹. Uit dit onderzoek blijkt dat zij in de integrale aanpak van armoede en schulden vooral een belangrijke rol spelen bij vroegsignalering en eventuele doorverwijzing naar professionele (schuld)hulp. Dit is helemaal het geval wanneer ze zelf geen professioneel aanbod in huis of 'onder één dak' hebben, want jongerenwerkers

⁶⁹ vng (2024). *Handreiking Jongeren uit de financiële zorgen. Aandachtspunten en handvatten voor gemeenten bij het bereiken en ondersteunen van jongeren met financiële zorgen*. Programma Verbinden Schulden Domein: Den Haag: vng

zijn voor veel jongeren vaak het eerste aanspreekpunt bij de (vaak gratis) positieve vrijetijdsactiviteiten en op plekken waar jongerenwerkers outreachend jongeren proberen te bereiken.

Jongerenwerkers bereiken vaak kinderen en jongeren die andere professionals niet bereiken. Uit het belevingsonderzoek onder jongeren blijkt dat dit komt door hun professionele houding alsook hun bereikbaarheid en snelheid. Hierdoor durven kinderen en jongeren geldzorgen bespreekbaar te maken en staan zij open voor begeleiding door jongerenwerkers. Jongerenwerkers voldoen aan de uit onderzoek volgens jongeren **werkzame elementen** bij jongereninterventies gericht op het voorkomen van (mogelijke) betalingsachterstanden⁷⁰. Ze proberen jongeren online te bereiken en veel jongerenwerkers werken volgens de stress-sensitieve aanpak. Verder richten ze zich niet alleen op financiële problemen, werken ze outreachend, persoonlijk en laagdrempelig, sluiten ze aan bij de leefwereld van jongeren, geven ze complimenten (onderdeel van het methodisch principe jongeren in hun kracht zetten) en zijn ze voor veel jongeren de begeleider waar een klik mee is. Juist die persoonlijke begeleiding is iets wat jongeren in (dreigende) armoede en/of met schulden nodig hebben en waar de professionele formele schuldhulpverlening niet altijd tijd voor heeft⁷¹. Ouderbetrokkenheid is een onderwerp waar veel jongerenwerkers nog mee worstelen, zo blijkt uit het handelingsonderzoek. Er bestaat een spanningsveld tussen de wens van ouders om betrokken te zijn en het belang van jongeren om zelfstandigheid en privacy te ervaren.

Om de positie van het jongerenwerk in een integrale aanpak te verstevigen, zou het goed zijn om die (vroeg)signaleringsfunctie door hun 'unieke' professionele houding (meer) zichtbaar te maken naar de gemeente en andere financiers en organisaties die werken aan het tegengaan van armoede en schulden. Uit onderzoek naar samenwerken in een integrale aanpak op armoede en schulden blijkt dat samenwerken niet vanzelf gaat. Veel hangt af van de subsidierelatie met de gemeente. Belangrijk voor een succesvolle samenwerking is dat de verwachtingen over en weer helder zijn en dat partijen elkaar als gelijkwaardig zien en versterken in plaats van elkaar beconcurreren (bijvoorbeeld vanwege subsidievoorwaarden gericht op output). Men moet elkaars meerwaarde (en eigen beperkingen) erkennen en realistische verwachtingen hebben van wat de partijen kunnen^{72, 73}. Bovendien zouden andere professionals van de houding van jongerenwerkers kunnen leren. Wellicht kunnen lessen voor andere professionals worden geborgd.

Vanuit de literatuur weten we dat een integrale aanpak op het gebied van armoede en schulden begint met zicht op de sociale kaart. Wanneer zicht op de sociale kaart ontbreekt of niet duidelijk is wie welke rol zou kunnen hebben en wat men van elkaar kan verwachten, is het belangrijk dat partijen in de buurt/wijk elkaar leren kennen. Het gaat om o.a. (vaker) bij elkaar 'in de keuken' kijken, af en toe fysiek een dagdeel in hetzelfde gebouw zitten en uitwisselingsbijeenkomsten of netwerkborrels organiseren. Echter, elkaar kennen is belangrijk, maar uiteindelijk niet afdoende. Door eerder, langer en intensiever met elkaar samen te werken, kan er hulp op maat worden geleverd, wat in het belang is van alle betrokkenen. Wanneer samenwerking met de formele professionele schuldhulpverlening niet

70 Odekerken, M.W.A., Out, M. & Stavenuiter, M. (2023). *Werkzame elementen bij jongereninterventies gericht op het voorkomen van (mogelijke) betalingsachterstanden. Voor en door jongeren*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut, HU en consortium

71 Mak, J., Schoorl, R., Boonstoppel E., Hees, S. & A. Custers (2023). *Samenwerken aan een optimale klantreis*. Hoe kan doorverwijzing van hulpvragers met een schuld vanuit lokale informele armoede- en schuldenprojecten naar de formele professionele schuldhulpverlening worden geoptimaliseerd? Amsterdam: Kenniscentrum Maatschappij en Recht.

72 Ibid..

73 Ibid..

mogelijk is, is samenwerking met andere partijen die zich bezighouden met armoede- en schuldenbestrijding belangrijk. Relevant zijn bijvoorbeeld de vele lokale informele armoede- en schuldenprojecten, vaak gericht op (ook) volwassenen maar er zijn ook projecten voor jongeren. Dit zijn lokale initiatieven gericht op het vergroten van financiële (zelf)redzaamheid. Het gaat hier doorgaans om projecten die (mede) gesubsidieerd worden door een fonds of goed doel. Vaak zijn hier (naast beroepskrachten) vrijwilligers werkzaam⁷⁴. Zij sluiten qua werkwijze en subsidierelatie goed aan bij de werkwijze van het jongerenwerk. In het handelingsonderzoek zagen we hoe jongerenwerkorganisatie JOU zo'n samenwerking aanging met Get a Grip van Humanitas.

Om jongerenwerk onder meer als een soort voorportaal richting professionele schuldhulpverlening te versterken, is het belangrijk dat er voldoende capaciteit beschikbaar is. Een van de knelpunten uit het handelingsonderzoek is dat onderbezetting soms outreachend werken belemmert terwijl dat juist zo belangrijk is in het bereiken van kwetsbare jongeren. Daarnaast is het belangrijk om vanuit de financierende gemeente afspraken te maken met de professionele schuldhulpverlening en ook daarbij te zorgen voor voldoende capaciteit om jongeren te begeleiden en warm over te dragen (en eventueel ook na een schuldhulpverleningstraject betrokken te blijven). Dit is belangrijk omdat we uit onderzoek weten dat enkel doorverwijzen vaak niet werkt; dan komen burgers niet aan⁷⁵. Het is belangrijk dat het jongerenwerk betrokken blijft. Ook verruiming van openingstijden (en daarmee groter bereik jongeren) en open zijn in vakanties (wens jongeren) hangt of valt samen met capaciteit. Tot slot gaat het bij het verstevigen van de rol van jongerenwerkers in het tegengaan van armoede en schulden ook om interne praktische afspraken zoals over wat er precies moet gebeuren als een jongere schulden heeft. Het hebben van een geschikte ruimte om met een jongere over geldzaken te praten en intervisiemogelijkheden met collega's waren wensen van jongerenwerkers die naar voren kwamen in logboekonderzoek en validering in de werkconferentie.

B. Vergroten vakmanschap op het gebied van (dreigende) armoede/ schulden

Deze conclusie wordt getrokken naar aanleiding van de resultaten uit het logboekenonderzoek onder jongerenwerkers, de validering van de resultaten in de werkconferentie en het casussenonderzoek. Jongerenwerkers vinden het vaak lastig om signalen van armoede/schulden te herkennen en weten niet altijd hoe het gesprek aan te gaan. Ze geven in dit onderzoek aan hier meer over te willen leren. Om jongerenwerkers hier duurzaam op te versterken is het belangrijk om niet alleen trainingen of workshops aan te bieden aan jongeren maar ook om armoede in brede zin in de opleidingen een plek te geven. Het gaat dan om de in dit onderzoek (logboekenonderzoek jongerenwerkers, validering in werkconferentie en casussenonderzoek) genoemde vaardigheden en kennis die het signaleren en bespreken van armoede en schulden bevorderen. Het is belangrijk om de jongerenwerkers te voeden met kennis over armoede en schulden en ook over waarom het belangrijk is daar altijd alert op te zijn, en in het oog te houden dat armoede onderliggend is aan veel andere problemen waar jongeren mee komen bij het jongerenwerk.

Onderzoek laat ook zien dat jongeren zelf aangeven dat het belangrijk is dat professionals zich ervan bewust zijn dat er verschillen zijn in mate en vorm van armoede onder kinderen en jongeren zodat daar zo goed mogelijk op kan worden geanticipeerd. Het is voor kinderen bijvoorbeeld heel anders of

74 Geuns, R. van, Mak, J. & E. Boonstoppel (2021). *Van Schulden naar Kansen: Weten wat werkt*. Bussum: Uitgeverij thoth

75 Mak, J., Schoorl, R., Boonstoppel E., Hees, S. & A. Custers (2023). *Samenwerken aan een optimale klantreis*. Hoe kan doorverwijzing van hulpvragers met een schuld vanuit lokale informele armoede- en schuldenprojecten naar de formele professionele schuldhulpverlening worden geoptimaliseerd? Amsterdam: Kenniscentrum Maatschappij en Recht.

zij al hun hele leven in armoede leven of nog maar net⁷⁶. Als het specifiek om kinderen tot achttien jaar gaat is het voor jongerenwerkers belangrijk zich te realiseren dat er grote verschillen zijn in de mate waarin het opgroeien in armoede invloed heeft op jongeren en kinderen⁷⁷. Bovendien zou het jongerenwerk meer kennis over ook informele schulden⁷⁸ en kennis van bestaande tools moeten hebben om schulden snel en makkelijk op te sporen (zie deel 1, hoofdstuk 2 Het methodisch handelen van jongerenwerkers). Door (meer) inzet van tools bij het jongerenwerk zou mogelijk sneller een overzicht en inzicht in de schulden en de hoogte ervan verkregen kunnen worden, zodat jongeren tijdiger kunnen worden doorverwezen naar de formele schuldhulpverlening (binnen of buiten de jongerenwerkorganisatie). Inspiratie voor tools kan worden gehaald bij lokale informele armoede- en schuldenprojecten en de in hoofdstuk 2.2 (deel 2) genoemde handreikingen en websites⁷⁹.

C. Projecten en diensten op het gebied van (dreigende) armoede en schulden (door) ontwikkelen: leren van elkaar en van wat er al bekend is, bevorderen effect-onderzoek

De positie van het jongerenwerk op het gebied van (dreigende) armoede en schulden kan bovendien versterkt worden door jongerenwerkorganisaties van elkaars projecten en diensten te laten leren. Uit de aanbodinventarisatie blijkt namelijk dat vrijwel geen enkele jongerenwerkorganisatie hetzelfde aanbiedt. Verder is het voor (door)ontwikkeling van het aanbod goed om kennis te nemen van wat er bekend is in het armoede- en schuldenwerkveld over wat er werkt voor kinderen en jongeren en wat er al ontwikkeld is voor deze doelgroep als het gaat om (dreigende) armoede en schulden, ook als het gaat om het bereiken van hun ouders en specifieke doelgroepen in armoede en schulden. Uit het logboekenonderzoek onder jongerenwerkers en de validering in de werkconferentie blijkt dat hier behoefte aan is (zie deel 1, hoofdstuk 2 het methodisch werken van jongerenwerkers). Jongerenwerkers zouden kennis kunnen nemen van de tools die voor specifieke doelgroepen zijn ontwikkeld, bijvoorbeeld om het gesprek aan te gaan. Zo ontwikkelde het lectoraat Armoede Interventies tools voor bewindvoerders in de omgang met mensen met een Licht Verstandelijke Beperking die ook voor andere werkvelden geschikt zijn⁸⁰. Ook is bekend dat enkel voorlichting gericht op (alleen) kennisverwerving vaak niet werkt bij het bevorderen van financieel gezond gedrag⁸¹. Verder is het belangrijk om kinderen en jongeren bij de doorontwikkeling van aanbod te betrekken. Uit de literatuur weten we dat dit een werkzaam element is maar we kwamen dat in het onderzoek nog niet zo vaak tegen.⁸² Ten slotte kan het jongerenwerk vooral de tips van de geïnterviewde jongeren uit het belevingsonderzoek onder kinderen en jongeren ter harte nemen, zoals zorgen voor (nog) meer afstemming op de persoonlijke situatie van jongeren, meer voorlichting over schulden, meer hulp bij budgetteren en ondersteuning

76 Steketee, M., Nederland, T., Mak, J., Gaag, R., Toorn, J. van den, Smits- van Wasberghe, E. van, Roebroek, L. en S. van Eerden, Oet, R. en C. Oosterwijk (2013). *Kinderen in armoede in Nederland*. Deel 1: Kinderen over Armoede. Deel 2: Volwassenen en Professionals over armoede. Deel 3: Gemeenten over armoedebeleid voor kinderen. Den Haag: Nationale Kinderombudsman en Verwey-Jonker Instituut

77 Giesen, F. & S. Bunt (2023). *Opgroeien in armoede: kinderen en jongeren aan het woord. Uitkomsten van een onderzoek onder kinderen en jongeren uit gezinnen met weinig geld*. Den Haag: van Stichting Leergeld Den Haag

78 Odekerken, M. & M. Yenga (2024). *Informele schulden: een tweezijdige medaille*. Verkennend onderzoek naar informele schulden onder Nederlandse moslims

79 Geuns, R. van, Mak, J. & E. Boonstoppel (2021). *Van Schulden naar Kansen: Weten wat werkt*. Bussum: Uitgeverij thoth

80 www.detoolboxbewind.nl/aan-de-slag-met-financiele-vaardigheden

81 Jungmann, N., & Madern, T. (2016). *Duurzame verbetering van gezond financieel gedrag. Droom of werkelijkheid?* Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.

82 Odekerken, M.W.A., Out, M. & Stavenuiter, M. (2023). *Werkzame elementen bij jongereninterventies gericht op het voorkomen van (mogelijke) betalingsachterstanden. Voor en door jongeren*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut, HU en consortium

bij studiegerelateerde zaken en begeleiding naar werk. Inzicht krijgen in de daadwerkelijke effecten van projecten en diensten zou ook zeer welkom zijn en kan helpen om de positie van het jongerenwerk nog meer zichtbaar te maken.

Lopende pilots ter versterking van het aanbod en handelen

Belangrijk is dat (toekomstige) jongerenwerkers inspiratie opdoen over wat er allemaal mogelijk is als het gaat om het tegengaan van (dreigende) armoede en schulden. Van wat er in dit onderzoek in gang gezet is in de jongerenwerkorganisaties zijn casusbeschrijvingen gemaakt. Die zijn gebundeld in een inspiratiebundel die gedeeld wordt met jongerenwerkorganisaties en opleidingen. De tijdsspanne van het onderzoek was te kort om te monitoren in hoeverre de door de 24 jongerenwerkers in gang gezette acties in de werkplaatsen, die linken aan deze hoofconclusies, op den duur beklijven bij de betrokken jongerenwerkorganisaties. Om die bestendiging te bewerkstelligen is het belangrijk dat jongerenwerkorganisaties (en hun partnerorganisaties) kennisnemen van de belemmeringen waar jongerenwerkers van februari tot de zomer van 2025 tegenaan liepen en die dit onderzoek in kaart heeft gebracht. Analyse na twee bijeenkomsten toonde diverse implementatiebelemmeringen. Deze hebben ten eerste betrekking op de samenwerking met ketenpartners: verschillen in snelheid, onduidelijke rolverdeling, werktijden ketenpartners die niet altijd aansluiten op de leefwereld van jongeren, personeelstekorten en versnippering. Ook ervaren jongerenwerkers vaak een verschil in visie op zaken tussen beleid en praktijk. Ten tweede ervaren jongerenwerkers implementatiebelemmeringen bij henzelf zoals een gebrek aan expertise op het gebied van armoede en schulden. Daarnaast wordt het samenwerken met ketenpartners niet altijd als een kerntaak gezien door jongerenwerkers. En ook jongerenwerkers hebben vaak te maken met onderbezetting. Tevens zouden veel jongerenwerkers jongeren graag duurzaam willen inzetten bij initiatieven maar multiproblematiek bij jongeren kan dit belemmeren. Ten derde worden spanningsvelden ervaren in het vormgeven van ouderbetrokkenheid. Tot slot is de niet-structurele inbedding van het jongerenwerk nadelig in een duurzame inzet op armoede en schulden.

Veel jongerenwerkers zijn na dit onderzoek nog (verder) bezig gegaan met de uitvoering van hun handelingsplan. Jongerenwerkorganisaties kunnen wellicht gebruikmaken van eenvoudige implementatiemodellen die handvatten bieden over hoe in gang gezette acties in het sociaal domein duurzaam geïmplementeerd kunnen worden (zie deel 2, hoofdstuk 2 Aan de slag) met als uiteindelijk doel om de strijd van jongerenwerkers tegen (dreigende) armoede en schulden (nog) meer in te bedden in jongerenwerkpraktijk. Dit alles om (nog) meer mogelijkheden te bieden aan kinderen en jongeren die leven in (dreigende) armoede en met schulden.

Aanbevelingen

Uit deze drie hoofdrichtingen van het huidige aanbod en handelen van jongerenwerkers op het gebied van (dreigende) armoede en schulden en hoe dit kan worden versterkt, komen de volgende concrete aanbevelingen voort, uitgesplitst naar de adressanten onderwijs, beleid, praktijk en wetenschap.

Aanbevelingen voor het rijk

- Erken het jongerenwerk als een serieuze partner in de sociale basis in algemene zin, en specifiek voor armoede en schulden.
- Investeer in preventie en laagdrempelige ondersteuning bij armoede/schulden onder jongeren.
- Breng in kaart hoe opdrachten van jongerenwerkorganisaties (eventueel in samenwerking met hun samenwerkingspartners) op het gebied van armoede/schulden verschillen per gemeente en wat hiervan de oorzaken zijn, of dit wenselijk is en welke lering daaruit te trekken valt.
- Verklein de kloof tussen kennis en praktijk door te investeren in een landelijke interactieve kennisbank met een interactief platform waar jongerenwerkers niet alleen basiskennis kunnen ophalen maar ook ervaringen kunnen delen.

Aanbevelingen voor gemeenten

- Erken jongerenwerk als serieuze partner in een gemeentelijke integrale benadering van armoede/schulden door minder tijdelijke subsidies en meer vastliggende(re) duurzame taken.
- Stimuleer een integrale aanpak op het gebied van armoede/schulden. Zorg dat de (in)formele partners elkaar kennen en bereid zijn en capaciteit hebben om zo optimaal mogelijk samen te werken. Spreek verwachtingen uit en leg taken vast. Wissel informatie uit om vroegtijdig jongeren met een betalingsachterstand door te kunnen verwijzen naar het jongerenwerk. Heb hierbij ook aandacht voor capaciteit voor warme doorverwijzing en begeleiding van jongeren gedurende het formele hulptraject.
- Denk na over specifieke doelgroepen (bijvoorbeeld kinderen, vluchtelingen, jongeren met lvb) die (nog) niet worden bereikt door het huidige aanbod van jongerenwerkorganisaties. Wat is er nodig om ook hen optimaal te kunnen ondersteunen?
- Faciliteer doorontwikkeling van het huidige aanbod van jongerenwerkorganisaties op het gebied van (dreigende) armoede en schulden.

Aanbevelingen voor jongerenwerkpraktijk

Directie/management

- Doe je voordeel met de grote verschillen in aanbod tussen organisaties door uitwisseling te stimuleren.
- Verstevig in elk geval de samenwerking met formele professionele partners die gespecialiseerd zijn in zaken waar jongerenwerkers niet voor zijn opgeleid. Laat formele professionele schuldhulpverleners het contact leggen met jongerenwerk wanneer dat er nog niet is.
- Betrek (ook) lokale informele armoede- en schuldenprojecten die qua werkwijze en subsidievorm vaak goed aansluiten bij de werkwijze van het jongerenwerk.

- Stel iemand aan die het onderwerp een duurzame plek geeft in de organisatie ('aandachtsfunctionaris') en zorg dat hij/zij samenwerkt of in verbinding staat met de sociale kaart.
- Verbeter de vroegsignaleringsfunctie door 1) de verruiming van openingstijden en ook het bieden van aanbod in vakanties, 2) gebruik te maken van bestaande tools/screeningsinstrumenten om schulden vroegtijdig op te sporen, zodat jongeren tijdig bij de hand kunnen worden genomen naar de formele professionele schuldhulpverlening.
- Maak het armoede- en schuldenaanbod van het jongerenwerk meer bekend onder jongeren en onder gemeenten, onder andere door gebruik te maken van visuele overzichten en/of sociale media en flyers (tip jongeren). Maak het vele goede werk zichtbaar!
- Faciliteer intervisie/casusbesprekingen tussen jongerenwerkers op dit onderwerp.
- Investeer in vakmanschap. Maak onder jongerenwerkers gebruik van kennis die er al is over bijvoorbeeld trends, basisregelingen; breng in kaart welke armoederegelingen er zijn (nationaal, regionaal, gemeentelijk), risicofactoren en de sociale kaart (ook fondsen).
- Ontwikkel het (dreigende) armoede- en schuldenaanbod door met hulp van: a) de tips uit dit onderzoek van bijvoorbeeld de jongeren, b) de vele kennis die er al is op het gebied van wat er werkt voor jongeren/kinderen in armoede. Betrek jongeren actief bij de doorontwikkeling.

Jongerenwerkers

- Houd je kennis over armoede/schulden op peil. Maak gebruik van de grote hoeveelheid kennis die er al is (bijvoorbeeld in handreikingen, tools, databanken).
- Investeer in een goede werkrelatie met professionele schuldhulpverlening en andere belangrijke actoren op het gebied van armoede en schulden. Leer elkaar kennen en onderzoek mogelijkheden tot samenwerking.
- Bevorder je gespreksvaardigheden om armoede/schulden bespreekbaar te maken. Veel jongeren willen dat jongerenwerkers (nog) beter inspelen op emoties van jongeren die binnenkomen.
- Maak voldoende pr voor de projecten en diensten van het jongerenwerk op het gebied van armoede/schulden zodat zo veel mogelijk jongeren bereikt worden.
- Gebruik de tips van jongeren om jezelf (door) te ontwikkelen op dit thema. (Nog) meer afstemming op de persoonlijke situatie van jongeren, meer voorlichting over schulden, meer hulp bij budgetteren en ondersteuning bij studiegerelateerde zaken en begeleiding naar werk.

Aanbevelingen voor onderwijs

- In de beroepsopleiding voor jongerenwerkers: heb aandacht voor armoede/schulden en hoe dit onderliggend is aan veel andere problematiek waar jongeren mee bij het jongerenwerk komen. Jongerenwerkers geven aan meer basiskennis te willen over oorzaken en risicofactoren van schulden, regelingen en naar wie door te kunnen verwijzen als gespecialiseerde kennis nodig is. Daarnaast is het goed om in de opleiding te werken aan het tegengaan van handelingsverlegenheid door handvatten te bieden om het gesprek aan te gaan. Jongerenwerkers geven aan hier behoefte aan te hebben en veel jongeren willen dat jongerenwerkers (nog) beter inspelen op emoties van jongeren die binnenkomen.
- Borg de lessen over de (unieke) werkwijze van jongerenwerkers wat betreft dit thema breed in beroepsopleidingen voor professionals. Verspreid daar bijvoorbeeld het inzicht dat het merendeel van de jongeren niet omwille van een hulpvraag bij het jongerenwerk aanklopt, maar uiteindelijk wel gebruikmaakt van het aanbod op het gebied van armoede en schulden

- Maak een doorlopende leerlijn op po, vo en mbo/hbo over financiële educatie voor kinderen en jongeren waarin ze leren over hun rechten en plichten. Jongerenwerkers geven in de werkplaatsen aan dat kinderen en jongeren op school meer educatie zouden moeten krijgen op het gebied van financiën. Relevante onderwerpen zijn onder andere: manieren van geld verdienen (zakgeld, bijbaan, zzp), budgetteren, de waarde van geld, manieren van uitgeven (op afkoop, afterpay, credit card), rechten en plichten bij volwassen worden. Daarnaast moet er aandacht zijn voor actuele ontwikkelingen. Op mbo's zou het goed zijn dat er standaard iemand in huis is die financiële kennis heeft en jongeren bijvoorbeeld kan helpen met duo-aanvragen.

Aanbevelingen voor wetenschap

- Vervolgonderzoek naar of en hoe de in dit onderzoek in gang gezette acties op het gebied van armoede/schulden binnen de jongerenwerkorganisaties beklijven.
- Effectonderzoek: van het geïnventariseerde aanbod is nauwelijks iets bekend over opbrengsten/ effecten.
- Onderzoek naar de rol van ouders bij begeleiding van jongeren in armoede/met schulden. Uit het onderzoek kwam hier nog geen helder beeld uit naar voren.

Albarracin, D., Fayaz-Farkhad, B., Granados Samayoa, J.A. (2024). 'Determinants of behavior and their efficacy as targets of behavioral change interventions'. *Nature reviews psychology*

Argyris, C., & Schön, D. (1974). *Theory in Practice Increasing Professional Effectiveness*. Jossey-Bass Publishers.

Baarda, D.B. & de Goede, M.P.M. (2009). *Basisboek Methoden en Technieken. Handleiding voor het opzetten van een kwalitatief onderzoek*. Groningen: Noordhoff

Bartelink, C., Boendemaker, L., & Vliet, E. van der. (2013). *Vaktherapie*. Update. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Besselink, P., Braun, M., Oosterkamp-Szwajcer, E (2013). 'Ouders in armoede: veerkrachtig, strijdvaardig of terneergeslagen'. *Journal of Social Intervention*, 22 (4), 24-42. <http://dx.doi.org/10.18352/jsi.378>

Briels, B., Panhuijzen, B. & M. van Houten (2015). *Omgaan met armoede. Frontliniewerkers aan het woord*. Utrecht: Movisie

Broekhuizen, J. & J Mak. M.m.v. Leonieke Boendermaker (2022). *Hoe implementeer en borg je interventies met brede uitvoeringskaders in het sociaal domein?* Een handreiking voor gemeenten en maatschappelijke organisaties. Amsterdam: Amsterdams Kenniscentrum voor Maatschappelijke innovatie (akmi)

Geuns, R. van, Mak, J. & E. Boonstoppel (2021). *Van Schulden naar Kansen: Weten wat werkt*. Bussum: Uitgeverij thoth

Giesen, F. & S. Bunt (2023). *Opgroeien in armoede: kinderen en jongeren aan het woord. Uitkomsten van een onderzoek onder kinderen en jongeren uit gezinnen met weinig geld*. Den Haag: van Stichting Leergeld Den Haag

Desain, E. J. P., Kruithof, M. J., van Dam, R., Hees, S. J., & Custers, A. L. (2025). *Vindplaatsen verborgen armen: naar effectievere wegen om huishoudens met een laag inkomen te ondersteunen*. amr: lectoraat Armoede Interventies

Doherty, L. & De St. Croix, T. (2019, Nov 18). 'The everyday and the remarkable: Valuing and evaluating youth work'. Retrieved from: <https://www.youthandpolicy.org/articles/valuing-and-evaluating-youth-work/>

Gold, C., Wigram, T. & Elefant, C. (2006). *Music therapy for autistic spectrum disorder*. The Cochrane Collaboration.

Holter, N. (2008). *Oorzaken van voortijdig schoolverlaten*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut

Hyldegård, J. (2006). 'Using diaries in group based information behavior research: A methodological study'. *acm* 176: 153–161. <https://doi.org/10.1145/1164820.1164851>

Jungmann, N., & Madern, T. (2016). *Duurzame verbetering van gezond financieel gedrag. Droom of werkelijkheid?* Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.

Jungmann, N., Wesdorp, P. & Madern, T. (2020). *Stress sensitief werken in het sociale domein. Inzichten en praktische handvatten voor hulp en dienstverleners*. Nieuwegein: Bohn, Stafleu, Van Loghum

Khonraad S. & C. Veldhuysen, (2014). 'Handelingsonderzoek als methodisch instrument in het hbo-onderwijs'. In: C. van Dijkum & L. Tavecchio (Ed.), *Praktijkonderzoek in ontwikkeling. Nieuwe inzichten en voorbeelden*. Boom|Lemma.

Lusse, M. & A. Kassenberg (2020). *Handreiking omgaan met armoede op scholen. Handreiking voor PO en VO*. Hogeschool Rotterdam en Hanzehogeschool Groningen.

Lusse, M. & A. Kassenberg (2021). *Omgaan met kinderarmoede in het sociaal domein. Handreiking voor professionals*. Hogeschool Rotterdam en Hanzehogeschool Groningen

Lusse, M. & Schenk, L. (2023). *Omgaan met geldzorgen van MBO-studenten. Handreiking voor professionals in het MBO*. Hogeschool Rotterdam en Hanzehogeschool Groningen

Lusse, M. Van der Ree, L. & Le Sage, L.(2021). *Rapportage integrale aanpak armoede in gezinnen*. Hogeschool Rotterdam

Manders, W., Todorović, D., Metz, J., & Schaap, R. (2018). *Methodiekbeschrijving informatie & advies in het jongerenwerk*. Hogeschool van Amsterdam, Lectoraat Youth Spot.

Mak, J., Schoorl, R. & A. Custers m.m.v. A. Vos (2024). *Aan de slag met een armoede-aanpak op Amsterdamse Familie Scholen*. Resultaten en geleerde lessen van een actie-onderzoek. Amsterdam: Kenniscentrum Maatschappij en Recht

Mak, J., Schoorl, R., Boonstoppel E., Hees, S. & A. Custers (2023). *Samenwerken aan een optimale klantreis*. Hoe kan doorverwijzing van hulpvragers met een schuld vanuit lokale informele armoede- en schuldenprojecten naar de formele professionele schuldhulpverlening worden geoptimaliseerd? Amsterdam: Kenniscentrum Maatschappij en Recht.

Metz, J., Sonneveld, J. & Rijnders, J. (2020). *Hoe jongerenwerkers werken aan preventie. 22 keer 1 jaar jongerenwerk in praktijk*. swp.

Metz, J., & Sonneveld, J. (2018). *Methodisch werken in het jongerenwerk*. Hogeschool van Amsterdam, Amsterdams Kenniscentrum voor Maatschappelijke Innovatie.

Movisie (2020). *Wat werkt bij de aanpak van schulden?* Utrecht: Movisie

Mullainathan, S., & Shafir, E. (2013). *Schaarste. Hoe gebrek aan tijd en geld ons gedrag bepalen*. Maven Publishing.

Odekerken, M.W.A., Sarti, A., Blokland, L. & Sondejker, F. (2020). *Armoede en schulden, op weg naar een integrale aanpak*. Geraadpleegd van [https://www.verwey-jonker.nl/wp\[1\]content/uploads/2020/08/319016_Armoede-en-schulden_WEB](https://www.verwey-jonker.nl/wp[1]content/uploads/2020/08/319016_Armoede-en-schulden_WEB).

Odekerken, M.W.A., Out, M. & Stavenuiter, M. (2023). *Werkzame elementen bij jongereninterventies gericht op het voorkomen van (mogelijke) betalingsachterstanden. Voor en door jongeren*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut, HU en consortium

Odekerken, M. & M. Yenga (2024). *Informele schulden: een tweezijdige medaille*. Verkennend onderzoek naar informele schulden onder Nederlandse moslims. Utrecht: Kennisplatform Inclusief Samenleven

Sarti, A., Odekerken, M.W.A., & Koster, N. (2021) *Ondersteuning van jongeren met schulden in Lelystad*, p. 11. Geraadpleegd van [https://www.verwey-jonker.nl/wp\[1\]content/uploads/2021/03/220200_Ondersteuning-jongeren-met-schulden-Lelystad-WEB.pdf](https://www.verwey-jonker.nl/wp[1]content/uploads/2021/03/220200_Ondersteuning-jongeren-met-schulden-Lelystad-WEB.pdf)

Sieckelink, S. (2022). *Professioneel jongerenwerk: een love tori*. Academische Uitgeverij Eburon

Smeijsters, H. (2008). *Handboek creatieve therapie*. Coutinho

Smith, P., Kiewiet-van Ginkel, S. (2023, maart). *Jongeren, geldstress en vraagverlegenheid*. Hogeschool Inholland.

Sonneveld, J. (2022). *Growth opportunities in professional youth work. contribution of a multi-methodic approach on the personal development and social participation of socially vulnerable youngsters*. Academisch Proefschrift, Tilburg University.

Sonneveld, J., Metz, J., & Koops, K. (2013). *Methodiekbeschrijving Ambulant Jongerenwerk*. Hogeschool van Amsterdam, Maatschappij en Recht. <http://www.profi-leren.nl/images/documenten/DC%20themas/DC%20Thema%20Welzijnswerker%20nieuwe%20stijl%20150114.pdf>

Sonneveld, J., Rijnders, J., Metz, J., Schalk, R. & Regenmortel, T., van (2020). 'The contribution of professional youth work to the development of socially vulnerable youngsters: a multiple case study'. *Children and Youth Services Review*, 118(105476). <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105476>

Steketee, M., Nederland, T., Mak, J., Gaag, R., Toorn, J. van den, Smits- van Wasberghe, E. van, Roebroek, L. en S. van Eerden, Oet, R. en C. Oosterwijk (2013). *Kinderen in armoede in Nederland*. Deel 1: Kinderen over Armoede. Deel 2: Volwassenen en Professionals over armoede. Deel 3: Gemeenten over armoedebeleid voor kinderen. Den Haag: Nationale Kinderombudsman en Verwey-Jonker Instituut

Tierolf, B., Gilsing, R. & M. Steketee (2017). *Kinderen in Tel. Databoek 2016*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut

Todorović, D., Manders, W., Sonneveld, J., & Metz, J. (2017). *Methodiekb beschrijving groepswork in het jongerenwork*. Hogeschool van Amsterdam, Lectoraat Youth Spot.

Unicef (2022). *6 op 10 jongeren bezorgd over stijgende prijzen en geldproblemen*. <https://www.unicef.nl/nieuws/2022-11-14-6-op-10-jongeren-bezorgd-over-stijgende-prijzen-en-geldproblemen>

Van Beek, G., de Vogel, V., & van de Mheen, D. (2021). 'The relationship between debt and crime: A systematic and scoping review'. *European Journal of Probation*, 13(1), 41–71. <https://doi.org/10.1177/2066220320964896>

Van Horssen, C., Lamers, S., Groen, A., Houtsma, N., van Dijk, W., van Dillen, L., & N. Kurtenbach (2020). *Geldstress bij jongeren. Een longitudinaal onderzoek naar geldstress bij jongeren*. Nibud.

Van Popta, E., Kral, M., Camp, G., Martens, R. L., & Simons, P. R. J. (2017). 'Exploring the value of peer feedback in online learning for the provider'. *Educational Research Review*, 20, 24-34

vng (2024). *Handreiking Jongeren uit de financiële zorgen. Aandachtspunten en handvatten voor gemeenten bij het bereiken en ondersteunen van jongeren met financiële zorgen*. Programma Verbinden Schulden Domein: Den Haag: vng

Websites

[Gesprekshandreiking.pdf](#)

[Kennisbank | Alliantie Kinderarmoede](#)

[Kennisbundel - Kennisbundel Schouders Eronder](#)

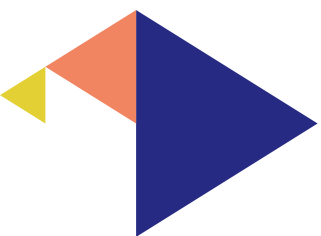
<https://www.detoolboxbewind.nl/aan-de-slag-met-financiele-vaardigheden>.

[Samenwerking aanpak armoede en schulden - Integraal werken in de wijk](#)

[Kenniskring 14: Lokale aanpak van kinderarmoede | Alliantie Kinderarmoede](#)

www.toolboxonderzoek.nl.

[Kinderrechtenverdrag: 54 afspraken over de rechten van het kind](#)

Bijlage 1

Methodologische verantwoording

Aanbodinventarisatie projecten en diensten van het jongerenwerk

De aanbodinventarisatie is gedaan op basis van een combinatie van twee dataverzamelingsmethoden: een online enquête en deskresearch.

De online enquête is in de zomer van 2023 via het Qualtrics-platform uitgezet onder directeuren en managers van 15 jongerenwerkorganisaties. De vragen zijn opgesteld op basis van een grondige literatuurstudie over het aanbod van professionele jongerenwerkorganisaties op het gebied van armoede- en schuldenbestrijding. Het betrof gedeeltelijk open vragen. Respondenten werd gevraagd om hun projecten en diensten op het gebied van (dreigende) armoede en/of schulden te beschrijven en ook antwoord te geven op vragen over kenmerken, waaronder de betrokken stakeholders, geografische implementatie, personeelsniveaus, de doelgroep waarop het aanbod is gericht en wat er bekend is over outreach onder jongeren en impact. 2 jongerenwerkorganisaties hebben de enquête niet ingevuld en 2 jongerenwerkorganisaties gaven aan (naast de positieve reguliere vrijetijdsactiviteiten) geen aanbod te hebben.

Van oktober 2023 tot augustus 2024 werd er aanvullend deskresearch uitgevoerd om een beter begrip te krijgen van het via de enquête geïnterviewde aanbod en om eventuele onduidelijkheden op te helderen. Met deze aanpak kregen we een grondig inzicht in het aanbod van professionele jongerenwerkorganisaties op het gebied van armoede- en schuldenbestrijding, en in de verschillen tussen jongerenwerkorganisaties.

Om de nauwkeurigheid van het onderzoek te waarborgen voerden we een 'member-check' uit. Dit betekende dat de directeuren/managers van de jongerenwerkorganisaties de beschreven informatie konden checken en eventuele fouten of onjuistheden konden corrigeren. Ook vroegen wij verduidelijking bij conflicterende informatie. Deze fase van terugkoppeling zorgde ervoor dat het aanbod nauwkeurig wordt weergegeven en stimuleerde de betrokkenheid van de deelnemende organisaties bij het onderzoek.

Vervolgens analyseerden en structureerden we de verzamelde data op basis van verschillende onderwerpen uit de literatuur en deelden we het aanbod in vier typen aanbod in.

De indeling is gevalideerd en verdiept door focusgroepen op een werkconferentie (zie deel 2, [hoofdstuk 2 Aan de slag](#)).

Logboeken handelen jongerenwerkers

Een logboek als onderzoeksmethode stelt de jongerenwerkers in staat om in hun eigen woorden (met behulp van begeleidende vragen) hun interacties, observaties en reflecties te beschrijven die verband houden met het ondersteunen van jongeren (individueel/groep) bij problematiek gericht op armoede en/of schulden. Het is een veelbelovende onderzoekstool voor het vastleggen van rijke gegevens die anders misschien moeilijk te verkrijgen zijn of niet gemakkelijk objectief te observeren zijn⁸³.

We hebben op basis van eerder onderzoek van lectoraat Youth Spot een logboek ontwikkeld. In dat logboek worden de 12 methodische principes van het jongerenwerk (Sonneveld et al., 2020; Metz et al., 2020) systematisch bevraagd. Er werd gevraagd of het methodische principe de afgelopen twee weken op het gebied van (dreigende) armoede of schulden was ingezet, wat voor effect dat had, wat het gemak was waarmee het principe werd ingezet, wat bevorderende dan wel belemmerende factoren waren en wat de jongerenwerker op dat moment nog nodig had. Ook was er ruimte om aan te geven of de jongerenwerker een situatie had meegemaakt waarin hij/zij trots was op het eigen handelen.

Procedure

Voorafgaand aan het invullen van de logboeken, hebben we een training op locatie georganiseerd met de jongerenwerkers. We bespraken de methodische principes en oefenden met het invullen van het logboek. We kregen hierbij veel feedback van de jongerenwerkers. Omdat het een gezamenlijk leer- en onderzoeksproces is, hebben we suggesties om het logboek aan te vullen/te verbeteren overgenomen. Daarnaast hebben we drie maandelijkse digitale terugkomsessies georganiseerd. Jongerenwerkers konden hier tips uitwisselen en ook hier kwamen verschillende suggesties voor verbetering terug. Ook deze zijn doorgevoerd. Hierdoor verschillen het eerste en laatste logboek iets van elkaar. De meeste suggesties waren echter procesmatig. Daarnaast werden de terugkomsessies gebruikt door de onderzoekers om anoniem feedback te geven op de data. Gedurende circa twee maanden ontvingen jongerenwerkers iedere twee weken een uitnodiging om een logboek in te vullen. Er waren 8 logboeken, die bestonden uit een unieke combinatie van 3 methodische principes. Alle methodische principes kwamen dus 2 keer aan bod. Het logboek werd online ingevuld. Jongerenwerkers ontvingen automatisch een herinnering. Indien hier geen gehoor aan werd gegeven, werd door het onderzoeksteam persoonlijk contact opgenomen.

Deelnemers

Iedere jongerenwerkorganisatie droeg zelf 2 jongerenwerkers aan die:

- minimaal één jaar ervaring hebben als jongerenwerker.
- betrokken zijn bij of affiniteit hebben met het jongerenwerkaanbod op het gebied van (dreigende) armoede en/of schulden.
- in staat zijn om te reflecteren en discussiëren over de rol van het jongerenwerk bij (dreigende) armoede en/of schulden.

Jongerenwerkers werden vanuit de organisatie vrijgesteld om deel te nemen aan het onderzoek.

23 jongerenwerkers zijn gestart met het invullen van de logboeken. Door ziekte zijn 3 jongerenwerkers tussentijds gestopt.

83 Hyldegård, J. (2006). 'Using diaries in group based information behavior research: A methodological study'. *acm* 176: 153-161. <https://doi.org/10.1145/1164820.1164851>

Analyse

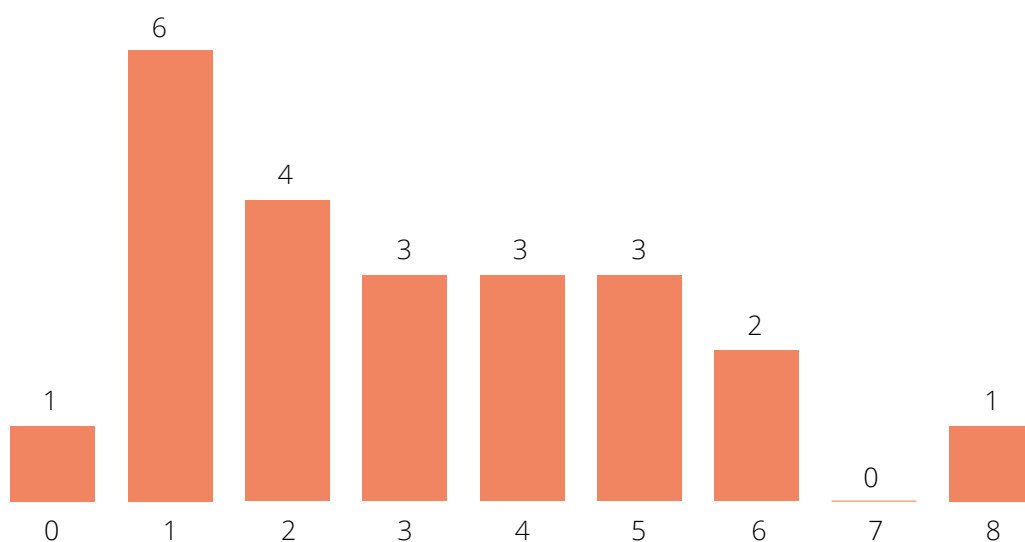
De logboeken werden online ingevuld via Qualtrics. 2 student-assistenten controleerden in hoeverre de beschrijvingen van het gedrag van de jongerenwerker overeenkwam met de methodische principes. In 88 van de 462 (19 procent) gevallen was er twijfel over het beschreven methodische principe. Dit werd uitvoerig besproken in het overleg. Drie uitkomsten waren mogelijk:

- Correct: Het beschreven gedrag van de jongerenwerker kwam (toch) overeen met het methodische principe. Dit kwam 18 keer (20 procent) voor.
- Incorrect: Het beschreven gedrag van de jongerenwerker kwam niet overeen met het methodische principe en werd aan het juiste methodische principe gekoppeld. Dit kwam 43 keer (49 procent) voor.
- Niet van toepassing: Het beschreven gedrag van de jongerenwerker vond niet plaats in een context van (dreigende) armoede en/of schulden, of er was te weinig informatie verschaft om tot een toewijzing van het gedrag aan een principe te komen. In beide gevallen werd het beschreven gedrag verwijderd. Dit kwam 27 keer (31 procent) voor.

Er werd net zo lang gediscussieerd totdat volledige consensus tussen de 3 onderzoekers werd bereikt.

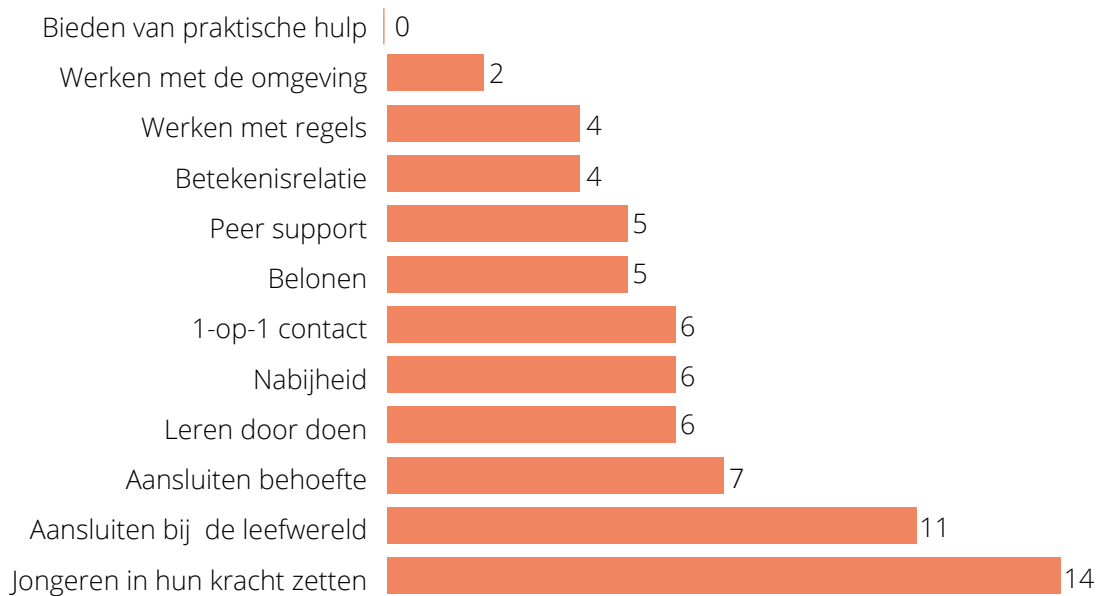
De mate waarin sprake was van een incorrecte beschrijving en 'niet van toepassing' (samen $n=70$) bleek afhankelijk te zijn van zowel de jongerenwerkers als het methodische principe. In Figuur 1.1 staan het aantal correcties naar jongerenwerker. Gemiddeld werden 3.04 correcties per jongerenwerker doorgevoerd. De helft van de jongerenwerkers had maximaal 2 correcties. Bij 1 jongerenwerker zijn 8 correcties gemaakt.

Figuur 1.1. Aantal correcties naar jongerenwerker

In Figuur 1.2 staan het aantal correcties naar methodisch principe. Gemiddeld werden 5.83 correcties per methodisch principe doorgevoerd. De variatie was echter hoog. Bij het methodisch principe 'bieden van praktische hulp' was geen enkele correctie (0 procent) nodig, terwijl bij het methodische principe 'jongeren in hun kracht zetten' 14 correcties (15,9 procent) nodig waren.

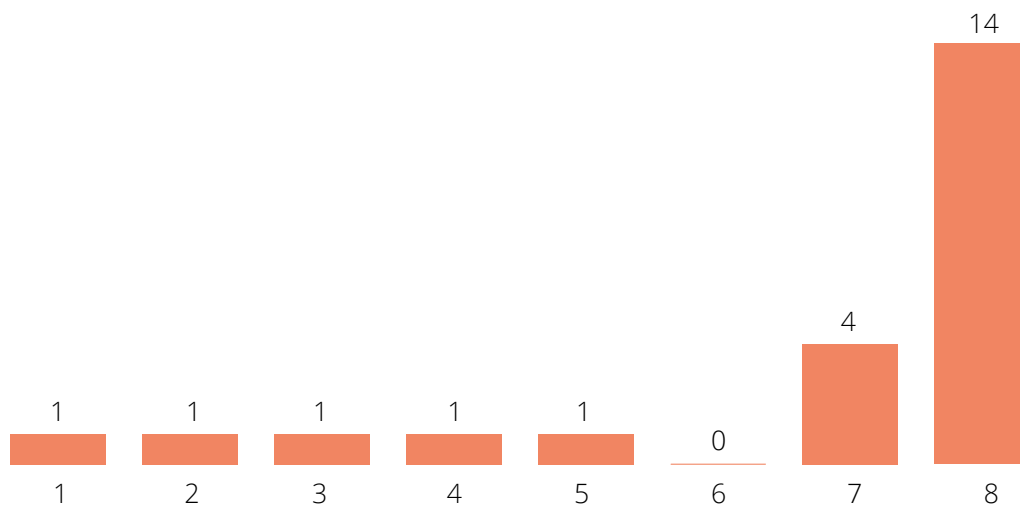
Figuur 1.2. Aantal correcties naar methodisch principe

Beschrijvende statistiek

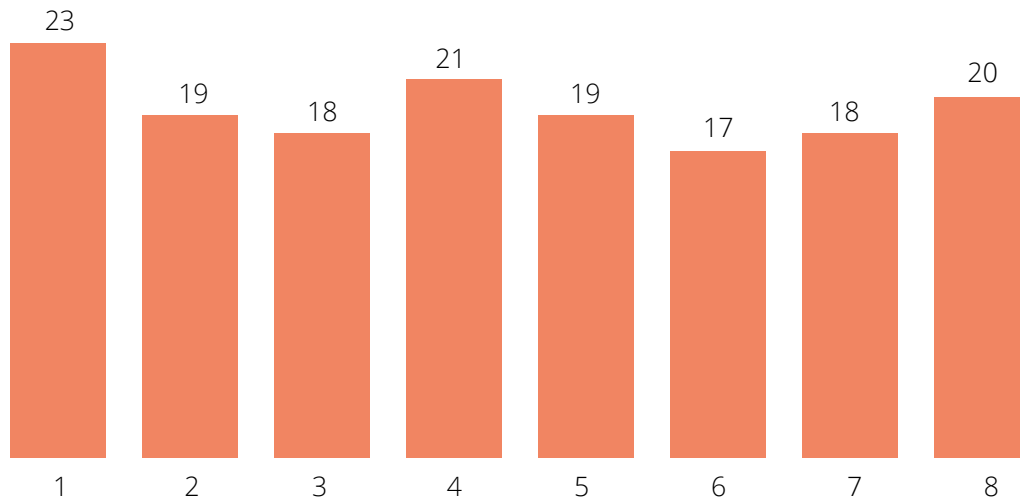
Er zijn 154 logboeken ingevuld. In Figuur 1.3 is het aantal ingevulde logboeken per jongerenwerker te zien. Ruim driekwart van de jongerenwerkers vulde minimaal zeven logboeken in. Door enkele uitschieters naar beneden (zieke jongerenwerkers die tussentijds uitvielen) vulden jongerenwerkers gemiddeld 6.74 logboeken in.

Figuur 1.3. Aantal ingevulde logboeken per jongerenwerker

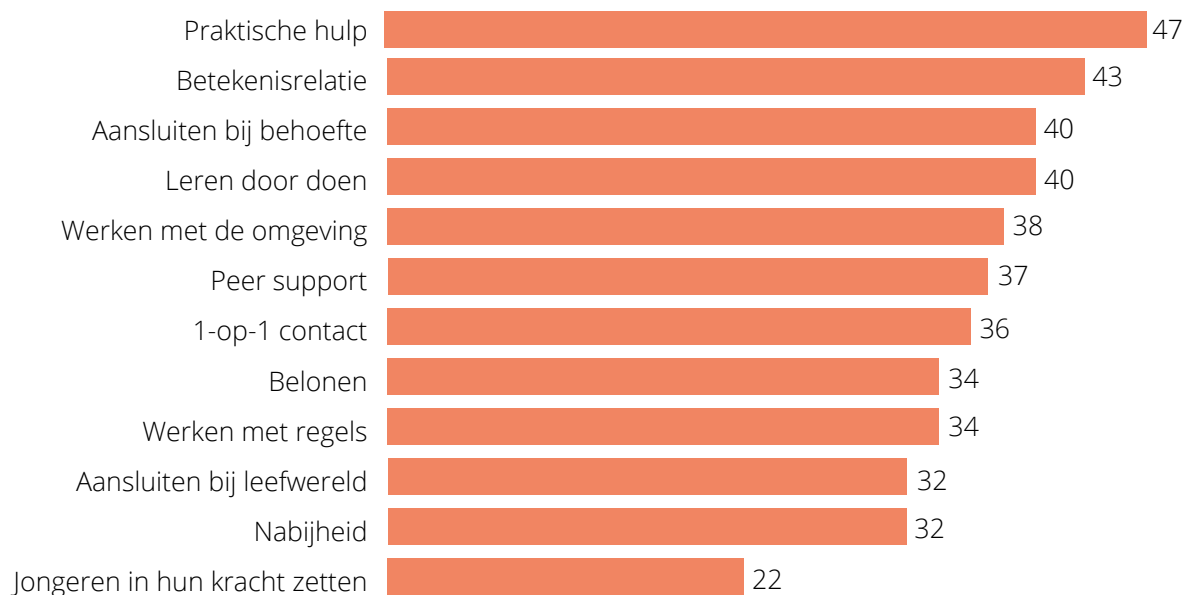
In Figuur 1.4 staat het aantal ingevulde logboeken naar moment weergegeven. Er waren acht momenten. Het eerste logboek is het best ingevuld: alle jongerenwerkers (100 procent) leverden hun logboek in. Het zesde logboek is het slechts ingevuld: 17 van de 23 jongerenwerkers (74 procent) leverden toen een logboek in.

Figuur 1.4. Aantal ingevulde logboeken naar moment.

Na de correcties (zie Analyse) hadden we van 435 methodische principes data. Deze zijn als volgt verdeeld over de verschillende methodische principes Figuur 1.5:

Figuur 1.5. Aantal keer dat over een methodisch principe is gerapporteerd

Gemiddeld werd 36.25 keer over een methodisch principe gerapporteerd. Er waren uitschieters naar boven, zoals 'praktische hulp' (n=47), en beneden, zoals 'jongeren in hun kracht zetten' (n=22).

Interviews onder kinderen en jongeren (belevingsonderzoek)

Meetinstrument

Om inzicht te krijgen in wat het aanbod betekent voor jongeren, verzamelden vierdejaars studenten Sociaal Juridische Dienstverlening tussen november 2023 en maart 2024 data onder 90 jongeren die gebruikmaken van jongerenwerkaanbod gericht op (dreigende) armoede en schulden. De onderzoekers namen zelf ook enkele interviews af. Studenten bevinden zich grotendeels in dezelfde leeftijdscategorie als de jongeren en staan daardoor dicht bij hun leefwereld. Zij ondergingen een interviewtraining waarbij geoefend werd met interviewen, zodat iedereen dezelfde methodiek hanteerde. Tijdens deze training werd met behulp van een protocol ingegaan op hoe zij zo goed mogelijk uitvoering konden geven aan de dataverzameling met oog voor alle ethische aspecten. Gekozen is voor een creatieve werkvorm omdat daardoor jongeren makkelijker in contact komen met hun eigen ervaring⁸⁴ en de werkvormen jongeren kunnen helpen om zich te uiten⁸⁵. Om tot goede vragen en een geschikte creatieve werkvorm te komen verrichtten we eerst een literatuuronderzoek naar vraagstellingen en creatieve werkvormen. Uiteindelijk is gekozen voor een combinatie van de methodieken 'vignet' en 'klantreis'. Een vignet is een kort verhaal over een fictief personage of een fictieve gebeurtenis. In zo'n verhaal wordt het gedrag van het personage in een concrete context geplaatst. Door een vignet te bespreken, kun je de mening van deelnemers over de problemen die in het vignet worden beschreven verkennen. Je onderzoekt hoe de deelnemers zouden handelen als zo'n gebeurtenis zich voordoet, of hoe zij denken dat het geschetste probleem aangepakt zou moeten worden⁸⁶. Voorafgaand aan het interview kon de respondent kiezen uit drie geluidsfragmenten. Deze werd voorgelegd om de armoede/schuldensituatie van de respondent te verkennen. Naar aanleiding van het fragment werd gevraagd: wat doet dit met jou? Herken je dit? Vervolgens vertelde de respondent middels de methodiek 'klantreis' over de ervaringen met het aanbod en handelen van jongerenwerkers gericht op armoede en schuldenbestrijding. Een klantreis bestaat uit drie onderdelen gericht op het verleden, de huidige situatie en de gewenste (toekomstige) situatie. In dit onderzoek lieten we jongeren op drie posters hun 'reis' visualiseren middels tekeningen, woorden op geeltjes enz. Poster 1 had betrekking op de periode vóórdat ze bij het jongerenwerk kwamen, poster 2 op het heden en poster 3 op de toekomst. Ondertussen stelde de interviewer vragen met hulp van een topiclijst. De topics zijn deels afgeleid uit bestaande vragenlijsten. Belangrijk om te vermelden is dat de topiclijst betrekking had op alle vormen van financiële schaarste; dus niet alleen armoede en schulden in de vorm van directe geldproblemen van jongeren maar ook de gevolgen die dit voor jongeren heeft voor bijvoorbeeld hun maatschappelijke participatie en (non)deelname aan allerlei activiteiten. De topiclijst en werkvorm zijn voorgelegd aan de Wetenschappelijke Adviesraad en aan een jongerenpanel. Met hun input is het instrument licht aangepast en definitief gemaakt.

84 Gold, C., Wigram, T. & Elephant, C. (2006). *Music therapy for autistic spectrum disorder*. The Cochrane Collaboration.

Smeijsters, H. (2008). *Handboek creatieve therapie*. Coutinho

85 Bartelink, C., Boendemaker, L., & Vliet, E. van der. (2013). *Vaktherapie*. Update. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

86 www.toolboxonderzoek.nl.

Werving en uitvoering interviews

De jongeren werden geworven door de bij dit onderzoek betrokken jongerenwerkers. Tijdens de trainingen voor het invullen van het logboek kregen jongerenwerkers instructies om jongeren te werven die:

- A. Gebruikmaken van het jongerenwerkaanbod op het gebied van (dreigende) armoede en/of schulden
- B. Tussen de 10-27 jaar oud zijn (toch is er 1 'jongere' van 30 jaar geïnterviewd)
- C. Enigszins representatief zijn voor de jongeren die gebruikmaken van het aanbod
- D. Geen kinderen/jongeren die echt net zijn ingestroomd

1 respondent was zelf (ook) stagiaire bij het jongerenwerk. Omdat dit een vertekend beeld kan opleveren zijn haar antwoorden waar dit het geval kan zijn niet in de analyses meegenomen. De jongerenwerkers planden de interviews tussen student en jongere (ongeveer een uur) vaak na een reguliere activiteit. Benadrukt werd dat persoonsgegevens niet gedeeld mochten worden. De jongerenwerker was zelf niet aanwezig bij de interviews. Alle jongeren moesten voorafgaand aan een interview een informed consent ondertekenen waarin onder meer werd vermeld dat gegevens anoniem werden verwerkt en er een geluidsopname zou worden gemaakt en van de posters een foto (zie bijlage X). Kinderen onder de zestien jaar moesten vooraf een toestemmingsformulier laten ondertekenen door hun ouders/verzorgers. Interviewers hadden een geheimhoudingsverklaring ondertekend die ze konden laten zien. De respondenten ontvingen als bedankje een cadeaubon. De interviewers werkten de interviews verbatim uit. Per interview was er het transcript, de audio-opname, de drie posters, de ondertekende informed consent(s), de ondertekende ontvangstbevestiging van de cadeaubon.

Analyse

De transcripten zijn ingevoerd in het analyseprogramma MaxQDA. Vervolgens zijn de interviewverslagen gecodeerd. Gestart is met open coderen waarbij zonder vooropgestelde verwachtingen de data zijn benaderd. Naar aanleiding daarvan is een codelijst opgesteld. Deze is gebruikt om vervolgens axiaal te coderen: codes werden samengevoegd, gegroepeerd en hernoemd. Vervolgens is gekeken naar hoofdcategorieën (selectief coderen). Onder deze categorieën zijn de resultaten in de volgende hoofdstukken beschreven. Op basis van de hoofdcategorieën en bijbehorende codes zijn de analyses gedaan en is nagegaan welke geschikte citaten de resultaten het beste illustreren.

Representativiteit

Belangrijk is hier te vermelden dat de resultaten niet representatief zijn voor alle jongeren die bij het jongerenwerk komen. Ondanks het hoge aantal respondenten kan er namelijk (on)bewust selectie hebben plaatsgevonden, doordat de jongeren direct door de jongerenwerkers benaderd zijn. Zo is het mogelijk dat enkel die jongeren die positief over het jongerenwerk zijn meewerkten aan de interviews. Ook is het zo dat de geïnterviewde jongeren in het onderzoek afwijken van de 'reguliere' doelgroep van het jongerenwerk. Er zijn 90 jongeren geïnterviewd waarvan een derde jongen en twee derde meisje. De doelgroep van het jongerenwerk bestaat juist voor twee derde (66 procent) uit jongens. De gemiddelde leeftijd van de geïnterviewde jongeren is 18,5 jaar. De gemiddelde leeftijd van de jongeren die bij het jongerenwerk komen ligt iets lager, namelijk op 16,5 jaar⁸⁷.

87 Sonneveld, J., & Metz, J. (2019). *De Doelgroep van het Jongerenwerk in Cijfers: Wie maken gebruik van jongerenwerk en op welke manier?* Hogeschool van Amsterdam.

Online vragenlijst onder ouders (belevingsonderzoek)

Meetinstrument

Er is een korte online vragenlijst opgesteld voor ouders/verzorgers. De vragenlijst betrof 10 korte vragen over de betekenis van het jongerenwerkaanbod. Deze is voorgelegd aan de Wetenschappelijke Adviesraad en getest op enkele ouders. De online vragenlijst is gemaakt in Qualtrics.

Werving en uitvoering

De werving van de ouders verliep via de betrokken jongerenwerkers. De onderzoekers stuurden aan op minimaal drie ingevulde vragenlijsten per jongerenwerker. Zij deelden de link naar de online vragenlijst met ouders die representatief zijn voor het armoede- en schuldenaanbod van de betreffende organisatie. De onderzoekers hebben twee herinneringen naar de jongerenwerkers gestuurd. De geworven ouders kregen vooraf een eenvoudige instructie online of op papier. Ze vulden een informed consent in, waarin onder meer werd vermeld dat gegevens anoniem werden verwerkt. Ze konden de vragenlijst ook op hun telefoon invullen. Het invullen kostte ongeveer 15 minuten. In totaal vulden 25 ouders de vragenlijsten in.

Analyse

De ingevulde enquêtes zijn met behulp van MaxQda geanalyseerd. Het coderen verliep in fasen. Er werd gestart met open coderen waarbij zonder vooropgestelde verwachtingen de data zijn benaderd. Naar aanleiding daarvan is een codelijst opgesteld. Deze is gebruikt om vervolgens axiaal te coderen: codes werden samengevoegd, gegroepeerd en hernoemd. Vervolgens is gekeken naar hoofdcategorieën (selectief coderen). Op basis van de hoofdcategorieën en bijbehorende codes zijn de analyses gedaan en is nagegaan welke geschikte citaten de resultaten het beste illustreren.

Representativiteit

Belangrijk is hier te vermelden dat de resultaten niet representatief zijn voor alle ouders van jongeren die bij het jongerenwerk komen. Daarvoor is de respons te laag. Daarbij zijn de ouders direct door de jongerenwerkers benaderd, waardoor er (on)bewust een selectie heeft plaatsgevonden. Zo is het mogelijk dat enkel die ouders die positief over het jongerenwerk zijn de vragenlijst invulden.

Online vragenlijst onder samenwerkende professionals (belevingsonderzoek)

Meetinstrument

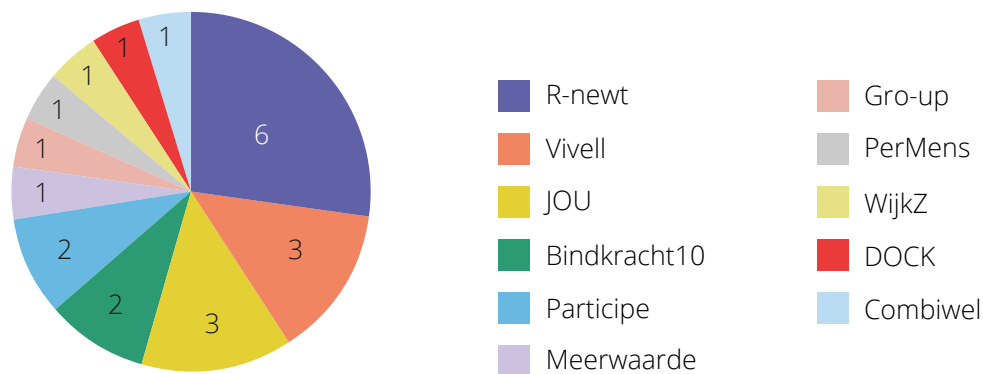
Er is een online vragenlijst opgesteld voor professionals. De vragen betroffen achtergrondgegevens, vragen over de (optimale) samenwerking in een integrale armoede-aanpak, vragen over opbrengsten voor kinderen/jongeren en vragen over opbrengsten voor het werkveld. Deze is voorgelegd aan de Wetenschappelijke Adviesraad. De vragenlijst is geïmporteerd in het computergestuurde programma Qualtrics.

Werving en uitvoering

Aan de managers en directeurs van de betrokken jongerenwerkorganisaties is gevraagd om namen van samenwerkingspartners aan te leveren. Gerefereerd werd aan de ketenpartners die ze hadden genoemd in de ingevulde vragenlijst met betrekking tot de aanbodinventarisatie. De onderzoekers hebben de link naar de vragenlijst vervolgens naar 71 professionals toegestuurd met een begeleidende mail. Er zijn herhaaldelijk reminders gestuurd. Uiteindelijk hebben 22 professionals de vragenlijst volledig ingevuld, een responspercentage van 31 procent. In Figuur 1.7 staat de verdeling naar

samenwerkende jongerenwerkorganisatie. De respondenten zijn verdeeld over 11 jongerenwerkorganisaties. 4 organisaties konden geen professionals leveren, bijvoorbeeld omdat zij geen expliciet aanbod hebben gericht op (dreigende) armoede en schulden. De meest respondenten zijn gelinkt aan jongerenwerkorganisatie R-Newt (n=6), Vivell (voorheen: VenzoSwazoom) (n=3) en JoU (n=3).

Figuur 1.7. Respons ketenpartners enquête

De professionals die de vragenlijst invulden, vulden vooraf een informed consent in waarin werd vermeld dat gegevens anoniem werden verwerkt. De vragenlijst kon zowel op een computer als telefoon worden ingevuld. Het invullen duurde ongeveer 15 minuten.

Analyse

De ingevulde enquêtes zijn ingevoerd in het analyseprogramma Maxqda. Vervolgens zijn de enquêtes gecodeerd. Gestart is met open coderen waarbij zonder vooropgestelde verwachtingen de data zijn benaderd. Naar aanleiding daarvan is een codelijst opgesteld. Deze is gebruikt om vervolgens axiaal te coderen: codes werden samengevoegd, gegroepeerd en hernoemd. Vervolgens is gekeken naar hoofdcategorieën (selectief coderen). Op basis van de hoofdcategorieën en bijbehorende codes zijn de analyses gedaan en is nagegaan welke geschikte citaten de resultaten het beste illustreren.

Representativiteit

Belangrijk is hier te vermelden dat de resultaten niet representatief zijn voor alle samenwerkende professionals van het jongerenwerk. De ketenpartners zijn direct door de managers/directie benaderd, waardoor er (on)bewust een selectie kan hebben plaatsgevonden. Zo is het mogelijk dat enkel die professionals die positief over het jongerenwerk zijn de vragenlijst invulden.

Werkconferentie: validering in focusgroepen

Voor de validering en verdieping van de onderzoeksresultaten uit fase 1 organiseerden we een werkconferentie in oktober 2024. Op deze conferentie waren 45 directeuren, managers en jongerenwerkers van de bij het onderzoek betrokken jongerenwerkorganisaties en ook professionals van samenwerkende organisaties (stakeholders) aanwezig. De validering was gebaseerd op de Delphi-studie: een kwalitatief interactief communicatieprotocol tussen de onderzoeker en de deelnemers, met als doel de meningen van belanghebbenden en/of experts over een bepaald onderwerp systematisch te verzamelen en te verwerken, resulterend in een gemeenschappelijk standpunt⁸⁸. In zes groepen (6-12 personen) werden de resultaten gevalideerd, bijgesteld en verdiept in twee rondes van elk 45 minuten. Eerst werd de deelnemers gevraagd om anoniem enkele gesloten vragen online in te vullen met de mogelijkheid om informatie aan te vullen. Daarna, om de resultaten te verdiepen, beantwoordden ze enkele open vragen. De resultaten in het Qualtrics Platform werden geanonimiseerd en getoond op een scherm. Er volgde een discussie met input en conclusies op een flip-over. In de tweede ronde reageerde een nieuwe groep op de resultaten van de eerste ronde. Aan hen werd gevraagd om anoniem enkele gesloten vragen in te vullen: herkent u de resultaten en conclusies van de eerste ronde? Heeft u suggesties voor aanvullingen? We maakten verslagen van de sessies die we samen met de ingevulde vragenlijsten analyseerden in het Qualtrics Platform. Op basis van de resultaten van de werkconferentie is de concept-visualisering van het type aanbod veranderd en definitief gemaakt (zie in deel 1, hoofdstuk 1)

Werkconferentie: 'Aan de slag sessies'

Tijdens de werkconferentie werd in 'aan de slag-sessies' (6-14 personen per sessie) naar aanleiding van de resultaten uit de verkennende fase van het onderzoek gebrainstormd over tips om mee te nemen naar de jongerenwerkpraktijk. De sessies waren gelinkt aan de thema's die uit de verkennende fase naar voren kwamen als aandachtspunten om mee aan de gang te gaan, te weten: 'integraal samenwerken', 'armoede/schulden signaleren en bespreken', 'specifieke doelgroepen' en 'bereiken van het gezin'. Eerst werd er een presentatie gegeven over wat er per specifiek thema naar voren was gekomen tijdens het onderzoek. Vervolgens werden er tips opgehaald door de volgende vragen voor te leggen:

1. Waarom is dit een belangrijk thema waaraan gewerkt moet worden?
2. Heeft u tips/adviezen, voorbeelden dan wel ideeën voor jongerenwerkers op dit thema?
3. Wat moeten jongerenwerkers juist niet doen?

De tips werden op flip-overs geschreven. Van de sessies is verslag gedaan.

Werkplaatsen: Handelingsplannen

Na de werkconferentie zijn er vier thematische werkplaatsen gevormd:

- Jongeren helpen met financiële vragen
- Signaleren en bespreken van armoede en schulden
- Samenwerken aan een integrale aanpak armoede en schulden
- Bereiken van specifieke doelgroepen.

⁸⁸ Baarda, D.B. & de Goede, M.P.M. (2009). *Basisboek Methoden en Technieken. Handleiding voor het opzetten van een kwalitatief onderzoek*. Groningen: Noordhoff

Gekozen is voor deze thema's omdat die uit het onderzoek prominent naar voren kwamen en er op die manier gestreefd werd naar voldoende variatie in type handelingsvraagstukken. Jongerenwerkers konden hun voorkeur voor het thema van de werkplaats aangeven. Alle jongerenwerkers zijn bij hun eerste of tweede keus geplaatst. Uiteindelijk hebben 23 jongerenwerkers van 14 organisaties tussen november 2024 en maart 2025 een handelingsplan opgesteld. De handelingsplannen zijn gemaakt op basis van een door de onderzoekers gemaakt format gebaseerd op de grondvorm van het methodisch werken waarin de verschillende fasen van de handelingscyclus aan bod komen: 1) oriëntatie, 2) ontwerp (doelen, doelgroep, methodische aanpak), 3) organisatie/randvoorwaarden, 4) uitvoering en 5) evaluatie⁸⁹. Tijdens de eerste werkplaatsbijeenkomst (twee uur) gaven de onderzoekers toelichting en instructie bij het maken van het handelingsplan. Er was aandacht voor onder meer smart, type handelingsvraagstukken en gebruikmaken van kennis uit het onderzoek en tips uit de werkconferentie en het armoede- en schuldenveld, weergegeven in een powerpoint. Het was van belang dat een groot deel van het handelingsplan uitvoerbaar zou zijn in de looptijd van het onderzoek zodat er ook sprake kon zijn van reflectie op het handelen en aanscherping mogelijk was: zogenaamde *reflection in and on action*. Tussen de eerste en tweede werkplaatsessie maakten jongerenwerkers hun plan op casusniveau in afstemming met eventueel betrokken stakeholders en jongeren. Onderzoekers ondersteunden waar nodig. In de tweede werkplaatsessie gaven jongerenwerkers middels het peerfeedback model van Popta⁹⁰ feedback op elkaars plannen. De onderzoekers vulden deze feedback aan. Op basis van de feedback maakten de jongerenwerkers hun plan definitief.

Werkplaatsen: casuïstiekbijeenkomsten

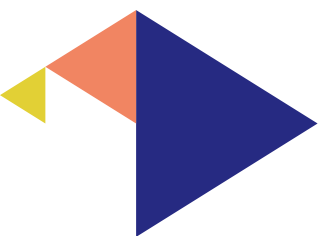
Tussen maart en juni 2025 voerden 23 jongerenwerkers hun handelingsplan ter verbetering van de eigen praktijk op het gebied van armoede en schulden uit. De jongerenwerkers waren verdeeld over vier thematische groepen, die elk drie keer bij elkaar kwamen in zogenaamde casuïstiekbijeenkomsten. Tijdens deze bijeenkomsten reflecteerden jongerenwerkers met elkaar op de uitvoering van hun plannen. Dit gebeurde op een gestructureerde manier. De bijeenkomsten startten elke keer met het invullen van een korte online vragenlijst in Qualtrics om daar vervolgens met elkaar over van gedachten te wisselen. De vragen die daarbij centraal stonden waren onder andere: wat gaat er goed, wat gaat er niet goed, wat is de uitwerking op jongeren en wat kunnen jongerenwerkers van elkaar leren? Waar liggen alternatieve mogelijkheden voor het handelen? Volgens deze gestructureerde intervisiemethode werden jongerenwerkers uitgenodigd te reflecteren op hun handelen binnen hun specifieke handelingsvraagstuk en daarbinnen gemaakte keuzes (en dilemma's). De jongerenwerkers hebben tijdens deze bijeenkomsten hun eigen, specifieke belangen, deskundigheden en positie maar worden beschouwd en aangesproken als gelijkwaardige en (in hun eigen context) competente 'mede-onderzoekers'^{91,92}. De bijeenkomsten zijn opgenomen en van de opnames zijn transcripten gemaakt. De ingevulde vragenlijsten in Qualtrics en de transcripten zijn vervolgens gecodeerd in maxqda volgens een van tevoren opgestelde codeboom. De resultaten zijn daarna in Excel geanalyseerd.

89 Metz, J., & Sonneveld, J. (2018). *Methodisch werken in het jongerenwerk*. Hogeschool van Amsterdam, Amsterdams Kenniscentrum voor Maatschappelijke Innovatie.

90 van Popta, E., Kral, M., Camp, G., Martens, R. L., & Simons, P. R. J. (2017). 'Exploring the value of peer feedback' in online learning for the provider. *Educational Research Review*, 20, 24-34

91 Argyris, C., & Schön, D. (1974). *Theory in Practice Increasing Professional Effectiveness*. Jossey-Bass Publishers.

92 Khonraad S. & C. Veldhuysen, (2014). 'Handelingsonderzoek als methodisch instrument in het hbo-onderwijs'. In: C. van Dijkum & L. Tavecchio (Ed.), *Praktijkonderzoek in ontwikkeling. Nieuwe inzichten en voorbeelden*. Boom | Lemma.

Bijlage 2 - Beschrijving projecten en diensten van het jongerenwerk gericht op (dreigende) armoede en schulden

Type aanbod: Aandacht vragen voor Geldzaken

Manage your money

Jongerenwerkorganisatie

Jongerenwerkers van DOCK geven voorlichting en trainingen. Het streven is dat de jongerenwerker vertrouwd is met de doelgroep (bijvoorbeeld een bekend gezicht is op school) en de workshop zorgvuldig voorbereidt op basis van deze kennis. Op deze manier kan de inhoud worden afgestemd op de specifieke context van de doelgroep.

Subsidie en samenwerkingspartners

De gemeente (Amsterdam, Utrecht, Zaanstad en Rotterdam) is zowel subsidieverstrekker als samenwerkingspartner. Daarnaast wordt er samengewerkt met lokale partners en organisaties, zoals de gebiedsmanager van een gebied, een verzorgingstehuis, een bouwproject en een kinderboerderij.

Doelgroep

Jongeren tussen de 10 en 21 jaar met weinig financiële kennis of vaardigheden. *Manage your money* bereikt gemiddeld 60 jongeren per jaar.

Doel

Het creëren van bewustwording rondom financiële concepten en de daaraan verbonden consequenties en gevaren. De training draagt ook bij aan het bespreekbaar maken van armoede en financiën.

Inhoud

Er zijn drie varianten: voor basisschoolleerlingen (Manage Your Money: PO) leerlingen op het voortgezet onderwijs (Manage Your Money: VO) en specifiek over de rechten en plichten van 18+ (Manage Your Money: 18+ en dan?!).

Manage Your Money: PO & Manage Your Money: VO

Vroege financiële educatie is volgens DOCK cruciaal voor het bevorderen van financiële geletterdheid. Het programma voor jongeren van 10 tot 15 jaar omvat een eenmalige workshop (fysiek: 2,5 uur; online: 90 minuten) of kortdurende serie (waarvan een les 60 minuten duurt) en kan zowel op basisscholen als op jongerenlocaties worden gegeven. Binnen de workshop worden kennis en informatie met de jongeren gedeeld (mondeling/powerpoint). Ook vullen de deelnemers online een formulier in met hun inkomsten/uitgaven/sparen. Het is hierbij belangrijk dat de jongerenwerker signaleert wie in

het rood uitkomt. Daarnaast doen de deelnemers een digitaal monopolyspel en worden verschillende kooptypen besproken. Aan het eind van de workshop vullen deelnemers een digitaal evaluatieformulier in waarna zij een leuke (digitale) give-away ontvangen.

Manage Your Money: 18+ en dan?!

Manage Your Money: 18+ en dan?! informeert jongeren over alle (financiële) zaken en verantwoordelijkheden die veranderen nadat jongeren 18 worden. De voorlichting wordt gegeven op mbo's, middelbare scholen of jongerenlocaties. Tijdens de workshop worden verschillende thema's behandeld, waaronder: financiën, administratie bij de overheid (belasting, toeslagen enz.), DigiD en zorgverzekering.

De voorlichting op school duurt 50 minuten, zodat deze in een tussenuur gegeven kan worden. Tijdens de workshop is interactie belangrijk. De jongerenwerker gaat de dialoog aan met de jongeren en probeert hen aan het denken te zetten. Aan het eind van de workshop neemt de jongerenwerker ter plaatse een digitale evaluatie af waarbij ook de opgestoken kennis wordt getoetst. Hierna ontvangen de jongeren een infomap en een certificaat van bewijs van deelname. In de weken na de workshop is DOCK fysiek aanwezig op school om benaderbaar te zijn en de betrokkenheid en zichtbaarheid te vergroten.

De versie op een jongerenlocatie duurt wat langer (2,5 uur), er wordt daarbij meer gebruikgemaakt van opdrachten en interactie. Ook wordt er – indien mogelijk – gebruikgemaakt van de peergroup: jongeren die iets ouder zijn en hun ervaringen delen.

Aanvullende bronnen

DOCK (2021). Manage Your Money: PO.

DOCK (2021). Manage Your Money: VO.

DOCK (2021). Manage Your Money: 18+ en dan?!

nvrr.nl (z.d.). Meer waarde voor jongeren. Geraadpleegd op 24 december 2023, van <https://www.nvrr.nl/wp-content/uploads/2022/10/R.O.20.03-meer-waarde-voor-jongeren.pdf>

Training met getrainde jongeren als buddy's

Jongerenwerkorganisatie

Jongerenwerkers van AM-Support/Presikhaaf University (onderdeel van Oprécht) geven samen met buddy's trainingen in Arnhem. Buddy's zijn jongeren die door Oprécht zijn opgeleid om jongeren te ondersteunen bij het vinden van passende hulp bij financiële problemen. Door de inzet van buddy's krijgen jongerenwerkers een nog beter begrip van de specifieke uitdagingen die jongeren tegenkomen.

Oprécht is een gezamenlijk initiatief van Stichting JAM, AM-SUPPORT EN PRESIKHAAF UNIVERSITY:

- Stichting jam is een vrouwenorganisatie die zich inzet voor Arnhemse meiden en vrouwen, met als expertise het moederschap. Dit doen zij op meerdere leefgebieden, zoals inkomen, schulden, onderwijs en scholing.
- Presikhaaf University is een jeugd- en jongerenwerkorganisatie die zich focust op gelijke kansen onder Arnhemse jongeren.
- AM-Support richt zich jongeren in Arnhem met een lage sociaaleconomische status.

Subsidie en samenwerkingspartners

De gemeente Arnhem en het rijk maken samen de trainingen mogelijk. Samenwerkingspartners zijn de gemeente (beleid), gemeentelijke formele professionele schuldhulpverlening (bijvoorbeeld Buurtteam, kredietbank), zorgverzekeraars en woningbouwcorporaties.

Doelgroep

De training richt zich op jongeren van 16 t/m 22 jaar met een zorgverzekeringsachterstand. Jaarlijks worden gemiddeld 150 jongeren bereikt.

Doel

Jongeren informeren over en bewust maken van de mogelijke gevolgen van financiële problemen en schulden.

Inhoud

De aanpak van Opr€cht omvat een doelgericht trainingsprogramma dat niet alleen gefocust is op het overbrengen van financiële kennis en vaardigheden, maar ook op het creëren van bewustzijn over de bredere implicaties van schulden op verschillende aspecten van het leven van jongeren.

De trainingen worden structureel aangeboden en duren ongeveer een uur.

Aanvullende bronnen

Wij zijn Opr€cht. (z.d.). Home. Geraadpleegd op 15 december 2023, van <https://wijzijnoprecht.nl/>
Wij zijn Opr€cht. (z.d.). *Buddies*. Geraadpleegd op 14 januari 2024 van <https://wijzijnoprecht.nl/buddies/>
Stichting jam. (z.d.). Home. Geraadpleegd op 19 maart 2024 van [Home - Stichting JAM](#)

Voorlichting Fix up your life

Jongerenwerkorganisatie

Idealiter geven twee jongerenwerkers van R-Newt de voorlichting. Zij bieden praktische ondersteuning, geven advies en verwijzen waar nodig door.

Subsidie en samenwerkingspartners

Fix up your life wordt gefinancierd vanuit gemeenten (regio Midden-Brabant) en diverse fondsen en subsidies. Er wordt samengewerkt met gemeenten (beleid), woningbouwcorporaties en scholen (mbo).

Doelgroep

Schoolgaande jongeren tussen de 18 en 27 jaar. Aan een voorlichting doen tussen de 10 tot 30 jongeren mee.

Doel

Jongeren bewust maken van de financiële aspecten van hun leven en hun hier de tools voor aanreiken om grip te krijgen op hun toekomst.

Inhoud

In de voorlichting Fix up your life verkennen jongeren onderwerpen als studeren & studiefinanciering, lenen en schulden. Ze leren over de financiële gevolgen van zelfstandig wonen, waarbij belangrijke overwegingen en stappen worden toegelicht. Verder wordt er ingegaan op verzekeringen, zodat jongeren begrip ontwikkelen van verschillende soorten verzekeringen en hun relevantie. Ook wordt een basisinzicht gegeven in belastingaangelegenheden voor jongeren. Een ander belangrijk thema is werk en inkomen, waarbij jongeren zich kunnen oriënteren op werkgelegenheid en het beheren van inkomen. De inhoud is echter altijd maatwerk en wordt afgestemd op het niveau en de behoeften van de jongeren. Jongeren worden actief gestimuleerd om contact op te nemen met de jongerenwerkers als ze er zelf niet uitkomen.

Aanvullende bronnen

Fix up your life. (z.d.). *Productenboek mei 2017*.

Voorlichting over omgaan met geld en schulden

Jongerenwerkorganisatie

Jongerenwerkers van Combiwel faciliteren voorlichting over omgaan met geld en schulden. Jongerenwerkers dragen de thema's aan, waarop medewerkers van Money School inhoudelijk de voorlichting verzorgen in Amsterdam Nieuw-West. Door de voorlichting gezamenlijk aan te bieden, doen zij specifieke kennis op waarmee ze andere jongeren die te maken hebben met geldzorgen effectiever kunnen ondersteunen.

Subsidie en samenwerkingspartners

Subsidieverstrekker is onbekend. De samenwerkingspartners zijn de gemeente (beleid), scholen en JIP NIEUW-WEST (JIP IS HET JONGEREN INFORMATIE PUNT VAN AMSTERDAM NIEUW-WEST. JIP VERBINDT JONGEREN, ORGANISATIES EN SCHOLEN MET ELKAAR).

Doelgroep

Dit aanbod is bedoeld voor jongeren in de leeftijd van 16 t/m 18 jaar. De doelgroep omvat jongeren waarmee het goed gaat, jongeren met beginnende of lichte problemen en jongeren met zware problemen. Vorig jaar volgden 59 jongeren de voorlichting.

Doel

Het voorlichtingsprogramma leert jongeren vóór hun 18e verantwoord omgaan met geld en financiële zorgen. Door jongeren te informeren, hun bewustwording te vergroten en hun weerbaarheid te versterken, helpt de voorlichting jongeren schulden en financiële lasten te voorkomen. Ook ondersteunt het jongeren bij het realiseren van hun financiële doelen. Ten slotte wil men met de voorlichting de communicatie over geld tussen ouders en kinderen bevorderen.

Inhoud

De voorlichting wordt gezien als een mogelijke bron van essentiële kennis en vaardigheden die kunnen bijdragen aan het voorkomen van potentiële obstakels op financieel gebied. Er worden uiteenlopende thema's behandeld, van bitcoins tot zzp, geldezels, klarna, sparen en omgaan met geld.

Door een stimulerende en interactieve leeromgeving te creëren, wordt financiële educatie zowel leerzaam als aantrekkelijk gemaakt. Het voorlichtingsprogramma stimuleert actieve betrokkenheid van jongeren door hen bewust na te laten denken over hun financiële beslissingen. Het zet jongeren aan tot nadenken over hun toekomstperspectieven en ondersteunt hen bij het identificeren van stappen om hun persoonlijke dromen en financiële doelen te verwezenlijken. Door de voorlichting aantrekkelijk te maken, worden jongeren mogelijk meer gemotiveerd om – ook na de voorlichting – meer te leren over financiële vaardigheden.

Aanvullende bronnen

Combiwel Jongeren Zuid. (z.d.). *faq*. Geraadpleegd op 10 oktober 2023, van <https://zuid.combiweljongeren.nl/faq/>

JIP Nieuw-West – Alles voor jongeren in Amsterdam Nieuw West (jipnieuwwest.nl)

Money School. (z.d.). *Diversiteitsland*. Geraadpleegd op 21 oktober 2023, van <https://www.diversiteitsland.nl/money-school/>

Zakgeldproject

Jongerenwerkorganisatie

DOCK, Combiwel en R-Newt voeren dit project uit binnen het reguliere jongerenwerk. Onderstaande beschrijving is gebaseerd op het Zakgeldproject bij DOCK. Een jongerenwerker coördineert het project: hij/zij coacht de jongeren in het leren van vaardigheden, doet uitbetalingen en organiseert/faciliteert de trainingen die onderdeel zijn van het Zakgeldtraject.

Subsidie en samenwerkingspartners

De gemeente is financier en samenwerkingspartner. Andere betrokkenen zijn lokale partners en organisaties, zoals de gebiedsmanager, een verzorgingstehuis, een bouwproject en een kinderboerderij, en externe organisaties die trainingen verzorgen (bijvoorbeeld Vreedzaam of Moneyschool).

Doelgroep

Jongeren van 8 t/m 15 jaar die niet de kans krijgen om vanuit hun directe omgeving te leren hoe ze zich op kunnen stellen in een professionele werkomgeving. DOCK is verbonden aan de *Get a grip* aanpak, waarbij professionals jongeren kunnen aanmelden voor het Zakgeldproject wanneer zij vastlopen of uitvallen op verschillende gebieden van hun leven. Het Zakgeldproject bereikt zo'n 60 jongeren per jaar per project.

Doel

Jongeren vaardigheden aanleren op het gebied van werken. Een aanzienlijke groep jongeren staat ver af van de arbeidsmarkt. Door jongeren al op jonge leeftijd in contact te brengen met de arbeidsmarkt en positieve sociale banden tussen jongeren binnen de wijk te stimuleren, beoogt het Zakgeldproject de kloof tussen jongeren en de arbeidsmarkt te verkleinen. Er wordt aandacht gegeven aan omgaan met geld, het sociale aspect, het arbeidsproces en het leren dragen van verantwoordelijkheid.

Inhoud

Het Zakgeldproject wordt in verschillende gemeenten ingezet. Er is een Zakgeldproject voor de doelgroep 8 t/m 12 jaar en een Zakgeldproject voor de doelgroep 13 t/m 15 jaar.

Het Zakgeldproject voor kinderen van 8 tot 12 jaar

Jongeren voeren klusjes uit die van betekenis kunnen zijn in de wijk waar ze wonen. Jongeren melden zich aan via een inschrijfformulier dat door hun ouders is ondertekend. Op die manier worden de ouders betrokken bij het project. Ouders worden tevens gestimuleerd om vrijwilligerswerk te doen. Ook wordt hun gevraagd of ze willen bijdragen aan de organisatie van de klusjes die hun kinderen gaan doen.

Het Zakgeldproject wordt over een periode van drie tot zes maanden uitgevoerd en de kinderen komen wekelijks één tot twee keer samen. Tijdens de eerste bijeenkomst krijgen de kinderen een voorlichting van maximaal 45 minuten. Tijdens deze sessie worden onderwerpen zoals de aard van geld, sparen, de risico's rondom geld, en de herkomst van ouderlijk geld besproken. Bovendien ontvangen de kinderen een spaarpot.

Gedurende de twee bijeenkomsten voeren de jongeren (in groepjes van 5) in totaal vier verschillende klusjes uit in hun wijk. De klusjes variëren en omvatten onder andere het helpen bij het bereiden van maaltijden in wijkrestaurants, het opruimen van afval in de buurt en het verspreiden van flyers. De jongeren worden aangemoedigd om ook met hun eigen ideeën voor klusjes te komen.

Als beloning ontvangen de kinderen een cadeaukaart (€10) of een zelfbedachte alternatieve beloning, zoals een gezamenlijk uitje. Na dit Zakgeldproject voor kinderen is er een vervolgtraject voor jongeren van 13 jaar en ouder.

Het Zakgeldproject voor jongeren van 13 tot 15 jaar

Jongerenwerkers voeren een kennismakingsgesprek met de jongere en diens ouder(s) om goed te kunnen beoordelen wat een jongere aankan, wat zijn/haar leerdoelen zijn en waar een jongere al goed in is. Vervolgens wordt er gezocht naar een geschikte werkplek en wordt er een bankrekening geopend voor de jongere. Als de jongere aan de slag kan, wordt er een contract opgesteld waarin alle afspraken worden opgenomen. Ouders worden actief betrokken en ontvangen uitnodigingen voor certificaatuitreiking.

Een proefperiode van vier weken wordt gestart, waarin de jongeren regelmatig worden begeleid door jongerencoaches. Samenwerking tussen jongeren op dezelfde werkplek wordt bevorderd. Daarnaast zijn er verplichte trainingen op maat, gebaseerd op individuele behoeften van de jongere, zoals een training 'basishouding Zakgeldjongere', sollicitatietraining, budgettraining en een training 'omgaan met geld'.

Na de proefperiode werken ze zes maanden door. Tijdens deze periode wordt de jongere ondersteund door de praktijkbegeleider (de inlener) op het werk en door de jongerencoach. Halverwege en aan het eind is er een evaluatie waarbij de jongere reflecteert op zijn vorderingen. Aan het eind van het traject stroomt de jongere idealiter uit naar zijn of haar eerste reguliere bijbaan. Hierin wordt de jongere begeleid door de Zakgeldcoördinator, die helpt bij het schrijven van de sollicitatiebrief.

Jongeren ontvangen een vergoeding van €2,75 per uur (max. €180 per maand, €1.800 per jaar). De jongeren krijgen periodiek (maandelijks of wekelijks) hun vergoeding uitbetaald op hun rekening.

Tijdens de Zakgeldtrajecten worden methodieken zoals oplossingsgericht coachen en motiverende gespreksvoering toegepast. Daarnaast maakt DOCK, afhankelijk van de locatie, gebruik van elementen

van Positive Behavior Support. Hierbij wordt negatief gedrag van de jongeren zo min mogelijk benadrukt en ligt de focus op het bevorderen van positief gedrag.

Aanvullende bronnen

DOCK (2021). Zakgeldproject 12-, jongerenwerk.

DOCK (2021). Zakgeldproject 13+, jongerenwerk.

Type aanbod: Jongeren ondersteunen bij (dreigende) geldproblemen

Cursussen met groepsmethodiek

Jongerenwerkorganisatie

In Dordrecht faciliteren drie jongerenwerkers van R-Newt cursussen.

Subsidie en samenwerkingspartners

De cursussen worden mede mogelijk gemaakt door de gemeente Dordrecht, fondsen en subsidies en tijdelijke subsidies. Samenwerkingspartners zijn de gemeente (beleid), woningbouwcorporaties en scholen.

Doelgroep

Jongeren in de leeftijd van 12 t/m 21 jaar, met een focus op statushouders, leerlingen en/of studenten, en kinderen van alleenstaande ouders. De cursussen zijn speciaal voor jongeren die te maken hebben met beginnende of lichte problemen.

Doel

Jongeren bewuster te maken van financiële zaken en op die manier te voorkomen dat ze (verder) in de schulden raken.

Inhoud

R-Newt hanteert Groepswork als een generieke methodiek, gericht op het werken met groepen jongeren waarbij interactie en autonome groepsprocessen worden gestimuleerd. Door minimaal 3 personen bijeen te brengen, wordt beoogd een positieve groepsdynamiek te creëren, waarbij jongeren elkaar ontmoeten, plezier beleven, samenwerken, van elkaar leren, en zichzelf in relatie tot anderen ontwikkelen.

Het doel van Groepswork tijdens de cursussen is tweeledig: het draagt bij aan de persoonlijke en sociale ontwikkeling van individuen, alsook aan de ontwikkeling van de groep als geheel. De groep fungeert als een leeromgeving waarin jongeren zelfontdekking, expressie, gedragsoefeningen en reflectie kunnen ervaren. De sociale interactie binnen de groep faciliteert veranderingen in houdingen, gedragingen en gevoelens, terwijl jongeren ook competenties ontwikkelen die zij elders kunnen toepassen, zoals op werk of op school.

Groepswork dient tevens als een interactief proces waarin jongeren, met ondersteuning van jongerenwerkers, actief betekenis geven aan hun omgeving. Op deze manier draagt Groepswork bij aan de ontwikkeling van een inclusieve en democratische cultuur onder jongeren.

De inhoud van de cursussen is thema- en maatwerk gericht: van belastingaangifte tot het afsluiten van een energiecontract.

Financieel fit

Jongerenwerkorganisatie

Als onderdeel van Financieel fit geven jongerenwerkers van Participe voorlichting aan jongeren.

Subsidie en samenwerkingspartners

Financieel fit werd mede mogelijk gemaakt door gemeenten (Alphen aan den Rijn, Delft, Amstelveen) en fondsen. Per april 2025 is de subsidie stopgezet. Samenwerkingspartners zijn de gemeente en scholen.

Doelgroep

Het programma Financieel fit richt zich op gezinnen, maar het onderdeel dat Participe (mede)verzorgt, richt zich op jeugd in de leeftijd van 12 tot 26 jaar.

Doel

Jongeren handvatten geven om samen met hun eigen netwerk financiële problemen tijdig aan te pakken. Jaarlijks worden 150 jongeren bereikt.

Inhoud

Als onderdeel van het programma Financieel fit geven jongerenwerkers van Participe voorlichting aan jongeren. De voorlichting kan online of fysiek zijn, bijvoorbeeld op middelbare scholen en mbo-instellingen.

Afhankelijk van de leeftijd van de jongeren wordt de inhoud van de voorlichting vastgesteld. Op het voortgezet onderwijs gaat het vooral over bijbaantjes en uitgavenpatronen (bijvoorbeeld kleding, gamen, eten) en op mbo-instellingen meer over 18-/18+: verzekeringen, inschrijven woning zoeken, DigiD.

Financieel expert in de wijk voor jongeren

Jongerenwerkorganisatie

In Nijmegen fungeren jongerenwerkers van Bindkracht10 ook als financieel expert.

Subsidie- en samenwerkingspartners

De subsidie wordt verstrekt door de gemeente Nijmegen en er wordt samengewerkt met loket Hulp bij geldzaken van de gemeente.

Doelgroep

Het aanbod richt zich op jongeren tussen de 18 en 26 jaar oud. Het is onbekend hoeveel jongeren op deze manier worden bereikt.

Doel

Jongeren ondersteunen bij financiële problemen.

Inhoud

De jongerenwerker (financieel expert) begeleidt de jongere bij het verkennen van mogelijke oplossingen voor hun financiële problemen en hoe deze passen bij hun specifieke situatie. De expert geeft advies over de mogelijkheden die bij de situatie van de jongere passen. Samen worden de vervolgstappen besproken, die variëren van een schuldentraject tot andere vormen van ondersteuning. Dit aanbod wordt structureel ingezet.

Aanvullende bronnen

Bindkracht10. (z.d.). *Financieel expert in de wijk*. Geraadpleegd op 5 december 2023 van <https://www.bindkracht10.nl/projecten/financieel-expert-in-de-wijk/>

Fix je Shit!

Jongerenwerkorganisatie

Jongerenwerkers van Bindkracht10 helpen in Nijmegen schuldenproblematiek bespreekbaar maken bij tieners en jongeren door voorlichting te geven, te wijzen op de online tool en hulpvragen die hieruit voortvloeien op te pakken.

Subsidie en samenwerkingspartners

De subsidie wordt verstrekt door gemeente Nijmegen en er wordt samengewerkt met loket Hulp bij geldzaken. Fix je Shit! is een initiatief van de gemeente in samenwerking met het Jongerenstip, het jongerenorgaan binnen Bindkracht10. Het Jongerenstip biedt een toegankelijk platform voor jongeren, waar ze ondersteuning kunnen vinden op diverse gebieden zoals opvang, verslaving, schulden en seksualiteit.

Doelgroep

Officieel is Fix je Shit! voor jongeren van 16 tot 27 jaar, maar in de praktijk zijn het vooral leerlingen en/of studenten tussen de 16 en 20 jaar, die de leeftijd van 18 bereiken en (nog) geen inzicht hebben in hun financiële zaken en administratie. Jaarlijks doen zo'n 150 jongeren hieraan mee.

Doel

Het voorkomen van schulden bij jongeren door hen bewust te maken van de verscheidene verantwoordelijkheden die op hen afkomen.

Inhoud

Fix je Shit! Bestaat uit een bewustwordingscampagne en een online tool. De campagne dient als reminder voor jongeren om de 'shit' behorende bij het 18 worden te 'fixen': dat wil zeggen het zelfstandig financiën beheren en nakomen van de bijbehorende administratieve verplichtingen, zoals het verkrijgen van een persoonlijke DigiD, het afsluiten van een zorgverzekering, het aanvragen van zorgtoeslag en het registreren als orgaandonor.

Om jongeren te ondersteunen bij het effectief organiseren van hun financiële zaken, biedt de campagne Fix je Shit! een online tool aan. Op de website van Fix je Shit! is een zelfevaluatie-test beschikbaar.

baar. In deze zelfevaluatie-test worden vragen gesteld die erop gericht zijn om de financiële zaken en administratie van de jongere op orde te brengen. Vragen over zaken zoals het afsluiten van een zorgverzekering en het inschrijven voor een sociale huurwoning. Om de vragen te verduidelijken, zijn er informatieve stukjes tekst toegevoegd. Bij de vraag 'Heb je je al ingeschreven voor een sociale huurwoning in Nijmegen?' wordt bijvoorbeeld uitgelegd dat sociale huurwoningen betaalbaarder zijn voor mensen met een lager inkomen en dat je je op tijd moet inschrijven vanwege lange wachtlijsten. Na het invullen van de test krijgt de jongere een overzicht van de financiële gebieden waarop hij of zij verbeteringen kan aanbrengen.

Aanvullende bronnen

Jongerenstip. (z.d.). *Jongerenstip*. Geraadpleegd op 29 oktober 2023, van [jongerenstip.nl](https://www.jongerenstip.nl)
Gemeente Nijmegen. (z.d.). Fix je shit! Geraadpleegd op 8 oktober 2023, van : <https://www.nijmegen.nl/diensten/jongeren-fix-je-shit/>
<https://www.nijmegen.nl/fixjeshit/#c14616>

Op de rit

Jongerenwerkorganisatie

Op de rit wordt uitgevoerd door jongerenwerkers van Bindkracht10 in Nijmegen. Zij bieden als financiële coaches ondersteuning aan jongeren.

Subsidie en samenwerkingspartners

Financier: de gemeente. Samenwerkingspartner: loket Hulp bij Geldzaken.

Doelgroep

Primair jongeren in de leeftijdscategorie van 20 tot 26 jaar, maar alle inwoners van Nijmegen zijn welkom. Op de rit richt zich specifiek op jongeren die te maken hebben met onregelmatige inkomsten en/of de overgang naar volwassenheid. Jaarlijks worden er zo'n 40 jongeren bereikt.

Doel

Op de rit biedt advies en ondersteuning aan jongeren om te helpen zich goed voor te bereiden op onverwachte financiële situaties en andere uitdagingen. Is er meer nodig dan kortdurende hulp, dan worden jongeren doorverwezen naar het project Just (zie volgende paragraaf).

Inhoud

Op de rit is een stedelijk project, waarbij mensen met beginnende achterstanden bij zorgverzekeraars, woningcorporaties en energiebedrijven benaderd worden. Er wordt kortdurende hulp geboden. Na aanmelding, nemen financiële coaches contact op met de jongere om af te spreken, thuis of op een andere locatie, afhankelijk van de voorkeur van de jongere. Indien gewenst, kan tijdens het eerste gesprek direct worden gestart met de coaching. Er wordt dan een financieel overzicht opgesteld en er worden beschikbare alternatieven geanalyseerd. Indien nodig zal de financiële coach, namens de jongere, contact opnemen met schuldeisers. De financiële coach ondersteunt ook in het verbeteren van financiële vaardigheden en onderzoekt of er andere mogelijke problemen spelen bij de jongere en schakelt zo nodig een andere jongerenwerker in of betreft andere instanties.

Opbrengsten

Uit een evaluatierapport van Bindkracht10 blijkt dat 86 procent van de jongeren het begeleidingstraject op een positieve wijze heeft afgerond.

Aanvullende bronnen

Bindkracht10. (z.d.). Op de rit. Geraadpleegd op 21 december 2023, van <https://www.bindkracht10.nl/projecten/opderit/>

Interne documenten, Bindkracht 10, november 2022.

Promotie van geldbesparende campagnes, zoals het Sport en Cultuurfonds (aanpak)

Jongerenwerkorganisatie

Combiwel

Subsidie en samenwerkingspartners

De subsidie komt van het Sport- en Cultuurfonds Amsterdam. De gemeente is samenwerkingspartner.

Doelgroep

Het aanbod richt zich op jongeren tussen de 10 en 18 jaar oud die opgroeien in gezinnen met beperkte financiële middelen of geldzorgen. De doelgroep bestaat voornamelijk uit jongeren die te maken hebben met beginnende of lichte problemen. Er worden 20 jongeren per jaar bereikt.

Doel

Kinderen en jongeren de kans bieden om deel te nemen aan een sport- of cultuurclub. Dit doel wordt niet alleen nagestreefd vanwege het plezier dat het met zich meebrengt, maar voornamelijk vanwege het belang ervan voor de persoonlijke groei en ontwikkeling van de jongere. Door deel te nemen aan de club leren de jongeren samen te werken, ontdekken ze hun eigen sterke punten, leggen ze nieuwe sociale contacten en ontwikkelen ze meer zelfvertrouwen.

Inhoud

Het Sport- en Cultuurfonds richt zich op kinderen en jongeren die opgroeien in gezinnen met beperkte financiële middelen of geldzorgen. Combiwel is een samenwerking met hen aangegaan om jongeren verbonden aan hun organisatie aan te sporen gebruik te maken van het fonds. Het fonds draagt de kosten voor het lesgeld of de contributie van activiteiten zoals voetbal, streetdance, judo, zwemmen of muzieklessen voor deze doelgroep.

Aanvullende bronnen

Jeugdfonds Sport & Cultuur. (z.d.). *Home*. Geraadpleegd op 17 februari 2024 van <https://jeugdfonds-sportencultuur.nl/>

Schaarste de baas

Jongerenwerkorganisatie

Jongerenwerkers van Meerwaarde organiseren verschillende activiteiten rond geldproblemen & mentale gezondheid. Ze zorgen voor bewustwording en geven adviezen.

Subsidie en samenwerkingspartners

De subsidie wordt verstrekt door de gemeente (Hoofddorp, Haarlemmermeer, Zandvoort, Heemstede, Bloemendaal en Haarlem). De samenwerkingspartners zijn gemeenten (beleid), gemeentelijke formelere professionele schuldhulpverlening (bijvoorbeeld Buurtteam, kredietbank), lokale informeel armoede- of schuldenprojecten, woningbouwcorporaties en scholen.

Doelgroep

Gezinnen met jongeren (17 t/m 24 jaar) die kampen met beginnende, lichte en zware problemen.

Doel

Financiële stress bespreekbaar maken en helpen verminderen.

Inhoud

Schaarste de Baas is geïnspireerd op Mobility Mentoring, dat zich richt op de relatie tussen het ervaren van (geld)schaarste en de stress die hierbij komt kijken. De aanpak zet formulieren als gespreksinstrument in. Deze formulieren gaan voornamelijk om het op orde brengen van de financiële en administratieve taken van de jongeren. Tijdens de gesprekken met de jongere en het gezin wordt er rekening gehouden met schaamte bij het bespreekbaar maken van schulden. Tot slot houdt de jongerenwerker middels het online monitoren de progressie van de jongere en het gezin bij.

Aanvullende bronnen

Meerwaarde (z.d.). *Inhoudelijk verslag per thema*. Geraadpleegd op 19 januari 2024, van <https://www.meerwaarde.nl/doc/over-meerwaarde/MW-Verantwoording%202021DEF240522%20Publieksversie.pdf>

Kennisplatform mep (z.d.). *Jongeren, geldstress en vraagverlegenheid*. Geraadpleegd op 16 januari 2024, van <https://kennisplatformmep.nl/documenten/handlerdownloadfiles.ashx?idnv=2545906>

Voedselproject

Jongerenwerkorganisatie

Zowel JoU als Venzo en Swazoom wordt een voedselproject uitgevoerd. Onderstaande beschrijving is gebaseerd op de informatie van JoU.

Subsidie en samenwerkingspartners

De subsidie wordt verstrekt door de gemeente, het rijk of fondsen. Samenwerkingspartners zijn het Rode Kruis en vele lokale partners, zoals het Buurtteam, buurtpastoraat enz.

Doelgroep

Het aanbod is gericht op gezinnen en jongeren die behoefte hebben aan ondersteuning op het vlak van voedselvoorziening.

Doel

Materieel verlichten van gezinnen en jongeren.

Inhoud

In de beginfase van corona startte JoU met het uitdelen van voedselbonnen via lokale partners. Sinds die tijd verspreiden de jongerenwerkers van JoU iedere twee weken 100 voedselbonnen aan jongeren en gezinnen die dit nodig hebben. Incidenteel komen er ook goederen als maandverband, mondkapjes of voedselpakketten beschikbaar om uit de delen. Tijdens de corona-periode heeft JoU een duidelijk beeld gekregen van wie extra ondersteuning nodig heeft om hun levenssituatie duurzaam te verbeteren, zodat ze niet langer afhankelijk zijn van voedselbonnen. JoU beseft dat verbeterde voedselvoorziening niet alleen de huidige levensomstandigheden verbetert, maar ook de toekomstperspectieven van jongeren vergroot. Deze inspanningen worden volgens JoU echter bemoeilijkt door verschillende obstakels, waaronder taalbarrières, gevoelens van schaamte en het onvermogen om binnen bestaande systemen te passen.

Aanvullende bronnen

JoU. (z.d.). *Jaarrapportage 2021*. Geraadpleegd op 15 januari 2024, van <https://jou-utrecht.nl/wp-content/uploads/2020/03/220405-VSL-JoU-Inhoudelijke-jaarrapportage-2021.pdf>

Type aanbod: Ondersteunen bij schulden

Begeleiden van jongeren met schulden (jpf)

Jongerenwerkorganisatie

AM-Support/Presikhaaf University voert in Arnhem trajectbegeleiding uit op het gebied van schulden in samenwerking met het Jongeren Perspectief Fonds (jpf). Het jpf is opgezet voor jongeren in de leeftijd van 18 tot 27 jaar die te maken hebben met schulden en streven naar een constructieve oplossing voor hun financiële uitdagingen. Het jpf heeft als doel om deze jongeren een nieuwe start te bieden. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar het reduceren van schulden, maar ook naar het creëren van nieuwe perspectieven en het bevorderen van hun brede maatschappelijke participatie.

Subsidie en samenwerkingspartners

Gemeente en rijk financieren. Samenwerkingspartners zijn de gemeente, de gemeentelijke formele professionele schuldhelpverlening (bijvoorbeeld Buurtteam, kredietbank), zorgverzekeraars en woningbouwcorporaties.

Doelgroep

Jongeren in de leeftijd van 18 tot 26 jaar die kampen met schulden. Er worden 59 jongeren per jaar bereikt.

Doel

Jongeren perspectief bieden.

Inhoud

De jongerenwerker van AM-Support/Presikhaaf University coacht en begeleidt de jongere in een traject dat wordt uitgevoerd in samenwerking met het Jongeren Perspectief Fonds volgens de 'jpf-methode', waarbij de focus ligt op het perspectief van de jongere. Jongeren ontvangen twee jaar lang begeleiding van een toegewijde trajectbegeleider. Samen met deze begeleider wordt een toekomstplan opgesteld. Een schuldhulpverlener neemt de leiding in het ontwikkelen van een strategie om de schuldenlast te verlichten, inclusief het maken van afspraken met schuldeisers om de schulden af te lossen. De gemeente fungeert als tussenpersoon en consolideert de schulden van de jongere door middel van een saneringskrediet. Deze geherstructureerde schuld wordt vervolgens beheerd door de trajectbegeleider, die terugbetalingsafspraken maakt. Terugbetaling kan plaatsvinden door deelname aan educatieve activiteiten, zoals onderwijs, of door het vervullen van maatschappelijke stages.

Naast het aanpakken van de schuldenproblematiek, biedt het traject ook begeleiding bij andere vraagstukken waarmee jongeren te maken hebben. Dit ondersteuningsaanbod is bedoeld om de kans op een succesvolle afronding van de schuldhulpverlening te vergroten.

Aanvullende bronnen

Jongeren Perspectief Fonds. (z.d.). *jpf-aanpak*. Geraadpleegd op 23 oktober 2023, van <https://jongerenperspectieffonds.nl/stichting-jpf/jpf-aanpak/>

Een financieel expert in de wijk voor jongeren

Jongerenwerkorganisatie

Financieel expert in de wijk wordt uitgevoerd door Bindkracht10 in Nijmegen.

Subsidie en samenwerkingspartners

Het programma wordt gefinancierd door de gemeente. Samenwerkingspartner is loket Hulp bij Geldzaken.

Doelgroep

Jongeren tussen de 18 en 26 jaar.

Doel

Jongeren ondersteunen die kampen met financiële zorgen.

Inhoud

De financieel expert van Bindkracht10 (jongerenwerker) begeleidt jongeren bij het verkennen van mogelijke oplossingen bij financiële problemen. De expert geeft advies over de mogelijkheden die bij de situatie van de jongere passen. Samen worden de vervolgstappen besproken, die variëren van een schuldentraject tot andere vormen van ondersteuning.

Aanvullende bronnen

Bindkracht10. (z.d.). Financieel expert in de wijk. Geraadpleegd op 5 december 2023: <https://www.bindkracht10.nl/projecten/financieel-expert-in-de-wijk/>

Interventieprogramma bij financiële problemen

Jongerenwerkorganisatie

Combiwel is betrokken bij een interventieprogramma van het Buurtteam voor financiële problemen in Amsterdam Nieuw-West.

Subsidie en samenwerkingspartners

Het project wordt gefinancierd vanuit de gemeente.

Doelgroep

Geen specifieke doelgroep, in elk geval ook jongeren.

Doel

Individueel begeleiden die directe ondersteuning nodig hebben bij financiële problemen.

Inhoud

Bewoners in Amsterdam Nieuw-West die moeite hebben met het betalen van de huur en te maken hebben met zich opstapelende rekeningen, kunnen bij Combiwel terecht voor begeleiding en ondersteuning. De ondersteuning begint met het efficiënt plannen van afspraken, waarbij alle betrokken partijen samenkomen om de agenda te bespreken. Vervolgens wordt er gezamenlijk gekeken naar alle financiële aspecten om een volledig beeld van de situatie te verkrijgen. Op basis hiervan wordt een plan opgesteld dat nauw aansluit bij de (financiële) omstandigheden van de buurtbewoner. Combiwel benadrukt hierbij het belang van zelfbeschikking, waardoor de buurtbewoner de regie behoudt over het opgestelde financiële plan. Daarnaast biedt Combiwel ondersteuning bij de uitvoering van dit plan om ervoor te zorgen dat de stappen effectief worden gezet.

Aanvullende bronnen

Combiwel. (z.d.). Geldcoach, hulp en advies. Geraadpleegd op 16 december 2023, van <https://hulpen-advies.combiwel.nl/geldcoach/>

Just

Jongerenwerkorganisatie

Just wordt uitgevoerd door Bindkracht10 in Nijmegen.

Subsidie en samenwerkingspartners

Just wordt gefinancierd door de gemeente. Samenwerkingspartner is gemeenteloket Hulp bij Geldzaken.

Doelgroep

Jongeren in de leeftijd van 18 tot 27 jaar die te maken hebben met ernstige financiële problemen.

Doel

Jongeren die kampen met financiële stress begeleiden en ondersteunen bij het stabiliseren van hun financiële situatie en het verbeteren van hun toekomstperspectieven. Er worden 150 jongeren per jaar bereikt.

Inhoud

Bij aanmelding legt een jongerenwerker contact. Vervolgens wordt een ervaren jongerencoach van Bindkracht10 ingezet om de jongere te helpen om inzicht te krijgen in de financiën. Dit gebeurt op een locatie naar keuze. Tijdens ontmoetingen wordt een financieel overzicht gecreëerd, waarbij de beschikbare alternatieven worden geanalyseerd. Indien er noodzaak is tot regelingen met schuldeisers, wordt er namens de jongere contact opgenomen. Naast financiële begeleiding worden suggesties gegeven om financiële vaardigheden te verbeteren. Bovendien is er een reguliere jongerenwerker beschikbaar voor overleg over eventuele andere actuele problemen.

Aanvullende bronnen

Bindkracht10. (z.d.). just Geraadpleegd op 15 december 2023 van <https://www.bindkracht10.nl/projecten/just/>

Langdurige jongerenschuldhulpverlening

Jongerenwerkorganisatie

Langdurige jongerenschuldhulpverlening is een samenwerking tussen Dynamo en het Buurtteam Oost van de gemeente Amsterdam.

Subsidie en samenwerkingspartners

Het wordt gefinancierd door de gemeente Amsterdam.

Doelgroep

Alle jongeren in de leeftijd van 18 tot en met 26 jaar. Jongeren kunnen zich aanmelden voor financiële hulp via telefonisch contact, e-mail of persoonlijk tijdens het wekelijkse Financieel Café. Er worden 150 jongeren per jaar bereikt.

Doel

Het uiteindelijke doel van het jongerenschuldhulpverleningstraject is om de financiële stabiliteit van jongeren te bevorderen.

Inhoud

Het Buurtteam Oost in Amsterdam biedt financiële hulp aan jongeren die worstelen met geldproblemen. De jongerenwerker coacht en ondersteunt en blijft betrokken. Het gaat om ondersteuning op het gebied van geld besparen, administratieve taken organiseren en het invullen van formulieren voor bijvoorbeeld het aanvragen van toeslagen voor zorg of huur. Ook wordt er gekeken naar het aanpakken van verschillende financiële verplichtingen, zoals zorgverzekering, cjb-boetes en energierekeningen. Als de jongere met schulden kampt, wordt aangegeven welke instanties ingeschakeld dienen te worden. Schuldeisers worden gecontacteerd, schuldopgaven worden opgevraagd en een overzicht van de schulden wordt opgesteld. Op basis hiervan wordt bepaald welk traject het meest passend is: een schuldregeling of saneringskrediet. Daarna wordt het concept van budgetbeheer geïntroduceerd, waarbij het inkomen op een speciale rekening wordt gestort. Vanuit deze rekening worden maandelijks vaste lasten en overige rekeningen voldaan. De betrokkene ontvangt leefgeld op de eigen rekening voor persoonlijke uitgaven, terwijl het overblijvende geld op de speciale rekening wordt gereserveerd voor onverwachte uitgaven. Naast schuldhulp wordt aandacht besteed aan aanvullende begeleiding op andere levensgebieden, zoals huisvesting, werk, studiekeuze, verslavingsproblemen, of de thuissituatie.

Aanvullende bronnen

Verwey-Jonker. (z.d.). Eerder uit de schulden: werkzame elementen bij jongereninterventies.

Geraadpleegd op 5 januari 2024, van https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2023/01/319016_Werkzame-elementen-bij-jongereninterventies.pdf

Dynamo. (z.d.). Alles over geld. Geraadpleegd op 10 oktober 2023, van https://www.dynamo-amsterdam.nl/van-alles-over-geld/?gclid=CjwKCAiAmsurBhBvEiwA6e-WPGxm-oflV7GFYoEpWS3A1xDYdM5HkLsBpZNcgHOrNCFz93Ne_JMWhBoCeiUQAvD_BwE

<https://www.dynamo-amsterdam.nl/wp-content/uploads/2017/10/Stroomschema-Dynamo-JSHV.pdf>

Dynamo. (z.d.). Stroomschema Dynamo JSHV. Geraadpleegd op 15 januari 2024, van <https://www.dynamo-amsterdam.nl/wp-content/uploads/2017/10/Stroomschema-Dynamo-JSHV.pdf>

New Future

Jongerenwerkorganisatie

New Future wordt in 5 gemeenten begeleid door straathoekwerkers van PerMens.

Subsidie en samenwerkingspartners

Financiers en samenwerkingspartners van de betreffende gemeenten.

Doelgroep

Jongeren tot 27 jaar met problematische schulden. Er worden 30 jongeren per jaar bereikt.

Doel

Jongeren met problematische schulden zodanig ondersteunen dat zij ruimte ervaren om aan hun toekomst te werken en weer financieel redzaam worden.

Inhoud

NewFuture richt zich op het bieden van ondersteuning aan jongeren onder de 27 jaar die kampen met ernstige schulden. De aanpak omvat het organiseren van individuele schuldhulpverlening door de gemeente waarbij schuldeisers worden benaderd om tot een akkoord te komen en schulden af te kopen. De jongeren ontvangen vervolgens een lening van de gemeente om deze schulden af te lossen binnen een periode van drie jaar. Door deze lening kunnen deze jongeren zich beter richten op hun toekomst. Het New Future-traject doorloopt zes gestructureerde stappen, waarbij jongeren begeleid worden door trajectbegeleiders en gemeentelijke schuldhulpdienstverleners in samenwerking met een straathoekwerker van PerMens. Het begint met het samenstellen van een dossier, waarbij de jongere en een trajectbegeleider een gedetailleerd overzicht van de schulden en de financiële situatie opstellen. Vervolgens gaat de jongere, samen met zijn of haar trajectbegeleider in gesprek met een ervaren schuldhulpdienstverlener van de gemeente. Hier worden strategieën besproken en concrete afspraken gemaakt over het vervolg van het traject. Daarna gaat de jongere individueel en in groepsverband aan de slag met de schulden, onder begeleiding van hun trajectbegeleider. Er wordt ook gewerkt aan het opstellen van een plan voor een financieel gezonde toekomst. Na onderhandelingen met de schuldeisers, waarbij de gemeente namens de jongere optreedt, wordt een aflossingsplan opgesteld. Zodra alle betrokken partijen akkoord zijn, wordt de leenovereenkomst ondertekend. Hiermee begint

het proces van afbetaling, waarbij elke maand een deel van de schuld wordt terugbetaald. New Future geeft echter aan de jongere te blijven ondersteunen, ook door middel van budgetcoaching, om ervoor te zorgen dat ze op lange termijn financieel stabiel blijven.

Aanvullende bronnen

New Future. (z.d.). *Wij helpen je om jouw schulden overzichtelijk te maken*. Geraadpleegd op 2 januari 2023 van <https://www.newfuture-haarlem.nl/>

Oprécht: Begeleiden van jongeren met schulden

Jongerenwerkorganisatie

Reguliere jongerenwerkers coachen en begeleiden jongeren met schulden in Arnhem.

Subsidie en samenwerkingspartners

Oprécht is een gezamenlijk initiatief van Stichting jam, am-Support en Presikhaaf University Oprecht om samen te werken aan het voorkomen en oplossen van schulden bij jongeren:

- Stichting jam is een vrouwenorganisatie die zich inzet voor Arnhemse meiden en vrouwen, met als expertise het moederschap. Dit doen zij op meerdere leefgebieden, zoals inkomen, schulden, onderwijs en scholing.
- Presikhaaf University is een jeugd- en jongerenwerkorganisatie die zich focust op gelijke kansen onder Arnhemse jongeren.
- am-Support richt zich op jongeren in Arnhem met een lage sociaaleconomische status.

De gemeente Arnhem financiert Oprécht (beleid).

Samenwerkingspartners zijn zorgverzekeraars, nutsbedrijven, woningbouwcorporaties, scholen en lokale dienstverleners.

Doelgroep

Jongeren tussen de 16 en 26 jaar oud met schulden. Oprécht bereikt 150 jongeren per jaar.

Doel

Jongeren ondersteunen, klaarstomen en schuldenvrij krijgen.

Inhoud

Jongeren worden getraind om buddy te worden bij dit project. Samen met jongerenwerkers ondersteunen zij leeftijdgenoten (peer-support) bij het vinden van passende hulp bij financiële uitdagingen zoals bijvoorbeeld het benaderen van de juiste instanties. Om de directe interactie met jongeren te bevorderen heeft Oprécht nauwe banden met het grootste mbo-college van Arnhem, waar twee dagen in de week jongerenwerkers en buddy's aanwezig te zijn. Oprécht is daarnaast ook strategisch verbonden met lokale dienstverleners, zoals servicecentrum The Point in winkelcentrum Presikhaaf, dat wordt beheerd door jongeren en studenten. Dit dienstpunt fungeert als een toegankelijk servicepunt waar jongeren praktische diensten kunnen verkrijgen en vragen kunnen stellen, begeleiding kunnen ontvangen. Daarnaast dient het punt als verbinding tussen jongeren met hulpvragen en schuldhulpverleners van plangroep.

Aanvullende bronnen

Sociaal Raadsliedenwerk. (z.d.). Overzicht. Geraadpleegd op 5 januari 2023, van <https://www.sociaal-werknederland.nl/thema/sociaal-raadsliedenwerk>

Wij zijn Oprecht. (z.d.). Home. Geraadpleegd op 20 januari 2024, van <https://wijzijnoprecht.nl/>

Schaarste de baas

Jongerenwerkorganisatie

Jongerenwerkers van Meerwaarde organiseren verschillende activiteiten rond geldproblemen & mentale gezondheid. Ze zorgen voor bewustwording en geven adviezen.

Subsidie en samenwerkingspartners

De subsidie wordt verstrekt door de gemeente (Hoofddorp, Haarlemmermeer, Zandvoort, Heemstede, Bloemendaal en Haarlem) De samenwerkingspartners zijn gemeenten (beleid), gemeentelijke formelere professionele schuldhulpverlening (bijvoorbeeld Buurtteam, kredietbank), lokale informele armoede- of schuldenprojecten, woningbouwcorporaties en scholen.

Doelgroep

Gezinnen met jongeren (17 t/m 24 jaar) die kampen met beginnende, lichte en zware problemen.

Doel

Financiële stress bespreekbaar maken en helpen verminderen.

Inhoud

Schaarste de Baas is geïnspireerd op Mobility Mentoring, wat zich richt op de relatie tussen het ervaren van (geld)schaarste en de stress die hierbij komt kijken. De aanpak zet formulieren als gespreksinstrument in. Deze formulieren gaan voornamelijk om het op order brengen van de financiële en administratieve taken van de jongeren. Tijdens de gesprekken met de jongere en het gezin wordt er rekening gehouden met schaamte bij het bespreekbaar maken van schulden. Tot slot houdt de jongerenwerker middels het online monitoren de progressie van de jongere en het gezin bij.

Aanvullende bronnen

Meerwaarde (z.d.). *Inhoudelijk verslag per thema*. Geraadpleegd op 19 januari 2024, van <https://www.meerwaarde.nl/doc/over-meerwaarde/MW-Verantwoording%202021DEF240522%20Publieksversie.pdf>

Kennis platform mep (z.d.). *Jongeren, geldstress en vraagverlegenheid*. Geraadpleegd op 16 januari 2024, van <https://kennisplatformmep.nl/documenten/handlerdownloadfiles.ashx?idnv=2545906>

Training Step2suc6 (voorheen: Fix up your life)

Jongerenwerk

Jongerenwerkers van R-Newt bieden in veel gemeenten zelf de training aan; ze geven praktische ondersteuning en advies en verwijzen waar nodig door.

Subsidie en samenwerkingspartners

De subsidie wordt verstrekt door de gemeente en fondsen. Samenwerkingspartners zijn Bureau Schuldhulpverlening, de gemeente, woningbouwcorporaties en scholen.

Doelgroep

Jongeren tussen 18 en 27 jaar, studerend of met uitkering. Er doen 6-12 jongeren mee aan een training.

Doel

De training helpt jongeren om weer grip te krijgen op hun leven. De training heeft het volgende doel:

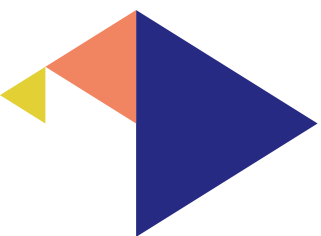
- Een geordende administratie: jongeren zullen beschikken over de vaardigheden om hun administratie op een gestructureerde wijze te beheren.
- Een inkomen (of aanvraag in proces): de training voorziet in begeleiding bij het verkrijgen van een inkomen, of indien nodig, begeleiding bij het opstarten van een aanvraagproces.
- Overzicht van inkomsten en uitgaven: jongeren maken een overzicht van hun inkomsten en uitgaven.
- Overzicht van schulden: de training biedt handvatten om schulden in kaart te brengen en stappen te ondernemen om deze te beheren.

Inhoud

De training is ontwikkeld in samenwerking met Bureau Schuldhulpverlening en richt zich op de praktische ondersteuning en advies/voorlichting rondom het thema financiën/toekomstperspectief. De trainer werkt samen met de jongeren aan het organiseren en beheersbaar maken van hun schuldsituatie. Naast de focus op financiële zaken richt de training zich ook op andere levensgebieden. Gemiddeld duurt een trainingsreeks tussen de 4 en 8 weken. In totaal volgen jongeren vier trainingen. Na een succesvolle afronding gaat de jongere daar een traject in bij Bureau Schuldhulpverlening. Als er specifieke behoeften of uitdagingen naar voren komen, kan de jongere doorverwezen worden naar gespecialiseerde hulpverleningsinstanties. Hierdoor probeert R-Newt de jongeren op maat gemaakte ondersteuning aan te bieden die gericht is op hun individuele situatie en behoeften.

Aanvullende bronnen

Fix up your life. (z.d.). Productenboek mei 2017. Geraadpleegd op 20 januari 2023, van <https://r-newt.nl/wp-content/uploads/2017/06/TA-productenboek-mei-2017.pdf>

Bijlage 3 - Begeleiding van het onderzoek

Studenten Sociaal-Juridische Dienstverlening en hun begeleiders

Marwa Abdi
Yve Enser
Anouk Feij
Nazira Koeiman
Loes Madder
Saffae el M'rabet
Jasmina Sehar
Noura Theelen
Begeleiders: Rianne van der Weijden, Froukje Dierckx

Wetenschappelijke Adviesraad

Dr. Annelies Kassenberg (Lector Jeugd en Leefomgeving aan de Hanzehogeschool Groningen)
Dr. Tamara Madern (Lector Schuldpreventie en Vroegsignalering aan de HU).
Prof. dr. Majone Steketee (Erasmus Universiteit/Verwey Jonker Instituut).

Stuurgroep

Wijkz	Desiree Hodes
Vivell	Eefke van Nuenen
Bindkracht10	Eddy Coutinho
De Schoor	Erna Driessen
Combiwel	Erwin Remy
PerMens	Evelien Nijland
Youth for Christ	Hermen Keizer
AM Support	Mohamed Haouli Melvin Kolf
JoU	Janneke Ebben Nienke van Kuyvenhoven
Gro-Up	Marjolein Diepeveen Gerben Kuiper
DOCK	Omar Ameziane Sarah Limburg
Dynamo	Oscar Bodelier
R-Newt	Robert van Baast
Meerwaarde	Simone Duin

Auteurs: Jodi Mak, Wendy Wesseling, Anaïs Feron, Stijn Sieckelinck, Anna Custers

Eindredactie: Louise Koopman

Met medewerking van: Samira Shadid, Merlijn van der Wijk, Matthijs van den Broek, Chiara van Woestijne en Rosine van Dam

Opmaak: Ontwerpburo suggestie & illusie

Hogeschool van Amsterdam, Kenniscentrum Maatschappij en Recht
Lectoraat Youth Spot, Lectoraat Armoede Interventies

Youth Spot

Hogeschool
van Amsterdam

Armoede Interventies

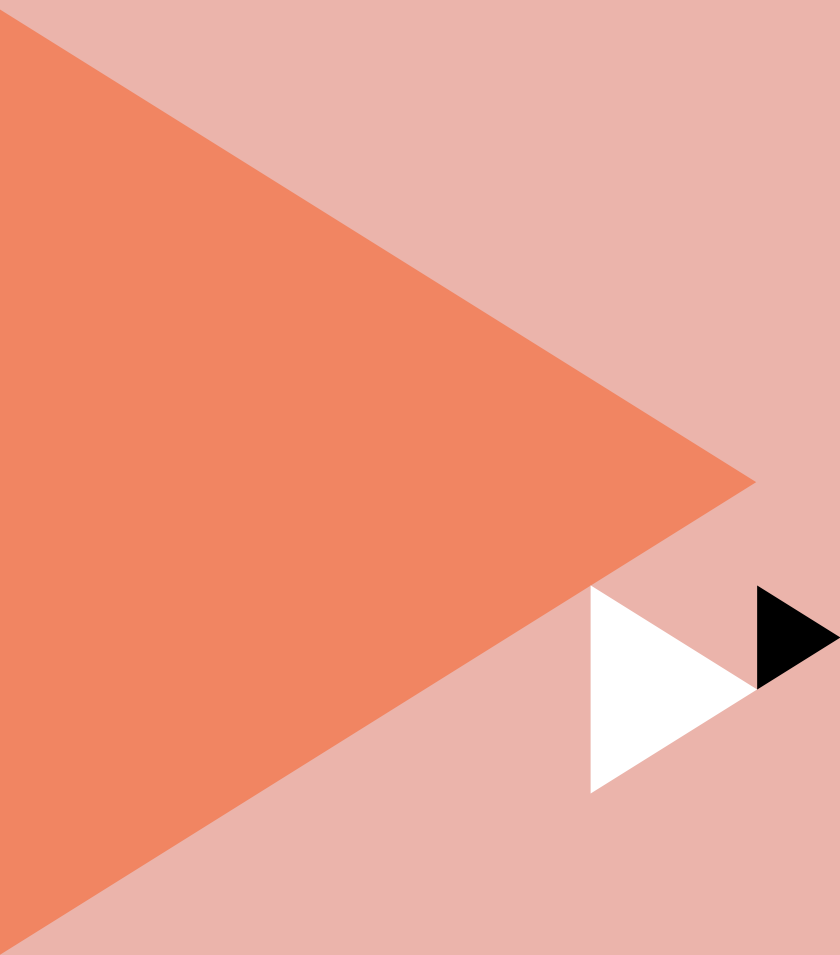

Hogeschool
van Amsterdam

In samenwerking met 15 jongerenwerkorganisaties:

Dit onderzoek is medegefinancierd door Nationaal Regieorgaan Praktijkgericht Onderzoek SIA, onderdeel van NWO (Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek).

Hogeschool van Amsterdam